

Doktori (PhD) értekezés

*Az érmelléki és a nagyváradi magyar népzene és
néptánc revival a 20. század végén – 21. század elején.
Három néptáncgyűttes létrejötte és működése.*

Brugós Anikó

Debreceni Egyetem
BDT
2018

***Az érmelléki és a nagyváradi magyar népzene és néptánc revival a 20. század végén – 21. század elején.
Három néptáncgyűttes létrejötte és működése***

Értekezés a doktori (Ph.D.) fokozat megszerzése érdekében
Néprajz tudományágban

Írta: Brugós Anikó, a Partiumi Keresztény Egyetem tanára

Készült a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajz doktori iskolája
(Néprajz programja) keretében

Témavezető: Dr. Keményfi Róbert

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 20.....

Az értekezés bírálói:

Dr.
Dr.
Dr.

A bíráló bizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.
Dr.
Dr.

A nyilvános vita időpontja: 20.....

NYILATKOZAT

„Én Brugós Anikó teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés önálló munka, a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült, a benne található irodalmi hivatkozások egyértelműek és teljeseek. Nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve 5 éven belül nem vontak vissza tőlem odaítélt doktori fokozatot. Jelen értekezést korábban más intézményben nem nyújtottam be és azt nem utasították el.”

Brugós Anikó

Tartalomjegyzék

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS	1
Nyilatkozat	3
TARTALOMJEGYZÉK	4
BEVEZETŐ	8
I. Fejezet: NÉPRAJZI VONATKOZÁSOK A PARTIUMI ÉRMELLÉKEN.....	19
1. A Partium rövid történeti leírása	19
2. Az Érmellék rövid földrajzi leírása	20
3. Az Érmellék demográfiai helyzete	22
4. Érmellék néprajzának rövid bemutatása.....	22
II. Fejezet: A NYÍLÓ AKÁC NÉPTÁNCSCSOPORT	28
1. Érmihályfalva	28
1.1 Érmihályfalva földrajzi elhelyezkedése, történelme és társadalmi helyzete	28
1.2 Monográfiák	31
2. Hagyományőrző néptáncgyűttes alakul	32
2.1 Az új lendület	36
2.2 Új táncosok, új vezetők, új szemlélet	41
2.3. A 21. század hozadéka.....	44
2.4 20 év után	56
3. A Makói Forгатós Táncgyűttessel kötött együttműködés és barátság.....	58
3.1 Misztériumjáték Nagyváradon	63
4. A Nyíló Akác Néptáncscsoport tagjai által kitöltött kérdőívek elemzése.....	68
5. Borbély Simon Csaba, az Érmihályfalvi Nyíló Akác Néptáncscsoport vezetője, koreográfusa	77
III. Fejezet: HAGYOMÁNYŐRZŐ NÉPDALÉNEKESEK, CITERÁSOK ÉRMIHÁLYFALVÁN.....	82
1. Csúri Katalin, (született 1939. július 15. Érmihályfalva).....	82
2. Id. Lupsa János (született 1952. június 12, Érmihályfalván).....	84
3. Az iskolai zeneoktatás Érmihályfalván a XX. század második felétől	90
4. Marosán Csilla (született 1988. november 20, Érmihályfalva).....	92
5. Tubák Anna Mária (született 1992. május 20)	94
6. Darabont Gréta (született 2005. november 28, Nagyvárad).....	96
IV. Fejezet: AZ ÉRSEMJÉNI EZÜSTPERJE NÉPTÁNCSCSOPORTOK ÉRTÉKTEREMTŐ, HAGYOMÁNYŐRZŐ MUNKÁI.....	97
1. Érsemjén	97
1.1 Érsemjén földrajzi elhelyezkedése, történelme és társadalmi helyzete	97
1.2 Kulturális háttér	99
1.3 A hagyaték, a botos tánc.....	102
2. Az új felismerés	105
2.1 A gyermek néptáncscsoport	107
2.2 Tanulás, próbák, sikerek, eredmények	108
3. Az első „nagy műsor”, a „Várad Biblia”	111
4. Újabb kihívások, újabb sikerek	121
5. Az Ezüstperje Néptáncscsoport tagjai által kitöltött kérdőívek elemzése	126

6. Beszélgetés Sütő Szabolccsal és Judittal, az Érsemjéni Ezüstperje Néptáncsoport alapítóival és vezetőivel.....	134
V. Fejezet: A NAGYVÁRADI CSILLAGOSKA NÉPTÁNCGYÜTTES ÉS ZENEKAR.....	138
1. Nagyvárad.....	138
1.1 Nagyvárad történelme.....	138
1.2 Egyesületek szerveződése	143
1.3 A Sulyok István Református Főiskola - Partiumi Keresztény Egyetem hozadéka	145
1.4 Csillagocska Alapítvány jött létre.....	147
2. Újabb generáció, újabb néptáncsoport.....	150
2.1 Bihar megye települések látszólagos ébredése	152
2.2 Felnőttképzés	152
3. Közösségépítés	153
3.1 Csillagocska néptáncgyűttes - Nagyvárad Táncgyűttes.....	155
3.2 Kihívások.....	157
3.3 A Biblia Éve –A Várad Biblia diadala	157
3.4 Infrastrukturális és közösségi építkezés	160
3.5 Vendégségben Budapesten	162
3.6 Királynemből méltóság.....	162
3.7 Kapcsolatok ápolása	165
4. Tíz éves a Csillagocska Alapítvány.....	167
5. A hagyománynak élnie kell	169
5.1 Rugonfalva	170
5.2 A Csillagocska Néptáncgyűttes Magyarországon és itthon.....	171
5.3 XI. Csillagocska NéptáncTalálkozó.....	172
5.4 Táncos bárány.....	174
6. 2014 nyár-ősz	175
7. A Csillagocska Néptáncsoportok tagjai által kitöltött kérdőívek feldolgozása.....	177
8. Beszélgetés Benedek Árpád zenepedagógussal, néptánc oktatóval, a Csillagocska Néptáncsoportok és Zenekarok alapítójával és vezetőjével.	192
KÖVETKEZTETÉSEK, KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA.....	200
MELLÉKLETEK.....	212
1. Az Érmellék térképe	
EMLÉKLAPOK, OKLEVELEK, DIPLOMÁK:	212
1. Nyíló Akác.....	212
2. Ezüstperje	215
KÉPEK JEGYZÉKE	217
FELHASZNÁLT IRODALOM	220
KÖNYVEK, TANULMÁNYOK	220
ÚJSÁGCIKKEK	226
ABSTRACT	248

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok témavezetőmnek, Ujváry Zoltán professzor emeritusnak, amiért önzetlen munkával vezette dolgozatomat, utat mutatva a folklorisztikai kutatások terén. Köszönöm dr. Keményfi Róbert professzornak, hogy átvette és támogatta kutatásomat. Köszönet illeti dr. Bartha Elek professzor urat segítőkészségéért, dr. Kavecsánszki Máté és dr. Sipos János professzor uraknak az önzetlen szakmai tanácsaikért és segítő kritikáikért.

Köszönettel tartozom Borbély Csabának és feleségének Andreának, id. Lupsa János citerásnak, Darabont Aliz tanárnőnek, Marosán Csillának, Sütő Szabolcsnak és feleségének Juditnak, Benedek Árpádnak és Dr. Pálfi Józsefnek a szíves vendéglátásokért, a hosszan tartó beszélgetésekért, a sok közös munkáért, a csoportok lelkes bemutatásáért, adatokért, fényképekért, újságcikkekért. Isten tartsa meg őket erőben, egészségben, hogy még több évtizedig munkálkodhassanak, taníthassák és neveljék a XXI. század magyar feltörekvő fiatalságát!

Köszönöm családomnak, férjemnek, Brugós Sándor Csabának, gyerekeimnek, Csabának és Katalinnak, és nem utolsó sorban szüleimnek, testvéreimnek és tágabb családomnak a kitartó több éves támogatást.

Az érmelléki és a nagyváradi magyar népzene és néptánc revival a 20. század végén – 21. század elején. Három néptáncegyüttes létrejötte és működése

Előszó

Marosvásárhelyen születtem egy olyan szerencsés környezetben, ahol megéltük a hagyományainkat, a népzene, a néptánc, a szokások mindennapjaink része volt. 1996-tól, egyetemi tanulmányaim miatt költöztem Nagyváradra, majd itt is telepedtem le családommal.

Nagyváradi egyetemi éveim során, kollégistaként, Erdély minden szegletéből érkező magyar fiatallal találkozhattam. A magyar népdal, népzene, a néptánc szeretete nagyon hamar közös hangot varázsolt a sok ismeretlen között. Közös örömmel csatlakoztunk be a kis nagyváradi tánc házas mozgalomba, élő zenéssé varázsolva azt. Felmerült a gyermektánc ház beindításának gondolata, a megye amatőr néptánc csoportjaival való közös táncolás, tanulás, kapcsolattartás igénye. Míg Székelyföldön szinte minden faluban működött hagyományőrző csoport, népzene kar, népdalkör, a városokban virágzó életét élte a tánc ház mozgalom (1990-es évek közepe), a gyermektánc ház mozgalom, a néptánc táborok tele voltak a népzene, néptánc iránt érdeklődő fiatalokkal, addig Bihar megyében akkor csak Érmihályfalván működött felnőtt néptánc csoport, Nyakó József vezetésével, cigányzene karuk és citerazene karuk is volt. Micskén működött a Görböc néptánc együttes, a székelyudvarhelyi születésű Hodgyai Edit vezetésével, Diószegen egy gyermek néptánc csoport Miklós János vezetésével és Nagyváradon a magyar nyelvű Ady Endre líceum néptánc csoportja, a Gomolya, Makai Zoltán irányításával.

A Sulyok István Református Főiskola Egyházzene tanszakára felvételt nyerő, csíkszeredai, Palló népi zenekar (Molnár Szabolcs, Köllő Gergely, Máyer Róbert) minden együttes nagy szeretettel fogadta. Egy jó, fiatal, lendületes népzene kar Nagyváradon új szint hozott egész Bihar megye néptánc mozgalmára. Kijártunk kisebb településekre, Érmihályfalvára, Micskére, Diószegre tánc házakat tartani. A Borson működő hagyományőrző csapat vezetője is felismerte, hogy ki kell lépni a szüreti bálók árnyékából, és autentikus értékeket kell képviselni. Itt is segített a Palló zenekar és Kiss Éva vezetésével 1996-ban meg is alapították a Galagonya Néptánc együttest. Nagyváradról kértek segítséget és kaptak is szívesen, Makai Zoltán majd Miklós János és Brugós Sándor segítették a csoport munkáját, míg az első vezető táncost ki nem nevelték a csoport számára.

Bevezető

Kutatásom kezdetekor (2007) a Partiumi Keresztény Egyetem Zeneművészeti tanszékének tanársegéde, a Partiumi Énekkar másodkarnagyja (Berkesi Sándor, debreceni Liszt díjas karnagy mellett), a Nagyváradi Táncegyüttes énekes szólistája és néptáncosa és a Csillagocska Néptáncegyüttes népdaloktatója voltam.

Tálás Ágnes, a Budapesti Hagyományok Háza munkatársának, egy nagyváradi előadáson elhangzott mondata, mindig is a fülemben cseng: „*Sebő Ferencet idézve, a hagyományt nem ápolni kell, hiszen nem beteg. Nem őrizni kell, mert nem rab. Hagyományaink csak akkor maradhatnak meg, ha megéljük őket!*” Ez a gondolat kiegészülve a Kallós Zoltáni hitvallással, miszerint addig maradunk meg magyarnak, míg magyarul tudunk énekelni és táncolni, a nyolcvanas-kilencvenes évek Erdélyében halmozottan igaz volt. Keszeg Vilmos szerint a hagyomány közösséget formál, emlékezetet termel és biografikus, életrajzszerű funkcióval is rendelkezik¹. A hagyományőrző egyesületeknek, néptáncegyütteseknek, népi zenekaroknak is ilyen célokkal kell rendelkezni.

Keszeg szerint a korszak egy intézmény, mely meghatározza az életszervezési szabályokat, kapcsolattartási stratégiákat, az egyén, a csoport és a társadalom mentalitását. Minden korszaknak sajátos fiziológiája, jellegzetes anyagcseréje, sajátos tempója van.² Az Érmelléken, Nagyváradon a XIX. századi polgárosodás, majd a kommunizmus rendszere megpróbálta háttérbe szorítani a magyar néphagyományokat vagy beépíteni a nemzeti hagyományokba, de ez a folyamat a tömbmagyarságban élők között szerencsére nem sikerült olyan mértékben, mint azt ők akarták volna.

Magyarországon a néprajzi gyűjtések megindulása a kutatók részéről egyfajta hagyományőrző, hagyományápoló szerepkörrel párosult. Igyekeztek az „utolsó órában” felkutatni, lejegyezni a még élő néphagyományokat, népszokásokat, népi tudást. E törekvést gyakran vádolták azzal, hogy az ósdit akarja konzerválni, a maradit megőrizni, útját állva ezzel a haladásnak.³ Ennek ellentmond az a tény, hogy a népi kultúra is állandó változásban van: történetileg, földrajzilag és társadalmi rétegek között vándorol és fejlődik. A tudományos vizsgálat azt is kimutatta, hogy a népi kultúrában megtalálható az emberi műveltségnek egy olyan alapstruktúrája, mely minden időben a haladás magja lehet.⁴

¹ Keszeg 2014:10-12

² Keszeg 2011:36

³ Stein-Varga 2010

⁴ Tarján 1977: 89

Mire Erdélyben megindult a 20. század második felében, a magyar néptánc- népzenei gyűjtési folyamat, már alig találtak archiválható néptánc-népzenei értékeket⁵ az Érmelléken. Míg a mai Magyarország keleti részén (Hajdú-Biharban, Szabolcsban, Békésben, stb.) szervezettek táncos – zenei gyűjtéseket, addig a határ innenső oldalán a Fekete-Körös mentén, vagy Kalotaszegnél kezdték a magyar népzenei – néptáncos gyűjtéseket. Az Érmellék többségben magyarok által lakott települései nagyon sokáig fehér foltok maradtak. A bukaresti Folklór Intézet, majd 1949-től ennek fiókjaként megalakult kolozsvári Folklór Osztály gyűjtései Nagyvárad és környékén szinte csak a román néphagyományokra fókuszáltak. Kivételt képez talán Bura László: *Szatmári népballadák*⁶ és Bura László - Fejér Kálmán - Petkes József: *Szatmár vidéki néphagyományok. Népdalok és szöttesek*⁷ című kiadványai, melyek bevezetővel, jegyzetekkel ellátott könyvek. Tudomásom van egy a Bukaresti Folklór Intézet által végzett táncos gyűjtésről a nyolcvanas években is, ahol a diószegi kultúrház előtt szűk két percet táncol két magyar pár is a cigány és román táncosok mellett. A román gyűjtések sem forognak széles körben, még a hivatásos nagyváradai Crisana népi együttes sem ismeri és használja azokat.

Keszeg szerint a romániai magyar néprajzkutatás a népi kultúrát sajátos szelekció alapján tette kutatás tárgyává. A kritériumok a következők: *ősi* (szemben a közismert maival), *paraszti, falusi* (szemben a városival, hivatalossal), *esztétikus* (szemben az esztétikai minőséget alig tartalmazóval), *ünnepi, látványos* (szemben a mindennapival), *szóbeli* (szemben az írásbelivel, a rögzítettel), *szöveg és műfajközpontú* (szemben a mindennapi kommunikáció lazább műfaji normákhoz alkalmazkodó beszéd szokásaival), *nemzeti* (szemben az etnikai sajátosságokkal nem rendelkezővel).⁸

1972. május 6-án, Budapesten a Liszt Ferenc téri könyvesbolt klubhelyiségében a néptáncot, népzene kedvelők számára újfajta szórakozási alkalom nyílt: megtartották az első, szervezett keretek közt zajló táncházat. Pontosan úgy táncolták az eredeti táncanyagot, ahogy azt a gyűjtések útján, Erdélyben megtapasztalták. Megkapta őket a tánc ereje, félre tették az addigi koreográfiákat, stilizált táncokat, s a résztvevők hagyományos paraszti táncokat sajátíthattak el, mindenféle feldolgozás nélkül. A kezdeményezés az évek során mozgalommá nőtte ki magát. Néptáncosok, népzeneészek, népdalénekesek, néptánc koreográfusok, néptáncgyűttesek, népzenekepek váltak aktív résztvevőivé.⁹ A táncház mai formája beilleszthető a jelenség fogalomkörébe: a paraszti kultúra egy konkrét táncalkalmát ültette át

⁵ Feldolgozatlan még Könczei Ádám: Egy érmelléki falu népzenei életének írott-kottás dokumentációja (1952-1957). Gyűjtések voltak a térségben, de nem táncos, zenés jellegűek: Fábrián Imre 1984, Kováts Lajos 1986, Kalmár József 2008, Kiss Imre 2008, Magyar Zoltán 2010, 2012, Tradíció Néprajzi Gyűjtő Pályázat 2013.

⁶ Bura 1978

⁷ Bura-Fejér-Petkes 1979

⁸ Keszeg 1995:110

⁹ Stein-Varga 2010

városi közegre, magát az elnevezést is a néphagyományból kölcsönözte. Mindennek alapján elmondható, hogy ma a táncház a hagyományos paraszti néptánc továbbélésének „revival” formája.

A „revival” kifejezés a néprajztudományból származik, az újjáéledt, újra funkcionáló kulturális jelenségeket jelölik vele. „A revival-re akkor kerül sor, ha a szóban forgó jelenség kialakulási körülményeihez hasonló olyan állapot jön létre, amely a kifejezésre alkalmas, egyszer már megtalált és ismert formát új élettel tölti meg és ezzel újból érvényessé teszi.”¹⁰ Ha a Keszeg által felsorolt kritériumot nem is tudatosan ismerve, a néptánc revival mozgalom ezeket a célkitűzéseket követte. A néphagyományokat szerető és tisztelő pedagógusok, szakemberek, kiknek fontos a visszatanulás, a visszamentés kérdése ezeket a támpontokat követni. Visszatanítani az eredeti, hagyományos néptáncot (ősi), hagyományos táncmulatságok, táncházak szervezése városon is (paraszti falusi), a hagyományos viseletre való visszavezetés a magyar ruhával szembe (esztétikus). A néptáncok színpadra tétele, néptánc koreográfiák készítése (ünnepi, látványos), az élő, hangzó eredeti, archaikus népdal, népzene használata és terjesztése (szóbeli) és a magyarságtudatnak, magyar történelemnek, magyar zenetörténelemnek elmélyítése (nemzeti).

Magyarországon az 1989-es rendszerváltás újabb nagy változást hozott: intézmények is bekapcsolódtak a táncházmozgalom vérkeringésébe. Elindultak a népzeneiskolák alap-, közép- és felsőfokon, a néptáncoktatás bekerült az általános iskolák órarendjébe. A Táncművészeti Főiskola néptánc szakkal bővült, *Folkmagazin* címmel lap indult, internetes rádiók népzeneire specializálódtak, számos hivatalos honlap kezdte népszerűsíteni a táncházakat, valamint rendszeres szakmai programok biztosították ezek működését. Ez a tendencia Erdélybe is próbát beszívárogni, kisebb-nagyobb szerencsével.

Könczei Csongor rávilágít arra, hogy a városi táncházak megjelenését először a beat nemzedékre jellemző újhullám sajátos kelet-európai változatának tekintette, „egyféle folkdivatnak, amely magába egyesíti a tudományos, a reprezentációs, sőt a mindennapi folklórizmus sajátosságait”.¹¹ A táncház klasszikus értelemben vett hagyományos formája a mezőségi Szék településről ered, ahol a fiatalok hetente több alkalommal szerveztek táncos összejöveteleket. Ezt az 1970-es években még élő néphagyományként dokumentált jelenséget próbálták meg a budapesti táncfolkloristák, koreográfusok adaptálni. Az elsők között Novák Ferenc a budapesti Bihari Táncegyüttes akkori vezetője széki mintára hozott létre Budapesten táncházat. Ennek a spontán tánckedvet szolgáló szórakozási formának a mesterséges úton való megszervezése azonban megváltoztatta a táncház, mint intézmény és a néptánc, mint

¹⁰ Marót 1945:5

¹¹ Könczei 2004a: 66

kulturális jelenség alapvető funkcióit. A folklórizmus funkciója ugyanis összefügg a tudatos kultúraörzéssel: „a hagyományos kultúra transzponálásán keresztül a folklórizmus a múlt, a tradíció jelenbeli feldolgozását célozza”.¹²

Erdély első városi táncházát 1977 februárjában rendezték a Kolozsvári Bábszínház próbatermében, majd rövidesen sorra nyíltak a táncházak Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen.¹³ Az erdélyi táncházak közvetlen elindításában és kibontakozásában meghatározó szerepet játszott Könczei Ádám¹⁴ és Kallós Zoltán, akik a gyakorlati szervező tevékenység mellett cikkekkel, tanulmányokkal és előadásokkal is szakmai alapokra helyezték a mozgalmat. A törekvés komoly szakmai és módszertani irányítás mellett is működött, amit többek között Martin György, Pesovár Ernő, Andrásfalvy Bertalan, Olsvai Imre, mint kutatók, valamint számtalan táncegyüttes vezető neve fémjelez.¹⁵ Kallós Zoltán népzenekutató hangsúlyosan szorgalmazta a táncház-zenekarok működését és nagymértékben segítette ezeket útmutatásaival és gyűjtéseinek önzetlen közrebocsátásával is. Így zeneiskolásokból, konzervatóriumi hallgatókból alakultak népi zenekarok, mint Kolozsváron a *Bodzafa* és az *Ördögszekér*, Csíkszeredában a *Barodza*, Székelyudvarhelyen a *Venyige*, Marosvásárhelyen a *Regősök*, mind a tradicionális hangszeres népzene hiteles megszólaltatásával. Az erdélyi táncházak népszerűsége egyúttal a táncház-zenekarok népszerűségét is jelentette, ezt kihasználva az 1980-as években az Electrecord Hanglemezzgyár több táncház-lemezt jelentetett meg.

Könczei Csongor szerint az erdélyi táncházak történeti kronológiájában négy korszak határolható el. Az első, az 1977-1983-as időszak, amely a kezdetektől a betiltásig szól. Ebben az időszakban, a mozgalomba olyan városban élő falusi származású, tehát a tradicionális néptánc kultúrával nem a városi táncházakban ismerkedő fiatal járt, aki meg akarta tartani, esetleg másnak is át akarta adni saját tánctudását. A második korszak az 1983-1990-es periódus, amikor a táncházakat a kommunista hatalom fokozatosan bezáratja, betiltatja vagy teljesen ellehetetleníti működését. Csak titokban szervezett szűk „táncházbulik” alakulnak ki, melyek már túllépnek a „csak” hagyományörzés elvén. Az erdélyi magyar identitástudat megfogalmazása, a fiatal intellektuális réteg „még azért is” szellemiségével vannak fűtve ezek az alkalmak. A harmadik, az 1990-es évek korszaka, azaz az újraindulás és az újra szerveződés időszaka. Az elfojtott lendületet felszabadítva, egyesületek, alapítványok, ifjúsági szervezetek, néptáncegyüttesek alakulnak, kik táncházakat működtetnek szinte minden erdélyi

¹² Könczei 2004a: 67

¹³ Könczei 2010

¹⁴ 1928-1983. Marosvásárhelyen és Nagyváradon végezte a középiskolát, majd a Bolyai Tudományegyetemen 1952-ben magyar nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet szerzett. Tanított Szalacson, Margittán és Gyergyószentmiklós, majd Kolozsváron a Folklór Intézetnél dolgozott.

¹⁵ Szabó 2006:169

városban. Új táncház-zenekarok is alakulnak, kik biztosítják az élő zenét a multságokon. Az új tánc házas nemzedékek nevelése érdekében nagy hangsúlyt kapnak a gyermek-tánc házak, az „Aprók tánca”, játszó házak, illetve a nyári néptánc táborok, melyek száma mostanra több mint 30 tábort számlál csak Erdélyben.

Könczei szerint a negyedik, mostani korszak a regnálás időszak, amikor a hagyományos értelemben vett tánc ház műfaja átalakult egy bizonyos fajta „folkkocszás” mulatozásba. Nem a táncolás, a tanulás az alapszórakozási forma, hanem inkább a népzene hallgatása melletti kocsmázás alakul ki. A kezdetektől eltelt évtizedek óta a tánc házak beilleszkedtek a szabadidős programok közé.

A 2000-es évek elején Bihar megyében is számos helyi közösség igyekezett olyan módon újrafogalmazni és kommunikálni önképét, hogy az minél eredetibb és egyedibb, autentikusabb legyen. Az önkép építését a paraszti kultúra valamely már eltűnt eleme lett. Egyre több település látta be, hogy a feltörekvő fiatalságot eredeti, hagyományos magyar értékekre is kell nevelni, így egyre több hagyományörző néptánc együttes és egyesület alakult. 2002 februárjában a Bihar megyei tanács támogatásával Nagyváradon megalakult a hivatásos néptánc együttes az Állami Filharmónia keretén belül, mint a Crişana Néptánc csoport magyar tagozata. 2002-ben beírták a Csillagocska Alapítványt is, melynek gyermek csoportja a nagyváradai gyermek néptánc mozgalomból nőtte ki magát. De a környező falukban is folyamatosan átalakultak a hagyományörző csoportok néptánc együttesekké, lelkes pedagógusok, lelkészek, volt hivatásos néptáncosok vezetésével:

- 1998: Kőrösi Mária tanítónő Szalárdon megalakítja a Pitypang Néptánc együttest.
- 2003: Szoboszlai-Gáspár István református lelkipásztor megalakítja a mezőtelegdi Pacsirták Néptánc csoportot.
- 2003: Rezeda Néptánc csoport ön létre, élesdi és körösrévi gyerekek közös csoportja.
- 2003: Márton Julianna tanítónő vezetésével belényesújlaki Rezgő Néptánc csoport születik.
- 2004: Sütő Szabolcs kultúrreferens megalapítja az érsemjéni Ezüstperje Néptánc együttest.
- 2005: Deák Erika Andrea és Fügedi Anikó Erzsébet pedagógusok létre hozzák Margitán a Gyöngyvetők Néptánc együttest.
- 2005: Török László polgármester kezdeményezésére megalakul a Toldy Néptánc csoport Nagyszalontán.
- 2005: Sárközi Judit tanítónő vezetésével Biharszentjánoson a Szentjánosbogár Néptánc csoport alakul.
- 2009: Galajda Judit pedagógus vezetésével Kankalin Néptánc csoport indul Székelyhídon.
- 2011 Bacsó Erika pszichológus vezetésével Paptamási Gilice Gyermek csoport indult.

Pusztai szerint, egy település rítusaira, ünnepeire, szimbólumaira azért is irányulhat figyelem, mert ezen elemek alkotó akarattal és világos céllal viszonylag könnyen megteremthetőek.¹⁶ Vizsgálataim egyik fontos tárgya a helybeliek és a kultúratudomány bevett szóhasználatára szerint tehát a „néphagyományok”, különös tekintettel pedig a népzenei és néptánc hagyományok.

A fellelhető néprajzi leírások alapján megpróbálom felkutatni, feltérképezni a terepet, amelyet kutatok. A Partium rövid történeti áttekintése után az Érmellék rövid földrajzi leírásával foglalkozom, majd a népességárányal. Fontosnak tartom az Érmellék tárgyi néprajzának rövid bemutatását, hisz a múlt befolyásolja a jelent, de a mai emberen múlik, hogy milyen lesz a jövő.

A téma szerteágazó voltából, összetettségéből fakadóan, azonban nem áll módomban a teljes elméleti horizont megvilágítása. Éppen ezért három néptáncgyűttest választottam ki ezekből a Bihar megyei csoportokból, akik teljesen más infrastruktúrával, de azonos küldetésudattal rendelkeznek. Társadalmi szerepvállalásuk azonos, mely nem függ össze a településük nagyságával és azzal sem, hogy közigazgatásilag milyen egységben vannak. Önkormányzat vagy alapítvány által fenntartva, azonosak a célkitűzések. A magyar néptánc, népzene, népdal és viselet hagyományának éltetése, a fiatalok tanítása, a néptánc által való magyar néprajz megismerése, a világlátás bővítése, a mindennapos stressz levezetése mind lehet küldetési célja az csoportoknak. Mindhárom együttesben folyó pedagógiai, közösségi és szakmai munkákat a vezetők szakmai tudása határozza meg. Itt lehet a legnagyobb különbségeket látni, hogy szakképzett, esetleg tehetséges amatőr, jó meglátásokkal, jó érzékkel foglalkozik a csoport vezetésével. Első sorban mindhárom néptáncgyűttest a legközelebbi, saját régiójának táncait szereti színpadon bemutatni, ez *szatmári*, *dél-alföldi*, illetve *sárréti táncok* néven fut, de mindhárom csoport munkásságában főleg az erdélyi tájegység egy-egy kisebb altájegységének tánca, esetleg egy falu rendjének a bemutatása is szerepel. A néptáncok színpadra alkalmazásának a technikája is azonos mindhárom csoportnál. Az eredeti, hagyományos táncok, táncrendben való bemutatása foglalja el a legnagyobb helyet, de mindhárom csoport foglalkozott már táncszínházi megoldásokkal is. Bemutatkozási területük mindháromnak első sorban a saját településének kultúrháza, elsődleges közönségük a közvetlen családtagok, barátok, ismerősök, másodlagos nézőik a település polgárai.

Mindhárom csoport esetében a tanulás és az utánpótlás nevelése foglalja el a legtöbb munkát, de a közösségépítés is szerves része a mindennapi tevékenységeknek. A csoportokon belüli frissesség, a pozitív gondolkodás, pozitív erőket szabadít fel. A jókedv és vidámság

¹⁶ Pusztai 2003

önbecsülést, magabiztosságot eredményez. Az örömteli próbák, az együtt töltött idők nem csak jó lelki állapotot, hanem jobb fizikai állapotot is eredményeznek.

A szakmai munkát nehéz elválasztani a pedagógiai munkától, szorosan egybe függ, de mégis külön-külön is megfigyelhető, főleg a csoportvezetők fejlődésében.

A táncgyűtéseket, csoportvezetőiket személyesen is jól ismerem, ezért a terepmunka könnyebb volt. A terepkutatás során igyekeztem Clifford Geertz szemléletét szem előtt tartani, vagyis törekedtem arra, hogy a „jelentések maga szötte hálójában függő” embert „a maga hálóján, kultúráján és annak értelmezésén keresztül”, „közvetlen felismeréseink” nyomán haladva ismerjem meg.¹⁷

Első kézből származó információkat közölhetek. Kérdezhettem, megfigyelhettem, véleményt mondhattam róluk és ugyanolyan nyitottsággal válaszoltak kérdéseimre. Elemzésüket az esztétikai kultúrafelfogás¹⁸ szemszögéből talán profánnak, destruktívnak tűnő, az antropológiai kultúrafelfogás szerint konstruktivista megközelítéssel¹⁹ hajtottam végre. Épp e kettősség miatt lehet ez inkább kultúraelemző - ami, figyelembe véve a kutatás célját, elfogadható. A táncba való belenevelődés hagyományos kereteinek felbomlásával megtört az utánpótlás folyamata. A ma felnövekvő generációk már nem, vagy nem a korábbi, hagyományos közegben, módon sajátítják el elődeik táncát, illetve azok néhány elemét.

Az első csoport, mellyel behatóabban foglalkoztam, egy határ melletti kisváros lelkes néptáncs csoportja, egy többségében magyarok lakta város Bartók Béla Művelődési Házban próbál, mely magát az első Bihar megyei néptáncs csoportjának vallja. A kommunista időkben, 1985-ben alakultak Érmihályfalván, Nyakó József táncpedagógus vezetésével és azóta töretlenül működnek, vívják a kis saját harcaikat becsülettel és a műfaj iránti óriási alázattal.

A második néptáncs csoport egy aránylag elszigetelt határ menti falu gyermekcsoportjaként indult, mely már több mint 10 éve folyamatosan meg tud újulni, generációk nőttek ki a faluból, a csoportból, de a felnövekvő új generációk is mind fontosnak tartják a néptáncgyűtést, tulajdonképpen egyetlen kulturális kitörési lehetőség a kis falu elzártságából. Egy értékes örökség édes terhével (érsemjéni kanásztánc, a botos) az érsemjéni Ezüstperje Néptáncgyűttes 2004-ben alakult Sütő Szabolcs és Sütő Judit vezetésével.

Mindkét csoport jelenlegi vezetői (Borbély Csaba és Andrea, illetve Sütő Szabolcs és Judit) 2002-2005/6 között a Nagyvárad Táncgyűttes tagjai is voltak, tehát nagyon jó kollegiális és baráti kapcsolatban állunk. Csoportjaikhoz gyakran személyesen is elmentem, éneket, táncot is tanítottam nekik, közel kerülve ez által a csoport tagjaihoz is. A közös műsorok összeállításánál (*Várad Biblia*, 2008), a néptánc táborok alkalmával (2007, 2008,

¹⁷ Stein-Varga 2010, Vö. Geertz 2001:196

¹⁸ uo.

¹⁹ Sweizer 1998:39

2009), egy-egy továbbképzési alkalmon (2013, 2017), ahol tanítottam őket, még jobban megbizonyosodtam arról, hogy mennyire pozitívan befolyásolja személyiségüket a közösség, a zene, a tánc, a nem éneklő, táncoló társaikhoz képest, mennyi pluszt kapnak ők az otthonülő, inkább számítógépező, velük, egykorú fiatalokkal szemben.

Hagyományörző népdalénekeseket és citerásokat is felkerestem Érmihályfalván. Kutatásom egyik nagy pozitívumának tartom a velük tartott beszélgetéseket, hisz bevallásuk szerint előttem senki sem készített velük riportot, senki sem gyűjtötte fel még énekeiket, dalaikat. Tanítványaik is vannak, tehát szerény emberi mivoltukban is tudják, fontosnak tartják, hogy a személyes kincsüket, tudásukat át kell adniuk a következő nemzedékeknek. Sajnos a cigányzenekar tagjait, kik elsőként muzsikáltak a hagyományörző táncegyüttesnek, már nem sikerült felkeresnem. Leszármazottjaik már nem zenészek és nem is akartak beszélni velem, róluk.

Az énekesekkel való interjúk világítottak rá, arra a tényre, hogy szükséges a háttérbe szorult iskolai zenei nevelésről is írjak. Az elhanyagolt énekórák, a gyakran váltakozó, szakképzetlen, esetleg román anyanyelvű tanárok generációkra nyomták rá a bélyegjüket az iskoláskorú gyermekekre. A beszélgetésekből kirejlett az is, hogy szerencsére az elmúlt pár évben, azonban felszálló ágban van a dolog, az iskolába véglegesített szakképzett zenetanár került, Darabont Aliz²⁰ tanárnő személyében, kinek szívügye a magyar népdalok tanítása is. A kötelező iskolai kórus mellett népdalkórust is létre hozott, citera és furulyacsoport is működik vezetésével az iskolában.

A harmadik csoport, melynek tevékenységét kiemelten megfigyeltem és elemeztem, az a nagyváradi Csillagocska Néptáncgyüttes és Zenekar, amely születésénél bábáskodtam, a szemem előtt nőtt fel, bontakozott ki és vívta ki eredményeit. A Csillagocska Néptáncgyüttes életének részese lehettem a születésétől napjainkig. Nem volt könnyű megtartani ezért a kutatói távolságtartást, de kárpótolja az, hogy minden információ a csoporttal szemben első kézből érkezett, személyes vallomások, érzések folyamata. Vezetőikkel, csoportvezetőikkel, oktatóikkal a kollegiális viszony mellett, nagyon jó baráti viszonyt is ápolhatók, ezért a gyerekekkel is nagyon közeli, jó viszonyt sikerült kialakítani. A kitöltött kérdőívek is igazolják, hogy egy nagyvárosban is fontosak a népi értékek, a hagyományok újratanulása, újra megélése. Pozitív eredményként könyveljük el, azokat a szülőket, kik a gyerekeik hatására ők is néptáncot tanulnak, népdalokat énekelnek, hangszeren játszanak, és ez mind meg is valósul a nagyváradi Csillagocska Alapítvány berkeiben, dr. Pálfi József elnök és drs. Benedek Árpád zenepedagógus - néptáncoktató és oktatócsapata vezetésével.

²⁰ 1977-ben született Zilahon, Harasa Aliz néven. Gyermekkorában nagyon sok időt töltött a magyargyerőmonostori nagyszülőknél, ahol a népdalok mellett a kalotaszegi bútorfestés rejtjelmeivel ismerkedett meg. 2001-ben szerzett egyházzeneész diplomát a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen.

A kutatás módszertanát tekintve, megpróbálom értelmezni a látottakat, hallottakat. A megfigyelés, a kérdezés, az érdeklődés, a meghallgatás irányítja munkámat. Olyan kérdésekre keresem a választ, hogy kinek milyen szerepe van a folyamatban: az együttes vezetőnek, a koreográfusnak, a táncpedagógusnak. Hogyan jelennek meg ők, milyen státuszban láthatóak a lokális közösségen belül. Fontosnak tartom a nyílt kérdőívet, melyet minden csoporttal egységesen kitöltöttem, illetve a lehetőségekhez mérten félig strukturált interjúkat készítettem csoportvezetőkkel, táncosokkal, zenészekkel. Felkutattam a sajtóban megjelent írásokat, melyek alapján rekonstruálom a művészi tevékenységeket, illetve megpróbáltam minden olyan szakirodalmat megszerezni, elolvasni, tanulmányozni, mely a kistérség, az érmelléki vagy nagyváradi népzenevel és/vagy néptáncával foglalkozik.

Kutatásaim célja a romániai Bihar megyei magyar néptáncgyűtteseinek revival mozgalmának feltárása a 20. század végén, a 21. század elején. A „csak szüreti bálós” táncsapatok igényelték az átalakulást, magyarországi mintát követve hozták létre kis közösségüket, de mindvégig felismerhető benne az erdélyi identitás. A domináns tudományelmélet is fő feladatának az „autentikus folklór” keresését tekintette, ezt tüzték ki célul a néptáncgyűttések létrehozói és vezetői is. Mivel legjobb tudomásom szerint ezeken a részekén még nem történt sem táncantropológiai, sem táncfolklorisztikai kutatás, vizsgálódásaimban két fő vonalat szeretnék nyomon követni. Kiemelt jelentőséget kap az Érmelléken való hagyományos tánckincsből való építkezés, mely formálja a közösséget és nyomon követhető a generációk a tánchoz kötődő élményei. A másik fő gondolat az a pedagógiai vonal. Mindhárom kiemelt közösségnél a tanulás, az utánpótlás nevelés az egyik legmeghatározóbb tevékenység. Így kutatásom ez által, elsődlegesen nem magának a táncnak, a koreográfiáknak, a népdaloknak az elemzését igyekszik feldolgozni, hanem a közösségek, a csoportok fejlődését, a pedagógusok munkáját, az elért eredményeket tanulmányozza időrendi sorrendben.

A magyarországi tánc kutatás és táncfolklorisztika fókuszában a táji-történeti tagolódás, a régi és az új stílus szerinti kategorizálás, az etnikai csoportok és az egyének tánckincsének rögzítése és csoportosítása, a táncos egyéniség, a zene és tánc kapcsolatának kutatásán²¹ keresztül formai-motivikai sajátosságok feltárása áll. A tánc kutatás összefoglaló munkáiból megtudhatjuk, hogy a tudományterület néptánc kifejezésen a 20. században felbomló tradicionális paraszti társadalom tánc kultúráját érti, s annak megnyilvánulásait formai-szerkezeti megjelenésük alapján különböző típusokba és történeti rétegekbe sorolja. A

²¹ Martin 1995: 6–10

néptánc tehát egy bizonyos történeti korszak terméke, melyet megfelelő formai jegyek különböztetnek meg a néptánc kategóriáján kívül eső táncoktól.²²

Ezért a kutatási célok meghatározása ellenére se kerülhető ki a lokális tánc hagyomány megrajzolása, a funkcionális szempontok szem előtt tartása. Mindezeket megpróbálom a „tánc ház” égisze alatt vizsgálni. Ezért első sorban a pedagógiai szempontok alapján közelítettem meg a tánc csoportokat, énekeseket. Mindamellet, hogy Martin György a tánc alkotóelemeinek vizsgálatára olyan módszert dolgozott ki, amely a nemzetközi kutatásokban is meghonosodhatott²³, és mindenekelőtt a táncoknak a vizsgálatát tartja a legfontosabbnak, én a *mit, mikor, miért, hol, kiknek táncolnak?* problematikáját kutattam. Amennyiben kifejezetten a közösségekben bekövetkező mentális kulturális változások feltárása a célunk és mindezt a tánc kultúrában bekövetkező átalakuláson keresztül akarjuk értelmezni, úgy ott a tánc jelenségét a mentalitásbeli tartalom kivetített megnyilvánulásaként, szimbólumaként értelmezhetjük és ebben az esetben már nem feltétlenül a „hogyan”-ra kell választ adnunk, hanem arra, hogy „mit?” táncolnak, „miért?”²⁴ A többszöri terepkutatás és a fellelhető forrásmunkák, kutatások mellett az évek óta szem előtt tartott publicisztikai munkákat tanulmányoztam, hisz a közelmúlt eseményei nagyon jól fellelhetők, archiválva vannak, az érintettek segítségével teljes mértékben rekonstruálhatóak.

A táncantropológiai munkák nagy része a táncos cselekményt csak „eszköznek” tekinti a közösség megértéséhez, elemzéséhez. Kutatásaim során én magam is ezt az elvet tartottam szemem előtt. A három kiemelt táncos közösség állapotfelmérése egyesével történik, kronológiai sorrendben. A legrégebben megalakult együttes első lépéseitől kezdve 2014 októberéig követem az eseményeket. Minden együttes vezetőjével készült mélyinterjú közöltem, illetve az egyik legfontosabb nyílt kérdőíves felmérés eredményeit is, melyet 58 táncos és 6 népzeneész töltött ki. A tánc csoportok górcső alá vevése mellett feltérképeztem az érmelléki népdalénekesek, citerások repertoárját, a dallamokat szövegekkel együtt közöltem. Választ kerestem arra, hogy előadásaikhoz hogyan választanak témát, s azt miért éppen annak a tájegységnek a zenei és táncanyagával viszik kifejezésre.

Egy-egy régió hagyományos népi kultúrája, kulturális öröksége egyre gyakrabban az interneten, az egyesületek saját vagy helyi önkormányzatok, kulturális intézmények

²² A néptánc definiálására tett legelső kísérlet Pesovár Ernő tollából született 1997-ben: „a néptánc a tágabb értelemben vett folklór egyik művészeti ága, melynek tartalmi és formai jegyeit a mindenkor népi fogalmába tartozó társadalmi rétegek és csoportok változó tudatrendszere és esztétikai normái határozzák meg. Az így kialakult évezredek és évszázados tradíciók továbbélése, a korábbi hagyományból sarjadó organikus és egyenetlen fejlődés, a kölcsönhatások, valamint a differenciálódás és integrálódás a táncfolklór alakulását és struktúráját meghatározó alapvető tényezők.”

²³ Martin 1970: 26–36

²⁴ Kavecsánszki 2015:18

honlapjáról köszön vissza.²⁵ Sok esetben a fájlmegosztó oldalak, a közösségi csatornák válnak a hagyományos kultúra közterévé és hordozójává. Ezért kutatásomban külön kitértem a világhálóra feltett videó anyagok feltérképezésére is.

²⁵ Vajda 2015: 187

Néprajzi vonatkozások a partiumi Érmelléken

1. A Partium rövid történeti leírása

A 46-47⁰ északi szélesség és a keleti hosszúság 22⁰ keresztezésében fekvő Érmellék, a Berettyó és annak jobboldali mellékfolyója, az Ér folyó által határolt sík- és dombvidéki terület, a Bihari síkság keleti határvidékén található. Történeti szempontból a Partiumnak nevezett régió része.

A Partium, azaz Részek²⁶ területe a mohácsi vereség következményeként, az ország három részre szakadásával, alakult ki és kiterjedése az évszázadok folyamán a Török és a Habsburg birodalom közötti erőviszonyoknak megfelelően alakult. Az 1538. február 24-én megkötött nagyváradi békében Erdéllyel együtt a Szapolyai Jánosnak átengedett Közép-Szolnok, Kraszna és Zaránd vármegyék és a Kővár vidékének gyűjtőneve, mely a későbbi háborúskodást (várháborúk, tizenöt éves háború, Bocskai-féle szabadságharc) lezáró békékkel területében gyarapodva változott. A János Zsigmond (1556-1571) és I. Miksa Habsburg császár (1564-1576) által megkötött speyeri egyezményben (1570. augusztus 16.) előbbi lemondott magyar királyi címéről és ettől az időponttól kezdve Erdély, Bihar, Kraszna, Közép-Szolnok vármegyék, Kővár vidék, a karánszebesi és a lugosi oláh kerületek uraként, „Erdély fejedelme, a magyarországi részek ura” címmel uralkodott.²⁷ A későbbi fejedelmek a császárral kötött szerződésekben, bizonyos feltételek mellett, életük végéig, más magyarországi vármegyékkel együtt (Ugocsa, Bereg Szatmár, Szabolcs, Borsod, Abaúj, Zemplén), Kálló, Szatmár és Tokaj vára, Tarcál Bodrogkeresztúr és Olaszliszka mezővárosokkal egyetemben gyarapították, az általuk addig már birtokolt területeket. A nagyváradi vár elfoglalásával (1660. augusztus 27.) a Partium nagyobbik része török uralom alá esett, és a váradi vilajet²⁸ része lett. Magyarország és Erdély török uralom alóli felszabadulását követően, a Rezolutio Alvinczyana néven ismert határozat alapján, a Partiumot ismét Magyarországhoz csatolták.²⁹ Az önálló Erdélyi Fejedelemség megszűntetését követően az erdélyi rendek foggal és körömmel ragaszkodtak a Részekhez, emiatt több ízben folyamodtak a császárhoz akaratauk tiszteletben tartása végett. III. Károly

²⁶ latinul Partium regni Hungariae

²⁷ *Magyar Katolikus Lexikon* 2005: 626-627., Vö. *Erdély rövid története* 1989:228., Marcali 2000:406., *Magyar Nagylexikon* XIV:562., *Istoria Românilor* 2001., IV:513-514, 516.

²⁸ török katonai kormányzás

²⁹ *Magyar Katolikus Lexikon* 2005:627.

(1711-1740) az újabb társadalmi és politikai robbanásoktól tartva, elrendelte, hogy az addigi politikai gyakorlat figyelembe vételével, a Partium politikai és polgári ügyekben a Gubernium, pénzügyileg a magyar kamara alá tartozzon (1712), 1732-ben Bihar és Máramaros vármegyéket Magyarországhoz, Kraszna és Közép-Szolnok vármegyéket, valamint Kővár vidékét Erdély közigazgatása alá vonta. Zaránd vármegyét megosztotta (a karánszebesi és a lugosi román kerületeket már erdélyi területeknek számították). A Partiumnak Magyarországtól való elcsatolása viszont az ország területi egységét sértette, mert arra nem Erdélynek, hanem csak a fejedelmeknek volt joga.³⁰ Az 1836-ban elfogadott XXI. törvénycikk a Partium teljes területét visszacsatolta Magyarországhoz, de a végrehajtás késlekedése miatt, az 1844-es országgyűlés törvényszegéssel vádolta a kormányt. Az 1848-as VI. és VII. tc. elrendelte és végrehajtotta Erdély egyesítését Magyarországgal. Miután az 1849. március 4-én elfogadott „oktrojált birodalmi alkotmány” Erdélyt a Partiummal együtt leválasztotta Magyarországtól, azt külön tartománynak nyilvánította, és az ugyanazon esztendő október 24-én Haynau Magyarország ideiglenes közigazgatási szervezetéről szóló rendeletével végre is hajtotta.

A kiegyezést követően (1867) Erdély és a Partium Magyarországgal való tényleges egyesítését az 1868-ban elfogadott XLIII. tc. rögzítette, ami által a Partium elnevezés történelmi fogalommá vált. Az 1876-os XXXIII. tc. a vidékek, székek és kerületek megszüntetésével, Magyarországot vármegyékre osztották. A hajdani Partiumból Közép-Szolnok és Kraszna vármegyéket az újonnan szervezett Szilágy vármegyébe vonták össze. Kővár vidékén Szatmár és a frissen létrehozott Szolnok-Doboka vármegye osztozott. Az 1744-ben megcsonkított Zaránd vármegyét részben Arad, részben Hunyad vármegyék között osztották fel.

A Trianoni békeszerződés (1920. június 4.) az egész Partiumot Romániának ítélte. A második bécsi döntést követően (1940. augusztus 30.) Partium ismét Magyarország része lett. 1947. után Partiumhoz tartozónak tekintik a romániai Arad, Bihar, Krassó-Szörény, Szatmár, Máramaros, Temes és Szilágy, valamint a magyarországi Hajdú-Bihar megyéket, illetve az ukrainai Kárpátalja területének bizonyos részeit.

2. *Az Érmellék rövid földrajzi leírása*

Geológiai szempontból az Ér völgye alapvetően különbözik a Szamos síkságától. A mély, kristályos rétegek a 250 millió évvel ezelőtti Hercíniai hegységrendszer maradványai, amelynek egyik törésvonala az Érmellék alatt húzódik.

³⁰ *Magyar Katolikus Lexikon* 2005: 627.

A nagykarolyi síkság tengerszint feletti magassága 130-170 m. A mélyebb rétegekben kavicsos és a pleisztocénből származó kék színű homok kőzetek találhatóak, amik az északra elterülő vulkanikus hegyekből származhatnak.³¹ Felszínét agyagos homokréteg borítja, aminek rögzítését ültetvényekkel (gyümölcsfák, szőlőtelepítés) igyekeznek megoldani.

A tőle keletre eső Ér folyó völgye egy mélyen kitaruló terület, amelyik kristályos kőzeteken nyugszik és a Kréta kortól a mai napig lassú, ismétlődő süllyedésnek van kitéve. Több szakember véleménye szerint az Érmellék mai arculatának kialakulásában fontos szerepet játszott a Szamos, a Tisza és a Kraszna folyó, amelyek hatalmas hordalékkúpot alkottak maguknak. Ma már nehezen képzelhető el, de tény, hogy a Würm-nek nevezett negyedik glaciális korszak végéig ezek a folyók éppen az Ér folyó völgyén haladtak át a Körösök irányába. A Würm korszak végén a Bodrog-köz és a Szatmári síkság több ezer métert süllyedt, aminek következtében a Tisza és a Szamos elhagyták az Érmelléket és a jelenlegi medrükben folynak tovább. Az Érmellék keleti peremén, a Szilágysági dombhát felé húzódik a Margittai Táblának nevezett 170-200 m magasságú síkság, ami a környező magaslatokról származó hordalék szüleménye, amiben a folyóvizek 70-80 m mély völgyeket vájtak.³² Az Érmelléki hegység a Bihar hegység Sebes-Körös és a Szamos közti részének legalacsonyabb tagja, melyet az Ér mentén elvonuló szőlő fedte dombok alkotnak. Ezek a csekély magasságú, kitűnő bortermő dombok DK-ÉNy-i irányba húzódnak s televényföldben szegény, kevés vastartalmú agyagból állnak, melynek fedő rétege a világossárga homok.

Az Érmellék évezredekén keresztül egy hatalmas mocsár volt, amibe csak a helybeliek által ismert utakon és ösvényeken lehetett behatolni. A legfontosabb közlekedési eszköz a lapos fenekű hajónak nevezett csónak volt. 1960-ban a Román Népköztársaság Állami Vízügyi Bizottsága egy átfogó csatornázási tervet dolgozott ki, amelyiknek egyik célja az Ér szabályozása, illetve a lecsapolt területek mezőgazdasági felhasználása volt. Annak ellenére, hogy az ideológusok és a párt- és államvezetők a kommunista rendszert a kapitalizmusnál magasabb rendűnek titulálták, a nagyméretű építkezéseknél az ökológusok véleményére keveset adtak. Ez történt az Ér folyó szabályozásakor is. A lecsapolt vizeket egyszerűen csatornába terelték, pl. a 91 km hosszú Ér főcsatorna, vagy a Malmok-csatornája, több halastavat meg is szüntettek, illetve a Szatmár megyei Érendrédnél és a Bihar megyei Gálospetrinél vízgyűjtőgátat emeltek. A vízszabályozási munkáknak köszönhetően a mocsarak nagyobbára ki lettek szárítva, és magában az Ér medrében is kevés víz folyik. A hajdani Érmelléket benépesítő növény- és állatvilág rövid időn belül eltűnt. Csak a nád, a sás és a káka, illetve a ritkán látható békászó sas és a hamvas rétihéja emlékeztet a régmúltra. A

³¹ Tufescu 1974:166.

³² Tufescu 1974:167.

terület jellegzetes vízinvénnye, a kolokán, illetve a madarak nagy része (gémek, vízityúk, cankók, poszáták, bíbicek) teljesen eltűnt.

3. Az Érmellék demográfiai helyzete

Az Érmellék magasabb, mocsár mentesebb területein az emberi élet nyomai már a felső csiszolt kőkorszakban megjelentek. Az őskortól a honfoglalásig különféle kultúrájú népek váltották egymást e tájon. A kora bronzkor (Kr. e. 2500-1100) egyik legszámottevőbb régészeti lelete a Bihar megyei Ottományban került elő, amit az európai szakirodalom is Ottomány kultúrájának nevez. A Wietenberg-népeség anyagi kultúrájával sok vonatkozásban rokon Ottomány-kultúra emberei is elhamvasztották halottaikat (urnasíros temetkezés), miközben az Alföldön, de a Kárpát-medencén kívül is csontvázasan temetkeztek.³³ A vaskor népei kelták, dákok és szarmata népcsoportok voltak. A római uralom elkerülte ezt a mocsaras területet. A Kr. u. IV évszázadtól gótok, hunok, gepidák, avarok telepedtek meg ideig-óráig, majd a VII. századtól szlávok jelenléte mutatható ki.

Az Érmellékhez tartozó terület kiterjedésének értelmezése sokat változott az évszázadok folyamán. „Földrajzi értelemben az Érmellék nemcsak az Ér síkságára, a Krasznától a Berettyóig terjedő területre vonatkozik, hanem, benyúlik a Nyírségi-dombokba és közeli kapcsolatban van a szilágysági vidékekkel. Területének nagysága kb. 1600 km² és lakosainak száma közel 100 000.”³⁴

Az Érmellék a Székelyföld és Kalotaszeg után a legnagyobb tömb magyar területnek számít még napjainkban is, noha az etnikai határok mesterséges megváltoztatására közigazgatási jellegű kormányzati lépések történtek. A Trianont követő évtizedekben, az Érmelléken új, román nemzetiségű településeket létesítettek, illetve román anyanyelvűeket telepíttek a magyar többségű helységekre. Elmondhatjuk, hogy az etnikai arányok megváltozását egyfelől a negatív népszaporulat, másfelől pedig a migráció is nagyban befolyásolta.

4. Érmellék néprajzának rövid bemutatása

Az Érmellék az Alföld Tiszántúli nagytájának egyik kistája. Ide tartozik még a Bácska, a Kis- és Nagy-kunság, a Jászság, a Hajdúság, a Nyírség, a Szamoshat és a Tiszahat kistája is. A felsorolt területeket történetileg szoros szálak fűzik egybe, így máris jól érzékelhetők azok a dimenziók, melyek a régió-fogalom értelmezésekor feltárulnak.

³³ Erdély rövid története 1989:17.

³⁴ Benedek 1996:12.

Annak ellenére, hogy a szakemberek egy része az Érmelléket az Alföldhöz tartozó kistájnak tekinti, a vidéket jól ismerő Benedek Zoltán természetkutató szerint a vidéknek az Alföld keleti részétől eltérő, sajátos gazdasági és néprajzi hagyománya van. „Ami mégis összekötötte, lelkileg és szellemileg, egységes érmelléki tette őket, az a víz, a nádas, a mocsárvilág, és a történelem viharában gyakori egymásrautaltság volt”.³⁵

Noha e kistáj néprajzát többen is kutatták, és közölték is az eredményeket, „erről a földrajzi régióról a néprajztudomány viszonylag még keveset tud”.³⁶ A Magyar Néprajzi Atlasz elkészítésének érmelléki kutatópontjai Értarcsa, Iriny és Kokad voltak. De ezek a kutatások nem irányultak kimondottan a népzene, népdalok, néptánc gyűjtésének irányába.

A mocsári növényvilág köztulajdon volt. Mindenki annyi nádat, gyékényt, sást, kákát, fát vághatott magának, amennyire szüksége volt és fel tudta dolgozni saját szükségleteire, illetve eladásra. Ezek voltak a leghasznosabb és a legegyszerűbb módon pénzzé válható termékek. A levágásra kiszemelt növények helyét több helyen is bokorba kötötték. Így adták mások tudtára, hogy annak a helynek már van gazdája. Az érmelléki emberek nyártól hóolvadásig a vízinövények betakarításával voltak elfoglalva. A sás- és a nádvágás a legnehezebb fizikai munkák közé tartozott. Ezt a műveletet a férfiak végezték. A sásból kötöző anyagot, különféle ülőkékre és ágyra való terítőket készítettek. Lovak és juhok takarmányozására is felhasználták. Későbbben a papírgyártás egyik alapanyaga lett. Gyékényből szőnyeget és lábtörölt, szekérfedelet szőttek. Szakajtókosarokat, méhkasokat, puttonyokat, papucsokat, stb. fontak belőle. A kákából szőlőkötöző háncsot sodortak, de tüzelőnek is használták. A nádnak és a fűzfának volt a legtöbb felhasználási formája (fedél, házfal, kerítés, gazdasági eszközök, tüzelő, stb.)

A kitermelt növények feldolgozásához mindenki értett. A megmunkálás fortélyai generációról generációra öröklődtek. A manufaktúris termékek iránti kereslet megnövekedését követően, a gyékény és kosárfonás településekként szakosodott. A gálospetriektől főleg kosarokat és szekérfedeleket, a szalacsiaktól vesszőbútorokat, az érkeserűektől gyékényből szőtt tárgyakat, a körtvélyesiektől papucsokat, az ottományiaktól főleg szalma- és szénakasokat vásároltak.³⁷

A számtalan vízer, mocsár, természetes és mesterséges tó a halászatnak kedvezett. Társadalmi jogállástól függetlenül (uraság, szabadrendűek, alávettek) mindenki halászó hellyel rendelkezett. Híres halásztelepülés hírében állott Érkeserű, Éradony, Csokaly, Értarcsa és Gálospetri.³⁸

³⁵ Benedek 1996:6.

³⁶ <http://biharkutatas.hu/>, Bódi 2005:101.

³⁷ Bódi 2005:103.

³⁸ Bódi 2005:105.

A magasabban fekvő, szárazabb helyeken meghonosodott a szőlészet és a pincészet rendszere, ami Érmelléket híressé tette az egész országban és nemcsak. Varga Gyula állítása szerint „az érmelléki szőlőkultúra körzete elsősorban a bihari síkság, a Sárrét, a Hajdúság, a Dél-Nyírség, s nem utolsó sorban Debrecen szőlőskertjeit is jelenti, amik rendszerint régi idők óta kapcsolatban álltak az Érmellékkal”.³⁹ A szőlőművelés középkori időkre tekint vissza. A szőlőhegyeket a jobbágyok magántulajdonként használták, csak a dézsmát kellett beszolgáltatni belőle. Az érmelléki szőlő- és borkultúra fellendülésében nagy szerepet játszott gróf Zichy Ferenc, aki a XIX. század elején Bihardiószegen minta szőlészetet és borpincészetet alakított ki. A helybeliek a külföldről hozott vincellérektől sajátították el a szőlőművelés és a borkészítés technikáját. 1870-ben, először az országban vincellériskolát is alapítottak. A pince és a pincézés az Érmelléki hagyományos kultúra fontos eleme, a pihenés és a társas élet része. A kommunista rendszerben a szőlőhegyek az állam, illetve a termelészövetkezetek tulajdonába kerültek. A rendszerváltást követően, a felosztott parcellák tulajdonosai, elegendő tőke hiányában, akarva-akaratlanul visszatértek a hagyományos termelési módszerekhez.

A vizenyős talaj adottságait kihasználva, az érmellékiek más fontos foglalkozása a kendertermesztés és feldolgozás, illetve a juhtenyésztés volt. Kenderből és gyapjúból háziszőttés vásznak, ruhaneműk készültek nemcsak a család számára, hanem eladásra is.

A táj talajviszonyai és növényzete meghatározta az építés anyagát és technológiáját, a helyiségek beosztását, valamint funkcióját is. Az Érkeserű közelében feltárt földbeásott putri lakások azt bizonyítják, hogy az építkezések alapanyaga a nád, a sás, a föld/agyag és a fa lehetett. „Egy 1781-es endrédi feljegyzésből tudjuk, hogy a házak nagy része egyetlen földbevált kunyhóból állt”.⁴⁰ A XVIII. század közepétől, főleg a svábok betelepítését követően, az Érmelléken is elterjedtek a patics- és vertfalu felszíni épületek. Kő, keményfa hiányában a házakat és a melléképületeket földből, nádból, vesszőből, vályogból készítették. Az épületanyag meghatározta az építés módját, az épület nagyságát és külsejét is. A legidősebb építkezésnek a nádházat tekintik.

A mestergerenda meghonosodásával a házak kétosztatúak lettek. A szobának használt helyiség mellé egy padlástalan helyiséget is ragasztottak. Ez volt a pitar (pitvar) amin keresztül lehetett bemenni a házba. A pitaron túl egy fal nélküli, fedéllel ellátott helyiséget is építettek, amiben a gazdasági felszereléseket tárolták. Később befalazták és kamraként használták. A család gyarapodásával, a fiatal házasok a kamrát lakhatóvá tették (kitapasztották, kimeszelték). Ez a helyiség lett a kisház. Így jelent meg a hármassal beosztott lakóház (nagyház,

³⁹ Varga 1988:270.

⁴⁰ Benedek 1982:270.

kisház, pítvar). Az eredeti szobát nagyháznak nevezték. Miután a fiataloknak gyerekek születtek, átköltöztek a nagyházba, az idősebbek a kisházban húzódtak meg.

Az 1800-as évek közepétől a házak többnyire ebben a hármasszobás beosztásban készültek. Funkciójuknak megfelelően a nagyházból lett a tisztaház (első ház), a pítvarból a konyha, a kisházból pedig a tulajdonképpeni lakóház. Ha csak egyetlen család lakott a házban, az utca felől levő tisztaháznak nevezett helyiséget szépen berendezték, bebútorozták, tisztán tartották, de nem laktak benne. Csak kivételes vendégnek vetettek benne ágyat.⁴¹

A nádfedeles házak építése és belső beosztása egységesnek mondható. Az 1720-1750 között az Érmellékre telepített svábok átvették a már hagyományos magyar háztípust, amit azután saját szükségleteiknek és ízlésüknek megfelelően némileg módosítottak. A sváb hátsó kisház is két szobából áll, folytatásában van a kamra és az istálló. Külső jellegzetessége a hosszú tornác. A gazdasági lehetőségek javulásával a svábok lebontották nádfedeles konyháikat és helyettük komfortosabb vályog, vagy téglafalú, deszkapadlásúakat építettek.⁴²

Az 1940-es években megjelentek a cseréptető, három, négy, vagy több beosztású, ún. „vinklis” házak. Az utcafronton megmaradt a két szoba. Ehhez kapcsolódott L alakban az udvar felé a konyha, a kamra és a gazdasági épületek. A következő két évtizedben az Érmelléki települések arculata gyökeres változáson ment keresztül. Az új házak kő/betonalapra, többnyire téglából készülnek és cseréppel fedettek. A régi beosztás ugyan megmarad, de a tornácot kiszélesítik, és erős tartóoszlopokkal látják el. Az ablakok is tágasabbak. Az átalakítás legszembetűnőbb példája Gálospetri, ahol egész utcákat építettek át. Barokkos benyomást sejtet a lila, zöld, vagy sárga színre festett utcafront.⁴³

Pártházakat követően 1975-től a főutcák mellett csak emeletes típusú házak építését engedélyezték. Ezekben már helyet kapott az illemhellyel ellátott fürdőszoba is, a vízvezeték és a szennyvíz levezető. Közművesítés hiányában a háztartáshoz szükséges vizet az udvaron levő kútból szívták egy pompával, amit a padláson elhelyezett tartályba szívtak, ahonnan szabadeséssel vezették a megkívánt helyre.

A házak belső díszítése a nemzetiségi és a vallási megoszlást tükrözte, de általában véve mindenütt egyszerű volt. A magyar családoknál a mestergerendára búzakoszorút, a románoknál bazsalikomot akasztottak. A legtöbb házban ott állt a családi fénykép. A római katolikusoknál, az ortodoxoknál és a görög katolikusoknál, az ágy fölé függesztették a keresztet és egy szentképet is. A konyha tűzhely melletti falán olcsó vászonra varrt, szöveggel ellátott falvédőket helyeztek.⁴⁴ A szövegek vallási vagy erkölcsi normákat tartalmaztak.

⁴¹ Benedek 1982:271.

⁴² *Uo.*

⁴³ *Uo.*

⁴⁴ *Uo.*

Az érmelléki udvarok egyik sajátossága, hogy a gazdasági épületek a házzal egyvonalban, vagy azok meghosszabbításában készültek. A lovakat és a szarvasmarhákat istállóba kötötték. Az állatok számától függően külön, vagy közös jászolban etették őket. Az istálló bejáratával szembeni szabadtéren kapott helyet az ólpiac, aminek egyik sarkában különféle, az állatok és a helyiség tisztántartásához nélkülözhetetlen, eszközök voltak betéve. A másik sarokban volt a léccel elkerített szénatartó, amiben néhány napig elegendő takarmányt tároltak. Mellette volt egy láncon lógó, létrával megközelíthető, priccsnek nevezett heverő alkalmatosság, ami a legényfiú hálóhelyéül szolgált. A sváb istállók nagyobbak voltak. Három részre tagolódtak. Középen volt az istálló tiszta tere. Az állatokat a fal mellett, kétoldalt kötötték be, és külön jászlakban etették őket. Ebben is helyet kapott a már említett priccs. Módosabb gazdáknál, sváb mintára, az istálló folytatásában szénatartókat (csűr, depó) építettek.

A felszínhez közel húzódó talajvizes településeken a gémeskút, a magasabban fekvő teraszokon kerek kutak terjedtek el. Mellettük helyezkedett el az állatok itatására alkalmas itatóvályú. Mivel az ásott kutak vize kemény, meszes volt, az emberek nagy része főzésre és táplálkozásra az ártéri vizeket használta.

Az Érmelléken házak alá csak ott építettek pincét, ahol a talajvíz mélyebben helyezkedett el (Érmihályfalva, Érsemjén, Érkörtvélyes, Albis, Bogyoszló, stb.). Az alacsony árterületű településeken az udvarra ásott verempincék készültek. Ezeknek falát vályoggal, később téglával rakták ki. Tetejüket két-három gerendára terített náddal fedték be. A házak alatti és verempincékben kimondottan csak zöldségfélét tároltak. A borpincék a falvakon kívül eső, az Ér teraszába vájt földalatti helyiségek, néhol valóságos pinceutcák, amik az Érmelléknek jellegzetes tartozékai. Bor, gabona, gyümölcs, krumpli, zöldségfélék tárolására használták.⁴⁵

A népi társadalom élete évszázadokon át különféle szokások gátjai között zajlott. A szokásnak a közösség minden számára nem, kor, családi állapot, vagyoni helyzet szerint rendelkezése van az élet minden adottságában. Ezen szabályokba észrevétlenül belenő minden generáció, és nemhogy terhére lenne, hanem még inkább segíti, megmenti őt a csetléstől-botlástól, és mindenkor csakis úgy cselekedhet, ahogyan a szokás diktálja. Aki ettől eltér, azt megszólják, elítélik, hírbe hozzák, gúnyt űznek belőle.⁴⁶

A közösségben élő emberek egymás iránti elemi kötelessége a szíves köszöntés és annak hasonló fogadása. A kézfogás a férfiak kizárólagos szokása. Köszönéskor a kalap szélének három ujjal való megemlése a nagyobb tiszteletadást jelzi. Hallótávolságon kívül a

⁴⁵ *Ua.*, 275-276.

⁴⁶ Szűcs 1938:228.

férfiak fejbólintással köszönnek. Látogatáskor a nők csókkal köszöntik egymást. Ugyanúgy búcsúztak a katonának induló fiútól és a menyasszonytól is. A megszólítás is kor, nem és vagyoni állapot után igazodik. Az utcán és a közösségi helyeken való viselkedést is éles szemmel figyeli a falu és nagy kedvel, bírálhatja azokat.

A népi szokások leginkább szembeötlő csoportját a családi események (keresztelés, lakodalom, temetés) alkotják.⁴⁷

A táplálkozásrend kialakulásában fontos szerepet játszott a vallási hovatartozás, a nemzetiség, illetve az ünnepek és a különféle családi események (keresztelés, esküvő, aratás, disznóvágás, stb.). A családtagok általában háromszor ettek naponta (reggeli, ebéd vacsora). Nyári időszakban a mezőn szárazételt fogyasztottak (kenyér, szalonna, túró, sajt, zöldségfélék). Szokásban volt az uzsonnázás is. Ilyenkor meleg ételt este ettek.

⁴⁷ *Ua.*, 229.

II. Fejezet

A Nyíló Akác Néptáncsoport Érmihályfalva kulturális nagykövetei

1. Érmihályfalva

1.1 Érmihályfalva földrajzi elhelyezkedése, történelme és társadalmi helyzete

Érmihályfalva (románul Valea lui Mihai) a romániai Bihar megye egyik városa a megye észak-nyugati határán. Fontos vasúti és közúti csomópont Nagyvárad és Szatmár között, ugyanakkor nemzetközi határátkelő a magyarországi Nyírábrány irányába közúton és vasúton egyaránt. A Nagyvárad – Szatmárnémeti, valamint a Nagykároly – Debrecen közötti út felezőpontján helyezkedik el. Északon a magyarországi Penészlek, keleten Érkörtvélyes, délen Értarcsa, míg nyugaton Érsemjén falvakkal határos.

„Domborzatilag Érmihályfalva északi része a Nyírség homokbuckás területe déli részének a Romániában található, keleti-délkeleti övezetében fekszik, míg a kisváros déli része az Ér-völgye jobboldali teraszain kialakult termékeny „fekete földön” terül el.”⁴⁸ Petőfi Sándor, aki vándorszínészként többször járt a vidéken, az Úti levelekben így ír a tájról: „Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag termőföldek.”⁴⁹

Érmihályfalvát az Érmellék fővárosának is tekintik, Bihar megye legészakabb fekvésű városi települése, a magyar határtól mintegy 8 km-re, Nagyváradtól 67 km-re, a 19-es országút mentén terül el. A település domborzata a szubkolináris Nagykárolyi síkság (Nyírség) része. Területén megtalálhatóak úgy az Érmellékre jellemző vizenyős területek, mint a nyírségi homokdűnék is. Tengerszint feletti magassága 125 m. Az Ér folyó szabályozását követően, területe teljesen ármentes. A várost az ÉK-DNy-i irányban haladó Móka patak szeli át.

A település első írásos feljegyzése egy 1270. augusztus 20-án keltezett oklevélből maradt ránk. „Nagy-(Nog)-Mihályfalva Turul comes özvegyének a tulajdona. A Turul-nemzetség egészen a 14. század közepéig birtokos itt.”⁵⁰ Pesty Frigyes 1851-ben a település nevének eredetéről ezt állítja: „Ezen város régibb időben két megyéhez tartozott, még pedig a keleti rész Szabolcs, a többi Bihar megyéhez tartozott, míglén 1811-ben a két község egyesítve Bihar megyéhez csatoltatott ... körülbelül 400 éve említetik a község – eredetét

⁴⁸ Kiss 2005:27

⁴⁹ Petőfi Sándor: *IV. Úti levél*

⁵⁰ Nagykászoni Dr. Andrásy 2005:10.

vette bizonyos Nagy Not Mihálytól, a ki régi mondák szerint építtette volna e helyen a legelső házacskát, ettől fogva kezdett e hely népesedni s falunak ... alapítójától Nagy Not Mihálytól Mihályfalvának elneveztetett.”⁵¹ A pusztának nevezett Michal nevű birtok (praedium Michal) királyi adományként került Pál comes tulajdonába IV. Béla király (1235-1270) jóvoltából. Az oklevélben a birtokos Turul comes özvegye, Pál comes leánya. Már I. Béla királyunk (1060-1063) elrendelte, hogy a templomos helyeket a templom védőszentjéről nevezzék el. Minden valószínűség szerint a település nevét Szent Mihályról kaphatta. Az 1241-es tatárjáráskor elpusztult az Érmellék nagy része, és vele együtt Érmihályfalva is. A tatárjárást követően IV. Béla újjászervezte az országot, a gazdátlan birtokokat a király hűséges alattvalói kapták meg. Így került a Michal nevű birtok is Pál comes tulajdonába. Érmihályfalva alakban először 1828-ban jelent meg. Trianont követően 1921-ben a település román megnevezése Mihaifalău, Valea lui Mihai.⁵² Az 1968-as új közigazgatási törvény életbelépésétől kezdve a település Bihar megyéhez tartozik.

Az 1844-1880 közötti időszakban a település a „szabad mezőváros” kategóriába sorolták. Gazdasági fejlődésének elismerése jeléül 1873-1944, illetve 1945-1950 között járási központ volt. Időközben területe a környékbeli telepekkel és tanyákkal gyarapodott. Érmihályfalvát először 1930-ban emelték városi rangra, de ezt a besorolást a második világháborút követően elveszítette. A kommunista rendszerben végrehajtott beruházásoknak köszönhetően a település lélekszáma jelentősen emelkedett és arculata is átalakult. Egy párthatározatnak köszönhetően, 1989-ben ismét városi rangra emelték.

Évszázadokon keresztül a települések lélekszámát csak hozzávetőlegesen lehet kiszámítani. Miután Magyarország és Erdély felszabadult a török uralom alól (1686), Bihar vármegyét tatárok (1693, 1695, 1717), rácok (1704) és a pestisjárvány (1710) pusztították el. Ezek a betörések és a járványos betegség megtizedelték a település lakosságát is.

Az első pontosabbnak tekinthető adatok 1721-ből származnak, amikor összeírták lélekszámot, illetve a települések gazdasági állapotát. Ezek szerint Érmihályfalván⁵³ nemest, mezővárosi polgárt és jobbágyot nem regisztráltak. Volt viszont hét zsellér, valamint harmincegy taksás, szabados család. Tehát a településen 38 család élt. Valamennyien magyar nemzetiségűnek vallotta magát.

Magyarországon az első népszámlálást 1784-1787 között végezték el.⁵⁴ Ezeket sem tekinthetjük teljes mértékben pontosaknak.

⁵¹ Jakó 1940

⁵² Szabó 2003:1097.

⁵³ az összeírásban Mihályfalva (Ér) alakban szerepel

⁵⁴ *Az első magyarországi népszámlálás 1784-1787*, Bp., 1960, 28-29, 32-33.

A következő két táblázatban Érmihályfalva demográfiai viszonyainak későbbi alakulását (lélekszám, nemzetiség, anyanyelv, vallási hovatartozás) mutatom be a korabeli népszámlálási adatok alapján.⁵⁵ Az üresen maradt helyek esetében nem találtam adatokat.

év	össz.	román	magyar	német	zsidó	cigány	ukrán	szerb	szlovák	egyéb össz.
1880 a	3.896	14	3.580	45	.	.	82	-	13	162
1880 b	3.896	14	3.709	47	.	.	85	-	14	126
1890 a	4.856	23	4.782	24	.	.	20	-	5	27
1900 a	5.575	23	5.531	10	.	.	4	-	2	11
1910 a	6.255	13	6.231	5	.	.	1	-	2	6
1920 n	7.175	581	5.146	6	1.430	1.442
1930 a	8.085	882	6.121	26	1.042	-	3	1	1	1.056
1930 n	8.085	1.194	5.314	25	1.438	90	7	1	1	1.552
1941 a	9.136	82	8.778	7	265	-	-	1	-	269
1941 n	9.136	81	8.924	3	114	2	-	3	-	128
1956 a	9.480	1.052	8.395	7	24	-	-	1	-	26
1956 n	9.480	1.458	7.849	8	156	-	-	1	-	165
1966 a	9.814	1.507	8.293	5	5	-	2	-	1	9
1966 n	9.814	1.661	8.101	6	26	10	2	-	3	46
1977 a	11.099	1.777	9.109	16	12	181	2	1	1	197
1992 a	10.505	1.287	9.194	7	1	11	-	-	4	17
1992 n	10.505	1.341	8.931	13	7	208	-	-	5	220
2002 a	10.324	1.363	8.940	6	-	2	3	-	4	15
2002 n	10.324	1.442	8.757	10	4	95	4	-	5	115
2011 a ⁵⁶	9.902*	1.149	8.465	3		44			4	237
2011 n	9.902*	1.158	7.971	6	4	521			-	242
2011 a ⁵⁷	9.688	1.235	8.379			43				31

A lakosság nemzetiség, felekezet és anyanyelv szerinti megoszlásáról szóló adatokat, több ok miatt is, csak fenntartással lehet kezelni. Ez abból is adódik, hogy esetenként nemzetiségeket, vagy anyanyelvűeket írtak össze. Sok esetben nem lehet tudni az „egyéb” megnevezés kiket takart. A zsidó nemzetiségűeket 1944 nyarán Auschwitzba hurcolták, ahonnan csak nagyon kevesen kerültek élve vissza.

év	össz.	ort.	g. kat.	r. k.	ref.	ev.	unit.	izr.	bapt.	pünk.	adv.	egyéb
1869	3.574	13	350	252	2.460	17	4	478	.	.	.	-
1880	3.896	1	407	417	2.566	13	-	492	.	.	.	-
1890	4.856	7	498	447	3.114	5	-	785	.	.	.	-
1900	5.575	1	638	504	3.388	2	-	1.042	.	.	.	-
1910	6.255	5	707	673	3.636	16	6	1.200	.	.	.	12
1930	8.085	126	1.237	1.032	4.089	17	-	1.535	47	.	-	49
1941	9.136	26	1.223	1.549	4.575	17	5	1.662	75	.	.	79
1992	10.505	1.099	259	3.177	5.670	7+5** ⁵⁸	3	5	130	106	2	280
2002	10.324	1.159	255	3.102	5.450	6+2**	2	9	116	136	4	339
2011 ⁵⁹	9.902	1.035	233	3.058	4.868	3	.	7	232	112	18	81
2011 ⁶⁰	9.688	1.040	216	2.999	4.701				232	111		341

⁵⁵ www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/bhetn02., Varga 1999.

⁵⁶ www.bihor.insse.ro, A *- al jelölt 2011-es népszámlálási adatokat a Nemzeti Statisztikai Hivatal részleges eredményeinek alapján közlöm.

⁵⁷ www.bihor.insse.ro, *10000 fő alatt Érmihályfalva lakossága*, Dr. Szilágyi Ferenc közlése 2014

⁵⁸ A két csillaggal jelölt adatok az ágostai, illetve a zsinat- presbiteri evangélikus-lutheránus egyház híveit tünteti fel.

⁵⁹ *Uo.*, A 2011-es népszámlálásról közölt adataink nem tartalmazzák a 11 vallásnélkülit, a 3 ateistát, illetve 238 nem tudni milyen felekezethez tartozót/nem tartozót. A végösszezből hiányzik 3 személy, akiket nem tudjuk hova soroljunk.

⁶⁰ www.bihor.insse.ro, *10000 fő alatt Érmihályfalva lakossága*, Dr. Szilágyi Ferenc 2014.

Összevetve a 2011-es adatokat az előző népszámlálásokkal, megállapítható, hogy az országos adatokhoz hasonlóan, a település lakosságának lélekszáma is csökkenő tendenciát mutat. Érmihályfalván 1977-ben regisztrálták a legmagasabb lélekszámot (11.099), ami 1.411 személlyel több, mint 2011-ben (9.688), ami 12,72 % apadásnak felel meg.

A városnak kiváló szülöttei vannak, mint például *dr. Andrassy Ernő* (1894. április 10. – 1986. május 1.) orvos, „az Érmellék utolsó polihisztora”.⁶¹ Természettudós, az ornitológia (madártan), oológia (tojástan), numizmatika, régészet és történeti kutatások nemzetközileg is elismert kutatója.

Szintén Érmihályfalván született *Fekete Károly* (1898 – 1981) festőművész, a nagybányai plein-air festészet képviselője, *Kuthy Lajos* (1813 Érmihályfalva – 1864 Nagyvárad) próza- és drámaíró, *Máté Imre* (1936 – 1989) költő „1936. február 14-én születtem Érmihályfalván. Azóta itt élek”⁶² és *Zelk Zoltán* (1906 – 1981), a 20. századi magyar költészet egyik legkiemelkedőbb alakja, a Nyugatosok harmadik nemzedékéhez tartozó Baumgartner-díjas, kétszeres Kossuth-díjas és József Attila-díjas költő. Mellettük még meg kell emlékeznünk *Sass Kálmán* (1904-1958) református lelkipásztorról és *Dr. Hollós István* jogászról, kik az 1956-os forradalom mártírjai.

A város nevezetességei a *dr. Andrassy Ernő Múzeum*, a Bujanovics-kertben levő *Arborétum* és a *Városi könyvtár* mellett a 2000-ben felavatott *Bocskai István* mellszobra, (Lavotha Géza, sárospataki szobrász műve) mely akkor még a település első köztéri szobra volt. *A 20. század hőseinek és áldozatainak emlékműve* (2004, melyet Szilágyi Ferenc, érmihályfalvi képzőművész álmodott meg) és az *1956-os „Érmihályfalvi csoport”* emlékműve, mely 2006-ban került felavatásra mutatja, hogy Érmihályfalva nem feledkezik meg hősi hallottairól és mártírjairól.

1.2 Monográfiák

Érmihályfalva városról több monográfia jellegű könyv és tanulmány is napvilágot látott, többségében 1990 után, de szerintem a nagy lelkesedéssel, jó szándékkal kiadott kötetek egyike sem teljes, hiányosságokat lehet bennük felfedezni. Ami nem baj, hiszen ösztönzően hat a további kutatások, munkák megjelenéséhez. Az *Érmihályfalva 1998*, a város első monográfiája után, (melyet Báthori Ferenc tanár úr állított össze), az *Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben* (az Érmihályfalva Polgármesteri Hivatala kiadásában) című kötet, 2005-ben látott napvilágot. Ez a kiadvány már sokkal mélyebbre próbál betekintést nyújtani az érmelléki város történelmébe, földrajzába, társadalmi- és művelődési, kulturális

⁶¹ Nánási, Partiumi füzetek 24.

⁶² Máté Imre: *Forgó táncban* című verskötetének fűlszövegében.

életébe. „Érezzük, hogy még mindig sok a fehér folt Érmihályfalva történetében. Érszázadokról, fontos eseményekről, harcokról, politikai csatározásokról nem tudjuk, hogy Érmihályfalva népének mi volt a szerepe, a véleménye. Pedig biztos volt, mert mindig egy keménynyakú, vonalas, az igazságot szerető nép lakta ezt a települést.”⁶³

2009-ben az irodalmi társaság, a Gödör Gasztró Galéria Irodalmi Stúdió töltötte be a 15. életévét, mely alkalommal a kör vezetői, Bokor Irén és Kiss Kőrösi Jolán, *A GGG Irodalmi Stúdió 15 éve* címmel jelentettek meg egy könyvet. A kötetben felidéztek az eltelt évek emlékezetes szerepléseit, a közös kirándulások maradandó emléket. Tudósítások, egyéni visszaemlékezések, fotók, dokumentumok bizonyítják, hogy „akit megérint a költészet szépsége, az marad, sőt később is visszajár”.⁶⁴

Az Érmihályfalva Zsibongj tovább! Két évtized az akác bűvöletében, (Érmihályfalva, 2012) című könyv, mely szintén a Város Önkormányzata támogatásával jött létre, az Érmellék legnagyobb fesztiváljának számító Nyíló Akác Fesztivál elmúlt húsz évét mutatja be. A kötet második felében pedig a városban működő, több éves múlttal rendelkező művelődési csoportok munkájába kapunk betekintést, név szerint a huszonöt éves Nyíló Akác Néptáncgyűttes és a húsz esztendőes Syluette Group menettánc csoportok tevékenységébe.

2. Hagyományőrző néptáncgyűttes alakul

„Egy nemzet annyit ér csupán, amennyit hagyományaiból meg tud őrizni, ápolni tudja és képes azt továbbadni, méghozzá fényesre csiszolva. Ha csak egyetlen embernek adtátok tovább a bennetek lobogó istenadta lángot, már nem éltetek hiába.” Boros József, Érmihályfalvi tanár, üdvözlő szavai a Nyíló Akác Néptánc csoport 20. születésnapján hangzottak el.

Linnekin szerint „a hagyomány, mint öntudattal kezelt kategória, szükségszerűen megalkotott. ... A kulturális identitás megalkotásáról vagy hagyományalkotásról beszélni nem más, mint hangsúlyozni, hogy a kultúra az emberi tudat dinamikus terméke, amely az adott kontextus szerint állandóan újraalkotott.”⁶⁵

A Nyíló Akác Néptáncgyűttes 1985 őszén alakult, hagyományőrzés és teremtés, a nemzeti kultúra terjesztése céljából. Nyakó József⁶⁶ így emlékszik vissza: „az volt a célom, hogy Mihályfalván a kulturális életet kimozdítsam a holtpontról.”⁶⁷ A kutatás szempontjából

⁶³ Kovács 2005:5.

⁶⁴ Bokor - Kiss Kőrösi: *Kedves olvasó*, 7.

⁶⁵ Grünwald 2002

⁶⁶ Nyakó József 1954-ben született Érmihályfalván. Tanulmányait szülővárosában kezdte, majd Nagyváradon végezte el a szakközépiskolát és a Népművészeti iskola (mai Francisc Hubic Művészeti Iskola) koreográfia szakát, melyen 1979-ben végzett. 1981-ben tért haza Érmihályfalvára, és rögtön megalapított Hegedűs Attilával (technikus) egy két éves tánciskolát.

⁶⁷ Rencz 1998. 12. 20

relevánsnak tartom Guszev definícióját, amely szerint: „a folklórizmus akkor jelentkezik, mikor a társadalom életében a hagyományos folklór fejlődését akadályozó objektív körülmények merülnek fel, valamint akkor, amikor a köztudat magát a folklórt tekinti veszendőbe menő értéknek, a nemzeti kultúra kialakításához, vagy újjáteremtéséhez szükséges forrásanyagának.⁶⁸” Mindkét állítás igaz erre a néptáncgyűttesre, hisz a kommunizmus legkeményebb éveiben alakult meg, amikor nem, hogy magyar néptáncot nem lehetett tanítani, még csak gyülekezni és magyarul beszélni is bátorságra vallott.

Nyakó József először egy tánciskolát nyitott, melyben nem volt meghirdetve a magyar néptánc, csak a társas tánc. Az első tánciskolások 1983-ban végeztek. Akkor szervezte meg velük az első szüreti bált, melyen 550-en vettek részt. A szervezések tovább folytatódtak és felbuzdulva a sikeren, rendezett aratóbált, szüreti bált, szabadtéri bált a sportpályán, farsangi bált, utcabált a központban a város közepén. Műsorok előzték meg a bálakat, a közönségnek tetszett és a közeli falukba is elmentek ezekkel a műsorokkal. „A mai ember számára talán hihetetlen, de voltak időszakok, amikor technika híján énekeltem vagy dúdoltam a próba zeneanyagát.”⁶⁹

1985 végén már megszületett az első, egész estét betöltő önálló műsor. A többségében magyarok lakta Mihályfalván, habár nem volt akkora a román elnyomás, mint Erdély más városaiban, ahol nem éltek többségben magyarok, mégis revelációnak érezte a magyar népzene, néptánc alapuló élő zenés előadást. A nagyszerű Alföldi kanásztáncon kívül „Kovács Mária népdalokat és nótákat énekelt (...) dicséretet érdemel Ságghi Lajos és Ilie Katalin szőlőtánc. Csongrádi Ferenc és Ilie Katalin cigánydalai is sok tapsot kaptak.”⁷⁰

1. kép: Az első fellépés, 1985. december

Nyakó József, a néptáncsoport vezetője ismertette az 1985. december 29.-i előadásig vezető út történetét: „Nem volt könnyű eljutni a társasági tánciskola kurzusaitól a szépen és ízléssel koreografált érmelléki táncok színpadra állításáig. Nemcsak az egyes műsorszámok végén felcsattanó vastaps sugallja, hogy megérte, de a műkedvelő fiatalok szeme

⁶⁸ Guszev 1983: 440-442

⁶⁹ Nyakó 2012:75.

⁷⁰ In: Fáklya, 1986. 01. 11

csillogásából még inkább kiolvashatta a jogos elégtételt (...) A műsor legszínvonalasabb és legeredetibb száma a sajátosan érmelléki kanásztánc. A rengeteg gyakorlást igénylő, igen nehéz elemeket felvonultató, botokkal előadott tánc akár egy országos fesztivál díját is előrevetíti.”⁷¹. Stanik István által „érmelléki kanásztáncnak” nevezett műsorszám a szatmári és az alföldi tánc figuráinak a keveréke volt, egy ugrós jellegű tánc, melyet az érsemjéni Szabó József⁷² táncaként ismertek és tanultak meg. Nyakó József koreográfusként, nem csak a Szabó Józsi bácsi táncát állította színpadra, hanem saját, a tánc stílusának megfelelő, új figurákat is beleszótt az eredeti kondástáncba. Nagy sikerrel táncolták éveken keresztül, mint az érmihályfalvi magyar néptáncsoport *botos tánca* néven.

2. kép: Képek 1989-ből: Szüreti felvonulás, Alföldi tánc, Csoportkép

A koreográfia nagy részében az unisono uralkodott. A teret is egységesen használták ki, többnyire előre a közönségnek táncolva, sorokban állva, néha egymás felé fordulva. A lépések az ugrós tánc alapját szolgáló höcögök alkották.

A táncsoport viselete is egységes volt, ahogyan az látható volt, az akkori Magyar Állami Népi Együttesnél, vagy a marosvásárhelyi Állami Székely Népi Együttesnél is. A férfiakon fehér vászonból készült hosszú bő ujjú, nyitott ujjvégű, borjúszájúnak nevezett ing volt, melyet betettek a gatyába. A kissé rojtozott végű, egyszerű fehér bőgatyá szintén fehér vászonból készült, madzaggal volt kötve és egységesen a puha szárú fekete csizmaig ért. Az ingre sima fekete vászon mellény készült, melyet begombolva hordtak. A fejükre keskeny karimájú fekete kalapot tettek, melyet fekete selyemszalaggal, vagy esetleg egy kis zöld bokrétával díszítettek. A botos tánchoz mogyorófa botokat vágtak maguknak.

Az első fellépéseken a lányok viselete nem volt egységes. Népies is és polgáris is volt. A „magyar ruhának”, „csárdás ruhának” nevezett viseletet hordták. A kis pendelyre térdig felé érő nem túl bő fehér vászon szoknyát vettek, mely alól egy kis zöld, vagy piros szalaggal volt díszítve. A szintén fehér vászonblúz rövid ujjú volt, gumiba húzva, hogy egy kissé buggyos legyen. Felül pedig piros vászonból készült mellényt és kerek rövid köténykét viseltek, melyek fehér farkasfoggal vagy vékony csipkével volt díszítve.

⁷¹ Stanik: In: Fáklya, 1986

⁷² Szabó József táncának ismertetője a dolgozat 93. oldalán található

Ahogy az anyagiak megengedték, a lányoknak egységes szabású viseletet varrattak Mihályfalván élő varrónőkkel, archív fényképek és emlékezések alapján. Egyszerű kis galléros, hosszú ujjú fehér vászon ing, melyet csuklónál gomboltak és keskeny fehér csipkével díszítettek. A mellény és a szoknya szabása azonos, de színe két fajta volt, piros és kék, így adtak változatosságot a táncsoport kinézetének. A mellény csinosan követte a lányok felsőtestének vonalát, elől gombolós volt, alapszínét függetlenül fehér keskeny csipkével díszítve. Az egyszínű piros vagy kék vászon anyagból varrt szoknya hosszú és bő volt, a piros/fekete puha, illetve kemény szárú csizmák tetejéig ért. A piros csizma szintén a „magyar ruha” tartozékaként jobb híján maradt egyes lányok lábán. Tánc közben a bő szoknya alatt rövid egyszerű szűk pendelyt és egy bő fehér vászon alsószoknyát viseltek, melyek szintén fehér csipkével voltak díszítve. A szoknya felett rövid, keskeny (csípőtől, csípőig érő) fehér téglalap alakú kötényt hordtak, melyet hátul kötöttek meg derékon. A kötény hossza nagyjából térdig ért, bőven a láttatva még ki a szoknyából. A piros-kék színek kombinációban hordták a lányok a táncos viseletet. Volt, akiknél a szoknya és mellény színe egységes volt, piros szoknya-piros mellény, vagy ugyan ez kékben, de volt olyan is, aki a kék mellényhez piros szoknyát vagy a piros mellényhez kék szoknyát kapott. A hajviselet volt talán a legeltérőbb a mai néptáncos hajviselet elvárásokhoz képest. Kinek milyen hosszú volt a haja annyit próbált hátul bekötni, esetleg egyszerűen befonni. Nem használtál a francia fonást, csupán az egyszerű hármast, melynek végébe egyformán mindenkinek piros szalagot tettek. Gyakori volt a frufru is. Fejkendőt még az asszonyok sem hordtak.

A *botos* műsorszámmal szerepeltek a *Megéneklünk Románia* (Cântarea României), az elmúlt korszak legnagyobb kultúrversenyén is. Zilahon a II. díjat szerezték meg. Ez volt az első igazi nagy siker. A Fáklya napilap 1989-ben közöl képet a csoportról, és Smaus Tibor újságíró ezt írja: „a Valea lui Mihai-i magyar néptáncsoport jól szerepelt a *Megéneklünk Románia* Fesztivál döntő szakaszán. Az együttes sikere Nyakó József lelkiismeretes munkájának köszönhető”.

A Mihályfalván élő cigányzenekar állandó kísérője volt a táncos előadásoknak. A Rác (Fecske) Gyula, primás, Rác Andor brácsás, Virág Ödön klarinétos, id. Virág Ödön cimbalmos és Gombos József nagybögős által alkotott nagynevű cigánybanda nagyban emelte az előadásaik hangulatát. Jártak műsorukkal falukra, az Érmelléken mindenütt nagy szeretettel fogadták a magyar páros táncokat bemutató fiatalokat.

3. kép: Fellépés zenekarral az Érmihályfalvi Művelődési Házban – 1991

„A Nyíló Akác nevet 1988-ban vették fel, utalva ezzel a régió jellegzetes fafajtájára. A szerény kezdeményezés máig tartó sikeres éveket eredményezett. Az alapító Nyakó József a kitűzött célokhoz – a hagyományörzés, a nemzeti kultúra óvása, ápolása – az évek során sok partnert talált. Az együttes tagjai közül voltak, akik csak belekóstoltak a táncokba, de a legtöbben tagok maradtak és maradnak. Közel négyszáz táncos fordult már meg a csoportban, és elmondhatjuk, hogy ez a szám egyre csak nő, hiszen a jelenlegi csapat több mint harminc főt számlál.”⁷³. Legfőbb küldetésüknek azt tartják, hogy a hagyományörzés mellett megszerettség sok-sok fiattal a magyar néptáncot, magyar ritmusokat, zenéket.

4. kép: A csoport logója

2.1 Az új lendület

1990-ben megalakult Sepsiszentgyörgyön a Romániai Magyar Néptánc Egyesület⁷⁴, melynek első céljai közé tartozott, hogy feltérképezzék az Erdélyben működő népzenevel, néptáncokkal foglalkozó együtteseket, hagyományörző csoportokat. Különböző képzéseket, fesztiválokat szerveznek mindmáig pedagógusoknak, néptáncosoknak, koreográfusoknak, népzeneészeknek.

Erre az időre Borbély Simon Andrea, az egyik alapító tag, Simon András lánya így emlékezik: „1990 januárjában Sepsiszentgyörgyre mentünk négyen továbbképzésre, édesapám, Simon András, Pap György, Somogyi Judit és jómagam. Szatmári és széki

⁷³ Nyakó, 2005, 178-179. o.

⁷⁴ <http://www.neptanc.ro>

táncokat tanított Könczei Árpád, a Háromszék művészegyüttes vezetője”. Látva és tapasztalva, hogy mennyi eredeti, archaikus, erdélyi néptánc létezik, melyeket ők addig nem ismertek, rögtön felvetődött a gondolat, hogy az együttesnek tovább lépnie. Eredeti néptánc anyagot kell tanulni, előadásaikban a helyi és a környék eredeti táncagyományyaiból kell építkezzenek. Ezzel a felismeréssel kapcsolódtak be abba a néptánc mozgalomba, melyet ma revivalnak neveznek a kutatók. Táncoktatókat hívtak, archaikus gyűjtésekről kezdtek tanulni. Unger Zoltán csíki táncokat hozott, Török Zoltán és Hilda, majd Török Béla (Kolozsváron, táncházba járó egyetemisták) széki, kalotaszegi és dél-alföldi tánc motívumokat hoztak, amit a csoport lelkes 40-50 tagból álló fiatal táncosa megtanult. A széki táncrend minden táncot tartalmazott, melyet a széki „pár”⁷⁵ meghatározott: *sűrű tempó, ritka tempó, magyar + lassú és csárdás, majd porka és hétlépés*. A kalotaszegi táncok terén, a fiúk a Mundruc *legényes* virtuóz technikájával ismerkedtek, míg a lányok a mérai páros tánc, a *csárdás* és a *szapora* lépéseit sajátították el. A táncmotívikailag egységesebb Alföld táncai közül az ugróást, az oláhóást és a marsot tanították meg a táncosoknak. A széki és az alföldi táncokból színpadi koreográfiák is születtek, a kalotaszegi megmaradt „csak” a próbák és a táncház szintjén. A visszaemlékezések során megtudtam, hogy a kilencvenes években többször visszamentek Sepsiszentgyörgyre, a Néptánc Egyesület képzéseire, de „elmentünk Csíkszeredába, Csillebércre is táncot tanulni, ambícióból”⁷⁶ – mesélte Simon András, Bátyó.

A látott példán Nyakó József vezetésével beindítják a parki klubban a táncházat, ahol az egybegyűlt fiatalságnak tanították a táncosport által ismert táncokat szabadon táncolni: szatmárit, dél-alföldit, székit. Egy táncház mozgatórugója azonban egy népi zenekar. Ezt nem tudták - főleg anyagi okok miatt - rendszerességgel biztosítani az érmelléki kisvárosban. Volt próbálkozás, hogy váradi mintára, magnóról működjön a táncoktatás, táncház, de ez már nem elégítette ki az oda táncolni egybegyűlőket. Sajnos a kezdeményezés rendszeressége így egy, másfél év után megszűnt. A későbbiekben, ha egy erdélyi hivatásos néptáncgyűjtés (Maros Művészegyüttes, Háromszék Táncgyűjtés, Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes, Udvarhely Néptáncműhely vagy Nagyvárad Táncgyűjtés) Érmihályfalván tartott előadást, mindig volt táncház az adott együttes zenekarának közreműködésével.

A tehetségesebb táncosokból lett az együttes utánpótlása. A néptánc tanulás nem szűnt meg, mindvégig folytatódott. 1992 nyarán Csillebércre elmentek egy nemzetközi egyhetes táncanfolyamra, ahol kalotaszegi, szatmári és somogyi táncokat tanultak. Itt részt vettek: Simon András, Vincze József, Szkrubucz János, Sütő Szabolcs, Simon Andrea, Somogyi Jucika, Somogyi Tünde, Kerezsi Magdika.

⁷⁵ Martin 1980

⁷⁶ Balla, In: Bihari Napló, 1997. 02. 05. 5. o.

Nyakó József népművelő, 1991-től a művelődési ház igazgatója lett, a fiataloknak rendszeres tánc- és mozgáskultúra tanfolyamokat és köröket szervezett. 1993-ban életre hívta a Nyíló Akác Napok rendezvénysorozatát, melynek szervezésében évente részt vesz, ezen belül pedig a táncegyüttes vezetője melyet megalakulásától 2000-ig vezetett.

5. kép: Érmihályfalvi Művelődési Ház, 1995. március 15.

A Romániai Néptánc Egyesületben való aktív tagság miatt hamarosan az erdélyi, székelyföldi (Sepsiszentgyörgy, Bálványos, Udvarhely, Szejkefürdő, Holtmaros) és magyarországi színpadok meghívott táncosai lettek. Nyakó József vezetésével „a Nyíló Akác már amolyan protokoll-együttes lett, aki bárhol képviselheti Mihályfalvát. Hetente kétszer próbáltak, finomították a motívumokat, mozdulatokat. Egy-egy koreográfia pontos elsajátítása több hónapos munka eredménye volt.”⁷⁷

6. kép: Bálványos - 1993

1993. június 30. Székelyudvarhelyen, a Szejkefürdőn Nemzetiségi Néptáncfesztivál zajlott. A helybeli együttesek mellett részt vesz még két magyar néptáncscsoport, az érmihályfalvi Nyíló Akác és a Holtmarosi Néptáncegyüttes. Megismerkedve szeptember 1-jén Holtmarosra hívták az érmelléki táncosokat, amikor is sor került az III. Gyöngykoszorú NéptáncTalálkozóra, amelyen részt is vett a Nyíló Akác Néptáncegyüttes. A Maros megyei Gyöngykoszorú találkozókát a helyi hagyományörző együtteseknek hívták össze, így a több székely táncokat bemutató együttesek mellett jó színfoltja volt az eseménynek a teljesen más táncanyagot bemutató Nyíló Akác Néptáncegyüttes. Beszélgetve a táncosokkal, élményekről

⁷⁷ Balla, In: Bihari Napló, 1997. 02. 05. 5. o.

érdeklődve, Máté Zoltán, a mihályfalviak egyik táncosa, sok év múlva is úgy emlékszik vissza, hogy ekkor ők voltak az egyedüli néptáncsoport, akiket háromszor tapsoltak vissza.⁷⁸

„A holtmarosi Gyöngykoszorú néptáncalálkozó – mondja Borbély-Simon Csaba – nagyon jól megszervezték. Nagyon lelkes közönség van, vannak olyanok, akik azt mondják, ők csak azért jönnek el, hogy lássák a mihályfalviakat, mikor az ő műsoruk van, alig akarják leengedni őket a színpadról. Visszavárják őket minden néptáncfesztiválra”⁷⁹.

7. kép: Holtmarosi Gyöngykoszorú Néptáncalálkozó - 1995

1996-ban Balla Tünde ír cikket a Bihari Naplóban: *A tizenegy évbe sok minden belefért* címmel. „Mintegy háromszázan táncoltak már az érmihályfalvi Nyíló Akác népi táncsoportban (...) táncházakban, tanfolyamokon, táborokban gyűjtötték össze a zenei anyagot és a táncokat, a tudást.”

Az együttes egyik alapító tagjáról, Simon András, Bátyóráról, Balla Tünde 1996-ban így ír: „Simon András a színpad széléről szemlélte a táncosokat. A hajdani húzóembernek, ahogyan társai emlegetik, meg-megcsillan a szeme egy-egy ügyesen kivitelezett mozdulat láttán.”⁸⁰

8. kép: Nyakó József és Simon András – 1989

⁷⁸ „1998-ban a holtmarosiak is meghívást kaptak Érmihályfalvára, a Nyíló Akác Napokra, és azóta minden évben kölcsönösen meglátogatjuk egymást, mivel testvéri, baráti kapcsolat alakult ki a két település között. A holtmarosiak szerint nem lehet Gyöngykoszorú találkozó Érmihályfalva nélkül, ezért köszönettel tartozunk mindazoknak, akik ezt a kapcsolatot ápolják, és tovább viszik, kívánva sok sikert és eredményes munkát a Nyíló Akác Napok szervezőinek, valamint a táncosoknak és a mazsorett csoportnak, élükön vezetőiknek és a támogatóiknak” *Érmihályfalva Zsibongj tovább!*, Két évtized az akác bűvöletében, 2012. 100. o.

⁷⁹ Kovács, 2006

⁸⁰ Balla, In: Bihari Napló, 1997. 02. 05. 5. o.

1997-ben Végváron volt néptáncverseny, itt mezőségi, szatmári és alföldi táncot táncoltak, nagy sikerrel. Még az évben Sütő Szabolcs és Judit, Borbély Simon Csaba és Andrea és Máté Sándor részt vettek a választói, mezőségi néptánc táborban, ahol Kallós Zoltán és más neves oktatóktól mezőségi néptáncot és népdalokat tanultak, megalapozva az együttes sok éven át színpadon tartott mezőségi koreográfiájának alaplépéseit.

1998-ban Botoşaniban a romániai nemzeti kisebbségek fesztiválján képviselték a romániai magyarságot.

9. kép: Botoşani - 1998

1998-as év végén Nyakó József összefoglalja a csoport eddigi tevékenységét, melyet Rencz Csaba jelentetett meg a Bihari Napló hasábjain: „Számptalan település helyi ünnepegen vettünk részt és tizenhárom fesztiválon. Vannak állandó fellépéseink, mint a Nyíló Akác Napok itthon, az augusztus 20.-i ünnepegek Nyírábrányban, a Micskei Falunapok és a Gyöngykoszorú Fesztivál Holtmaroson.”⁸¹

Az 1999-es Nyíló Akác Napok jelentős eseménye volt az első Nyíló Akác Néptáncverseny, melyre szóló és páros táncban is lehet nevezni. Erről az eseményről így lehet olvasni a megyei lapban: „A nap fő attrakciója a néptáncgála volt és az azt követő szóló és páros táncverseny. A kánikulában is ezres tömeg követte figyelemmel a rendezvényeket. Az érmellék híres népdaléneke, Csúri Katalin hét esztendő unokájával lépett fel. A sort a házigazda Nyíló Akác együttes zárta széki és mezőségi táncokkal. Tíz páros és egyéni versenyzője volt a táncosok megmérettetésének. (...) A mihályfalvi Máté Zoltán szatmári verbunkja a harmadik lett. (...) A 11 esztendő Máté Gergőnek különdíjat adományozott a zsűri.”⁸²

Az 1998-ban kiadott „Érmihályfalva kismonográfiában”, Nyakó József, majd a 2005-ben megjelent „Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben”, melyet az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal jelentetett meg, Nyakó írását Szabó Éva egészítve ki, így írják meg az együttes rövid történetét. „Érmihályfalva művelődési életében jelentős esemény volt a Nyíló

⁸¹ Rencz, In: Bihari Napló, 1998. 12. 20

⁸² Balla-Dérer, In: Bihari Napló, 1999, máj, 1 és 3 o.

Akác népi együttes megalakulása. 1985. december 29.-én mutatkozott be először az érmihályfalvi közönségnek, mint a helybeli fiatalok szerény próbálkozása, de azóta is megszakítás nélkül tevékenykedik. Állhatatosságán kívül dicséretes a szakmai teljesítménye. Ma már nemcsak Erdélyben ismerik, hanem határainkon túl is. Az általában nyolc párból álló csoport évenként változó 24-40 taggal tevékenykedik. Kísérő zenekarát tíz éven át az Érmellék leghíresebb primása Rác Gyula (Fecske Gyula) vezette, olyan felállásban (hegedű, brácsa, cimbalom, klarinét, bőgő), amilyen határon innen már sehol sem működött. Később az együttes előadásaiban kellemes színfoltként jelent meg a Lupsa János által verbuvált citerazenekar. Népdalénekesekkel is (Csüri Katalin, Vincze János, Lupsa János) kiegészült a táncsoport. Ők is határon innen és túl elismert előadókká váltak. Az együttes, mindig rendelkezett egy vagy több húzó emberrel, akik az együttes vezetőjével, Nyakó Józseffel, sikeresen leküzdöttek minden akadályt. Ilyen meghatározó egyéniségek voltak Ilie Katalin a kezdet kezdetén, később Simon András (mindnyájunk András bátyója), Vincze József, akit mindenki csak Bocisnak ismer”.⁸³

Megalakulásuknak 18. évfordulójára, rendszeres tudósítójuk, Rencz Csaba, a Bihari Naplóban jelentet meg cikket a már nagykorú néptáncsoportról, „*Mihályfalva kulturális követői*” címmel: „a lakosok számához viszonyítva Bihar megyében Érmihályfalván van a legtöbb közművelődési csoport. Ezek közül a legismertebb a Nyíló Akác népi tánc együttes. Amatőrként kezdtük – mondja Nyakó József - és mára a Partium legaktívabb együttesévé fejlődöttünk.”⁸⁴

10. kép: Nagyváradon - 1998

2.2 Új táncosok, új vezetők, új szemlélet

Nyakó József 2000-ig irányította, vezette, tanította a Nyíló Akác Néptáncsoportot. Ekkor két legjobb táncosának adta át a csoport vezetését. Mindketten már több éve a táncsoport tagjai, feleségeiket is a csoportból választották. Fiatal, tehetséges táncosok voltak,

⁸³ Nyakó, 2005, 174-175. o.

⁸⁴ Rencz, In: Bihari Napló, 1998. 12. 20.

kik nyíltan felvállalták, hogy az archív táncanyagokat továbbra is tanulják, új erdélyi táncanyagokat is megtanítanak a táncsoportnak és megpróbálnak felzárkózni nem csak legjobb erdélyi, hanem a magyarországi néptáncsoportok mellé.

Borbély Simon Csaba 1992 végén lépett az együttesbe 2000 óta vezetője és koreográfusa a Nyíló Akác néptáncsoportnak. Felesége, Borbély Simon Andrea, a Simon András, Bátyó leánya, 1988 óta tagja a csoportnak. 2000 óta nem táncol, az utánpótlás kiscsoportot tanítja, neveli a néptánc alapismereteire, azon igyekezve és remélve, hogy az ügyesebbek majd bekerülhetnek a nagycsoportba.

11. kép: Borbély Simon Csaba és Andrea - 2004

Sütő Szabolcs 1991-öt tagja a néptáncsoportnak, jövődöbeli felesége, Balogh Judit Katalin pedig 1992-től.

A két vezető táncos, együttes vezető szakmai fejlődését az segítette, hogy a Bihar megyei RMDSZ 2002-ben létre hozta Nagyváradon a Partium egyetlen hivatásos néptánc együttesét. Borbély Csaba, feleségével, Andreával és Sütő Szabolcs és Judit a Nagyvárad Tánc együttes alapító tagjai voltak. Az Együttes 2002-es megalakításánál az volt Miklós János együttes vezető elve, hogy a megye amatőr néptáncsoportjainak legjobb táncosait verbuválja össze és alakítsa meg az Állami Filharmónia keretein belül működő hivatásos Crişana néptánc együttes magyar tagozatát. Ez volt a mai Nagyvárad Tánc együttes elődje. A Borbély és a Sütő házaspár 2005-ig ingáztak naponta Váradra, hozzájuk 2004-ben csatlakozott rövid ideig Máté Gergő (2005-2008) és Costa Bernadett (2006-2008) is, majd 2006-2010 között Király Ágnes. „A hivatásos táncot nem a pénzért csináltam, lehet, hogy ez hihetetlenül hangzik, hanem a tánc iránti szeretetből, a különböző anyagok tanulása érdekéből. Nagyon sok ideig, mint táncpedagógus, az ott tanultakból táplálkoztam, egy nagyon jó alap volt”, vallja Borbély Csaba.

A Sütő és Borbély házaspárral elbeszélgetve, megpróbáltuk közösen felidézni a Nyíló Akác néptáncsoport múltját. Az első néptáncos emlékeik a Sepsiszentgyörgyön megszervezett amatőr néptáncsoportok versenyén kezdődtek, ahol megosztott harmadik

díjban részesültek az *Alföldi-botoló és ugrós* koreográfiájukkal. Ez a tánckoreográfiájuk az ugrós táncok fejlett típusait mutatja be az Alföld keleti és délkeleti részeiről, mely ugrós, oláhos, fél-oláhos, kondástánc, és mars néven fordul elő. Az alföldi-ugróst mindig kanásztánc dallamok kísérik. A táncot szabálytalan szerkezetű szóló férfi és nyílt összefogódzású páros táncformákban járják. Az alföldi parasztság körében már nem olyan általános, s főként csak a pásztorok és a volt uradalmi cselédség hagyományában maradt fenn, mondja Borbély Csaba.

A táncegyüttes vezető, megkeresésemre, nem a táncanyagok felsorolását tekinti a legfontosabbnak az együttes bemutatásánál, hanem a táncosokat, táncos egyéniségeket emeli ki, kik nélkül nem működhetne ez a közösség.

A néptáncgyüttes jelentős táncosai a Máté család tagjai. Így ír róluk Rencz Csaba a Bihari Naplóban. „A jó nevű csapatnak 1994 óta tagjai Sándor és Margit a Máté családból. Két év múlva Zoltán is csatlakozott hozzájuk, s hogy a trió megmaradjon 1997-ben, amikor Margit abbahagyta, a legkisebb testvér Gergő lépett a helyébe. Egy családból ennyi táncos nem semmi (...) ráadásul nevük a „szakmában” is jól cseng (...) 1994-ben, amikor hetedik voltam, az akkori tagok hívtak táncolni, és miután kiálltam a próbát, Józsi felvett a csoportba. Manyika is akkor kezdett járni a próbákra, mindketten a következő évben a március 15-i ünnepségen léptek először színpadra. Két év múlva Manyika abbahagyta, időközben Zoli is tagja lett a csoportnak, és már három éve, hogy a legkisebb, az akkor nyolc éves Gergő is táncol.”⁸⁵

A Máté fiúk sorban tűnnek ki a legényes versenyeken. Sándor, a Nyíló Akác Napok alkalmával szervezett néptáncversenyen. Szatmári verbunkja, máig is a kedvenc tánca, 2001-ig tagja a néptáncsoportnak. Zoltán, mind a mai napig aktív táncosa a Nyíló Akácnak. „Akarunk egy közösséghez tartozni. Ez a csapat olyan, mintha mind testvérek lennénk.”⁸⁶

Máté Gergő, a Máté család legfiatalabb táncosa, 1988. december 11.-én született Margittán. 1996-os év végén, 8 évesen lépett először színpadra Simon Andrással táncoltak szatmárit. Mára már az együttes szólótáncosaként teljesen otthonosan mozog az erdélyi és magyarországi magyar-, egyes román és cigány táncokban is. Arra a kérdésre, hogy miért táncol, Gergő azt mondja, „mert szeretem”. Minden szabadidejét a táncolás tölti ki. A tánc öröm számára, jó a társaság, együtt vannak, lányok, barátok, ismerősök, összekovácsolta őket a tánc szeretete. 2005-2007 között a hivatásos Nagyvárad Táncgyüttes tagja. 2010-2016 között a Nyíló Akác Néptáncsoport tánckarvezetője. Máté Gergő számos egyéni díjjal is büszkélkedhet.⁸⁷

⁸⁵ Rencz, In: Bihari Napló, 2000. 10. 03

⁸⁶ u.o.

⁸⁷ 1999: Nyíló Akác Napok Néptáncversenye: széki legényesért külön díj, 2000: Nyíló Akác Napok Néptáncversenye: Rencz Lillával mezőségi pár, külön díj, 2002: Nyíló Akác Napok Néptáncversenye:

12. kép: Király Ágnes és Máté Gergő - 1998, illetve Máté Gergő - 2010

Az érmihályfalvi néptáncsoport másik kiemelkedő büszkesége Rencz Norbert,⁸⁸ ki a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium néptánc tagozatos tanulójaként diplomázott, majd a Magyar Nemzeti Táncgyűttes hivatásos néptáncosa lett⁸⁹.

13. kép: Rencz Norbert - 2010

2.3. A 21. század hozadéka

2000-dik esztendő első jelentősebb kulturális eseménye, versenye, a „*Kultúrával a nyugat kapujában*” rendezvénysorozat volt, melyet a békéscsabai Millenniumi Bizottság szervezett a Nagyvárad-Velencei kultúrházban. „Igen sokan vállalták Biharban a megmérettetést (...) népdal, népzene, népi tánc és hangszeres zene kategóriákban nevezhettek be a jelentkezők.”⁹⁰ A táncosok és énekesek többnyire erdélyi tánc- és énekes anyaggal jelentkeztek: szatmári, szilágysági, kalotaszegi és mezőségi koreográfiák és népdalcsokrok hangzottak el. A Magyarországi Eleken végül Bihar megyét a Nyíló Akác néptáncsoport, Csúri Katalin népdalénekes, idősebb és ifjabb Lupsa János citerazenészek képviselték.

A Borbély – Sütő táncgyűttes vezetők első közös munkája egy új „*Szatmári táncok*” című koreográfia elkészítése volt, mely az Felső-Tisza vidék táncéletét dolgozza fel. A koreográfiában szerepelt a jellegzetes nagyecsed-i verbunk, figyelembe véve Murguly Lajos,

kalotaszegi legényesért I. díj, 2004: Ki mit tud? II. díj, 2005: Ki mit tud? III. díj, 2010: Ki mit tud? III. díj, 2010: szatmári és szilágysági Verbunk verseny, Nagykároly: I. díj, 2005 és 2010: Érmihályfalvi Pódium díj.

⁸⁸ 1994. április 16-án született Érmihályfalván

⁸⁹ Díjai: 2010 és 2012: Ezüstpitykés táncos díj az egri Ifjúsági Szólótáncversenyen, 2012: II. díj a Nyíregyházán megrendezett Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen.

⁹⁰ Nagy, In: Bihari Napló, 2000. 04. 06.

Bujáki „Pokróc” Gergely és Molnár „Lasa” Lajos figuráit, melyet unisono táncolt a csoport férfikara. A verbunkhoz kapcsolódott a páros tánc, a lassú- és a virtuóz formakészletű frisscsárdás és pittyedaré. A táncfigurákat figyelve nem határozható meg pontosan, hogy mikor melyik falu, melyik adatközlő tánca van színpadra alkalmazva, de mindenképpen elmondható, hogy az Ecsedi láp környéki falvak táncainak motivikus anyagából építkezett szerves egységgé. A pittyedaré fogalmát, Ratkó írja körül a legjobban, „míszertint olyankor húzták a zenészek, amikor jól ki akarták fárasztani a táncolókat – ez ugyanis általában olyan jó hangulatot csinált, hogy mindenki teljes erejéből táncolt rá. Ebből tudhatták a táncolók, „*hogymindjárt kihegedülnek a népeket*”.⁹¹

14. kép: Érmihályfalva Virág kocsija - Nagyváradi, 2000. augusztus 21.

Az együttes vezetők azért is nyúltak ehhez a táncanyaghoz, mert ez idő tájt varrattak új szatmári viseletet a táncgyűttesnek. A ruhák szabása teljesen egyforma volt, ahogyan ez divat volt az amatőr néptáncgyűtteseknél. Ezeket is a városi varrodában varrták meg, mint a régi szatmári viseletet, de már sokkal bővebb szoknyát és dupla alsószoknyát kértek tőlük. A mintát Hodgyai Edittől, a micskei Görböc néptáncgyűttes vezetőjétől kérték, ki régi fényképek elmondások és padláson megtalált ruhadarabok alapján varrta meg a „szatmári” ruhát. Ez a minta terjedt el szinte a teljes Partiumban a 2000-es évek elején. A vékony vászon szoknya felé fehér alapú, kis virágmintás vászon anyagból készült kötő került, egy jóval szélesebb, mint a régebbi viseleté és hossza is a szoknya hosszáig ért. Ezt is vékony fehér csipkével keretezték, és hátul kötötték meg. A felsőtestre a szoknya anyagából készül hosszú, keskeny ujjú, kicsi kerek galléros, vékony fehér csipkedíszítésű rékli lett varratva, melynek alja bekerült téve a szoknyába.

A megújult arculattal rendelkező együttes meghívásai különböző eseményekre pedig csak egyre sűrűsödött, eredményeik pedig, hogy jó úton járnak elismerésekben, diplomákban volt elérhető. Egy hetes hajdúnánási nomád tábor után a IV. Diószegi Napokon (2000 szept. 2-3), mutatkoztak be újra, majd Mezőberényben (2000. X. 07.) búcsúztak el végül a „Kultúrával a Nyugat kapujában” címmel megrendezett fesztivál harmadik fordulójában. Külön emléklapot kaptak, a „nemzeti fesztivál néptánc megyei szakága rendezvényein

⁹¹ Ratkó 1996

nyújtott művészi teljesítményért”⁹². A Nagyváradon megszervezett „Harangvirág 2000, Erdély dallal, tánccal köszönt”, című tánctalálkozón az első helyet a koreográfiáért a Nyíló Akác gyermekcsoportja kapta.

2001 tavaszán egy rendkívüli felkérés érte a néptánccsapatot. A közkedvelt román televíziós személyiség, Mărioara Murărescu, a Bukaresti Román Televízió, „Tezaur folcloric” (Folklórkinés) című ünnepi, húsvéti műsorba hívta az Érmihályfalvi Nyíló Akác Néptánccsoportot, hogy képviselje a kisebbségben élő magyarságot. Hogy a műsorpolitika miatt épp egy Bihar megyei amatőr együttest kívánt és nem egy erdélyi hivatásos magyar együttest (ebben az időszakban négy működik, Marosvásárhelyen, Udvarhelyen, Csíkszeredában és Sepsiszentgyörgyön), arra csak következtetni lehet, aminek kibontását itt nem tartom helyesnek.

A nem mindennapi meghívásra rögtön igent mondtak és várva várták a nagy napot, amikor is a fővárosba utazhatnak a felvételre. Rencz Csaba újságíró velük utazott, élményekben dús tudósítása a Bihari Napló 2001. április 21-22.-i hétfői számában jelent meg. *Szatmári* koreográfiájukat kellett táncolják a mihályfalviak Bukarestben, mivel minden tánccsoport a saját tájegységének a néptáncát kellett bemutatassa. A műsor felvétele úgy zajlott, hogy először a hangot vették fel a TV egyik stúdiójában. Be kellett öltözzenek, hogy a csapások, dobbantások, szoknya-suhanások is mind-mind hallatszódjanak. Többszöri felvételezés után, átterelték őket Bukarest szívében lévő Herăstrăv parkba, ahol „vidéki” hangulatban, több órás várakozás után felvették a képet is. A füves terepen teljesen hiteltelennek hatott a stúdióban felvett csizmadobogás, de a szerkesztőknek ez megfelelt. Ez a fajta tévés hagyományőrzés bemutatása sajnos még a ma napig is működik egyes román folklórcsatornákon.

Májusban már kilencedik alkalommal szervezték meg a Nyíló Akác Napokat, a megmaradás jelképeként emlegetve ezt az érmelléki fesztivált. 2001. július közepén Diósgyőr, Tata, Gyula és Pécs után Kolozsváron is megrendezésre került a Millenniumi Sokadalom. Az erdélyi, partiumi és bánági tánccsoportokat⁹³ felvonultató fesztiválon Bihar megyét szintén csak a mihályfalviak képviselték. A „*Toborzó*” című első, önerőből készített táncjátékukat adták elő, melyet az év március 15-én mutattak be. Borbély Csaba érezte a belső készletet, hogy egy komolyabb, nagyobb hangvételű előadást hozzon létre. Bevallása szerint akkor még nem az anyaországi, hanem az erdélyi hivatásos néptáncgyüttesek, főleg a Háromszék

⁹² Emléklap, Mezőberény, 2000. 10. 07.

⁹³ Széki Szalmakalap hagyományőrző néptánccsoport, szamosújvári Kenderkóc néptáncgyüttes, a kolozsvári Morzsa Bogáncs, Apró Bogáncs, Kis Bogáncs és Bogáncs néptáncgyüttes, a szamosújvári Kiskaláka néptáncgyüttes, a magyarlapádi hagyományőrző gyerektánccsoport, a bánffyhungyadi gyerektánccsoport, a kalotaszentkirályi hagyományőrző gyerektánccsoport, az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncgyüttes, a mérai hagyományőrző gyerektánccsoport, az újszentesi Tulipán néphagyományőrző csoport, valamint a györgyfalvi hagyományőrző gyermeknéptánccsoport.

Táncegyüttes műsorai inspirálták. Arra törekedett, hogy ne csak „pur folklór” anyagot állítson színpadra, hanem tematikus tánc legyen. Így a már jól ismert szatmári verbunk, csárdás és pittyedaré anyagból, könnyedén megalkotta a márciusi ifjak történetére épülő koreográfiát. Még a viseletet is „lecserélte” a fiúkról, színes polgári ingekre, fekete nadrágra és félcipőre, a lányokét pedig fehér blúzra és bő fehér szoknyára. A Kolozsvári Sokadalmon a 14 fellépő magyar néptáncsoport közül, csak ők vittek „néptánc feldolgozást” a színpadra, felkeltve az érdeklődését olyan neves szakembereknek, mint Novák Ferenc, Erkel-, Kossuth- és Magyar Örökség díjas vagy a főszerző Stoller Antal, Bánffy Miklós díjas táncművész, koreográfus.⁹⁴

2001 decemberében az Érmihályfalvi Önkormányzat Helyi Tanácsa egy Pódium Díjat hozott létre, melyet olyan kulturális csoportoknak szeretne odaadni, kik méltón képviselik a város hírnevét határokon innen és túl. Ezt egy gálaműsor keretében osztja szét minden év decemberében. A Nyíló Akác Néptáncsoport ezt a díjat már az első ízben megrendezett Pódium Gálán megkapta a „városunk művelődési életében betöltött szerepéért.”⁹⁵

Az eddigi munkának meglelt a gyümölcse, a Bihar Megyei RMDSZ szervezete a *Magyar Kultúráért* díszoklevelet adományozta a Nyíló Akác Népi Együttesnek, „megyénk művelődési életében betöltött szerepéért”, 2002. január 22.-én.

Az érmihályfalvi tízedik Nyíló Akác fesztiválon még nagyobb hangsúlyt helyeztek a néphagyományokra, mint addig. A szokásos szabadtéri néptáncgála mellett, népdal és néptáncverseny volt a kultúrházban, majd reggelig tartó táncházat rendeztek. Fellépett a februárban alakult Nagyvárad Hivatásos Néptáncegyüttes is, melynek tagjai voltak a Borbély és a Sütő házaspár is, megmutatkozva Érmihályfalva néptáncot szerető közönségének. Kiemelkedő színvonalú rendezvény volt a néptánc és népdalverseny, melyre a Bihar megyében élő, illetve a Nyíló Akác Napokon résztvevő néptáncosok és népdalénekesek megmérettettek.⁹⁶ A reggelig tartó táncházban háttér táncitanítás is volt, a hivatásos táncosok felváltva tanították az érmelléki fiatalokat különböző erdélyi dialektusok táncaira (ördöngösfüzesi - Mezőség, inaktelki - Kalotaszeg és magyarvesszősi - Küküllőmenti táncok).

Szamosújváron rendezték 2002-ben az Erdélyi Sokadalmat, ahol az *Alföldi botoló-t* táncolták majd a Holtmarosi Gyöngykoszorú fesztiválra utaztak. A román Bihar megyei

⁹⁴ Rencz, In: Bihari Napló, 2001. 08. 4-5: „A Nyíló Akác műsorában idősebb és ifjabb Lupsa János citerázott, majd a táncsoport a *Toborzó* című koreográfiát adta elő. ... Novák Ferenc és Stoller Antal gratuláltak a műsorhoz, majd érdeklődtek a csoport felől. Nagyon őszinte előadás benyomását keltették. Büszkéek lehetnek, hogy ilyen lelkes fiataljaik vannak. Figyelemre méltó, hogy dramaturgiát vittek színpadra, nem csak egyszerűen táncoltak.”

⁹⁵ Rencz, In: Bihari Napló, 2001. 12. 15

⁹⁶ Népdaléneklés: I. díj Dénes Ida (Bors) II. díj: Lajos Tímea (Érmihályfalva), III. díj: Marosán Csilla, (Érmihályfalva). Néptánc szóló: I. díj: Máté Zoltán és Nagy Levente (Érmihályfalva), Néptánc páros: I. díj: Csatlós Edit és Nagy Levente (Marosvásárhely), II. díj: Fazakas Katalin és Benedek Árpád (Nagyvárad), III. díj: Hodgyai Edit és Erdei Sándor (Micske).

kultúráért felelős testület, Székelyhídon tartotta szokásos „Festivalul Varietăți Bihorene” (Bihari Sokszínűségek Fesztiválja) című rendezvényét, melyen a magyar táncegyüttest I. díjban részesítette, majd még abban a novemberi hónapban a Nagykárolyi Táncszínházra volt meghívott vendég az együttes, ahol a nagyszerű délföldi párost és mezőségi táncokat adták elő.

A 2003-as év is fellépések, elismerések sokaságát hozta az együttes táncosainak. Táncoltak még a XI. Nyíló Akác Napokon, a környék összes falunapi rendezvényén, voltak a Maros megyei Holtmaroson és minden más rendezvényen ahová csak hívták őket határon innen és túl.

15. kép: Holtmaros – 2003

A Bihar megyei RMDSZ szervezete a megalakulása óta nagyban pártfogolta nem csak szellemileg és erkölcsileg, hanem anyagilag is a magyar népi kultúrát ápoló egyesületeket, civil szervezeteket, hagyományörző csoportokat. A Pro Rogériusz Kulturális és Közösségi Egyesülettel partnerségben, a Bihar megyei RMDSZ, Biró Rozália és Czvikker Katalin, mint a rendezvény kezdeményezői, 2003 őszén magyarországi mintára, első ízben hirdette meg a *Ki mit tud?* vetélkedőt a Bihar megyei magyar kultúrát művelő csoportok és egyének számára. Elsődleges célja az volt, hogy felkarolja, és bemutatkozási lehetőséget biztosítson a Bihar megyében élő tehetséges, népi és modern kultúrával foglalkozó személyeket, együtteseket, csoportokat. Másodlagos célként szerepelt, hogy hosszú távon a hagyományörző csoportok úgy a tánc, mint a népzene területén a minőség fele, az eredeti néptánc és népzene felé nyissanak. A megye több magyarok által lakott városában és községben szerveztek válogatásokat, elődöntőket. Neves szakembereket, táncpedagógusokat, hivatásos néptáncosokat, népdalénekeseket hívtak a zsűribe, kiknek feladata a felmérés mellett nem csak a bírálkodás, hanem a tanácsadás és biztatás is feladatuk volt. Az érmihályfalvi helyi vetélkedőn a gyermek-hagyományörzés kategóriában Tubák Annamária, népdal, míg a felnőtt hagyományörzés kategóriában többen is: Csüri Katalin és Marosán Csilla, népdalénekesek, id. és ifj. Lupsa János citerazenészek, illetve a Nyíló Akác Néptáncszínház jutottak tovább⁹⁷. A 2003 november 23-án rendezett *Ki mit tud?* nagyváradi döntőjében hagyományörző

⁹⁷ Rencz, In: Bihari Napló, 2003. 11. 25

produkciók kategóriában a Nyíló Akác néptáncsoport I. helyezést ért el, míg III. helyezést kapott Marosán Csilla érmihályfalvi népdalénekes.

A Nyíló Akác néptáncsoport erre a versenyre két új táncanyaggal, új koreográfiákkal készültek. Ennek oka az volt, a csoport vezetői hivatásos táncosként újabb táncanyagokban mélyülhettek el, koreográfiai képzéseken vettek részt. A *Kalotaszegi legényes* című koreográfia hűen tükrözi a két koreográfus (Borbély Csaba, Sütő Szabolcs) tér- és szemléletnyitását. „Kalotaszeg ma is eleven, élő képzőművészetének minden pompájával, akár egy múzeum őrzi Erdélyben a magyar kultúrát”, vallják az alkotók. Közelebbről is megismerkedve ezzel a szőlóban járt rendkívül virtuóz tánccal, törekedtek a majdnem a tökéletességig kicsiszolt figurák elsajátításával. A Mundruc⁹⁸ és Poncsa⁹⁹ féle legényes formakincse páratlanul gazdag, szerkezete tömör, zárt, de fejlett és magas fokú improvizációra nyújt lehetőséget. Ebbe kapaszkodtak bele és álmodták színpadra a koreográfiát. A kalotaszegi viseletet nem tudták varratni (sajnos azóta sincs az együttesnek ilyen viselete), de a Nagyvárad Táncegyüttes szívesen kölcsönözte ki ruhatárából a kalotaszegi rendet, úgy a lányok, mint a fiúk részére.

A másik, ugyanebben az időszakban született tematikus koreográfia az „*Öreg bor, fiatal vér*” címet kapta és mezőségi, főleg magyarpalatkai és ördögösfüzesi táncanyagból építkezik, csárdás, ritka és sűrű magyar végül sűrű csárdás táncok sorrendjében. A tradicionális falusi közösségekben a hagyomány átadása és átvétele nemzedékről nemzedékre ment végbe. Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának. A néptánc visszatánulásának, feléledésének, a revival mozgalom élő, kimagasló példái ennek a két koreográfiának a létrejötte és üzenete. Mindkét koreográfia népzenei anyagát a Nagyvárad Táncegyüttes zenekarának a muzsikájára táncolták.

Kérdésem volt, hogy az érmelléki településen, hogyan fogadták a nem helyi jellegzetességekkel bíró néptáncot, népzeneét. Hogyan viszonyult a kisváros közönsége, helyi vezetősége a megszokott, a múlttal látszólag szakító, más erdélyi eredeti táncanyagok megtanulásához, azok színpadra tételéhez, a táncszínházhoz már közelítő előadásokhoz. A táncegyüttes vezető válasza egyértelmű volt. „Teljesen pozitívan.¹⁰⁰” Nagyon jól fogadta a közönség, nagyon jól megfér egymás mellett, egy előadásban, a hagyományos, már a nézők által is nagyon jól ismert *botos* tánc, a *szatmári* koreográfia és e két új műsorszám, a *Kalotaszegi legényes* és az *Öreg bor, fiatal vér*. Elismerték a sok munkát, gyakorlást, látták a táncosok lelkesedését, és nem utolsó sorban a technikai fejlődésüket. Bemutatva az új táncokat, zenéket, a közönséget, a várost, a régiót is nevelve, már nem gondolták azt a

⁹⁸ Mátyás István „Mundruc” (Magyarvista, 1911 – Magyarvista, 1977)

⁹⁹ Ifj. Fekete János „Poncsa” (Bogártelke, 1927)

¹⁰⁰ interjú Borbély Csabával, 2012

mezőségi zenéről, hogy a román népzene, vagy a kalotaszegi női viseletről, hogy a cigány rokolya. A 2003 évben elért eredményekért a „*városunk művelődési életében betöltött szerepéért*” második alkalommal is megkapta az együttes a helyi önkormányzat által alapított Pódium díjat, míg az önállóan is működő népdalénekes kórusnak emléklappal köszönte meg munkásságát a város vezetősége.

A maximális kulturális támogatás nem csak az önkormányzat, hanem az egyház felől is megvolt. A 2004-es év farsangi bálját a helyi református egyház rendezte, ahova a kalotaszegi testvér gyülekezetből érkeztek vendégek. A falu elhozta fiatal táncosait is, így felváltva léptek színpadra, a Nyíló Akác táncsoporttal, néptáncokkal és autentikus népdalokkal biztosítva a kellő jó hangulatot, vígságot és bolondozást. A Nagyvárad Táncegyüttes zenészeit fogadták meg erre az alkalomra. A mihályfalvi táncosoknak lehetőségük nyílt, hogy közelről, test közelből megfigyeljék az adatközlő táncosokat, azok táncbeli szokásait, táncon belüli építkezésüket, az alkalmi (farsang) táncos bolondozásukat. Sajnos nem rögzítették ezt az alkalmat, de az akkori táncosok emlékeznek arra, hogy virradt már, amikor abbahagyták az éneklést. A zenekar kíséretével régi csárdások és hajnalik, de még kalotaszegi keservest is énekeltek a kalotaszegi vendégek, aztán meg a helyiekkel nótáztak.

A rendszeres táncházak megtartására igény lett volna a helyi fiatalok körében, de sajnos nem volt anyagi fedezet. Hogy ezt az igényt valamilyen módon ki tudják elégíteni, a nagyobb, városi rendezvényekre igyekeztek minden évben olyan előadókat meghívni, kik táncház megtartását is vállalták. Ilyen rendezvény volt a Nyíló Akác Napok néptáncfőelőadója is. 2004-ben a vajdasági Csalóka zenekar és a székelykeresztúri Pipacsok Néptáncgyüttes volt a díszvendég. A Pipacsok László Csaba koreográfiáját, az *Együttélés*-t táncolták, melyben a küküllőmenti magyar, román és cigány táncok által mutatták be az etnikai különbségeket és konfliktusokat. A Csalóka népzeneke mellett székelyszenterzsébeti cigányzenészek muzsikáltak, Kóré Géza, hegedű és Kóré Mózes tangóharmonikán. A Nagyvárad Táncgyüttes füzesi és sóvidéki koreográfiáit mutatta be, szintén László Csaba koreográfus munkáit. Az est harmadik meghívott táncgyüttese a holtmarosi hagyományőrző táncosai voltak, kik saját táncanyagukat táncolták. Így garantált volt az estéli, élő zenés táncház fergeteges sikere. A szatmári, alföldi táncok mellett kalotaszegi, mezőségi, széki, sóvidéki és küküllőmenti táncrend is megszólalt a zenekarok közvetítésével. A táncosok a háttérokztatást is megszervezték, így nem csak az érezte jól magát, aki már jártas volt a különböző tájegységek táncaiban, hanem a kezdő, a néptánc iránt kíváncsi fiatalok is betekintést kaphattak az alaplépések elsajátításába. Ezeknek a táncházaknak a hozadéka

mindig az új táncosok, kik ekkor döntenek el, hogy ezzel a szórakozási formával szeretnének foglalkozni, így csatlakoznak a Nyíló Akác táncszoporthoz.

16. kép: Mátéfi Csaba, Kelemen Zsolt, Kóré Géza, Rózsa Tibor, Kóré Mózes és ifj. Lupsa János illetve a Pipacsok Táncegyüttes és a Csalóka zenekar - 2004

A Ghymes zenekar, „*Tánc a hóban*¹⁰¹” című dal zenéje ihlette meg annyira Borbély Csaba együttes vezetőjét, hogy tánc-koreográfiát álmodott meg e zenére, melyet a Pro Patria Alapítvány által megrendezett VI. Simonyi Napok keretében mutattak be a debreceni Nagyerdőben. Előadásuk ismertetőjében ez áll: „A tánc nem csak mulatságokkal fűszerezett könnyű szórakozás, nem csak gondot űző, mindent feledtető elixír, hanem életérzésünk talán legtermészetesebb, legváltozatosabb és legősibb kifejezési módja. A koreográfia szépsége és érdekessége a tánc típusok és tánc stílusok keveredése” (Borbély Csaba). A fehér ingbe és nagy alsószoknyába megjelenő lány táncmozdulatokba rejtett érzelmeink keresztül kapunk betekintést a fiatalság érzékeny tiszta világába, a párválasztásba, az esküvőbe. A lányok fehér ruhája, a fiúk polgári viselete (fehér polgári ing, fekete egyenes szárú nadrág és félcipő) is rögtön felhívja a figyelmet, hogy valami nagyon tiszta, egyszerű, de felemelő előadásra számíthat a néző. A használt táncanyag, ahogy a koreográfus is nyilatkozta nem egységes, autentikus, abból csak építkeznek. Fellelhető benne az együttes által eddig használt összes tánc típus és tájegység tánca¹⁰² is, és már próbálkoznak más kortárs tánc stílusokkal is. Táncjáték ez a szó szorosabb értelmében is. A *Tánc a hóban* mérföldkő az együttes vezető, koreográfus Borbély Csaba személyes fejlődésében is, a koreográfiát pedig évekig táncolták az autentikus táncokat felvonultató koreográfiák mellett.

Az idősebb helyi közönség elfogadta ezt a műsorszámot is, de mindig szívesebben tapsolt az autentikus népzenei, néptáncnak. Viszont a helyi fiatalok körében ez a szemléletű tánc-koreográfia sokkal nagyobb sikert ért el, mint a pur folklór. Megfigyelhető volt az is, hogy városokon jobban fogadták a táncjátékot, mint kisebb falusi közösségekben,

¹⁰¹ Tánc a ködben, tánc a jégen, / Tánc a hóban, tánc a fagyban, / Tánc a ködben, tánc a jégen, / Tánc a hóban, tánc a fagyban, / Tánc a ködben, tánc a jégen, / Tánc a hóban, tánc a fagyban. / Tánc.

¹⁰² Szatmári, dél-alföldi, kalotaszegi, mezőszegi

illetve Magyarországon nem számított annyira a nyitottság kérdése, minden méretű település ugyan olyan lelkesedéssel tapsolt a táncjátéknak is, mind az autentikus koreográfiáknak.

2004 júniusában a debreceni Főnix Gyermek- és Ifjúsági Néptáncgyüttes az V. Ifjúsági Tűztánc Fesztiválra hívta meg a mihályfalvi csoportot.¹⁰³ Június végén, Micskén táncoltak a VIII. Észak-Bihari Falunapok keretében megrendezett II. Partiumi NéptáncTalálkozó, majd augusztusban Holtmaroson,¹⁰⁴ szeptemberben a Diószegi Napokon.

17. kép: Holtmaros, felvonulás és a Tánc koreográfia - 2004

2004 őszén az RMDSZ Bihar megyei szervezete ismét meghirdette a *Ki mit tud?* vetélkedőt. A *Nyíló Akác* „a versenyre kemény, kitartó munkával készült, mégpedig egy dél-alföldi táncal. A fiatalok naponta három órát gyakoroltak a siker érdekében.”¹⁰⁵ Nagyváradon a döntőn a néptáncosok I. helyezést értek el felnőtt-hagyományörző produkció kategóriában. Az érmihályfalvi elődöntőn Csüri Katalin, id. és ifj. Lupsa János II. helyezést ért el.

A Temesváron tanuló, zömmel székely egyetemisták minden évben megszervezték a Temesvári táncháztalálkozójukat, mely szervesen építkezett az erdélyi, főleg székelyföldi táncházmozgalomból. 2004 decemberének első szombatján „az ifjúság sugárúti épületébe az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncscsoport is meghívást kapott. (...) Érmihályfalva kulturális nagykövetei mezőségi sűrű magyart, dél-alföldi és kalotaszegi táncokat, illetve a *Tánc* című koreográfiát adták elő (...) az átöltözések közben Marosán Csilla énekelt alföldi népdalokat.”¹⁰⁶

A 2001-ben alapított Pódium Díj átadására 2004-ben is sort kerítettek a város elöljárói, megköszönve a kulturális-művészeti csoportok és egyéni alkotók fáradtságos munkáját. Elismerő oklevelet kaptak többek között Marosán Csilla népdalénekes és Máté Gergő

¹⁰³ Emléklap, Törökné Csécs Lenke és Giczey Péter aláírásával: „Adatik a Nyíló Akác Néptáncgyüttesnek azon jeles esemény alkalmából, hogy eljöttetek vala hívószavunkra Szent István éjszakáján az V. Tűztánc Ifjúsági Táncfesztiválra, közös táncra, tűzugrásra, vigadalomra, az mit ötöd ízben rendeztünk Csapókerti Közösségi Házban, a 2004. esztendőben.”

¹⁰⁴ Bánházi Miklós táncos, arra emlékszik, hogy „2004-ben Holtmarosra menve lerobbant az autóbusz a Meszesen. Hét és fél órát álltak emiatt. Lassították a forgalmat. A busznak nem volt elakadást jelzője, így váltásban táncoltak, integettek a busz mögött és előtt, hogy észrevegyék őket a közeledők, nehogy baleset legyen. Egész éjjel várták őket, elindultak még csütörtökön, és a péntek nagy része alvással telt el. Aztán meg azzal kezdték a napot, szokáshoz híven, hogy az újonc néptáncosokat megfűrdették a Marosban, főleg a lányokat”.

¹⁰⁵ Bihari Napló, 2004. 11. 16.

¹⁰⁶ Bihari Napló, 2004. 12. 07

szólótáncos is, míg a jelentős pénzösszeggel járó Pódium Díjat Tubák Annamária, Csúri Katalin népdalénekesek és a Nyíló Akác Néptáncgyűttes kapta meg.

A 2005-ös esztendő is sok sikert hozott az érmihályfalvi néptáncsoportnak. A Reggeli Újság 2005. jan. 18. számában, D. Mészáros Elek a mihályfalvi Művelődési Otthon igazgatónőjével készített interjút „*A közművelődés mihályfalvi otthonában*” címmel. „A mihályfalviak egyik legnagyobb büszkesége az 1986-ban Nyakó József által létrehozott Nyíló Akác néptáncsoport. A jelenleg Borbély-Simon Csaba által vezetett táncosok országos, sőt nemzetközi hírnevet szereztek a homoki akác szegélyezte városkának...”¹⁰⁷.

A Magyar Kultúra Ünnepe-n a teljes csoport Hajdúnánáson lépett fel egész estés műsorral szórakoztatva a nagyérdemű közönséget. A táncosok kalotaszegi legényest és szatmári táncokat mutattak be, illetve előadták a „*Tánc*” című koreográfiájukat. Máté Gergő szóló gernyeszegi cigánytáncot járt. Csúri Katalin és Marosán Csilla népdalokat énekelt, id. és ifj. Lupsa János citerán muzsikált. Márciusban a „15 éves a Nagyváradi Táncház” alkalmával megszervezett találkozón léphettek fel. Májusban a hetedik debreceni Simonyi Napokon Borbély-Simon Csaba személyesen kapott oklevelet, míg a táncsoport Nívódíjban részesült a „Pro Patria Alapítvány” támogatásáért.

Emléklap bizonyítja, hogy 2005. július 2-án Debrecenben, a VI. Tűztánc, Nemzetközi Ifjúsági Néptáncfesztiválon többször is színpadra léphetett a csoport, szatmári, kalotaszegi és a „*Tánc*” koreográfiákkal. Ugyancsak emléklapot kaptak a Bihar megyei Borson, az Ifjúsági Művészeti Csoportok nyári seregszemléjén (2005. júl. 29-30) és a VII. Érsemjéni Falunapok néptánc-találkozójának eseményén is, augusztus 19-21-én.

2005. szeptember 25.-én a Margitta Napokon szervezték meg a „Concursuri Varietăti Bihorene” - 2005 (2005-ös Bihari Sokszínűségek Versenyét) ahol I. helyezést kapott a csapat a magyar néptáncok bemutatásáért. December 4.-én a III. Bihar megyei Ki mit tud? –on, a hagyományörző produkciók kategóriában, vonalban harmadjára is I. helyezést értek el, melyet az Érmihályfalva Városi Tanácsa *Pódium díjjal* jutalmazott ez évben is a „városunk kulturális életében betöltött szerepéért.”¹⁰⁸

Kovács Rozália, helyi történész, tanulmányt írt a csoportról, a közelgő 20 éves születésnapra, ezért ellátogatott egy próbára. Szerinte döbbenetes dolgokat látott és hallott. A mihályfalvi gyerekek és fiatalok, korukat meghazudtoló komolysággal és odaadással magyar néptáncot tanulnak, népdalokat énekelnek a kultúrház nagytermében. „Örömmel jönnek, szeretik a táncot, zenét, táncolni akarnak, nem csak ugrálni” - mondja az egyik harmadikos kislány. „Aki kitart, az majd tagja lehet a csoportnak”.

¹⁰⁷ D. Mészáros, In: Reggeli Újság, 2005. 01. 18

¹⁰⁸ Emléklap, az Érmihályfalva Városi Tanácsa Pódium díja

2006 a szakmai elismerések éve volt. Márciusában a Magyar Művészetért Kuratóriuma és a Herendi Porcelánmanufaktúra RT alapította díjat, a magyar művészeti színvonalért, főként a zene és a népművészet, alkotó kultúránk világszínvonaláért a 20 éves Nyíló Akác Néptáncgyűttest díjazta. Bartók Béla 125. éves évfordulóján pedig megkapta a Bartók Béla Emlékdíjat is.

Borbély-Simon Csaba együttes vezető vezeti a próbákat, heti két alkalommal kedden és csütörtökön 2-2 órát, de ha fellépésre, versenyre készülnek, akkor többet is. Fél óras bemelegítővel kezdenek. Ezután következik a táncitanítás. Beszél a táncról, a vidékről, ahonnan származik, a viseletről, amiben táncolni fogják. Elmondja a tánc jellegzetességeit. A csoport előbb a lépéseket tanulja meg, később állítja össze a koreográfiát, melyet aztán kigyakorolnak. A próbák végén a régebbi táncokat ismétlik át. A zene a próbákon „sajnos” csak gépzene, melyet Novák Róbert táncos szólaltat meg. Összegezve, tehát elmondható Borbély Csabáról, hogy ő egy személyben együttes vezető (organizátor), táncpedagógus, koreográfus (alkotó specialista), és ha szükséges, akkor táncos egyéniség is, kire a csoport tagjai, a kisebb és tágabb közönség és közösség méltón felnéz és elismeri tudását.

A 2006-os Nyíló Akác fesztiválon Mádl Ferenc Köztársasági Elnök volt a díszvendég. Nagy megtiszteltetésnek élték meg a táncosok, hogy előtte táncolhattak a szülővárosuk főtéren. D. Mészáros Elek így tudósít a néptánc találkozóról. „Aki a nemrég Székelyhídon megrendezett Érmelléki Nemzetiségi Gáláról csalódottan távozott, mert épp a magyar néptáncot „felejtették ki” a programból, az, bőven kárpótolva érezhette magát a Nyakó József szervezte néptánc gálán. (...) Felvezetőként Marosán Csilla népdalénekes mutatkozott be, majd a Nyíló Akác néptáncsoport fergeteges szatmári táncsalóval kezdett. Később a „Tánc” című táncjátékot is láthattuk előadásukban.”¹⁰⁹ A néptáncgálán a Nagyvárad Táncgyűttes zenekara, Kicsi és bandája húzta a talpalávalót. Felléptek még a szokásos holtmarosi táncosok mellett, a két éve alakult Makói Művészeti Iskola táncosai Kádár Elemér vezetésével, a Sütő Szabolcs által vezetett Érsemjéni táncosok és a Nagy Boróka által betanított bögyözi (Hargita megye) Mácsonya néptáncsoportok is.

18. kép: Érmihályfalva - 2006

¹⁰⁹ D. Mészáros, In: Biharország, 2006. 05. 23

A Hajdúnánási táncos kapcsolat egy lengyelországi fellépést hozott a Nyíló Akác néptáncsoportnak. Ustronban, a Kárpátok és a Tátra találkozásánál fekvő üdülővárosba is elvitték az Érmellék jó hírét. Az *Alföldi botoló* mellett, kalotaszegi koreográfiájukat vitték, illetve a *Tánc* műsorszámukat. A táncosok mellett a Bartók Béla Citerazenekar bihari népdalokat játszott, énekelt, ezzel is kitartva mottójuk mellett, hogy itt, az Érmelléken van még eredeti magyar népzene, ha nem is olyan ismert, mint más erdélyi, vagy alföldi kistájjegység népzeneje.

19. kép: Ustron, Lengyelország – Botos tánc, 2006

2006 decemberében több százan, táncosok, énekesek, hangszeres előadók, gyűltek össze a Bartók Béla Művelődési Házban, hogy ünnepélyes keretek között emlékezzenek fennállásuknak 20 évére. Táncsal, zenével, sok énekléssel ünnepelték az eltelt két évtizedet. Az előadásban több régebbi és újabb tánckoreográfia is fel volt sorakoztatva, a hagyományos *botos tánc*tól, a *szatmári*, *kalotaszegi legényes*, *Öreg bor*, *fiatal vér*, a *Tánc* koreográfiákon át a legújabb *Küküllőmenti táncok*ig. (Ez alkalomra készült el a táncsoport lányainak részére egy rend általános piros „székely ruha”, mely az alábbi képen is látható. A székely női viseletet Székelyudvarhelyről rendelték le, Kiss Magdolna viseletkészítőtől, kivel már korábban is varrattak. Ő készítette a lányok mezőségi viseletét is). Beszédet mondtak az együttes egykori és mai vezetői és táncosai. „Mikor kezdtük akkor nagy lélekkel, sok lelkesedéssel és kevesebb tudással fogtunk neki. Később aztán az utóbbi is megjött – emlékezett vissza a kezdetekre Nyakó József.”¹¹⁰ Vetítés volt fényképekből, kiállítás emléklapokból, díjakból, újságcikkekből, de a legtöbb könnyet és nevetést mégis a sok emlék felidézése okozta. Buszokban történő elszólások, színpadon történő bakik felidézése volt sokaknak a legemlékezetesebb momentum. „A húsz év alatt, mintegy 400 táncos fordult meg a Nyíló Akác lombkoronája alatt. Volt, aki csak próbálkozott, volt, aki életre szólóan megfertőződött a néptáncsal, népzennel. ... Sok olyan arc felbukkanásának örülhettek, kiket

¹¹⁰ Rencz, In: Bihari Napló, 2007. 01. 17.

rég nem láttak, s akiket országhatárok sem tartottak vissza.”¹¹¹ Itt hangzott el először a „20 éves az érmihályfalvi Nyíló Akác Néptánccsoport” tanulmány, melyet Kovács Rozália, helyi történész készített a Budapesti XLIX. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatára, ahol Dicsérő Oklevelet¹¹² kapott.

20. kép: 20 éves születésnap – 2006. 12. 16., Süttő Szabolcs és Borbély S. Csaba

2.4 20 év után

A 2007-es év elején igazgatóváltás volt az érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Háznál. A néptánccsoport vezetőjét, Borbély-Simon Csabát nevezték ki ideiglenes vezetőnek, így köszönve meg az eddigi tevékenységét. Tehát a pályázatok, fellépésszervezések, szállítás, utaztatás, a táncosok, táncpróbák összefogása, a próbák megtartása, a táncok betanítása, a koreográfiakészítés, a népviseletek beszerzése most már könnyebbnek tűnhet, de ezzel szemben a többi kulturális csoport működésének átlátása is Csaba ölébe hullt.

21. kép: Balmazújváros – 2007 és Holtmaros - 2008

Tóth István nagyváradi fotós 2008-ban egy szerkesztett fotó albumot készített a Bihar megyei néptánccsoportokról, a Gálospetri múzeum tárgyairól. A Bihar Megyei Tanács anyagi támogatásával kiadott Bihari Magyar Néphagyományok című album 34. oldalán tekinthetők meg az érmihályfalvi Nyíló Akác Néptánccsoportról készült fotók.¹¹³

A júniusi hónap már előrevetítette a fellépésekben gazdag nyarat. Meghívott vendégei voltak az I. Kárpát-Medencei Ifjúsági Találkozóknak a testvérvárosi Hajdúnánáson,

¹¹¹ Rencz, In: Bihari Napló, 2007. 01. 17

¹¹² „Dicsérő oklevél Kovács Rozália a XLIX. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázaton munkájáért dicsérő oklevélben részesült. Aláírja a Néprajzi Múzeum főigazgatója sk. és a Bírálóbizottság elnöke sk. Budapest, 2006. június 3. Néprajzi Múzeum, Museum of ethnography.”

¹¹³ Tóth, 2008, 34. o.

Nagyváradon megszervezett Bihari Antológia Folkfesztivál 2008 elnevezésű rendezvények, a III. Határmenti Néptánc Táborban Borson mélyítették el ismereteiket, intenzíven tanulva ördögösfüzesi- (Mezőség), vajdaszentiványi- (Maros megye) valamint Küküllőmenti táncokat.

2008. augusztusában, a rengeteg saját előadás mellett még egy nagyszabású előadásra is készültek, a „*Várad Biblia, avagy Váradnak kegyetlen viadalok által lőtt török kézbe esése, a Biblia diadala*” című nagyszabású történelmi táncjátékra, melynek bemutatója 2008. augusztus 29-30-án volt a nagyváradai várban. A nagyváradai Csillagocska Alapítvány és a Csillagocska Néptáncgyűttes egy nagy sikerű próbálkozást indított el, hogy egy előadáson belül összehozzák Bihar megye legjobb néptáncgyűtteseit. A Nyíló Akác mellett az érsemjéni Ezüstperje és a borsi Galagonya Néptáncgyűttes táncosai vettek benne részt. Sajnos ez a kezdeményezésnek nem volt folytatódása, az előadást, melybe annyi erőt, tanulást és energiát fektettek, csak két alkalommal adhatták elő. Nem a táncosokon múlt, hanem teljes mértékben az anyagiakon, hogy nem születhetett több ilyen nagyszabású produkció.

2009. március 15.-ére alkalomhoz illő, új koreográfiákkal jelentkezett a Nyíló Akác néptáncsoport. Ez évben a kalotaszegi páros- és legényes-, szatmári verbunk, illetve mezőségi ritka magyar táncokból készítették ünnepi táncos előadást.

A Nyíló Akác Napokon a város igénylésére Művelődési Házból „visszaköltöztették” a Néptáncgálát Érmihályfalva főterére, hogy még több ember láthassa a néptáncosok műsorát. Ez a tény egy nagyon pozitív visszajelzés a város közössége részéről, hisz elismerik a néptáncsoport minőségi munkáját, előadásait és szívesen tekintenek meg a többi néptáncgyűttes produkcióit is. Ebben az évben a Balmazújvárosi Hímes, az Érsemjéni Ezüstperje, a Debreceni Forgó Rózsa, a Holtmaros, és természetesen a vendéglátó Nyíló Akác Néptáncsoportok léptek színpadra. A házigazda táncgyűttes erre az alkalomra készítette el a *Rege* című táncos koreográfiáját, mely bemutatása mellett küküllőmenti és mezőségi táncokat is bemutattak.

22. kép: Hajdúnánás - 2009

Az évadott a Bihar megyei Micskén zárták, a VII. Partiumi Néptáncfalalkozón. A házigazda, a Gördöc néptáncgyűttes vezetője, Hodgyai Edit, nagy szeretettel üdvözölte a 9 csapat 211 fellépőjét, melyek a Borsi Galagonya, az Érmihályfalvi Nyíló Akác, az Érsemjéni Ezüstperje, a kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye, a margittai Gyöngyvetők, a szentjánosi, és szalárdi és a mezőtelegdi Pacsirták néptáncgyűttestek tagjai voltak. Rajtuk kívül fellépett még a micskei Furulyacsoport, Erdei Csongor hegedűn, kísérte a Borralaló zenekar (Nagyvárad Táncgyűttes zenekara), illetve a margittai Almási Zsuzsa és Martin Tímea népdalénekesek.

3. A Makói Forгатós Táncgyűttestel kötött együttműködés és barátság

Doktor László, a Makói Forгатós Táncgyűttes művészeti vezetője, a Magyar Állami Népi Együttes volt táncosa, néptáncoktató, rendező-koreográfus, a Népművészet Ifjú Mestere, aransarkantyús táncos. Néprajzkutatóként kutatja a magyarság történetét, a Kárpát-medence tradicionális néptáncát, népzenejét, viseletét. Táncos alkotásai is ebben a témakörben mozognak, a honfoglalástól, az Árpád-házi királyok uralkodásán át az 1848-49-es szabadságharc és forradalomban életüket feláldozó hazafiak megszemélyesítéséig. Doktor László koreográfusra halmozottan igaz Voigt jellemrajza, miszerint a magyarországi hagyományfelfogásra igen jellemző az ábrándos „öskeresés” máig szakadatlan megmaradása.¹¹⁴

Rokoni szálak révén került Érmihályfalvára, ahol a 2009. májusi Nyíló Akác Napokon hallott az azonos nevű néptáncsoportról, kiket első látásra „lelkeseeknek, lendületeseknek és nagyon fegyelmezetteknek” ismert meg. Annak vezetőjével, Borbély-Simon Csabával megismerkedve felkérte őket egy nagyszabású produkcióban való közreműködésre, a saját, makói csoport mellett a kiskunhalasi Halas és Kiskun, illetve a budapesti Csepel táncgyűttes társaságában. Az előadás címe: „*Hunor, Magyar mondavilág a folklór nyelvén*”, a történet pedig a hunok idejétől, Árpád vezér bejövételén, a honfoglaláson át István király megkoronázásáig ível, a zene és a tánc nyelvén. Doktor László, és párja, Bagaméri Andrea több napot is tartózkodott Érmihályfalván, hogy a „nyíló akácosokkal” gyakorolják a koreográfiákat, melyekkel az előadás minden jelenetében benne lesznek. Olyan forгатós jellegű táncokat, gyimesi és moldvai kör-, lánc- és páros táncokat tanultak meg erre az előadásra készülve, melyeket eddig nem táncoltak. Így ezeknek a táncoknak a lépései, motívikája is bekerült a táncosok ismeretébe.

¹¹⁴ Voigh 2007:11

23. kép: Ópusztaszer 2009. aug. 20

Az érmihályfalvi táncosok nagy örömmel fogadták ezt a kezdeményezést. Amellett, hogy új koreográfussal kezdtek el dolgozni, új táncokkal is ismerkedtek, egy teljesen más szemszögből is megismerkedhettek a tánc kifejező eszköztárával. Ami pedig nem utolsó, az az, hogy magyar történelem nagy személyiségeit ismerhették meg, tetteiket táncolhatták, énekelhették meg, mely témával a táncosok, sajnos eddig nem találkozhattak behatóan. Magyarságtudatuk még jobban megszilárdult, érdeklődésük a magyar népi kultúra és történelem felé pedig sokkal mélyebb lett e közös munka eredményeként, vallották többen. A 35 pár néptáncos, a 20 hagyományörző íjász, elismert színészek, énekesek által létrehozott táncjáték igazi különlegességnek számított az érmihályfalvi táncosok életében. Hisz egységes, adott történet keretén belül az autentikus népzene kivül, modern zenei hangzású dallamokra (zeneszerzők: Rossa László, Viktor Máté és Koltay Gergely) táncoltak, a hagyományos néptánc-elemeket táncszínházi és kortárs-, kontaktelemekekkel ötvözve.

Az ősz folyamán Érmihályfalván rendezték meg a „Festivalul Concurs Varietăți Bihorene”-t (Bihari Sokszínűségek verseny-seregszemléje), a Nagyváradai „Centru Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor” (a Bihari Néphagyományok Megmentéséért és Továbbadásáért felelős Megyei Központ), valamint az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház szervezésében, melyen nagy sikerrel lépett fel az együttes. November végén az I. Érsemjéni Nemzetközi NéptáncTalálkozó vendégei voltak. A helyi Ezüstperje és a debreceni Hajdú Együttesek karöltve közel két órás néptáncgálával ajándékozták meg Érsemjén lakosságát, aki zsúfolásig megtöltötte a Fráter Lóránd kultúrház nagytermét.

A 2010-es év szintén sok fellépési lehetőséget tartogatott. A március 15.-i műsor mellett, Borbély Csaba kiemelte a XVIII. Nyíló Akác Napokon bemutatott előadást. A hazai közönség előtt mindig is sokkal nehezebb fellépni, meséli a csoport vezetője, hiszen az itthoniak minden táncunkat ismerik már. Nekik is mindig valami újat szeretnénk bemutatni. Ez évben a küüllömenti, vesszősi pontozó és magyarlapádi énekes karikázó lett az újdonság.

Júniusban a Hajdúnánási Kéky Lajos Városi Művelődési Központ XIX. alkalommal rendezte meg a hagyományos „Nánási Vásártéren” nevű népművészeti vásárt, melyet kiegészített ezúttal a III. Kárpát-medencei Ifjúsági Néptánc Találkozóval, és a IV. Öhönfőző Versennyel. A számos magyarországi néptáncsoport mellett a Partiumból az Érsemjéni Ezüstperje és az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoport tagjai mutatták be az erdélyi néptánc, népzene és népviselet sokszínűségét.

Augusztus elején (6-9.) részt vettek a szokásos Holtmarosi (Maros megye), immár a XV. Gyöngykoszorú néptánc-, népdal-, népviselet találkozón, augusztus 21-22.-én meg Érsemjénbe hívták Érmihályfalva és Holtmaros néptáncosait, a XII. Érsemjéni Falunapok keretében megrendezett néptánc találkozóra. „A holtmarosiak madarasi, gerendkeresztúri és szászcsovási cigánytáncot, a Nyíló Akác mezősegi és küküllőmenti táncokat adott elő, és szintén az érmihályfalvi Csúri Katalin erdélyi népdalokat énekelt.”¹¹⁵

2010-ben, újból bemutatták a Makói Néptáncsoporttal a „*Hunor és Magyar*” nagyszabású produkciót. Felfrissítve, néhány új táncelemmel kiegészítve, négy helyszínen is felléptek az augusztusi ünnepek alkalmából. (Kunszentmiklós-Böszörmény (Bács-Kiskun megye), Makón, Nyírbátorban és Hajdúnánáson). „A makói barátság elmélyülni látszik, hiszen tervbe vették egy közös betlehemes koreográfia színre vitelét, de tervben van egy 1848-as témájú táncjátékban való részvételük is”¹¹⁶ - írja róluk Rencz Csaba krónikásuk.

24. kép: Táncpróba a kultúrház próbatermében, középen Doktor László - 2010

2010 szeptember elején érkezett a csoport felé egy felkérés Nyakó Józseftől, az együttes szülőatyjától, ki akkor a Bihar megyei RMDSZ választmányának művelődésügyi szakbizottságának tagja volt, mely szerint az Érsemjéni Ezüstperje és az Érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoport közösen kell képviselje Bihar megyét szeptember 19.-én a budapesti Művészetek Palotájában a „*Hetedhét Ország*” című rendezvényen. Magyarország első számú kulturális épületében kaptak teret a bemutatkozásra, több mint 130 Bihar megyei művész között a Nyíló Akác és az érsemjéni Ezüstperje néptáncsoportok táncospárjai. Erre a

¹¹⁵ Rencz, In: Bihari Napló, 2010. 08. 23. 6. o.

¹¹⁶ Rencz, Erdon, 2010. 08. 26

rendkívüli alkalomra egy kalotaszegi táncokból összeállított koreográfiát hoztak létre: legényes, csárdás és szapora.

A két szoros barátságot őrző együttes közös kalotaszegi koreográfiájukat itthon is több ízben bemutatták, először az október 9.-én, Székelyhídon megrendezett az V. Érmelléki Nemzetiségi Néptáncfesztiválon, ahol a helyi és a semjéni csoport mellett még Diószegről, Nagykágyáról, Micskéről, Margittáról érkeztek magyar néptáncscsoportok, „Az érmelléki német nemzetiség hagyományos viseletét, dalait és táncait a monospetri Német Demokrata Fórum égisze alatt működő Szivárvány néptáncscsoport mutatta be. (...) Az érmihályfalviaktól kalotaszegi, illetve küküllőmenti pontozót és magyarlapádi énekes női körtáncot láthatott a közönség”¹¹⁷

Október 23.-án egy busszal utaztak Nagyváradra az ezüstperjésekkel, a VIII. Csillagocska Gyermek és Ifjúsági Néptánc Találkozóra, ahol több magyarországi-, illetve Bihar-, Hargita- és Kolozs megyei néptáncosok mellett léptek színpadra.

Novemberben ismét megrendezésre került a III. „Festivalul Concurs Varietăți Bihorene” (Bihari Sokszínűségek verseny-seregszemléje), a Nagyváradai „Centru Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor” (a Bihari Néphagyományok Megmentéséért és Továbbadásáért felelős Megyei Központ), valamint az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház által szervezett verseny, ahol I. helyezést értek el, illetve a december 4.-én, a II. Érsemjéni Néptánc Találkozón. A „jó szomszéd” szerepét betöltő Nyíló Akác táncosai és a házigazda csoport mellett a Bihar megyei, élesdi Rezeda néptáncscsoport tagjai léptek fel, kik első ízben látogattak el Semjénbe.

A VI. Ki mit tud – 2010 döntőjébe bekerülve, ismét nagy lendülettel készült a néptáncscsoport. A felnőtt hagyományörzés kategóriában több dobogós helyezést is ért el Érmihályfalva. A borsi Galagonya és a semjéni Ezüstperje után, a harmadik lett a Nyíló Akác Néptánc együttes, az Érmelléki Pacsirták és Marosán Csilla után a Bartók Béla Citerazenekar következett népdaléneklésben, míg a szóló kalotaszegi legényes versenyekben Bordás Barnabás (Margitta) lett az első, a második Rencz Norbert (Érmihályfalva), Hasas Róbert (Élesd) és Máté Gergő (Érmihályfalva) pedig megosztott harmadik helyezésben részesültek.

2011. február 12.-én farsangi bálba mentek szomszéd faluba, Érsemjénbe. „(Nem nép) tánc hajnalig címmel” szólt a meghívás. Ezzel a rendkívüli bolondozással az volt a Sütő Szabolcs szándéka, hogy „a két szomszédos település, egyébként is baráti viszonyban lévő csapatai között tovább erősödjenek az összekötő szálak.”¹¹⁸

¹¹⁷ Fekete, In: Bihari Napló, 2010. 10. 14.

¹¹⁸ Rencz, In: Bihari Napló, 2011. 02. 20

A hagyományt követve a március 15.-i ünnepségre az alkalomnak megfelelő tematikus műsorral készültek a makói Forгатós néptáncsoporttal közösen, a „*Kelj föl, Petőfi!*” című történelmi táncjátékkal. Az előadás megálmodója és rendezője szintén Doktor László, a Forгатós vezetője volt. A történelmi táncjáték zeneszerzői: Koltay Gergely és Pál István, Szalonna. A felhasznált autentikus táncok (mezőszégyi, vajdaszentiványi, moldvai, szatmári, magyarlapádi, sóvidéki) mellett szintén használtak táncelemeket a kortárs táncművészet és a színpadi tánc világából.

25. kép: *Kelj föl, Petőfi!* - 2011

A nyári előadás dőmping Váradon indult. A Nagyváradon, a Körösvidéki Múzeum partnerségben a Bihar Megyei Tradicionális Kultúrát Népszerűsítő és Hagyományőrző Központtal július 15-17. között XVIII. alkalommal szervezte meg a Népi iparművészek vásárát, a Rhédey-kertben, ahol ismét a jó barát Ezüstperjével közösen képviselték a térség magyar néptáncosait.

A makói Forгатós és a Nyíló Akác együttműködésének egy újabb gyümölcse a „*Nem! Nem! Soha!*” című trianoni témájú zenés-táncos táncjáték lett, amit a II. bécsi döntés évfordulóján mutattak be Makón. A nagyszabású produkció célja az volt, hogy felhívják a figyelmet a nemzeti öntudat fontosságára, illetve arra, hogy hasonló tragédia soha többé ne forduljon elő. „Egy olyan korszakot dolgoztunk fel a színpadon, amelyről évtizedekig nem tehattünk említést sem. Az ötvenperces táncjáték célja nem a sebek feltépése, inkább az emlékezés, a nemzeti öntudat erősítése és a párbeszédre helyezi a hangsúlyt”, vallja Doktor László koreográfus, rendező. A Koltay Gergely, Varga B. Tamás és a Muzsikás együttes zenéjére tervezett koreográfiák kalotaszégyi, mezőszégyi és dél-alföldi motívumokat használnak.

Erről a több éves kapcsolatról, barátságról Doktor László így beszél: „A Nyíló Akác Táncegyüttessel, illetve az együttes vezetőjével, Borbély-Simon Csabával, 2009-ben ismerkedtem meg. Első közös munkánk a „*Hunor – Magyar mondavilág a folklór nyelvén*” című egész estés történelmi táncjáték volt. ... Több héten keresztül dolgoztunk együtt, ... az izzadságcseppekkel erősödött a barátság is, és azt gondolom, a produkció elkészültekor már nem csak, mint koreográfus-rendező és résztvevő együttes álltunk egymás mellett, hanem mély barátság is szövődött ezekkel az elhivatott fiatalokkal. ... Ennél az együttesnél találtam

meg azokat a tulajdonságokat, melyek még sok másiknál hiányoztak. Például: összetartó munka, a tánc igazi szeretete, a hitelességre való törekvés, stb. ... De nagy sikert hozott a „*Kelj föl, Petőfi!*” a Csongrád megyei Közgyűlés díszünnepségén, illetve Makó város ünnepi műsorán, és a „*Betlehemi csillag üzenete*” című közös darabunk is. ... Trianonnak emléket állító táncjátékom, a „*Nem, Nem, Soha!*” című, olyan élmény volt mind a Forгатós Táncegyüttes táncosainak, mind az érmihályfalvi táncegyüttesnek, amit nehéz szavakba önteni. Egy színpadon táncolt magyar és magyar, csak egy határ éppen elválaszt bennünket a mindennapokban. Mi ezt a határt a néptánc és népzene segítségével azonnal átléptük, és az elhangzó dalok már egészen más jelentést kaptak. ... Nagy öröm számomra, hogy barátomnak mondhatom az együttest, annak valamennyi tagját, és remélem, hogy ez a barátság és közös munka még hosszú évtizedekig fémjelzi munkáinkat!”¹¹⁹

Ennek a kapcsolatnak köszönhető, hogy a Nyíló Akác előjegyzési naplójába egy újabb ország is bekerült, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia mellé, Szerbia. Makó ugyanis testvértelepülés a Vajdaság észak-bánsági körzetében lévő kisvárossal, Adával. A három település válogatott táncosai közös, karácsonyi témájú produkciót álmodtak színpadra. A fellépések előtti hetekben a Nyíló Akácot képviselő két pár, a makói Forгатós és az adai Vadvirágok közös próbát tartottak Makón, ezek után következtek az előadások. „A „*Betlehemi királyok*” című, a makói Doktor László rendező-koreográfus által megalkotott produkció Koltay Gergely, a Ghymes és a Kormorán együttesek zenéjére épül, csak erdélyi táncanyagokat, kalotaszegi, vajdaszentiványi, nyárádmenti és gyimesi táncok elemeit felhasználva. „Különös találkozása ez három ország, egy nyelvet beszélő embereinek, akiket az anyanyelv mellett a zene és a tánc nyelve is összeköt”, mondta köszöntő beszédében a vendéglátók nevében Varga Lívია, a Vadvirágok Hagyományápoló Kör elnöke.”¹²⁰

3.1 Misztériumjáték Nagyváradon

2012 márciusában megint egy nagyszabású produkció részesei lehettek a csoport férfitáncosai, immár Nagyváradon. A Nagyvárad Táncegyüttes fennállásának 10. évfordulójára egy nagy létszámot, nagy apparátust megkövetelő előadással készült és az előadás kitalálójának, Kádár Elemérnek, feltett szándéka volt, hogy a hivatásos együttesben valamikor alapító tagként játszó táncosok csoportjait bevonja az előadásba. Az előadás a felújított Szigligeti Színházban kapott helyet, „*Fényesség csillag*” címmel. A nagyszabású produkcióban mintegy hatvan táncos szerepelt, Bihar megye különböző településeiről.

A misztériumjáték Nagyvárad alapítójának, a 820 éve szentté avatott László királynak állított emléket, aki hazája és népe hős védelmezője, a kereszténységet vezető hitvallója volt.

¹¹⁹ Érmihályfalva Zsibongj tovább!, 2012. 101. o.

¹²⁰ Rencz, Erdon, 2012. 01. 06

Rendezője és koreográfusa Kádár Elemér volt, a Nagyvárad Táncegyüttes táncosa, társrendezője Csurulya Csongor, a Székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház művészeti vezetője, társkoreográfusa a Budapesten élő Orza Călin, zeneszerzője a szegedi Fábri Géza, díszlet, jelmez és arculattervezője pedig a vajdasági Szöllősi Boglárka volt. A táncosok pedig „két táborra” oszlottak. A magyarok seregét a Nagyvárad Táncegyüttes mellett, a Brugós Sándor által felkészített Nagyvárad Csillagocskák (13 táncos), a Rác Lajos által vezetett Borsi Galagonyások (6 pár) és a Forgács Zsombor által betanított Telegdi Pacsirták (3 táncos) erősítették. Az Érsemjéni Ezüstperje, és az Érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoportok férfitagjai alakították (összesen tizennégyen, Sütő Szabolcs és Borbély Csaba, a Nagyvárad Táncegyüttes volt tagjainak vezetésével) a kunok seregét.

Az előadás elsősorban magyar néptáncot és népzenei használt fel, kis kitekintéssel a kortárs tánctechnikák és az ázsiai népek zenéje felé is, utalván arra, hogy a nagy király hősi cselekedetei láthatóak több templom falán, melyek szépen rímelnek az Ázsiai lovas népek ma is létező hősi énekeivel. Az érmihályfalvi táncsoport férfitagjai nagy kihívásként élték meg az előadást, hisz egyenrangú társként először kollaboráltak a Nagyvárad Táncegyüttessel. A bihari román és magyar gyimesi férfitáncokból álló táncjátékot nem kis erőfeszítéssel sajátították el és nagy vitézséggel kommunikálták a nézők felé.

„Igazi kihívást jelentett csoportunk számára ez az előadás, hisz a pogány kunok szerepébe kellett bújni. Ebben már nemcsak a tánc tudásunkra, hanem színészi vénára is szükség volt. Emberileg egy olyan népcsoportot kellett alakítani, akik a legenda szerint nemcsak harcra szálltak a magyarok ellen, de meg is gyalázták őket.”¹²¹

26. kép: Szigligeti Színház, *Fényességes csillag* - 2012

A XX. Nyíló Akác Napokra, egy a húsz évet összefoglaló kiadvánnyal rukkolt elő a Város Önkormányzata, „*Érmihályfalva, Zsibongj tovább!*” címmel. A Néptáncegyüttesnek jelentős múltja van a városban, ekképpen jelentős helyet foglalnak el a róla szóló cikkek is könyvben. Ennek a tanulmánynak egy részlete is megjelent itt, melyet Borbély Andrea szerkesztésében emeltek át az ünnepi kiadványba.

¹²¹ Sütő Szabolcs, In: *Érsemjéni Hírmondó*, 2012 tavasz, 3 o

A magyarországi Verőcére is meghívást kaptak az érmihályfalvi néptáncosok volt, ahol a semjéni táncosokkal együtt képviselték az Érmelléket, a Nagyvárad Táncegyüttes zenekarának kíséretében. Majd (2012. 07. 08.) pedig Micskén táncoltak a jubileumát ünneplő X. Partiumi NéptáncTalálkozón. Itt több Bihar és Kolozs megyei néptáncegyüttessel karöltve (micskei gyerekek, szalárdi gyermeknéptáncsoport, szentjánosi Szentjánosbogarak, margittai Gyöngyvetők, telegdi Pacsirták, érsemjéni Ezüstperje és a kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye) két-két koreográfiával léptek fel. Kiemelkedő volt számomra Máté Gergő szatmári botolója, illetve Rencz Norbert elegáns, könnyed mozdulatai, felszabadultsága a újon bemutatott Szilágysági táncokban. A szilágysági viseletet Miklós-Papp Zsuzsanna, nagyváradai népviselet készítő varrta megrendelésre, a csoport számára.

A 2012 nyári néptáncos fesztiválok, város és falunapok sora minden hétfővégre tartogatott egy-egy emlékezetes fellépést a mihályfalvi néptáncosoknak. Hajdúnánáson a hajdúsági házigazdák szlovákiai (Pöstyén), lengyelországi (Ustron) és romániai (Érmihályfalva) vendégeikkel együtt vettek részt. A találkozó a „Nemzetek és generációk együtt” címet viselte. A Nyíló Akác három tánckoreográfiával vette részt az előadásban, sorrendben szatmári, szilágysági és mezőségi táncokkal. Augusztusban a X. Gyarmati Vigasságokon képviselték a néptáncos Partiumot.

A makói táncsoporttal való jó közös együttműködés újabb gyümölcsöt termett, „*Rege a csodaszarvasról*” című történelmi táncjátékot, melyet a magyar dráma napján, szeptember 29-én, a zentai Művelődési Házban mutattak be a makói Forгатós és az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncegyüttesek, valamint a Nagyvárad Pusztai Farkasok íjászegyesület és a zentai Mécsvirág együttes. A műsor alapzenéjét Victor Máté, Koltay Gergely és Kormorán együttes zenéjére állította össze a rendező-koreográfus Doktor László. A már ismert alkotócsapat, egy újabb magyar legendát álmodott színpadra. A produkció a magyarság őstörténetébe enged bepillantást, Szent István idejéig, nemcsak a történelmi ismeretek, hanem a mondavilág alapján is.

27. kép: *A csodaszarvas legendája*, Történelmi táncjáték Zentán – 2012

2013. július 20.-án a Hajdúnánási vigasságokon a szoros együttműködés jegyében az érsemjéni néptáncosokkal közösen képviselték a Partiumot. Augusztusban, Szent István

ünnepén pedig már hagyományosan a makói táncosokkal ismét bemutatták a két felvonásos *Rege a csodaszarvasról*, táncjátékot.

2013. októberében, a jó Partiumi és Érmelléki példának köszönhetően, az anyaországban, Létavértesen, is megteremtették a lehetőségét egy „Érmelléki Néptánc találkozóknak”. Bemutakozhatott a Partiumban „legidősebb” Nyíló Akác néptáncgyűttes mellett az Érsemjéni Ezüstperje, a Micskei Görböc és a Krasznai Bokréta Néptáncsoport és Magyarországról pedig a biharkeresztesi Szarkaláb, a nyíradonyi Kisliget, a monostorpályi Rozmaring, a szentpéterszegi Péterszegi Rozmaring, a hosszúpályi Margaréta, valamint a házigazdák, a létavéresi Villogó Táncgyűttes. Nagyszerű seregszemléje és áttekintése volt ez az Érmelléken, a határ mindkét oldalán, működő tíz néptáncsoportnak, mely olyan ritkán tud (főleg anyagi okokból) találkozni, megtekinteni egymás műsorát, szakmai beszélgetéseket folytatni és nem utolsósorban egymással táncolni és átélni ezt a rendkívül értékes tánc kultúrát, melynek kiváltságosai lehetnek.

2013-ban a nagyváradi Pro Rogériusz Kulturális és Közösségi Egyesület és az RMDSZ Bihar megyei szervezete a Szigligeti Színházban ünnepelte meg a 10 éves Bihar megyei *Ki mit tud?*-ot. A nagyszabású gálaműsorba olyan előadókat hívtak meg, kik nyertesei voltak egy-egy ilyen versenynek. A Nyíló Akác több ízben is elnyerte a Hagyományörzés – Néptánc Felnőtt kategória díját, így kivívta meghívását erre a gálaestre. Egy olyan dél-alföldi táncokból álló produkcióval készültek, ahol a nagyok mellett az utánpótlás csapat, a Fűrge Lábak, is szerves részei voltak az előadásnak, megmutatva, hogy Érmihályfalván nem csak egy hagyományörző csoport létezik, hanem, hogy a gyerekek hétköznapi életének, játékának része a népi gyermekmondóka, gyermekjáték, tánc és zene. Borbély Csaba köszönte meg az elismerést: „Remélem, ahogy ezután is mindig lesznek olyan emberek, akik tenni tudnak és akarnak azért, hogy összefogják a néptáncot kedvelő embereket. Ha ez így lesz, akkor van jövője a Partiumban, Érmihályfalván a néptánc és a néphagyományok megőrzésének, továbbadásának, átörökítésének.”

Ez alkalomra már az új dél-alföldi viseletben látható a csoport, melyet ismét a nagyváradi Miklós-Papp Zsuzsanna varrt a csoport számára. Habár a koreográfiák uralkodó eleme még mindig az unisono és a kánon, a ruhákon már megfigyelhető a nyitás az új szemlélet felé. A brokát selyemből varrt szoknyák, rékli a szoknya anyagából, vagy fehér damasztból, horgolt csipkedísszel és bubigallérral készültek vagy a rakásokkal és csipkével gazdagon díszített hosszú ujjú röpike jelezte, hogy nem kell egy táncsoport ruhája egyforma legyen. Hisz a nép soha nem hordott uniformist, nem ugyan olyan színben volt csak egy ruha, nem csak fehér harisnyát és csak piros szalagot lehetett hordani egy-egy ünnepi alkalmon. Persze a tény, hogy ez így van egyik előadásról a másikig nem változtatható meg, hisz anyagi

feltétele van a dolognak. A táncsoportok csak nagyon ritkán engedhetnek meg maguknak egy-egy teljes új viseletet. Ez pályázati pénzből és városi, önkormányzati támogatásból jöhet csak létre.

28. kép: „KI MIT TUD?” Gála, Nagyvárad – 2013

A 2014 Pódium gálán, melyet már hagyományosan a Magyar Kultúra Napján rendeztek meg Érmihályfalván, a csoport ismét bemutatta a dél-alföldi táncokból álló koreográfiáját, majd Rencz Norbert varázsolta el a közönséget, fantasztikus technikával és előadó készséggel ellátott szóló táncával. Májusban, Erdély déli szórványába utaztak a néptáncosok, az V. Hunyad megyei Magyar Napokra, ahol „Az együttlét öröme” címszó alatt mutatkoztak be az erdélyi magyar néptáncosok körének. A Csernakeresztúri, Zilahi és Nagybaconi néptáncsoportok mellet derekasan helyt álltak a Partiumi néptáncosok is.

Az újabb műsorok, kihívások pedig megtalálták a táncosokat. A következő nagyszabású produkció a hajdúnánási, *Naná* színházzal, valamint az érsemjéni „táncos testvérekkel” készült. Műfaji behatárolása egy „táncos álmjáték a magyarság mitológiájából”, „*Legenda*”¹²² címmel és a Nyíló Akác napokon lett bemutatva május 16.-án a város főterén. A műsor koreográfusai: Kácsor István (Naná), Sütő Szabolcs (Érsemjén), Borbély-Simon Csaba (Érmihályfalva) és Máté Gergő (Érmihályfalva). Zeneszerző Kazár Pál (Magyarország), író és rendező: Marth P. Ildikó (Magyarország). Hol a csoport utazott át az anyaországba, hol az ottani koreográfusok, illetve a rendező jött át összekovácsolni a három csapatot.

29. kép: *A Legenda* - 2014

¹²² www.youtube.com/watch?v=TG-zA4_hrdQ 2014 06 18

Júniusban az anyaországi Börvelyen táncoltak a Hagyományőrző Mesterségek Vásárán, melyet első ízben rendezett meg a Táltos Hagyományőrző és Kulturális Egyesület. Kiemelkedő eseményei voltak a nyárnak a „Legenda” újbóli bemutatása az érsemjéni falunapokon, illetve a hegyközcsatári „Határnyitás” rendezvény, a Szatmárnémeti Magyar Napok, vagy a bogdándi néptánc fesztivál.

A szeptemberi őszi beköszöntésével a város saját fesztiváljára kellett készülni, melynek elengedhetetlen szervezői és fellépői is voltak. A három napos „*Dióverő Szív Napokon*” szinte minden helyen, minden programon képviselve volt a Nyíló Akác néptáncsoport. A szombati gála műsor keretén belül, aztán fellépett a város minden népi kultúrával foglalkozó csapata. A helyi Bartók Béla Citerazenekar, az Apró Lábak és a Fürge Lábak Gyermeknéptáncsoportok is, és természetesen a felnőtt Nyíló Akác Néptáncsoport.

A Nyíló Akác Néptáncgyűttes hamar felismerte a világháló, a közösségi oldalak és a videó megosztó honlapok pozitív oldalát is, hogy a tágabb közösség is megismerhesse hagyományőrző munkájukat, ezért kihasználva ezeket a lehetőségeket, facebook oldaluk van és a youtube-on is több felvétel, videó megtalálható róluk¹²³.

30. kép: Ustronban - 2006

4. A Nyíló Akác Néptáncsoport tagjai által kitöltött kérdőívek elemzése

2012 májusában készítettem a felmérést a Nyíló Akác Néptáncsoport akkori táncosaival. A kérdőívben feltett kérdések (személyes adatok, mióta táncol, kik voltak a tanárai, mesterei, családjában táncolnak-e még, járt-e már néptánc-táborban, milyen tájegység néptáncát, népzenejét ismeri, melyiket táncolja is, milyen népzene-t hallgat, van-e kedvenc tánca, népdala, mit jelent neki személyesen ezeknek ismerete, hova jutott el a néptáncsoporttal, segít-e a tanulmányaiban a néphagyományok ismerete?) célja, hogy

¹²³http://www.youtube.com/watch?v=M_M95ewSXWg (2010.08.27),

mezősgéi táncok: <http://www.youtube.com/watch?v=WB7qsF9cDXY>,

„A barátság hangjai” című CD bemutatója <http://www.youtube.com/watch?v=9X3rP-0Kz08>, (2010.12.12),

<http://www.youtube.com/watch?v=-Xq5nQB2Wgc> (2011. január 23),

<http://www.youtube.com/watch?v=lwsfzlkFCqE> (2011.01.06),

http://www.youtube.com/watch?v=TG-za4_hrdQ (2014. június 28),

http://nanastv.hu/nyilo-akac-neptancegyuttess-vendegszereplese-video_9a4b44a54.html

bizonyítást nyerjek afelől, hogy mi vonzza a fiatalokat a népi kultúra, néptánc, népzene ismerete felé. A családi háttér, baráti kör? Meghatározza-e a néptánc, a népzene közelebbi ismerete további személyiségfejlődésüket, hogy a társadalomban hogyan tudják hasznosítani a tanultakat? Milyen táncdialektusokat ismer, mit tud táncolni, melyik az, amelyiket legjobban a magáénak érez, mit táncol a legszívesebben? Érmihályfalván és a régióba elismerik-e azt, ha valaki egy népi kultúrával foglalkozó csoportnak a tagja?

A kérdőív kérdéseire az adott válaszokat külön elemzem.

4.1 Kérdőív

Személyes adatok

Ssz	A megkérdezett neme	Születési adatai	Születési helye	Foglalkozása	Végzettsége
1	leány	1994. 03. 11.	Nagykároly	tanuló	
2	leány	1992. 12. 11.	Nagyvárad	egyetemista	érettségi
3	leány	1993. 03. 19.	Margitta	tanuló	
4	fiú	1994. 04. 16.	Nagyvárad	tanuló	
5	leány	1992. 12. 30.	Margitta	tanuló	
6	leány	1995. 07. 11.		tanuló	
7	fiú	1982. 10. 14.	Margitta	szabó	érettségi
8	fiú	1988. 12. 11.	Margitta		
9	leány	1994. 12. 14.	Hajdúsámson		
10	leány		Nagykároly	tanuló	12 osztály
11	fiú	1989. 08. 02.	Margitta	autószerelő	autószerelő
12	fiú	1979. 01. 02.	Margitta	kamionsofőr	érettségi
13	leány	1994. 06. 16.	Margitta	tanuló	
14	fiú	1994. 07. 18.	Margitta	tanuló	
15	leány	1991. 08. 11.		tanuló	érettségi
16	leány	1994. 09.26.	Margitta	tanuló	
17	fiú	1993. 11. 15.	Margitta	tanuló	

A megkérdezett 17 érmihályfalvi táncos közül: 7 fiú és 10 leány, 17 és 33 év közöttiek, (16 év a korkülönbség a legfiatalabb és a legidősebb táncos között) az átlag életkor 20,7 év. Ez a fiúknál magasabb 23,5, a lányoknál pedig 18,7 év. Jóval kevesebb az idősebb táncos, ez azzal magyarázható, hogy az általános iskolai tanulmányok befejeztével csak nagyon kevesen vállalják, hogy a csoport tagjai maradnak a mindennapi munka, esetleg család mellett. A fiúk közül kevesebben mennek egyetemre, így a városban maradván keresnek munkát, a lányok nagyobb arányban tanulnak tovább. Ezért is az csoportnak az életben maradás feltétele a mindenkor utánpótlás megszervezése. 1 személy született a mai Magyarország területén, a többiek mind Romániában születtek. Foglalkozásuk, életkoruknak megfelelően, tanulók, egyetemisták, vagy már dolgoznak (autószerelő, kamionsofőr).

4.1.1. Kérdés:

Ssz	Hány éves korától táncol?	Hány éve táncol?	Kiktől tanult táncolni?
1	11	6	Sütő J., Sütő Sz., Bánházi M., Borbély Cs.
2	12	6	Sütő J., Sütő Sz., Bánházi M., Borbély Cs.
3	12	7	

4	9	9	Sütő Sz., Borbély Cs.
5	11	7	Bánházi M., Borbély Cs.
6	10	7	Bánházi M., Borbély Cs.
7	13	17	Nyakó J., Sütő Sz., Borbély Cs., Török Z.
8	7	16	Sütő Sz., Borbély Cs.
9	11	6	Sütő Sz., Bánházi M., Borbély Cs.
10	12	7	Borbély Cs.
11	8	14	Borbély Cs., Sütő Sz., Máté Sándor
12	11	9 (6 ¹²⁴) 6	Nyakó J., Borbély Cs.
13	10	5	Sütő J., Sütő Sz., Bánházi M., Borbély Cs.
14	10	4	Sütő Sz, Bánházi M, Borbély Cs.
15	14	6	Sütő J, Sütő Sz, Bánházi M, Borbély Cs.
16	10	6	Bánházi M., Borbély Cs.
17	11	7	Bánházi M., Borbély Cs., Borbély A.

A válaszokból kiderül, hogy az általános iskolai évek alatt, 7 és 14 év között kezdtek el a néptáncal foglalkozni, átlagban: 10,7 évesen (a fiúk hamarabb, 9,8 évesen, míg a lányok 11,3 évesen). Levonható a következtetés, hogy a fiúk kitartóbbak, fiatalabban kezdtek járni a táncsoportba, mint a lányok és átlagban több évet is töltenek el a tánc bűvöletében. Ez betudható annak is, hogy a lányoknak több vonzó tánclehetőségük volt Érmihályfalván, (ritmikus tánc, Ugrisok, modern tánc stb.). Ezekbe a csoportokban többnyire lányok járnak.

4 - 17 éve táncolnak a Nyíló Akác Néptáncsoportban, átlagban: 8,5 éve, a fiúknál nagy a különbség, átlagban: 11,7 éve, míg a lányok egy nagyon kompakt, egységes generáció, 6,3 éve táncolnak együtt.

A kérdésseltekör direkt elkerültem a hely megadását, így feltételeztem, hogy nem csak a csoport vezetőinek a neve kerülnek megjelölésre, hanem azon koreográfusok és néptánc táborok pedagógusai is, akikkel ők dolgoztak. Ennek ellentétéként mindannyian megjelölték mesterüknek Borbély Csabát, a táncsoport vezetőjét, koreográfusát, az idősebbek Bánházi Miklóst és Sütő Szabolcsot, természetesen csak a lányok Sütő Juditot és Borbély Andreát. A legidősebb táncosok emlékeznek még Nyakó Józsefre, Máté Sándorra és Török Zoltánra is. Az emlegetett táncpedagógusok mindannyian Érmihályfalván született táncosok, kik adott időben tanították a néptáncra elhivatott fiatalságot. Meglepődve vettem tudomásul, hogy Doktor László, László Csaba, Kádár Elemér koreográfusokat és a többi néptáncpedagógust, kik több produkciót is készítettek a mihályfalvi táncosoknak senki sem említette meg.

4.1.2. Kérdés

Ssz	Volt-e néptánc táborban?	Családjában táncolnak, zenélnék-e?	A csoporton kívül milyen alkalmakkor táncol?
1	2007, 2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfélegyháza	senki	tánc ház, bál
2	2006, 2007, 2008: Bors,	senki	tánc ház, bál

¹²⁴ 6 év kimaradás

	2009: Felsősfalva,		
3	2008, 2009: Bors	senki	tánc ház, bál, lakodalom
4	2006: Mezőpetri, 2006, 2007, 2008, 2009: Bors, 2009: Felsősfalva	nővérem táncol	iskola
5	2008: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfőlegyháza	senki	tánc ház
6	2007, 2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfőlegyháza	senki	tánc ház, bál
7	2011: Biharfőlegyháza	öccse táncol, nővére táncolt	tánc ház, bál, lakodalom
8	2007, 2008, 2009: Bors	testvére	tánc ház, bál
9	Bors, Felsősfalva	nagynénje táncolt	tánc ház, bál, lakodalom
10	2007, 2008: Bors	senki	tánc ház, bál, lakodalom
11	nem	senki	tánc ház, bál, lakodalom
12	nem	dédnagyapja hegedült	tánc ház, bál, lakodalom
13	2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfőlegyháza	senki	tánc ház, bál
14	2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva	nagyapja zenél	tánc ház
15	2006: Mezőpetri, 2007: Hortobágy, 2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva	édessapja hegedült	tánc ház, bál, lakodalom
16	2008, 2009: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfőlegyháza	senki	tánc ház, bál, lakodalom
17	2007, 2008: Bors, 2010: Felsősfalva, 2011: Biharfőlegyháza	senki	tánc ház, bál, lakodalom

A választ adók többsége (15) volt már néptánc tábort, megemlítve elsősorban a Bihar megyei táborokat, a borsi Határmenti Néptánc tábort, a biharfőlegyházi tábort, a Mezőpetriben megszervezett néptánc tábort. 11-en voltak Felsősfalván, a Székelyföldi Néptánc tábortban, egy személy a Hortobágyon megszervezett néptánc tábort is megemlítette. Leszűrhető, hogy csoportosan is részt vettek egy-egy néptánc tábortban, melynek bő hozadéka van nem csak abban, hogy egy tábornak mindig is összekovácsoló ereje van egy közösség számára, hanem az is, hogy a csoportvezető fontosnak látta elvinni csapatát egy-egy ilyen továbbképzésre, ahol közösen, intenzíven egy vagy akár több újabb táncot tanulnak, közösen énekelnek és népzene hallgatnak egy héten keresztül.

Kíváncsi voltam arra is, hogy milyen a táncosok családi háttere, hogy van-e még táncos, esetleg zenész a felmenők között, kiknek hatására ő is ebbe a közösségbe jár. Esetleg tanultak tőle. Sajnos azt a következtetést kellett levonnom, hogy nem a családi örökség az, ami miatt ők vonzódást éreznek a műfaj iránt. Elenyésző az a szám, amely azt jelzi, hogy családi mintát követnek. 4 táncos családjában táncoltak még és 3 táncos családjában pedig zenéltek a felmenők. Itt feltételezhető az, hogy a csapatszellelem, az összekovácsoló erő az, ami vonzza a fiatalokat ebbe a szórakozási formába.

Fontosnak tartottam azt is megkérdezni, hogy a táncpróbák mellett milyen alkalmakkor táncolnak-e. Mind jelöltek egy-egy alkalmat, táncházat, bált, lakodalmat. Ez a válaszkör másodlagos eredménye, hogy megtudhattuk, hogy milyen táncos alkalmak vannak Mihályfalván, ahol táncolni lehet. A rendszeres vagy csak néhanapján megszervezett táncházat mindenki elsöre megjelölte, jelezve azt is, hogy fontossági sorrendet felállítva minden néptáncos ezt tekinti a legalkalmasabb térnek. Kimutatható az is, hogy a térség lakodalmaiban, báljaiban még szól népzene, hisz a táncosok ezeket az alkalmakat is emlegetik. Másodlagosan így megtudhattam, hogy a fogadott lakodalmi zenészek tudnak még autentikus népzene-t játszani egy-egy lakodalom, bál alkalmával.

4.1.3. Kérdés: *Melyik tájegység táncait táncolja, melyet ismer még, kedvenc, miért, milyen más jellegű táncokat ismer*¹²⁵?

Sz.	Mezőség	Szatmár	Küküllő mente	Szilágyság	Kalotaszeg	Sóvidék	Moldva	Vajdaszentivány	Dél-alföld	Székelyföld	Felcsík	Szék	Maros-mente	Nyárad mente	Gömör	Nyírség	Sárköz	Kalocsa	Rábaköz	Bonchida	Gyimes	Horobágyi botoló kortárs	Klasszikus balett, társas – modern	
1	K	x	x	x	x	x	x	x	o														o	
2	x	x	o	K	x			o	o														o	
3	K	x	x	x	x	o	o	o	o	o													o	
4	x	x	x	x	K				x	x		x	x		x	x	x	x	x	x			x	o
5	K	x	x	x	x	o	o	o	o															o
6	K	x	x	x	x	o	o	o	o															o
7	K	K		x	x			o	o			o									o	o		
8	x	o	x	x	K	o			x		o												o	
9	K	x	x	x	x			x															o	
10	K	x		K	K				o														o	
11	K	x	x	x	x				x														o	
12	x	x		x	o			o	o			K											o	
13	K	x		K	x	o		x	o														o	
14	x	x	x	x	K				o														o	
15	x	x		x	K	x	x	x	x		x	o		x							x		o	
16	K	x	x	x	x	x	o	x	o														o	
17	x	x	x	x	K	o	o	o	o														o	

Azért kedvenc táncom...:

1. A mezőségi, mert könnyű táncolni és nagyon szép.
2. A szilágysági, viselete és stílusa miatt.
3. A mezőségi, mert könnyűek a lépések, pörgős, szerintem minden néptáncos ismeri.
4. Kalotaszegi
5. A mezőségi, mert könnyű volt a lépéseket kivitelezni.
6. A mezőségi nagyon könnyű és pörgős is.

¹²⁵ Jelmagyarázat: K – kedvenc, x – táncolja, o – ismeri

7. Szatmári és mezőségi
8. Kalotaszegi
9. Mezőségi
10. Kalotaszegi, mezőségi, szilágysági
11. Mezőségi, mert ezt tanultam meg először
12. Széki, mert pörgős a ritmikája.
13. A mezőségi és a szilágysági, mert ezeknek a lépéseit könnyű elsajátítani és a népdalait is szeretem.
14. Kalotaszegi legényes.
15. A kalotaszegi, mert tetszik a stílusa és a dallamvilága.
16. A mezőségi, mert nagyon könnyű elsajátítani a lépéseket, nagyon látványos és hangulatos.
17. A kalotaszegi legényes, mert tetszenek a figurák.

Bizonyosságot kaptam a felől is, hogy a táncosok ismerik és szeretik is az autentikus magyar néptáncot, hisz több tájegység táncában jártasak. Ebben az időszakban a csoportnak aktuális színpadi koreográfiái mezőségi (ördöngösfüzesi és palatkai), kalotaszegi (mérái és inaktelki) és a szilágysági (Kraszna menti) táncokból állnak, így ezek minden esetben meg lettek említve, sőt valamelyikük a kedvenc jelzöt is megkapták. Pozitív eredménynek könyvelem el, hogy bár az elmúlt évadban a csoport nem használta a szatmári és a dél-alföldi táncanyagot koreográfiában, azért mindenki megerősítette azt a feltevést, hogy ismerik és táncolják saját kistéjegységű néptáncát. Betekintést kapva a táncosok táncos ismeretébe, olyan következtetést vonhatok le, hogy ismerik és táncolják a magyar néptánc különböző tájegységeinek táncait, főleg erdélyi táncokat. A tánc csoportban tanult táncok mellett a néptánc tábortáncanyagát is megemlíti, és itt már feltűnik a Doktor László munkája is, hisz olyan táncok is megjelentek a felsorolásban miket ő tanított a műsoraihoz.

4.1.4. Kérdés: Melyik tájegység népzenejét, népdalait ismeri? Melyik tájegység népdalait éneklí szívesen? Melyik népdal a kedvence? Játszik-e hangszeren?

	<i>Melyik tájegység népzenejét, népdalait ismeri</i>	<i>Melyik tájegység népdalait éneklí</i>	<i>Játszik-e hangszeren</i>
1	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság	Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság	-
2	Mezőség, Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság	Mezőség	-
3	Mezőség, Szatmár, Kalotaszeg, Szilágyság	Szatmár, Szilágyság	-
4	Kalotaszeg, Mezőség, Szék, Maros-mente, Küküllőmente, Szilágyság, Szatmár, Gömör, Nyírség, Dél-Alföld, Sárköz, Kalocsa, Rábaköz, Székelyföld, Bonchida	Az erdélyi dialektus dalait	hegedű
5	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság	Mezőség, Szilágyság, Szatmár, Kalotaszeg	-
6	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente	Mezőség	-
7	Szatmár, Mezőség, Kalotaszeg	Szatmár, Mezőség	-
8	Szatmár, Kalotaszeg, Küküllőmente	Kalotaszeg	Citera, dob
9	Szatmár, Mezőség	Szatmár, Mezőség	-
10	Kalotaszeg, Mezőség	Kalotaszeg	-

11	Mezőség, Kalotaszeg	Szatmár	-
12	Székely, Szatmár, Alföldi		-
13	Mezőség, Kalotaszeg, Szilágyság	Mezőség, Szilágyság	-
14	Küküllőmente, Kalotaszeg, Mezőség	Küküllőmente, Kalotaszeg	-
15	Mezőség, Szatmár, Kalotaszeg, Szilágyság	Kalotaszeg	-
16	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság, Dél-alföld, Sóvidék	Mezőség, Szatmár, Szilágyság	-
17	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Kalotaszeg, Szilágyság, Sóvidék	Mezőség, Szilágyság	-

A tánc után a népzeneire is felvettem elviekben ugyanazt a kérdést, remélve, hogy a válaszok is hasonlóak lesznek. Az eredmény pozitív volt. A válasz adók ugyanazokat a tájegységeket jelölték meg, tanúbizonyságot téve a felől, hogy egységben gondolkodnak. Az adott tájegység tánca kötelékben jár a zenével.

Arra a kérdésre, hogy melyik tájegység népdalait éneklik szívesen, szorosan összefügg a kedvenc tájegység táncával is, ami szintén pozitív eredmény hozott. 1 táncos bevallottan nem szeret énekelni, ennek okát egy mélyinterjúban lehetne elemezni, melyre most nem került sor, így csak, mint egy adat került be az elemzésbe.

Hangszeren kevesen játszanak: 1 táncos hegedül, 1 pedig citerán és dobon játszik. Erre a válasza nagyjából számítottam, hisz ismerve, hogy a városban nincs működő zenei szakközépiskola, az általános iskolai nevelésbe nem fér bele a hangszertanítás. Azonban pozitív irányba mozduló változás várható lesz a következő években, mert nagy öröm volt hallanom, hogy az elmúlt években csoportos furulya és citeraoktatás indult, egyéni zongoraórákra is jelentkeztek, sőt gyermekkórus is alakult a városban, köszönhetően Darabont Aliz zenetanárnak.

4.1.5. Kérdés: Milyen körülmények hatására kezdett el magyar néptáncal foglalkozni?

1. Azért kezdtem, mert nagyon megtetszett és ki akartam magam próbálni ebben a műfajban.
2. Az „Élő népzene” műsor hatására.
3. 8 éves koromban láttam a Duna TV-n egy műsort, amelyben a Nyíló Akác Néptáncgyűttes tagjai táncoltak. Nagyon megtetszett a néptánc, ekkor elhatároztam, hogy én is így akarok táncolni ebben a csoportban. Pár évvel később ezt sikerült valóra is váltanom.
4. Nővéremet követtem.
5. Osztálytársaim hatására.
6. Az egyik barátnőm kezdett el járni, én is elmentem egy párszor és nagyon megtetszett.
7. A testvéreim táncoltak, nekem is megtetszett és megszerettem. Na meg a jó bulik miatt és a jó társaság.
8. Testvéreim táncoltak és nagyon megtetszett.
9. A barátaim és a családom hatására kezdtem el a magyar néptáncal foglalkozni.
10. Az egyik legjobb barátnőmmel beiratkoztunk egy amatőr csoportba, megszerettük, pár hónapra rá bekerültünk egy nagyon népszerű néptáncsoporthoz és azóta is táncolunk.
11. Rábeszéltek a szomszéd fiúk, akik már táncoltak, elmentem egy próbára, megtetszett, azóta is táncolok.
12. A TV-ben láttam és nagyon megtetszett. Ennek hatására kezdtem el én is néptáncal foglalkozni.
13. Az egyik barátnőm és a családom biztatására.

14. A Nyíló Akác Néptáncgyűttest láttam táncolni és megtetszett.
15. Az iskolában hívták fel a figyelmemet rá, később láttam a Nyíló Akác Néptáncgyűttes előadásait.
16. Barátaim és szüleim biztatására.
17. Mert láttam a csoport egy fellépését és nagyon megtetszett.

Az 5. nyílt kérdéssel visszacsatoltam arra a kérdésre, hogy miért és kinek a hatására kezdett el érdeklődni a magyar néptánc, népzene iránt, miért kezdett néptánc csoportba járni. A feltevés az, hogy ha nem a családi mintát követi, akkor milyen társadalmi és szociális befolyás alatt került kapcsolatba ezekkel. A válaszokból tökéletesen kiderül, hogy a család és a baráti kör befolyása az, ami kezdeményezte a néptánc iránti érdeklődést. Amit a szülőknek, nagyszülőknek tilos volt, mert a rendszer nem tette lehetővé, vagy csak épp lehetősége nem volt megismerkedni a magyar kultúrával, azt támogatják és biztatják gyerekeiket, unokáikat, hogy tanulják azt is meg. A pozitív hírnév, a szokásostól eltérő magasabb kultúrával való foglalkozás is befolyásolja az értelmesebb fiatalok többségét, a közmédiában szereplő műsorok hatása is kimutatható. A kiváltó ok, amiért elkezdtek ezzel a rétegműfajjal foglalkozni változó, de több mint fele a megkérdezetteknek úgy fogalmaz, hogy egyszer meglátta, megszerette és azóta is ott ragadt a néptánc csoport kötelékében. Szeretnek táncolni, szeretik a néptáncot, népzene, szeretik a csoportot, szeretik egymást, jókat szórakoznak együtt, ami nagyon vonzó a mai fiatalság körében.

4.1.6. Kérdés: *Mit jelent személyesen a magyar néptánc, népzene ismerete?*

1. Nagyon büszke vagyok arra, hogy ismerem a magyar néptáncot és népzene, hisz sokan elhanyagolják ezt a két dolgot.
2. A tánc az életem, megnyugtat és menedéket nyújt.
3. A néptánc nagyon fontos nekem, mikor táncolok, minden gondom elszáll, csak a zenére, a táncra és a páromra összpontosítok. Sok velem egyidős ismerősöm kérdezi, hogy, hogy bírom ezt a sok ugrabugrálást? Ilyenkor elmagyarázom nekik, hogy ez nem holmi ugrabugrálás, hanem egy életforma, egy olyan dolog, amit ha elkezdesz, nem tudsz abbahagyni. Büszke vagyok arra, hogy néptáncos vagyok, és ameddig tehetem az is leszek!
4. (nincs válasz)
5. Ez által művelődök és sok fajta táncot ismerhettem meg.
6. Nagyon örülök neki, hogy megismerkedtem a magyar néptánc, szeretek énekelni és könnyen el lehet sajátítani a lépéseket
7. Örömet, hogy tudok táncolni magyar néptáncot.
8. Örömet
9. (nincs válasz)
10. (nincs válasz)
11. (nincs válasz)
12. (nincs válasz)
13. A tánc, számomra nagyon fontos dolog, örülök, hogy táncolhatok.
14. Örülök, hogy táncolhatok és hogy megtanultam a néptánc hagyományait.
15. A saját népem, a magyarság eredete, hagyományainak ismerete.
16. A néptánc és népzene legtöbbször segít kifejezni az érzéseimet, segít a tanulmányaimban is. Néha mikor táncolok és énekelek, sokkal jobban érzem magam.
17. Számomra a magyar néptánc, népzene ismerete sok mindent ad, ami a legfontosabb az, hogy segít felszabadulni, jól érezni magam.

A legszemélyesebb kérdést a kérdőív közepére helyeztem. Reméltem, hogy anonim módon megnyílnak előttem, és vállalják, lemerik írni véleményüket. A válaszok többsége

azonban igen elsikló volt, nem értem el vele a várt eredményt. Vagy féltek megosztani legbelsőbb érzéseiket, vagy nem tudják még kifejezni szavakkal azt, hogy mit jelent számukra ez a fajta életszemlélet? Kiemelt figyelmet érdemel ennél a kérdésnél a 2., a 3. és a 16. sorszámmal ellátott kérdőívek válaszai, de ez a szám túl kevés, hogy általánosíthatassak, és pozitív következtetéseket vonhassak le.

4.1.7. Kérdés: Melyik más településre, országba jutott el a néptáncsoport által?

	Település	Ország
1	Holtmaros, Budapest, Köbényesd, Gödöllő, Makó, Kiskunhalas, Bogdánd, Szatmár, Ópusztaszer, Nagyvárad, Nagykároly, Nyíracsad, Debrecen és sok kisebb falu	Magyarország
2	Makó, Szeged, Budapest, Hortobágy, Holtmaros és sok más település	Magyarország
3	Holtmaros, Nagyvárad, Debrecen, Makó, Kiskunhalas, Szeged, Budapest, Hortobágy, és sok kisebb település	Magyarország, Szerbia
4	Számtalan külföldi és belföldi település	Lengyelország, Magyarország, Szlovákia, Csehország
5	Holtmaros, Budapest, Hajdúnánás, Szeged, Makó, Kiskunhalas, Szatmár, Ópusztaszer, Bors, Nagyvárad, Nagykároly, Debrecen, stb.	Magyarország
6	Holtmaros, Budapest, Ada, Makó, Kiskunhalas, Bogdánd, Ópusztaszer, Szatmár, Debrecen és sok más kisebb település	Magyarország, Szerbia
7	Holtmaros, Botoșani, Végvár, Udvarhely, Szatmár, Kolozsvár, Nagykároly	Magyarország, Lengyelország
8	sok helyre	Magyarország, Lengyelország, Szerbia
9	Holtmaros, Hajdúnánás, Makó, Debrecen, Nyírbétek	Magyarország
10	Rengeteg helyre eljutottam, fel sem tudnám sorolni.	Magyarország, Szerbia
11	A környező városokba, falvakba és Románia minden tájegységére.	Magyarország, Szerbia
12	Székelyudvarhely, Holtmaros, Hajdúnánás, Makó, Debrecen	Magyarország
13	Az Érmellék kisebb falvaiba, Holtmaros, Budapest, Ópusztaszer, Szeged, Makó, Kiskunhalas, Mikepércs, Nyírbétek, Nyíradony, Nagykároly, Szatmárnémeti	Magyarország
14	Nagyvárad, Holtmaros	Magyarország
15	Budapest, Szeged, Makó, Hajdúnánás, Kiskunhalas, Ópusztaszer	Magyarország
16	Budapest, Szeged, Hajdúnánás, Kiskunhalas, Ópusztaszer, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Holtmaros, Kismajtén, Gödöllő	Magyarország
17	Budapest, Szeged, Hajdúnánás, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Holtmaros, Kismajtén	Magyarország

A 7. számú kérdés egy kis emocionális kérdés. Motiválja-e vajon egy partiumi, határ menti város fiatalságát a csoportos utazás, a baráti körrel való világlátás, a más településeken élő, hasonló érdeklődésű társaikkal való találkozás, ismerkedés? Úgy gondolom, hogy ki-ki azt a helyet említi, főleg olyan sorrendben, amelyik számára valamiért emlékezetes maradt.

A 27 település közül nagy számban található meg a Maros megyei Holtmaros említése, ahova évente eljár a csoport a helyi Gyöngykoszorú találkozókra. Több tíz hagyományörző együttes és néptáncsoport fesztiválja ez, nem lepődtem meg, hogy legkedvesebb emlékeik közé tartozik a táncosoknak. Holtmaros után Budapest és Makó következik, majd Szeged, Kiskunhalas, Szatmárnémeti, Nagyvárad, Ópusztaszer és Debrecen.

Itt követhető nyomon szintén a makói csapattal való közös munka eredménye, hisz a megyeszékhely, Nagyvárad említése sokkal kevesebbeknél szerepel, mint a dél-alföldi városok, ahol többször megfordultak.

4.2. *Borbély Simon Csaba, az Érmihályfalvi Nyíló Akác Néptáncsoport vezetője, koreográfusa.*

Borbély Csabával, a Nyíló Akác néptáncegyüttes vezetőjével, koreográfusával az együttes fennállásának 25. évfordulója alkalmából beszélgettem, 2012. 04. 02.-án, az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Házban. Miközben magáról mesél, Csaba a csoportról beszél.

1990 végén lett tagja a Nyíló Akác Néptáncsoportnak. Bevallása szerint akkor más világ volt, nem úgy működtek a dolgok, mint most. „A próbák nem itt a kellemes Művelődési Házban, hanem a parkban, a klubban voltak. Nyakó Józsefnél, a csoport akkori vezetőjénél ki kellett érdemelni, hogy valaki a csoport tagja legyen. Józsi kinézte az embereket. Nem kerültél egyből színpadra, el kellett jönni, végig kellett nézni a próbát, ülni kellett, ha nem volt idő az újak tanítására.”. Először hat hónap után abbahagyta a táncolást, de rövid időn belül visszajött.

A nagy áttörés aztán később jött, amikor többen elmentek Válaszútra néptánc táborba, Kalló Zoli bácsihoz (1996). „Jó, hogy előtte jártunk tánc házakba, Váradra, Debrecenbe, vagy fellépések után kialakult egy-egy tánc háznak mondható alkalom, a tábor óriási élmény volt, s akkor döntöttem el, hogy ezzel szeretnék foglalkozni, akár hivatásszerűen is”.

2000-ben aztán Nyakó József, egészségügyi okokra hivatkozva, lemondott a néptáncsoport vezetéséről, Csaba meg már akkor a Művelődési Háznál dolgozott. Hogy Józsi Csabát kérte fel csoport a vezetésére meglepte, kihívásnak érezte. Egyedül még nem merte elvállalni, de barátjával, Sütő Szabolccsal együtt szívesen vállalták a néptáncsoport további irányítását. Három, talán négy éven keresztül vezették közösen a csoportot, miközben Csaba fokozatosan átvette a csoport körüli munkákat, „nem rossz értelemben vett kényszerből, hanem mert a sors rávitt, egyedül maradtam”. Sütő Szabolcs Érsemjénben kapott kultúra-referensi munkakört.

2002-2006 között szinte naponta Nagyváradra ingázott, mert az Állami Filharmónia Crisana Néptáncegyüttes magyar tagozatának volt hivatásos táncosa, feleségével, Andreával és a Sütő házaspárral együtt. A sok tanulás, táncpróba, utazás, turné, emberfeletti erőt kívánt. A Nagyvárad Táncegyüttesnél létrehozott előadásokból kiemelkedik a „*Só útjában*” előadott pontozója, vagy a „*Boszorkánytánc*” című táncjáték egyik főszerepének általa való megformálását, nem beszélve a „*Városi komédia*”-ban nyújtott alakítása.

A Nyíló Akác Néptáncsoportot Érmihályfalva kulturális nagykövetének számítják, mert szerinte egyik kulturális csoport sem viszi annyira a város jó hírét, mint a néptáncsoport. Ez persze nem csak az ő érdeme, mondja szerényen, hanem a 25 év munkája alatt a Nyakó Józsié, a Sütő Szabolcsé és a Máté Gergőé egyaránt. Rengeteg fellépésük, előadásuk van úgy határokon kívül, mint a határok innen is. Egy-egy előadás alkalmával az együttesvezető feladatkörébe tartozik a zene beállítása, az utaztatás megszervezése, a próba, a bemelegítés, az öltözők stb. Az eredményekért meg kell dolgozni, rengeteg áldozattal, lemondással, munkával, pályázatírással jár, és persze rengeteg élménnyel, ami mindent felülír. A város önkormányzata meg oroszlánrészt vállal, anyagilag támogatva a csoportot, hiszen a viseletek, a ruhakészítés, a felszerelés, világítás, hangosítás a mai világban elengedhetetlen, nem beszélve az utaztatás nehézségeiről. A cél, régebben az volt, hogy minden évben legyen egy új viselet, de most csak három év után sikerült egy újat varratni.

A fellépésekre készülve mindig figyelembe kell venni az igényeket, a felkérést. De ez nem túl nagy kihívás, hisz bármikor elő lehet venni a szatmári, dél-alföldi, kalotaszegi, szilágysági, küüllőmenti, mezőségi koreográfiákat. Meg van még két tematikus táncjáték is napra készen tartva. Már két éve szeretne egy táborot szervezni a csoport számára, ahol csapatépítés, kondíciójavítás, táncanyag tanulás lenne a cél, de eddig az anyagiak mindig beleszóltak.

A néptáncsoport zenei alapjaira kérdezve bepillantást kapok Érmihályfalva népzenei életébe is. A néptáncsoport állandó munkatársai a Lupsa János által vezetett citeracsoport, Csúri Kati néni, illetve tanítványai: Tubák Annamária és Marosán Csilla népdalénekesek. Ez a jó kapcsolat még Nyakó idejéből maradt, ő megtartotta, és mai napig is beépíti műsoraiba, ahol lehet. A citerások és Kati néni külön műsorszámként vannak jelen. Tubák Annamáriával volt olyan fellépésük is, hogy az egész műsor az ő énekére épült. Citerára való táncolás egyszeri alkalommal történt.

Máté Gergőt 2010-től felkérte tánckarvezetőnek. Nagyon jól végzi a dolgát, lehet rá számítani, bármit rá lehet bízni. Csaba szerint ő jobban köztük van, egy korosztály velük. A táncpróbák nem nyilvánosak, ha valaki be szeretne nézni a csoport munkájába, az a kiszállások alkalmával elmehet a csoporttal, láthatja a munka mellett a buli részét is, belekóstolhat a feelingbe, de a próbákra, ahol a munka folyik, Csaba nem szereti a megfigyelőket.

A csoport másik alaptáncosa, Rencz Norbert Nyíregyházán a Művészeti Iskola néptánc osztályába jár, tizedikes. Amikor csak teheti, hazajön, és a csoport próbáira is eljön, sőt ő legutóbb lehetőséget is kapott, hogy kipróbálja magát. A szilágysági koreográfia közös alkotás.

Kérdésekre, hogy Mihályfalván van-e igény a rendszeres táncházra, hiszen az elmúlt huszonöt év alatt több száz táncos fordult meg a csoportban, meglepő választ kaptam. „Tulajdonképpen, a szó szoros értelmében vett táncházas alkalmakra nincs szükség, mint rendszeres, szabad néptáncolásra való lehetőség, mert a fellépések 80 százaléka táncházzal zárul és az elég a mai táncosoknak. De egy évben kétszer azért van táncház, Nyíló Akáckor és a Dióverő napokon. Olyankor mindig van zenekar híva és olyankor többen is hazajönnek a városba. Volt próbálkozás, hogy a régiek is jöjjenek a táncházba, de csak egy ideig működött, aztán lemorzsolódtak.”. Most kimondottan táncház nincs, hanem aki szeretné a csoport tagjai közül, a születés napi buliját szűk körben megtartani, annak van lehetősége a Művelődési Házban. „A modern zene mellett aztán mindig táncházba, nótázásba csap át az este¹²⁶. Elbeszélgetünk, s ezek az alkalmak egyben jó csapatépítő tréningek is. Meg még vannak az év végi bulik, mely esték alkalmával az év eseményeinek felelevenítése mellett, át van beszélve az év legfontosabb dolgai, kivetítőkön mennek a fényképek, fellépések, oklevelek megnézésére kerül sor. Nagyon sokat beszélgetnek, mert annyira érzékenyek lettek a fiatalok, sokkal könnyebb megbántani őket, mint régebben, fontos, hogy milyen lelkiségek között mozognak. A mai fiatalok sokkal zárkózottabbak, mint mi voltunk, és pont ezért, nagyon jó, hogy sokan egy második családnak tekintik a csoportot.

Megkezdődött a tudatos utánpótlás-nevelés is. „Az utánpótlásról sokáig nem kellett gondolkodni, nem is volt rá szükség, annyira jöttek a fiatalok. Cserélődött a csapat, de mindig meg volt a 10-12 pár táncos”. Csabának van egy olyan ösztönös készítése, hogy minél hamarabb kerüljön színpadra a táncos, hogy kapcsolódjon bele a sikerbe, jobban a magáénak érezze a táncot. Pedig tudja, hogy legalább egy - két év kell egy jó táncos kiforrásához, de tapasztalata szerint jobban részévé válik a csoportnak. Még ha bukdácsol is, ha az utolsó sorban is, de legyen részese a dolognak. Fokozatosan fejlődik és kerül előrébb a színpadon. A szelekció pedig működik, a csoport mindig kidobja magából a nem oda valót. Lehet bármilyen jó táncos, ha lélekben nem tartozott a csoporthoz, akkor ő maga megy el, mert nem érzi jól magát az együttesben. „Nekem, nem szóló táncosok kellene, akkor örülök, amikor tizenkét párt látok a színpadon, ez nagyobb elismerés, nagyobb öröm. Persze, ha valaki szólótánc versenyt nyer, arra nagyon büszke vagyok, hiszen ő itt tanult.”.

Az utánpótlás, a kicsik tanítása, úgy kezdődött, hogy felajánlották az óvónőknek, hogy ha szükség van, akkor szívesen foglalkoznak az óvodásokkal. Az iskolások pedig heti egy alkalommal a Művelődési Háznál próbálnak, és most már ide járnak az óvodások is.

¹²⁶ Ide kívánczik az a Ratkó Lujza gondolat a hagyományok és a modernitás együttélésének, kölcsönhatásának jelenségéről, miszerint „A tradicionális szemlélet fontos specifikuma az állandó változások ellenére megnyilvánuló kontinuitás: a kultúra és a tradíció ugyanis nincs hermetikusan lezárva, a külső környezet hatására változik, fejlődik, lénye és lényege szerint azonban mindig megőrzi önmagát.” (Ratkó 1998:36)

Kisiskolás és ötödik - hatodik osztályos csapatok vannak. Hatvan gyerek, kik a gyerekjátékok mellett szatmárit és sóvidéki táncokat is tanulnak, elsajátítva úgy a fent hangsúlyos külső lábas, mint a lent hangsúlyos belső lábas táncok egyik-egyikét is. Tanúsítom, hogy a tornaóra és az énekórák hiánya nagyon rányomja a bélyegét a kondícióra. Megfigyelhető, hogy a gyerekek, fiatalok nem annyira szívósak, nem annyira kitartóak, mint akár csak egy pár évvel ezelőtt is. Hamarabb fáradnak, nem bírják annyira a fizikai megterhelést és a figyelmük is hamarabb lankad, mint egy-két generációval előttük járó társaiké.

Az elmúlt években, Nagyváradon, már két nagyszerű próbálkozás is volt, hogy egy előadáson belül összehozzák Bihar megye legjobb néptáncgyűtéseit, Borbély Csaba maximálisan támogatja és szereti is ezeket az előadásokat. „Az új táncok, az új oktatók másképpen vezetik fel a tanulandó anyagot, másképpen érintik meg a táncost, segít technikailag fejlődni. A nagy színpadi körülmények, a balett szőnyeg, a fénytechnika, hang, látvány, jelmez kimozdítja a hétköznapiakból, előre viszi a táncost. Ez erőt ad nekik, hogy nem csak a falunapok, művelődési házak, szabadterek léteznek, amik a maguk idejükben nagyon is jók, de megéri izzadni, tanulni, gyakorolni az ilyen alkalmakért.” Egy másik óriási lehetőség a táncosoknak, hogy a makói néptáncgyűtessel már öt éve van jó testvéri kapcsolat.

Az elmúlt tizenkét évben, a Nyíló Akác több kiemelkedő díjban is részesült a néptáncsoport. A *Ki mit tud?* vetélkedők néptánc kategóriájának több győztes diplomája mellé az együttes megkapta a Magyar Kultúráért Díjat, a Nívódíjat, a Bartók Béla Emlékdíjat. Borbély Csaba szerényen válaszolt, hogy reméli, ha ereje és egészsége megengedi, akkor 25 év múlva is lesz Érmihályfalvának Nyíló Akác magyar Néptáncsoportja, mert ha megvan a megfelelő ember, aki összefogja a néptáncot kedvelő fiatalságot, ezt a kiharcolt szintet megtartani tudja, vagy még felfele is viszi, akkor van jövője a Partiumban, Érmihályfalván, a népi táncagyományoknak.

4.3 Összegzés, konklúziók

Összegzésként, a kérdőívek kiértékelése nyomán azt a következtetést tudtam levonni, hogy mélyinterjúk hiányában, melyet csak az együttes vezetőjével készítettem, nem biztos, hogy reprezentatív felmérést sikerült készíteni a csoport tagjaival. Valószínű, hogy a kérdőíveket a csoport nagy része közösen töltötte ki, vagy legalábbis megbeszélték a kérdéseket. Ami nem akkora baj az első kérdéseknél, hiszen több vélemény, adat is megerősítve van. A Nyíló Akác néptáncgyűttes jelenleg huszonöt tagot számlál, tizenkét pár és Borbély Csaba, a néptáncgyűttes vezetője, koreográfusa.

A pozitív konklúzió azonban minden képen levonható. A tánccsoport folyamatosan megújulva több mint 30 éve képes működni. Infrastruktúráját tekintve: tükörrel felszerelt padlózott saját próbaterme van, a táncpróbák alatt laptop és erősítő berendezés segítségével van zenéjük, több rend viselettel rendelkeznek. Az együttes vezetője mellett a csoportnak tánckarvezetője is van, ki irányítja a próbafolyamatot, az utánpótlás csapatok meg szinte 60 gyereket számolnak. Folyamatos megújuló koreográfiáik születnek, melyhez első sorban az erdélyi táncdialektus anyagait használják: szilágysági, kalotaszegi, mezőségi, küküllő-menti, sóvidéki, felcsíki falvak táncaiból készülnek tánckoreográfiák, illetve a dél-alföldi és a szatmári táncokat anyanyelvi szinten ismerik. A helyi, érmelléki értékek ápolását és fenntartását a csoportvezető mindig is előtérbe helyezte, mint például a semjéni kondástánc alapján elkészített alföldi koreográfia állandó bemutatását. Különböző elismert koreográfusokkal, néptáncpedagógusokkal is dolgoznak, több alkalommal vettek részt nagyobb méretű produkciókban. Egy-egy térség, falu táncrendjének bemutatása mellett a kortárs táncoktól sem határolódnak el, ha kell, beépítik táncjátékaikba.

A szakmai munka mellett a közösségi munka a legfontosabb. Egybe tartja a fiatalokat, kik szinte mind egy generációhoz tartoznak, sokan egy második családnak tekintik a csoportot. Mélyen befolyásolja és meghatározza érdeklődésüket a népi hagyományos kultúra irányába. A csoport vezetőit elismerik, tisztelik, szeretik. Segíti tanulmányaikat, segíti magyarságtudatuk elmélyítését. Egy szoros közösségbe való tartozás nagyon fontos szerepet tölt be a személyiség fejlődésében, melyet az iskoláskor alatt az iskola is segít. A serdülőkorú fiataloknál szükségszerűen csökken a családtól való függés és nő a kortárs csoportok hatása.

Borbély Simon Csaba neve, élete, családja és munkássága összenőtt az Érmihályfalvi Nyíló Akác Néptánccsoport nevével és eredményeivel. A fiatal táncosból amatőr együttes vezető, néptáncpedagógus, koreográfus lett. Táncos és pedagógus szakirányú tanulmányokkal nem rendelkezik, mégis tehetsége révén képes vezetni, összetartani a csoportot, néptáncot tanítani és koreográfiákat készíteni, melyet a szakma elismer és díjaz. A mostani tánckar már a harmadik generáció, amit Csaba vezet Mihályfalván, s a pozitív irányt látva még sok éven keresztül szükség is van ilyen fajta tevékenységre az Érmellék fővárosában.

III. Fejezet

Hagyományörző népdalénekesek, citerások Érmihályfalván

*„Kultúrát nem lehet örökölni.
Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog,
ha minden nemzedék újra meg újra
meg nem szerzi magának.”
Kodály Zoltán*

1. Csűri Katalin, (született 1939. július 15. Érmihályfalva)

Csűri Katalin népdalénekes, az érmihályfalvi népi táncegyüttes megalakulása után, (1986) rövid időn belül csatlakozott a hagyományörző tevékenységhez és hamarosan a csoport meghatározó egyénisége lett. A Rácz Gyula, „Fecske Gyula” prímás által vezetett kísérő zenekarral (hegedű, brácsa, cimbalom, klarinét, bőgő) együttműködve, majd a későbbiekben, mint az együttes szólóénekes gazdagította éveken keresztül a néptáncsoport műsorait. Énekes társaival, Vincze Jánossal, Lupsa Jánossal, majd tanítványaival ismert és elismert előadókká váltak az Érmelléken és a határon túl is.

Amíg egészsége meg nem romlott, aktív résztvevője volt minden érmihályfalvi kulturális rendezvénynek. Végtelenül szerény, az idegenek előtt szűkszavú megjelenésével, magatartásával hirdette hitvallását, mely szerint az autentikus magyar népdal szebbé varázsolja lelket, megtisztítja a testet. Unokájával, Tímár Leventével, (szül. 1992-), több tanítványával (Király Ágnes, Tubák Annamária, Marosán Lilla, Marosán Csilla) is közösen lépett fel, elkísérve a Nyíló Akác néptáncsoportot külföldi és belföldi előadásaira.

Csűri Katalin, mint népdalénekes, számtalan versenyen, fesztiválon vett részt. Azt mondja, neki gyógyszer az éneklés, minden baját elfeledi, ha énekelhet. Azt mondja: „Engem az éneklés gyógyít”. Legkorábbi énekesi emléke, hogy három évesen, amikor a grófudvarban laktak, Stubenberg grófnál, ahol az apja parádés kocsis volt, az úrnő asztalra állította és énekelte a szép hangú gyermeket. Úgy emlékszik ezért piros tojást kapott, meg játékul fécérnakarikát. Haton vannak testvérek, ők mindig énekeltek. Otthon, játszás, majd munka közben, az iskolában is, édesapjuk is sokat énekel, megtanulták tőle.

A helyi népdalok mellett a magyar nótákat is mind ismeri, de a régi stílusú székely, csángó és gyimesi dalokat kedveli leginkább. Gyűjteni nem járt el, hisz egyszerű asszonyként nem ismertje ennek a hogyanját, néprajzi- népzenei tanulmányokkal sem rendelkezett. De beszerzett minden olyan hanglemezt, felvételt, melyet kiadtak úgy Magyarországon, mint Erdélyben. Sebestyén Márta, Szvorák Katalin, Berecz István, Kallós Zoltán, Panek Kati, Györfi Erzsébet, Nyisztor Ilona összes lemeze megtalálható a polcán. Ezeket hallgatva tanulta

meg a népdalokat. A legapróbb díszítést, rezdülést és képes volt kihallani és megtanulni a felvételekről, melyeket aztán gyönyörűen vissza is tudott énekelni. Anélkül, hogy valaha is járt volna a gyimesi énekeseknél, úgy énekelte azok keserveit, mintha közöttük élt volna. Magas szoprán hangján úgy szólaltak meg a parlando-rubato dallamok, azok finom belső rezgései, mintha édesanyjától tanulta volna azokat. A kalotaszegi hajnalok ritmikájának belső aszimmetriájáról soha nem hallott, de kiérezte a hallgatott felvételekből és a leghitelesebben adta vissza azokat. Tanítványainak is sorra megmutatta a hangzóanyagokat, de az énektechnikát nem tudta elmagyarázni, nem tudta lebontani, hogy ő mit tesz, hogy mit csinál az énekes, adatközlő. Így diákjai inkább utánzás alapján tanulták meg a dallamokat.

Amikor Borbély Csaba átvette a néptáncsoport vezetését Csúri Katalin maradt a táncosokkal, és énekel minden olyan rendezvényen, ahova csak hívták. Nagyváradon, Magyarországon, falunapokon is. A jobb hangú lányokból énekegyüttest alapított. A *Pacsirták énekegyüttes* több éven keresztül színesítette a néptáncsoport műsorait.

Bátorította, buzdította a vele egykorú vagy idősebb embereket is a népdaléneklésre. Csúri „Kati néni” fontosnak tartotta, hogy képviselje városát a magyarországi, nemzetközi elismertséget kivívó népdalversenyeken is, hirdelve, hogy ez a műfaj nem csak a fiataloké. 2000-ben, a Szent-Györgyi Albert Társaság, a Szatmár megyei Tanács, a Szatmár megyei Hagyományos Kultúrát Megőrző és Támogató Központ, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége (KÓTA) szakmai támogatásával, a Szatmárnémeti Magyar Demokrata Ifjak Szövetsége (MADISZ) Szatmárnémetiben szervezte meg a IX. Hajnal akar lenni (HAL) nemzetközi Kárpát-medencei népdaléneklési versenyt, a világon bárhol élő magyar, nem hivatásos népdalénekesek számára. Csúri Katalin II. díjat hozott haza, illetve a Szent-Györgyi Albert társaság, a Határon Túli Magyarok Hivatalának különdíját is magáénak tudhatja. Következő évben ezt a helyezést szintén magáénak mondhatta.

Az érmihályfalvi önkormányzat, a városi tanácsi határozat szerint 2001-től osztja ki a pénzjutalommal is járó Pódium-díjakat. Ezt a kitüntetést azok az előadók, kulturális csoportok, alkotók kapják, akik az elmúlt esztendő alatt öregbítették a település hírnevét, vagy valamilyen kimagasló teljesítményt értek el. Csúri Katalin az első alkalommal, 2001-ben kitüntetett díjazott volt a néptáncgyüttes mellett.

Csúri Katalin Szatmárnémetiben 2002. okt. 13-án Arany Páva díjat kapott az énekes és hangszeres szólisták országos minősítésén. 2003-ban az egri népzenei gálán kitűnően szerepelt, Karcagon a Török Erzsébet Országos Népdaléneklő Versenyen kiemelkedően szép teljesítményéért I. helyezést ért el.

2003-ban, Szatmárnémetiben, a XIII. Hajnal akar lenni népdalversenyen az örökös másodikból végül I. díj lett, beírva a nevét olyan nemzetközileg is elismert népdalénekes

sorában, kiket ez a verseny fedezett fel, mint Bárdosi Ildikó, Fábri-Ivanovics Tünde, Polgár Lilla, Érsek Csaba, Nyisztor Ilona, vagy az új népi tehetségkutató vetélkedő ifjú győztesei, Csizmadia Anna 2009-ben vagy Vaszi Levente 2008-ban volt a HAL díjazottja.

2004-ben a Bihar megyei „Ki mit tud?”-on II. helyezést, 2004 decemberében hiteles munkásságának elismeréséül ismét Pódium díjat kapott. 2005-ben, Mezőtúron, Csúri Katalin Arany Páva díjat kapott. Ugyanitt a Kóta I. Országos népzenei gála minősítésén Arany Páva Nagydíjat. 2006-ban és 2007-ben is az Érmihályfalvi önkormányzat Pódium-díjjal jutalmazta, hagyományörzés kategóriában, elismerve hiteles odaadását, amit az alföldi népdalok terjesztésének fontosságában tett.

Énekes unokájának és tanítványainak is ajánlotta a népdalversenyeket. 2012-ben, a XXI. HAL versenyen, második helyezést ért el a debreceni egyetemista, Tímár Levente is, ki bevallotta, a népdalok, az éneklés szeretetét az érmihályfalvi Csúri Katalin nagymamájától, örökölte és kapta. Ő a tanára és a példaképe is.

31. kép: Csúri Katalin, népdalénekes

2. Id. Lupsa János (született 1952. június 12, Érmihályfalván)

A citerázás hagyomány volt az Érmelléken. Fonókban, kukoricahántáskor, tollfosztásnál, disznótorok alkalmával előkerült egy-két citera, és így kísérték zenével az ismert alföldi népdalokat, nótákat. A Nyiló Akác néptáncgyűttes alapító tagja Lupsa János, népdalénekesként és citerazenészként tevékenykedett az együttesben.

32. kép: Vincze János (Pityili) és id. Lupsa János (Dzsimi) - 1991

1986-ban id. Lupsa János felkutatva a helybeli citerásokat megalapította a citerazenekart. Ő maga még nem játszott a hangszeren, de szíven viselte az Érmellék hagyományainak megőrzését. Úgyes mesteremberként lemásolta az egyik muzsikus hangszerét, és három citerát készített a zenekar számára, majd saját magának is egyet. Megszeretve a hangszert, ő is, majd fia is játszott a zenekarban.

2000-ben Rencz Csaba újságíró „*A gépzene olyan, mint a művirág*” címmel jelentet meg róla egy cikket. Így emlékszik vissza: „már édesapám is nótás ember volt. Tőle örököltem a zene szeretetét. A Nyíló Akácnak táncsoportnak 1987 óta vagyok tagja. A Vincze János, Lakatos János, Simon András összetételben megalakult citerazenekarban köcsögdudán játszottam és népdalokat énekeltem. Mégpedig helyi népdalokat. Ugyanis nem értek egyet azokkal, akik szerint Bihar megyének nincsenek jellegzetes népdalai, néptáncai. Az lehet, hogy nem gyűjtötte össze senki, vagy hasonlókat más vidéken is látni, de attól még vannak. Lassanként megtanultam citerázni is, sőt már magam is készítettem több hangszert.”

Nosztalgiával emlékezik az elmúlt évtizedekre, amikor egy-egy lakodalom, disznóvágás alkalmat adott a családoknak az éneklésre, zenélésre, amikor a száraz hangszereket még nem szorította ki a modern technika.

A citerazenekar 2009-ben éledt újra, Veres László Zsolt vezetése alatt, felvéve a Bartók Béla citerazenekar nevet. Az együttes rendelkezik egy zeréndi citerával, mely kromatikus hangolású, de hangszereik zöme kimondottan alföldi, érmelléki kisfejes citera, diatonikus, mixolid hangolással. A zenekarban helyet kapott egy blockflötte furulya is, melyen Veres László Zsolt játszott, tragikus haláláig.

33. kép: Lupsa János által készített citera

Az új citerazenekar eleinte csak helybeli rendezvényeken mutatta be tudását, főleg a Nyíló Akác táncegyüttes műsorszámai között, míg aztán külföldi meghívásokat is kapott. Így jutottak el Magyarországra, Lengyelországba és Szlovákiába.

Repertoárjuk nagy részében alföldi népdalok szerepelnek, de szívesen kísérik az érmihályfalvi Bartók Béla Városi Kórus által előadott népdalokat is. Szóló énekesük Csúri Katalin háromszoros Aranypáva-díjas népdalénekesnő.

34. kép: Érmihályfalvi Bartók Béla citerazenekar, 2011

Mint népdalénekes, id. Lupsa János, Csúri Katalin mellett állandó résztvevője volt a Szatmárnémetiben évente megrendezett *Hajnal akar lenni* népdalversenynek, többször is bejutva a verseny döntőjébe. 1996-ban a népdalversenyen a Libris KFT különdíját kapta. 1999-ben Diószegen a *Bihari variációk fesztiválon* I. díjat kapott éneklésért, a citerazenekar pedig III. díjat. Ugyancsak Szatmáron 2002-ben az *Énekes és hangszeres szólisták országos minősítésén* bronz fokozatot ért el.

Fokozatosan fiát, ifj. Lupsa Jánost is bevonta a zenélésbe, az előadásokba, így sokszor közösen, apa-fia citeráztak, kísérve a Néptáncgyűttes alföldi koreográfiáját, vagy mint külön műsorszám léptek fel. Ifj. Lupsa hegedülni is megtanult, így az sem volt ritka, hogy ő hegedülte le az együttes műsorát, a primás Ráczy Gyula halála után.

Az érmihályfalvi önkormányzat az ő munkásságát is többször jutalmazta Pódium Díjjal vagy elismerő oklevéllel: 2004, 2006 decemberében Pódium elismerő oklevelet kaptak ifj. és id. Lupsa János, 2007-ben közösen Vincze János citerazenésszel, 2012-ben pedig, mint a Bartók Béla citerazenekar vezetője.

Zenész élete legnagyobb eseményének tartja, a 2010-ben, Budapesten, a Művészetek Palotájában való fellépést, ahol *Partium bemutatkozik* címmel szerveztek előadást. A népi táncművelés bemutatására az érsemjéni Ezüstperje, valamint az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoportok mellett felkérték a citerazenekart is. A kalotaszegi, küküllőmenti és a szatmári tánc-koreográfia között Csúri Katalin népdalénekes és az érmihályfalvi Bartók Béla citerazenekar lépett fel egy alföldi népdalcsoporttal. Az Érmelléki tárgyi kultúra két érmihályfalvi mester által volt képviselve. Szilágyi Károly – kaskötő (fűzfavesszőből készített tárgyak és fonás technika) és Fazekas Károly – gyékényfonó (gyékényből készült tárgyak kiállítása és ezek bemutatása) mesterek mutatták be a népi kézművességet.

2011-ben a tragikus körülmények között elhunyt Veres László Zsolt, református karnagy-kantor emlékére a Városi Önkormányzat díjat alapított. Az első alkalommal négyen részesültek a helyi zenei életben alkotott maradandó értékért szakmai elismerésben: Bokor

János karnagy, Lupsa János citerás, Tamás Vilmos kórustag és Tubák Annamária népdalénekes.

Id. Lupsa Jánost kérdezve az érmelléki citerazenekar jelenéről és jövőjéről, elmondja, hogy legnagyobb elismerése a 2010-ben kiadott hanglemez, mely a „Visegrádi Alap” támogatásával készült el. „A barátság hangjai” CD a Tiszavasvári In-Team Hangstúdióban készült el, és olyan érmelléki hangszeres népdalokat játszottak fel, melyek a mai napig is a kedvencei. Éveken át csiszolódtak, érlelődtek és legszebb mivoltukban szólalhattak meg a felvételen. (Művészeti vezető, furulya és ének: Veres László Zsolt, vezető citerás: id. Lupsa János, citerások: Török Sándor, Frigy Lajos, Diószegi Károly).

35. kép: Id. Lupsa János citerás, 2012. 05. 11. Érmihályfalva

Lupsa János küldetésének érzi az életét. Ápolni, megőrizni és továbbadni azt az érmelléki magyar kultúrát, melybe beleszületett. Íme, az általa citerázott, érmelléki népdalok és népies műdalok dallamai¹²⁷:

Rubato

Bé-res le-gény ho-va haj-tod az ök - röt? Tán azt hi-szed kis-ker-tem-be be-kö - tőd.

O-da bi-za bé-res le-gény nem kö-tőd. Gyen-ge a roz - ma - ring á - ga le-tö - rőd.

Rubato előadásmódban megszólaltatott új stílusú népdal, sorvégzői 1 5 1, dallamszerkezete A A⁵ B A, 11-es szótagszámú, hangterjedelme 1 – 9. Lupsa János F-dúrban énekelte és játszotta citeráján a népdalait.

¹²⁷ A gyűjtés és lejegyzés 2016. augusztusában történt. Érmihályfalván.

A további népdalok mind giustok, visszatérő szerkezetűek (új stílus) és *dó* végű hétfokú rendszerűek.

Giusto ♩ = 90

Gyen-ge a nád szál le-haj - lik a föld - re. Sír a ba-bám elhalkzik-mesz-szi - re.

El-hall-szik a csen-gő lak-ta-nyá-ba, Ha-za sza-ba-du-lok ba-bám nem so - ká - ra.

Giusto ♩ = 86

Szom-bat es-te nem jó ci-te - ráz - ni. Ré-sze - ge - sen a lá-nyok-hoz jár - ni.

Mi-nél job-ban ré-sze-ge-sen já - rok, An-nál job-ban sze-ret-nek a lá - nyok.

Giusto ♩ = 98-100

Nin-csen szebb a ma-gyar lány - nál, Vé-kony kar-csú de-re - ká - nál,

O - lyan vé - kony, mint a nád - szál, Ma - ga jár a le-gény u - tán.

Giusto ♩ = 108

Be-fo-gom a lo - vam, be-fo-gom a lo - vam zöld-re fes-tett kis ko - csim - ba.

El - vi - szem a bú - zát, el - vi - szem a bú - zát mi - hály - fal - vi jó ma - lom - ba.

Meg - ké - rem a lész - tes mol - nárt, Ö - röl - je meg a bú - zá - mat.

Mé - gis má - sz - le - li, mé - gis má - sz - le - li o - da - ha - za a ba - bá - mat.

Giusto ♩ = 113

Susz - ter le - gény, a - kart hoz - zám jár - ni, Meg - a - kar - ta csizmámsám - fáz - tat - ni.

Susz - ter le - gény, nem va - gyok én dá - ma, Ver - jed a fá - sze - get az a - nyád pi - ros pa - pu - csá - ba.

Giusto ♩ = 115

Kis kút, ke - re - kes - kút van az ud - va - rom - ba. De szép bar - na kis - lány

van a szom - szé - dom - ba. Csal - fa sze - me - i - met rá sem me - rem vet - ni,

Fi - a - tal az é - des - any - ja azt is kell sze - ret - ni.

Giusto ♩ = 117

En-nek a kis-lány-nak ____ rö-vid a szok - nyá - ja. Mond-tam az
 any - já - nak ____ varr-jon fod - rot rá - ja. Azt mond-ta a ked-ves é-des-any - ja
 nem varr fod-rot rá - ja, A-ki - nek nem tet-szik a lá-nya ne jár-jon u - tán - na.

Giusto ♩ = 140

Er - dő mel - lett nem jó lak - ni, Mert sok fát kell ha - so - gat - ni,
 Ti-zen-há-rom öl - lel meg egy fél - lel, Ö - lel-jen meg en - gem, a - ki sze - ret!

	Sorvégzők	Dallamszerkezet	Szótagszám	Hangterjedelem
Gyenge a nádszál, lehajlik a földre	1 5 1	A A ⁵ A ⁵ A	11 10 10 12	1 – 9
Szombat este nem jó citerázni	1 5 4	A B B _v A	10	V – 8
Nincsen szebb a magyar lánynál	1 5 5	A A ⁵ B A	8	1 – 9
Befogom a lovam	1 5 2	A A ⁵ B A	6+6+8 6+6+8 8+8 6+6+8	VII – 9
Suszter legény akart hozzám járni	1 5 6	A A _v ⁵ A _v ⁵ A	10 10 10 15	1 – 10
Kis kút, kerekes kút	1 5 3	A B B _v A	12 12 12 14	1 – 10
Ennek a kislánynak rövid a szoknyája	1 1 9	A A B A	12 12 16 15	1 – 10
Erdő mellett nem jó lakni	3 3 5	A A B B _v	8 8 10 10	1 – 8

3. Az iskolai zeneoktatás Érmihályfalván a XX. század második felétől

A múlt században a romániai iskolai oktatásban a zene, mint tantárgy harmad vagy negyedrangú volt. Ez nem csak a magyar, hanem a román tannyelvű iskolákra is igaz volt. A „Megéneklünk Románia” országos fesztiválon kívül, ahol kötelezően minden iskola kórusa részt kellett vegyen (akár létezett a hétköznapokban, akár csak erre az alkalomra jött létre), nem nagyon lehetett alkalom a nagyobb méretű magyar nyelvű éneklésre, zenélésre. Az iskolákon, osztályokon belüli apró, kicsi megmozdulások, ünnepélyek nem voltak számot tevők. Templomok nem szervezhettek maguknak gyermekénekkart.

Ekképpen a felnővekvő nemzedék az iskolában, óvodában nem nagyon tudott a kötelező pionír dalokon kívül semmit, csak amit otthon a családban hallott. Ezért volt olyan fontos, hogy olyan népzene és népdal szerető emberek, mint Csüri „Kati néni”, vagy Lupsa János tanítsák és bátorítsák az énekelni akaró gyerekeket, hogy ne felejtődjön el ez a zenei örökségük.

A rendszerváltozás után sem volt nagyon jobb a helyzet, hiszen sokáig (2006-ig!!!) nem volt szakképzett zenetanár a városban. Tanítónők, vallástanárok, kántorok tanították, ki-ki ahogy tudta, az ének-zenét. 1990-96 között tanítónők tartották a zeneórákat, 1996-98 között Kelemen Hajnal, aki kántor-tanító volt, 1998-2003 között Bokor János, vallástanár és az érmihályfalvi katolikus kántor. Tanítványai szerint ő nagyon is szívügyének tartotta a zenei oktatást, kórust alapított az iskolában és a jó hallású, szépen csengő hangú lányokat Csüri Kati nénihez irányította, hogy tőle tanuljanak magyar népdalokat. Így alakult meg a *Pacsirták* énekegyüttes, akik hosszú éveken keresztül énekeltek, hangoztatva az alföldi és szatmári magyar népdalok legszebbjeit. 2003-2006 között szintén nyugdíjas tanítónők oktatták az iskolai ének-zenét: Bobes Erzsébet és Magda Erzsébet. Ők még abban a korszakban nőttek fel és akkor oktattak aktívan, amikor a „*Megéneklünk Romániai*” volt az iskolai éneklés csúcspontja, így ezekben az években ismét hanyatlásnak indult az iskolai zeneoktatás, megszűnt az énekkar.

2006-os tanévtől sikerül szakképzett zenetanárokat hozni a helyi iskolákban. Ez annak is köszönhető, hogy 1996-ban beindult a nagyváradi Sulyok István Református Főiskolán (1999-től Partiumi Keresztény Egyetem) Romániában elsőként, a magyar nyelvű felsőfokú zenei képzés. 2001-ben végzett az első évfolyam, kik egyházzeneész diplomát kaptak. Ennek az első évfolyamnak egy végzettje, Darabont (született Harasza) Aliz 2006-ban elnyerte a városban akkor kiírt címzetes zenetanári állást. Mivel ő akkor már a második gyermekét várta, ezért egy helyettes tanár kezdte meg a tanítást, a Partiumi Keresztény Egyetemen frissen végzett zenetanára, a sepsiszentgyörgyi származású Finyák András, ki 2008-ig lelkesen tanította, vezette az érmihályfalvi iskoláskorú gyermekek zenei fejlődését.

2008-2013 között Darabont Aliz újból tanított, fellendítve a zenei oktatást és a hangszeroktatást is bevezette az iskolába. Furulyakört indított, zongorázni, gitározni tanította a gyerekeket. 2013-2015 között, míg harmadik lányával szülési szabadságon volt nem szakított teljesen a tanítással, hiszen szintén a Partiumi Egyetemen végzett tanárok helyettesítették, kik önzetlenül kikérték a Tanárnő véleményét. Marozsán Csilla, Baghiu (született Vadász) Mónika érmihályfalvi zenetanárok és a csíkszeredai származású Szabó Gabriella vették át a katedra vezetését egy-egy évre. Az iskolai kórus, a furulyacsoport, a

hangszeroktatás mind átvészelte a tanárok csereberélését, hisz mindenki szívügyének tekintette ezt a fajta értékes művészi és oktatói munkát.

2015 februárjától ismét Darabont Aliz tanárnő a helyi iskolai (V-X. osztályok) énekzene tanár, karnagy. Diákjaival rendszeresen részt vesz népdalversenyeken. A Bihar megyei szervezésű *Ki mit tud?* tehetségkutató verseny mellett az *Őszirózsa Országos Népdalverseny*en többször dobogós helyet foglaltak el tanítványai, úgyszintén a *Balladaéneklő és balladamondó verseny* országos szakaszán is. Furulyacsoportot, iskolai gyermekénekkart vezet, zongora és gitárszakos diákjainak alkalmakat hoz létre templomokban, városi kulturális rendezvényeken, ahol megmutatják zenei képességüket. Minden jel arra mutat, hogy nagyon pozitív irányt és lendületet vett az iskolai zenei élet Érmihályfalván, mely biztosíthatja a felnövekvő generációk zenei igényességét akár a komolyzene, akár a népzene terén.

4. Marosán Csilla (született 1988. november 20, Érmihályfalva)

A Millenniumi, VIII. Nyíló Akác Napok (2000. V. 25-28) rendezvényein először szerveztek „Érmelléki balladák” elnevezésű népdalversenyt, ahol a fiatal, tehetséges, Marosán Csilla rögtön II. helyezést ért el a *Mihályfalvi akácosban születtem* kezdetű balladával, melyet Csúri Katalintól tanult¹²⁸. Mivel ez a népdal igen elterjedt a magyar nyelvterületen¹²⁹, itt megfigyelhető a helyi szövegváltozattal.

Quasi giusto

1. Mi-hály - fal - vi a - ká - cos - ban szü - let - tem, A - nyám sem volt
mé - gis fel ne - ve - let - tem. Úgy nő - tem fel, mint a ré - ten
a gom - ba, Volt sze - re - tőm, már tíz é - ves ko - rom - ba.

2. Mihályfalvi akácosban van egy fa,
A jó Isten tudja mi terem rajta
Terem rajta hű szerelem párjával.
Mít érek a más megunt babájával

¹²⁸ A gyűjtés és lejegyzés 2016. augusztusában történt. Érmihályfalván.

¹²⁹ A pettyéni vizesaljban születtem, Pettyén (*Szatmár*), ALFÖLD, AP-8716c

Túl a Tiszán Átokházán születtem, Szentes (*Csongrád*), ALFÖLD, Gr056Aa

A bakonyi zöld erdőben van egy fa, Borzavár (*Veszprém*), DUNÁNTÚL, Békefi Antal: Bakonyi népdalok,

Hej, búra, búra, búbanatra születtem, Csávás (*Kis-Küküllő*), ERDÉLY

Csúri Katalin hamar felfedezte a fiatal, tehetséges lány adottságait, pártfogásába vette, hisz akkor a városban nem volt szakképzett zenetanár. Hamarosan közösen és szólóba is léptek fel előadásokon. Több fiatal tehetséges lány járt akkoriban Kati nénihez énekelni, elsajátítani az alföldi és szatmári népdalok legszebbjeit. Énekegyüttest is alakítottak, Érmelléki Pacsirták néven. Tagjai: Lőrincz Kinga, Marosán Csilla, Marosán Ildikó, Molnár Emese, Rajos Tímea, Reisz Tímea. Kati néni hallgatva, hallás után tanultak és népdalénekesek hanglemezei, majd archív hangfelvételek meghallgatása, elemzése alapján sajátították el az éneklés stílusát. A *Haza, fele lányok, haza már* kezdetű, alföldi népdal előadásaikban mindig elhangzott.

Quasi giusto

1. Ha-za fe-le lá-nyok, ha-za már. Mer a pi-ros haj - nal ha - sad már.
Mer a pi-ros ró - zsa ba-bám a-ra-nyos, Es-te csó-kol-jál meg, de nem most.

2. Miért nem termettem én búzának,
Hogy a nyáron le aratnának,
Mert már nem kellek a régi babámnak
Ellenere voltam az anyának.

Kati néni nem csak szatmári és érmelléki dallamokat tanított a lányoknak, hanem megismertette velük a széki, mezőségi gyűjtések legszebbjeit. Visszaemlékezéséből felidézte, hogy kedvenceik közé tartozott, a széki *Ablakomba besütött a holdvilág*, lassú (Pap Mártonné, Filep Mária hangján), a *Magas a dézsi temető* (Kallós Zoltán), a mezőségi *Szalmazsúpos a mi házunk teteje*, lassú cigánytánc Sebestyén Márta – Halmos Béla előadásában, de Murguly Lajos, nagyecsedí énekes népdalait is sokat hallgatták és énekelték, pl. *Nem iszom bort fogadásom tartja* kezdetűt.

2000-től, a Nyíló Akác Néptáncsoport tagjaként, nem csak énekelt, hanem táncolt is, így segítve a csoportot énektudásával és nagy hangerejével. Számtalanszor bizonyította, és szívvel lélekkel azon volt, hogy tudásával előrevigye a csapatot. A néptáncsoport minden fellépésén szólóba is énekelt, a Pacsirtákkal is, népszerűsítve az erdélyi és moldvai magyar népdalkincs mellett az otthon tanult érmelléki népdalokat is, Erdélyben és Magyarországon egyaránt.

Nővérével, Marosán Ildikóval, közösen indultak el a 2001-ben a Nyíló Akác Napok népdalversenyén, ahol I. helyezést értek el. Szinte minden népdaléneklési versenyen képviselte városát, amit a megyében szerveztek és mindig dobogós helyen végzett. 2002-ben

a „*Dalok, táncok egy csokorban Mihályfalván*” címmel rendezett néptánc, népdal és néptáncversenyen harmadik, a kabai Mácsai Sándor Művelődési házban rendezett népdaléneklési versenyen különdíjban részesült, a 2003-ban rendezett *Ki mit tud?* nagyváradi döntőjében szintén III. helyezést ért el.

Az érmihályfalvi Önkormányzat is elismerte a tehetséget és az általa alapított Pódium díjak átadó gálán 2004-ben, 2006-ban és 2011-ben elismerő oklevéllel jutalmazta a fiatal énekest. 2005-ben, 17 évesen, pedig megkapta a Pódium díjat, ezáltal is megköszönve neki a város művelődési életében betöltött szerepét.

2008-ban felvételt nyert a Nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem Zenepedagógia szakára, folytatva azt a kijelölt utat, hogy az Érmelléken legyen minél több szakképzett zenetanár. Tanítványomként, mint zene szakos hallgató, sem hagyta a népdaléneklést és a néptáncsoportot, amikor csak tehette hazajárt énekelni, de Nagyváradon is többször fellépett egy-egy rendezvényen, mint már ismert népdalénekes (Lorántffy Zsuzsanna Központ, 2008. 10. 16. „*Népesedés*” előadás) és az Egyetem rendezvényein is szívesen részt vett.

2009-ben a Nagyváradi Magyar Diákszervezet először hirdette meg a „*Szépen szól a fülemüle*” című népdal és néptánc vetélkedőt, melyen Csilla szintén II. helyezést kapott, 2010-ben a VI. *Ki mit tud?*-on szintén második lett.

2011-ben nyerte a legrangosabb II. díját, a XX. *Hajnal akar lenni*, Szatmárnémetiben megszervezett népdalversenyen. A KÓTA (Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek szövetsége) az Országos Minősítésben Ezüst fokozatot ajánlott neki, illetve elnyerte a KÓTA „*Tradíció és studium*” különdíját is.

Tanulmányait befejezve, Nagyváradon kapott állást az MM Pódium báltársulatnál, mint énekes, de ahogyan szülővárosában zenetanát kerestek, rögtön jelentkezett és az érmihályfalvi Zelk Zoltán Általános Iskolában tanított (2013-2014). Közben folyamatosan otthon tanítja az énekelni vágyó gyerekeket és a Gálospetri Szentháromság gyermekotthon lakóinak is tart zenei foglalkozásokat.

5. *Tubák Anna Mária (született 1992. május 20.)*

Csúri Kati néninél tanult, de hamar túlnőtte tanárát. Néptánc táborokba járt, ahol megkereste az adatközlő énekeseket, archív anyagokról tanult. A legnagyobb alázattal és szerénységgel beszél az éneklésről, életéről. Kallós Zoltán külön továbbtanulási ösztöndíjban részesítette.

Az érmihályfalvi Nyíló Akác Néptáncsoporttal közösen többször fellépett Erdélyben, Magyarországon és Szlovákiában, kiegészítve és emelve a táncosok műsorának színvonalát. (*Nyíló Akác Napok, Dióverő Szíp Napok, Pódium* díjátadó gálák rendezvényei mellett, 2010:

Hajdúnánási XIX. Nánási Vásártéren, népművészeti vásár, a III. Kárpát-medencei Ifjúsági Néptánc Találkozó. 2011: Bemutakoztunk Debrecenben, 2012: Verőce).

36. kép: Tubák Anna Mária, 2008 Létavértes

A Zelk Zoltán Általános Iskola Furfangos Furulyások csoportja, a GGG Irodalmi Stúdió, a Bartók Béla Városi kórus, a Bartók Béla Citerazenekar, a Nyíló Akác Néptáncegyüttes, a Móka színjátszó csoport, vagy Csúri Katalin népdalénekes mellett mindig szívesen, lelkesen és főleg alázatos szerénységgel képviselte városát.

Zenei életpályát választott, az érmihályfalvi Zelk Zoltán gimnázium nyolcadik osztályát elvégezve, a Nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolában, majd a Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi és Művészeti Karán tanult tovább. Magyarországon telepedett le.

Eredményei, elismerései, díjai:

2008: A XIV. Országos Népzenei minősítőn (Debrecen), Arany fokozat

2009: - Kálmán Lajos Népdaléneklési verseny: Arany Kántus díj (Kecskemét)

- KÓTA: Országos Arany fokozat

- II. Országos Népzenei Verseny: Csoportos ének kategória: I. díj – Csobogó énekegyüttes

2010: - Új élő népzene 16. CD - Csobogó Énekegyüttes: Nyitrai párosítók (Ág Tibor nyitrai gyűjtéséből)

- Pódium díjátadó gálán Elismerő oklevél

2011: - Új élő népzene 17. CD - Csobogó Énekegyüttes: Aranyosszéki népdalok

- Pódium díj

- „Ilyen még nem volt” című, amatőröknek kiírt magyar nóta, népdal és operett - nemzetközi vetélkedő partiumi szakaszán második díj.

- A Veres László Zsolt emlékére alapított díjban első alkalommal részesült, elismerve a város zenei életében felmutatott maradandó értéket.
- <https://www.youtube.com/watch?v=lwbrHVxbFYg> (letöltve: 2015 02 11)
- <http://www.youtube.com/watch?v=7QGOz4eozeo> (letöltve: 2015 02 11)

2012: „Erdélyország az én hazám” rendezvénysorozaton (Verőce) bemutatkozási lehetőség

37. kép: Jobbról: Marosán Csilla, id. Lupsa János, Beke Viktória Kincső-Margitta, Tubák Annamária „Ilyen még nem volt” vetélkedő, Nagyvárad 2011

6. Darabont Gréta (született 2005. november 28, Nagyvárad)

„Nekem az éneklés feltétlen boldogságot jelent”, vallotta az alig 10 éves, mindig mosolygós, jókedvű kislány, a legfiatalabb érmihályfalvi „énekes pacsirta”. Muzikális családból származik, édesanyja 2003-tól az Érmihályfalvi Zelk Zoltán Általános Iskola címzetes, szakképzett zenetanára, zenepedagógus, édesapja kántor-vallásánár.

A család hamar felismerte, hogy a lányban fantasztikus erő van, sugárzik, ha énekel, csengő hangjára mindenki rögtön odafigyel. Az óvodás, majd iskolai rendezvényeken mindig énekel, az Érsemjéni Ezüstperje néptánccsoport tagja és szólóénekes.

Az „Őszirózsa” Országos Népdalvetélkedő döntőjében énekelt már 2013 és 2014-ben is. 2014-ben „Kitűnő elismerést” kapott a Nagyvárad Csillagocská Néptáncalálkozó Népdaléneklési versenyén és a Ki mit tud? vetélkedő népdaléneklés gyermekkategória győztese is lett. Eddigi „munkájáért” a város 2014-ben Pódium díjjal ismerte el kiváló tehetségét.

38. kép: Darabont Gréta, 2014

IV. Fejezet

Az érsemjéni Ezüstperje Néptáncscsoport értékteremtő, hagyományőrző munkája

1. Érsemjén

1.1 Érsemjén földrajzi elhelyezkedése, történelme és társadalmi helyzete

Érsemjén (románul *Șimian*) egy többségben magyarok által lakott községközpont Bihar megye északnyugati részén, a Partiumban, Romániában, a nyugati vagy nagykárolyi síkságon. Az Érmelléknek nevezett vidéken, szomszédtelepülései északon Érmihályfalva (5 km), délen Érkenéz és Érselénd, nyugaton a magyarországi Nyírábrány, míg keleten Értarcsa. Területén áthalad a két megyeközpontot, Nagyváradot és Szatmárnémetit összekötő vasútvonal. Közigazgatásilag két falu tartozik hozzá: Érselénd és Érkenéz valamint két tanya, Feketefalu és Barantó.

Földrajzi viszonyai szinte azonosak Érmihályfalvával. A község nyugati felét homokdunék uralják. A keleti részében patakok és csatornák hálózata emlékeztet a hajdani Érmelléki mocsárvilágra. Legjelentősebb altalajkincse a termásvíz, aminek gazdaságos kihasználása még várat magára. A környéket több mint 400ha akácerdő borítja, aminek nagyobbik részét tüzelésre, kisebb hányadát pedig ipari célokra használják. Jövedelmi forrásnak tekinthető az építkezésre használható, több tíz hektáron elterülő homok is.

Közigazgatási hovatartozása Érmihályfalváéval azonos. Bihar vármegyéhez tartozott, 1598-ban Szabolcs vármegyéhez csatolták, majd azt követően visszakerült Biharhoz. 1873-1950 között, kis megszakítással (1944 nov. 14.-1945. március 13. Észak Erdély Szovjet Katonai Közigazgatás) az Érmihályfalvi járásba osztották. Ennek megszűnte után visszakerült Szilágy megyébe. A teljes kommunista hatalomátvétel után Romániát, szovjet mintára, tartományokra és rajonokra osztották. Így 1950-1952 között Érsemjén a Bihar Tartomány Székelyhídi rajonjába lett besorolva. 1952-1960 között Nagyvárad Tartomány Székelyhídi rajonjának, majd 1960-1968 között Körös Tartomány Margittai rajonjának lett egyik települése. Az 1968-as új közigazgatási törvény életbelépésétől kezdve a település Bihar megyéhez tartozik.

A település első írásos feljegyzése 1331 körül maradt ránk Semyen alakban.¹³⁰ Először 1321-ben említik, mint *Wysimean*. „Jelentékeny helység, ahol Dózsa nádor 1321–3-ban több

¹³⁰ Szabó: 2003, II., 987.

ízben tartott gyűlést 4, ill. 5 vármegye számára. Papja 1332–7: évi 20 gs pápai tizedet fizet”.¹³¹ A *Wy*, vagyis *Új* előtag azt jelentette, hogy a település már egyszer elpusztult. 1332-ben *Symian*ként egyházas helynek nevezik, 1520-ban *Semyenként*¹³² emlegetik. Feltételezések szerint, Érsemjén a nevét, a legkorábbi birtokosai, a Balogh-Semjén család (Boloc-Semyan¹³³) név után kapta, kik az 1056 körül emlegetett I. Ubul ősüktől származnak. Erre utal az a tény, hogy a legtöbb Semjén nevű település, az ő egykori birtokaikon található. A Semjén név a latin Simon személynévnek a magyar fordításából ered. A későbbi oklevelekben a település nevét különféle formákban írták. 1776-ban Er Semleny, 1780-1781 között Ersemjény, 1785-ben Ér Semjén. Érsemlyén alakú írása is helyesnek tekintendő. A román alakú Şimian első említésére 1909-ben került sor. 1921-ben Simian formában is írták.¹³⁴

1913-ban hozzá tartozott a Batka-, a Dobozi-, a Fráter-, a Homoki-, a Kis-, a Kincse-, a Krajnik-, a Lovas-, a Nagy-, a Reisman-, a Szunyogh- és az Urszi tanya, valamint a Rakostyai telep és a Feketeföld.

„1900-as adatok szerint, ekkor 2587 lakosa volt Érsemjénnek. A századfordulón a Fráter családnak, Szunyogh Zsigmondnak, Krajnik Ödönnek van itt nagyobb birtoka. Ezekben az években a településen több nemesi lak és kúria áll: Fráter-féle házak, melyek közül kettő ma is áll, a harmadik az Eröss, a negyedik a Szirmay családé (mai katolikus templom), azután a Szunyogh, Nagy-óh Krajnik-féle házak”¹³⁵

Összevetve a 2011-es adatokat az előző népszámlálásokkal, megállapítható, hogy az országos adatokhoz hasonlóan, a település lakosságának lélekszáma is csökkenő tendenciát mutat. Érsemjén legmagasabb lélekszámát (3.574) 1966-ban írták össze, ami 1.136 személlyel több, mint 2011-ben (2.438). Ez az apadás 31,79 %-nak felel meg, ami Bihar megyében a legmagasabb arány.

Az apadásnak gazdasági, társadalmi és egyéb okai vannak. Az 1989-es rendszerváltást követően megnyílt a határ. Az ország gazdaságának hanyatlását követően, a lakosságnak jelentős része elszegényedett. A munkahelyek megszűnése miatt ugrásszerűen nőtt a munkanélküliek száma, ami egy jobb élet reményében az elvándorlást eredményezte. Nem hanyagolható el a magas terhesség megszakítási arány sem.

Érsemjén olyan híres emberek szülőfaluja, mint Kazinczy Ferenc (Érsemjén, 1759. okt. 27. - Szeghalom, 1831. aug. 23.) író, Fráter Lóránd (Érsemjén, 1872. máj. 17. - Érsemjén, 1930. márc. 12.) zeneszerző, nóta és dalköltő vagy dr. Csiha Kálmán (Érsemjén, 1929. szept. 17. - Marosvásárhely, 2007. nov. 7.) református püspök, költő.

¹³¹ *Erdélyi helynévkönyv*, 865. o

¹³² u.o.

¹³³ *Érsemjén történelme*, <http://www.ersemjen.ro/>

¹³⁴ Uo.

¹³⁵ u.o.

Az 1989-es romániai rendszerváltás után, a faluban sorra helyet kapnak a magyar érdekeltségű kulturális rendezvények. 1991-ben kerül sor az első Kazinczy-émlékünnep megtartására, melynek keretén belül felavatják a Kazinczy Ferenc-émlékszobát. A kis helyi múzeumot 1994-ben egy Fráter Lóránd emlékkeremmel egészítették ki. 1999. augusztus 20-án az I. Érsemjéni Falunapok keretén belül, felavatták a két világháború és a holokauszt semjéni áldozatainak emlékművét. 2000-ben, a kereszténység 2000. és a magyar államiság 1000. évfordulójának emlékére Érsemjén lakossága felállította a Millenniumi kettős keresztet, 2001-ben pedig a honvéd tábornoknak, Kazinczy Lajosnak emeltek emlékfőjét. (*In memoriam Kazinczy Lajos, aradi vértanú 1820-1849*).

2004-ben Érsemjén Önkormányzata megvásárolta a *Moș* házként ismert kúriát, felújította az épületet és 2005-ben átköltözött abba a Kazinczy és Fráter emlékház teljes kiállítás, Csorba Sándor múzeumigazgató felügyelete alatt. Az emlékházban 2008-ban az időközben elhunyt, semjéni származású Csiha Kálmán református püspök tiszteletére is berendezett egy emlékszobát. Mindezeknek eredményeként az emlékház 2009-ben megkapta a román állam működési engedélyét, mint Emlékmúzeum. Szintén 2008-ban készült el (2006-2008) a falu központjában a Fráter Lórándról elnevezett háromszintes Művelődési Otthon.

2009-ben a község két híres szülöttének is szobrot állít. Augusztusban, a központi parkban, a „nótáskapitány” Fráter Lórándnak emelnek szobrot (a székelyhídi származású, Budapesten élő Mihály Gábor munkája) és novemberben a Csiha Kálmán mellszobrát is felavatják, melyet a marosvásárhelyi Hunyadi László szobrászművész készített.

1.2 Kulturális háttér

A Partium korai polgárosodása következtében, a népi kultúra, a népi életforma, a hagyományok fokozatosan háttérbe szorultak, és szinte kihaltak. Érsemjénben azonban voltak lelkes magyar emberek, akiknek fontos volt a semjéni néphagyomány, a népi kultúra és valamilyen úton-módon mindig megpróbálták életben tartani és továbbadni.

Bihar megye magyar néptáncban szegényebb, nem úgy, mint a román nemzetiségű népzene és néptánc. Nagyon ismert a román (és nem csak) néptáncosok körében a Bihari ardeleana (erdélyi), mănântelul (tapsos), polca (polka), pe picior (lábura) vagy a különböző női és férfi menettáncok (purtata). A magyar néphagyományban a sajátos tárkányi ugróست kivéve, (Martin György, a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének gyűjtése, 1956-ból¹³⁶) nagyon ritkán fordul elő helyi jellegű tánc. A tárkányi ugrós táncok témában a Kavecsánszki Máté kutatása a legkiemelkedőbb.

¹³⁶ Pesovár 1987

A vizsgált területeken, Érmihályfalván, Érsemjénben a táncélet a tradicionális paraszti keretek között folyt. A vasárnap délutáni táncmulatságok, táncos összejövetelek, bálók, a betiltásig szokásban voltak. A hagyományos népi táncrend nem a legarchaikusabb stílusrétegből való volt, hanem lassú és gyors csárdást táncoltak, szóló férfi táncot nem ismertek. Az általánosan elterjedt népi táncfigurák a páros csárdás (tükör illetve eltolt formában is), a páros forgás és a csárdás egy speciális változata, a körscárdás volt. Ahogy azt Martin György is leírta, Érsemjénben is a körscárdást „két vagy több pár, szoros körben, derék mögötti kézfogással járta, ezért a páros csárdásnál egyszerűbb, szabályozottabb szerkezetű”¹³⁷. Ez nem a legrégebbi, legarchaikusabb tánc, hanem a 19. században kialakult páros tánc beépülése a hagyományos, népi táncretegbe. Lakodalmakban, bálókban ezeket a figurákat táncolják ma is, amikor a néptánc jelen van ezeken a mulatságokon. A körscárdás forgása lendületes, de nem annyira sebes, mint a páros csárdásban.

Egy Szabó József nevű érsemjéni pásztor ember (született Érsemjénben, 1925. márc. 27.), aki édesanyja rokonai révén a hortobágyi pusztán nevelkedett emlékezett még egy fiatalon tanult, ugrós jellegű kanásztáncre. Az ugrós tánc a dél-alföldi ugrós táncsaládba sorolható, mely a magyar tánckincs régi stílusú rétegéhez tartozik.¹³⁸ Az ugrós a régi stílusú táncaink eszköz nélküli változata műfajilag igen sokrétű (egyéni, páros, kör).¹³⁹ A Délkelet-Alföldön az ugrós (más néven oláhos¹⁴⁰, kondástánc, mars) ugyan nem tekinthető általánosan elterjedtnek¹⁴¹, jelenléte a 20. században már csak szórványosnak tekinthető. Fennmaradása Martin György szerint az erdélyi hatásnak tudható be.¹⁴² Az alföldi ugrós táncok fejlettségüket tekintve és területileg is átmenetet képeznek a legfejlettebb erdélyi legényes táncok és a legfejletlenebb, legegyszerűbb dunántúli ugrós változatok között.

1972 tavaszán Szabó József engedélyt kérve és kapva a község kulturális igazgatójától, maga köré toborzott tizenkét fiatal fiút, felelevenítette és betanította a magyar kondástáncot. A kommunizmusban, helyi magyar táncot tanítani kiváltság volt. Az engedélyezés betudható az akkori puhább politikai rendszernek, és a határ közelségének. A tévében látható volt a magyar csatorna, így a *Röppülj páva* tehetségkutatót szemmel kísérték. Ez a tény is láthatatlanul segítette azt a döntést, hogy a párt megengedte a magyar nyelvű fiatalok rendszeres gyülekezését, próbáit.

Szabó Imre, (Szabó Józsi bácsi négy fia közül a harmadikkal készítettem interjút, ki a község juhásza) mesélte, hogy *botosnak* nevezték ezt a kondástáncot, melyet nagyon hamar

¹³⁷ Martin, 1970

¹³⁸ Martin, 1976

¹³⁹ Paksa, 2010

¹⁴⁰ itt az *oláhos* név nem az etnikumot, hanem a földrajzi eredetet jelöli, Martin 1970

¹⁴¹ Kavecsánszki, 2015

¹⁴² Martin, 1970

megszeretett a falu közössége. A lokális botos táncot előszeretettel mutatták be mindenhol, ahova csak hívták őket, felhívva a figyelmet arra, hogy létezik még e vidéken is hagyományos néptánc. Nagy Éva *A regionális identitás megjelenésének vizsgálata* tanulmányában kifejti, hogy a lokális lényege a közelség, ami csak több dolog egymáshoz való viszonyában, kötődésében és másoktól való megkülönböztethetőségében mutatkozik meg.

Szabó József, állandóan frissen tartva a vidám táncokat és énekeket, sikerre vezette a néptáncsoportot. A falu cigányzenészei is segítettek hangszeres játékkal a próbákat, általában hegedűn, tangóharmonikán és nagybőgőn kísért a zenekar. Ez a zenekari felállás nem az eredeti népi hangszereket használta, nem hagyományos citera-furulya, esetleg duda kíséret volt, ami még jobban segítette volna a hagyományos tánc kíséretét, de ezeken a hangszereken tudtak játszani, és szívesen kísérték a táncos csapat munkáját. Fizetségük nem pénzben, hanem hagyományosan, termékben volt.

Az akkori Bihar megyei kulturális rendezvényeken elismert tánc lett a *Semjéni botos*, olyannyira, hogy első díjban részesítették az 1982-es Nagyváradon megrendezett folklór versenyen, ahol a sok román nemzetiségű csoport között is őket tartották a legjobbaknak. A temesvári országos döntőn, az akkori kommunista kultúrpolitikai szemlélet miatt természetesen „csak” a második helyezettek lehettek, lemaradva egy további külföldi előadásról. Ezek után a semjéni botos tánc egyedisége nem csak Biharban élt tovább. Az 1990-es évek elején a sepsiszentgyörgyi székhelyű Háromszék Táncegyüttes akkori vezetősége úgy gondolta, hogy össze kell gyűjteni a még élő és táncolni tudó és akaró adatközlők tudását, s így került Érsemjénbe Orza Calin, koreográfus, néptánc gyűjtő, ki felvette a Józsi bácsi táncát. A következő években a Háromszék Néptáncgyüttes műsorára is tűzte az ebből a táncanyagból készített koreográfiát.

Józsi bácsi a nyolcvanas évek végéig vezette a csoportot, majd miután már egészsége nem bírta a sok próbát, fellépést, átadta a hagyományörző csoport vezetését a sokáig legfiatalabb táncosának, Venkli Istvánnak. Ő nagyon fiatalon kitűnt a falu gyerekei közül szép, tiszta, csengő hangjával és nagyon jó mozgásával, így már nyolc évesen „bevették” a néptáncsoportba, a 12-18 éves fiúk közé. Aztán a 1990-es évek elején, amikor megkérték, hogy folytassa Szabó József munkáját, ő rögtön igent mondott, hisz nagy megtiszteltetésnek tartotta ezt a feladatot, és újra összeszedte a legényeket. Venkli István szorgosan megtartotta a Józsi bácsitól tanultakat, de saját, egyéni figuraszövésekkel gazdagított a táncon. Nem azért, mert nem érezte elég jónak a már ismert táncfigurákat, hanem mivel egy tehetséges, virtuóz táncos volt, jó zenei hallással, a Szabó József által használt lépés és motívum készletet úgy kombinálta, olyan egyénien fűzte össze a táncon és stíluson belül, hogy új figuraként hatott.

Az ő elbeszélése és egy a helyi közzétett leírás alapján elevenítem fel pontosan ezt a kanásztáncot. A „*Semlyéni kanásztánc*” címmel megjelent írásról, mivel egy kivágott és megőrzött újságcikk, csak annyit tudok, hogy a Bihari Naplóban jelent meg, valamikor az 1990-es évek elején.

39. kép: A Semlyéni kanásztánc, Szabó Józsi bácsi tánca, megjelent a Bihari Naplóban, 1990 eleje

1.3 A hagyaték, a botos tánc

„A néptáncok tudományos vizsgálata csupán a tánc alkotóelemeinek együttes figyelembevételével történhet. A táncutatást máig bizonyos eklekticizmus jellemzi, vagyis a néptánc összetett jelenségének többnyire csak egyik vagy másik tényezőjét szokták gyűjteni, kutatni, s kiragadva összehasonlítani, noha komplexitását általában mindig hangsúlyozzák.”¹⁴³

A *Semlyéni botolót* csak legények járhatták körben, egy sorban állva egy helyben, vagy pedig körbe haladva. Tánc közben a láb erőteljes dobbantásaival és a botok játékával erősítették a zene ritmusát. Tánc közben énekeltek, amit citera vagy furulya egészített ki. A táncot négy részre, figurára lehet osztani: topogós, cifrázó egy bottal, cifrázó keresztbe és cifrázó két bottal. A hagyomány szerint a lábemelések miatt a topogóst és az első cifrázót csak a fiatalabbak táncolták, míg az „öreg kanászok” csak a harmadik és negyedik figurát járták. A figurákat tetszés szerint táncolták az egész zene alatt. Az első figurának a ritmusképlete: két nyolcad, egy negyed (♩ ti-ti tá), a másodiknak négy nyolcad (♩♩♩ ti-ti-ti-ti), a harmadik az első, a negyedik a második figurának ritmusával egyezik meg.

¹⁴³ Martin 1979, 21

A legények viselete: a fejen kemény fekete kalap árvalányhajjal díszítve, fehér bő ujjú kirojtozott vászoning, fehér, bőszáru vászongatya, fekete mellénnyel. A mellényen kétoldalt nyolc-nyolc rézgomb, pitykedíszítéssel, amit begombolva hordtak. A lábon fekete keményszáru csizma. A kanászbót hossza a test magasságához viszonyítva (a földtől kb. a szegycsont magasságig) általában 130-140 cm. Ezt a viseletet Érmihályfalván varratták meg a fiatal táncosoknak, eredeti ruhadarabok alapján.

A *Topogós* alaplépései: A zene üteme két negyed. A táncos egyenes tartással alapállásban áll. Előre kinyújtott jobb kezében tartja a kanászbót egyik végét, míg a bot másik végét előre a földre helyezi. (1. ábra). A táncfigurát mindig jobb lábbal kezdték újra.

- I. Ütem: ♪: jobb lábbal helyben dobbantunk egész talppal
♫: bal lábbal helyben dobbantunk egész talppal
♪: jobb lábbal helyben dobbantunk egész talppal, ugyanakkor a bal láb felemelkedik a levegőbe, kis térdhajlítással.
- II. Ütem: ugyanez, csak tükörben
- III. Ütem: az I. ütemet ismétli
- IV. Ütem: a II. ütemet ismétli.

A *Cifrázó egy bottal* alaplépései: A felemelt láb alatt átdobjuk a jobb kezünkben levő bot végét bal kezünkbe. Az átdobásnál a test derékból egy kicsit előre dől. (2.-3. ábra) A táncfigurát mindig jobb lábbal kezdték újra.

- I. Ütem: ♪: jobb lábbal helyben dobbantunk egész talppal
♫: bal lábbal helyben dobbantunk egész talppal
♪: jobb lábbal helyben dobbantunk egész talppal. A bal láb előre lendül a levegőbe kis térdhajlítással
♫: a jobb kezünkbe tartott bot végét átdobjuk a felemelt bal láb alatt bal kezünkbe.
- II. Ütem: ugyanez, csak tükörben
- III. Ütem: az I. ütemet ismétli
- IV. Ütem: a II. ütemet ismétli.

A *Cifrázó keresztbe* alaplépései: A táncos egyenes tartással alapállásban áll. Jobb és bal kezében egy-egy kanászbót, amit a jobb és bal vállára fektet, úgy, hogy hátul a botok keresztezzék egymást. A jobb kézben tartott botnak kell felül lennie. A botok a figura teljes idejéig ebben a helyzetben maradnak (4. ábra). A táncfigurát mindig jobb lábbal kezdték újra.

- I. Ütem: ♪: jobb láb a bal előtt, elől, keresztbe lép, míg a bal láb hátul felemelkedik a levegőbe kis térdhajlítással

♪: bal láb dobbant hátul, ugyanakkor a jobb láb elől felemelkedik a levegőbe kis térdhajlítással

♪: jobb láb dobbant, ugyanakkor a bal láb felemelve a levegőbe a jobb láb mellé kerül.

II. Ütem: ugyanez, csak tükörben

III. Ütem: az I. ütemet ismétli

IV. Ütem: a II. ütemet ismétli.

A *Két botos cifrázó* alaplépései: Az alapállás, hogy a jobb és bal vállra fektetve egy-egy kanászbót. A jobb kézben tartott bottal ütötték a tánchoz a ritmust. Az ütés ritmusa négy nyolcad (ti-ti-ti-ti), amiből három nyolcadnyi elől történik, a negyedik pedig hátul, a fej mögött. A bal vállon elhelyezett bot nem aktív. Az első ütés alulról, a második felülről, a harmadik alulról mellmagasságban éri a bal vállon fekvő botot. A negyedik ütés a fej mögött felülről éri a botot. Aztán ismétlődik előlről úgy, mint a 4. ábrán.

I. Ütem: ♪: jobb láb keresztbe lép a bal előtt, míg a zene ütemére a jobb kézben tartott bottal megüti elől, alulról a bal vállon fekvő botot, miközben a bal láb hátul felemelkedik a levegőbe, kis térdhajlítással. (5. ábra)

♪: bal láb hátul dobbant, ugyanakkor a zene ütemére a jobb kézben tartott bottal megüti felül, a bal vállon fekvő botot, miközben a jobb láb hátul felemelkedik a levegőbe, kis térdhajlítással. (6. ábra)

♪: jobb láb elől dobbant, ugyanakkor a jobb kézben tartott bottal megüti elől, alulról a bal vállon fekvő botot. (7. ábra)

♪: bal láb felemelkedik a levegőbe, a jobb láb mellé kerül, ugyanakkor a jobb kézben tartott bottal megüti felül, hátul a bal vállán fekvő botot. (8. ábra)

II. Ütem: ugyanez, csak tükörben

III. Ütem: az I. ütemet ismétli

IV. Ütem: a II. ütemet ismétli.

Ezt a nagyon, egyszerű táncot tanulta meg Venkli István, de mint a falu egyik leghetségesebb fiatal táncosa, érezte, hogy ez nem elég, így amikor felkérték az 1990-es évek elején, hogy tanítsa meg újra a fiataloknak, már a saját táncával, ugrós jellegű figuráival egészítette ki.

40. kép: A semjéni legények botos tánca - 2005
Venkli István jobbról a harmadik

2. Az új felismerés

2004 őszén a község kultúra-referensi állását *Sütő Szabolcs*¹⁴⁴ nyerte el, aki az Érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoport oszlopos tagja, majd vezetője volt éveken keresztül, a Nagyvárad Táncegyüttes hivatásos táncosa.

Felismerte, hogy az önkormányzat támogatásával a magyar néptáncnak megtartó ereje lehet egy közösség számára. Megegyezve, elbeszélgetve Venkli Istvánnal, hogy nem helyette, hanem mellette szeretne dolgozni, lányokat toboroztak a meglévő legénycsapat mellé, és célul tűzték ki, hogy felelevenítik Semjénben a néptáncos hagyományt, mely már jó néhány évtizede feledésbe merült. Emellett eltökélt szándéka volt, hogy Semjénben újra virágozzon a néptánc, népzene iránti szeretet és feleségével, *Sütő Judit Katalinnal*¹⁴⁵, együtt még az év novemberében megalapították az *Ezüstperje Ifjúsági Néptáncsoportot*. A csoport nevét a község polgármestere javasolta (2007-ben vették fel), miszerint „az ezüstperje - Corynephorus canescens - a községhez tartozó Érkenéz határában fellelhető növény, amire jellemző, hogy a mostoha körülményeket, a szárazságot is átvészeli. Reményeik szerint az Ezüstperje Néptáncsoport is ilyenné válik, sok-sok gyönyörűséget okozva a műfaj kedvelőinek”¹⁴⁶ – vallja Judit egy interjúban. Mottójuk: „*Tánc, tánc, ..., táncoljunk! ... A néptánc, a népdal, a népzene, mint kifejezési formák mind az anyanyelv megannyi csodálatos virágai. Nélkülük szegényebb, színtelenebb és társtalanabb lenne az élet.*”

A helyi polgármester felajánlotta, hogy próbáikat kezdjék el az iskolában, de majd a leendő nagykulturház termében tarthatják, mely egy mai, a 21. századi követelményeknek megfelelő művelődési központ lesz a község számára, nagy színpaddal, öltözőkkel, hang- és fénytechnikával felszerelve.

¹⁴⁴ Született Érmihályfalván, 1975. november 18.

¹⁴⁵ Balogh Judit Katalin született Érmihályfalván 1975. július 3.

¹⁴⁶ D. Mészáros, In: Reggeli Újság, 2007. 08. 25.

A Sütő házaspár úgy látta jónak, hogy először a meglévő néptáncsoport tudásához legközelebb álló *szatmári* táncokban mélyülnek el, aztán a *dél-alföldi*¹⁴⁷ ugrósok következtek, majd szép lassan megismerkedtek Erdély más tájegységeinek tipikus táncaival is. A csoport számára választott táncanyag mindig a táncművészetben való fejlődést tűzte ki célul. A koreográfiákat a mindenkori korcsoport és a táncosok tudása határozta meg.

A csoport hét ifjú párral indult és azóta már több tízen megfordultak benne. „Volt, aki csak szeretne volna kipróbálni magát, vagy csak az összegyűlő társaság jókedvéért jött el.” – tudom meg Sütő Szabolcstól. A táncosok semjéniek és érmihályfalviak voltak. Táncolt Venkli István és ifj. Szabó Imre, a néhai Szabó József unokája is. Eleinte a próbáik nem voltak annyira rendszeresek (a falusi élet által megkövetelt kétézer munka mennyisége miatt), de akárhányszor vasárnap délután összegyűltek a frissen felavatott modern kultúrházban, derű, jókedv és öröm lebegte át a próbatermet. Alig várták, hogy tanulhassanak valami újat, vagy felelevenítsék a már tarsolyukban levő néptáncokat, népdalokat.

Első fellépésükön az Ecsedi láp környéki falvak táncaiból összeállított *Szatmári táncokat* mutattak be a falu közösségének, 2005. április 11.-én, a Fráter Lóránd halálának 75. évfordulója alkalmával rendezett emlékház avató ünnepségen. „A Kazinczy Ferenc és Fráter Lóránd közös emlékmúzeumának udvarán felépített ideiglenes színpad volt a színhelye a helyi néptáncsoport első nyilvános fellépésének.”¹⁴⁸ Ecsedi verbunkkal indult a koreográfia, melyet szólisztikusan egy-egy legény indított, majd unisonóban sorban, félkörben, majd zárt körben táncoltak el a fiatal legények. A páros táncok a klasszikus hármas tagozódású renddel folytatódtak, a lassú tempójú „csendes”, a közepes tempójú „csárdás” és a gyors, friss „ugrós”-sal. A sok énekes dallammal játszott koreográfiában úgy az ének, mint a tánc is nagyon ki volt dolgozva, elővetítve már a Sütő házaspár új tér és koreográfiai látását.

A megyei napilapnak, a Bihari Naplónak adott interjúban a község polgármestere, Balazsi József úgy nyilatkozott, hogy „rég vágyam valósult meg ezzel, rólok még sokat fogunk hallani.”¹⁴⁹ Az előadáson használt viselet is erre az alkalomra készült. A lányok ruháját a micskei Hodgyai Edit készítette. A szabása megegyezik a régióban, Bihar megyében a néptáncgyűttesek által használt „szatmári ruha” fazonjával, melyet 1997-ben rekonstruált a micskei együttesvezető-varrónő. A viselet a padlásról előkerült XIX. századvégi blúz, illetve a női szoknya, rokolya, kötény a helyi asszonyok emlékei alapján lett újra varrva.¹⁵⁰

¹⁴⁷ A használt táncanyagok ugyan azok, mint a Nyíló Akác táncsoportnál leírtak, hisz ugyan azt a táncanyagot ismerte mind a két együttesvezető.

¹⁴⁸ Dérer, In: Bihari Napló, 2005. 04. 12., 5. oldal

¹⁴⁹ Dérer, In: Bihari Napló, 2005. 04. 14., 8. o.

¹⁵⁰ Hodgyai 2012

41. kép: „Valahol egy csárdában”, Szatmári táncok - 2005

Az első kiszállásuk a borsói „Egykori Iskolámért Alapítvány” által szervezett Ifjúsági Művészeti Csoportok Nyári Seregszemléjén volt, mely a 2005. július 29-31. között került megrendezésre, ahol a Semjéni botoló mellett a Szatmári táncok is újra be lettek mutatva.

Az Érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoportban eltöltött évek után, kihasználva a jó kapcsolatokat, 2005. augusztus 14.-én már a semjéniek is felléptek a Holtmarosi Nemzetközi Millenniumi Gyöngykoszorú Találkozón, sikert aratva a sok székelyföldi néptáncsoport között. 2005. augusztus 20.-án megrendezésre került a helyi Falunapok és az I. „Határrandevú”-s rendezvény Érsemjén és az anyaországi Bagamér testvértelepülések között, ahol a csoport apraja nagya mulatott a színpadon. Még 2005 őszén a sok sikeres fellépés után a csoport megméretette magát Nagyváradon, a Bihar Megyei *Ki Mit Tud? Vetélkedőn*, felnőtt néptáncsoport kategóriában. Elsőre eljutottak a középdöntőig.

2.1 A gyermek néptáncsoport

A sikeres bemutatkozás, a sok munka és elismerés, a pozitív kisugárzás meghozta a gyümölcsét és a falu felkérte az oktató házaspárt, hogy foglalkozzanak a gyerekekkel is, őket is vezessék be ebbe a rejtélyes, csodás világba, amelyről a fiatalok olyannyira áradoznak. Ily módon a közel 2500 lelket számláló településen, 2005 októberében megindult az utánpótlás nevelés, az *Ezüstperje Gyermek Néptáncsoport*. Kezdetben huszonöt gyermek jelentkezett, hogy elsajátítsa a lépéseket és számuk évről-évre csak gyarapodott (mára már több száz gyermek táncol, nem csak érsemjéni, hanem a község többi falujából és Mihályfalváról is járnak gyerekek). „A község minden gyermeke megismerkedhet, belekóstolhat a magyar néptánc, népdal ízébe, ugyanis állandó jelleggel működik egy kezdő csoport, mely hamar felzárkóztatja a kezdő táncolni vágyókat.” - meséli Sütő Szabolcs.

42. kép: Érsemjéni falunapok - 2006

2006. március 15.-én Érsemjénben az ünnepi megemlékezésen már mindkét csoport előadást tartott, „énekekkel járultak hozzá az ünnepi műsorhoz”¹⁵¹, júliusban a X. Micskei Észak - Bihari falunapokon a felnőttek csapata első alkalommal vendégeskedett¹⁵², a szalacsi Falunapokon a gyerekek is izgultak már.

Nagyon rövid idő alatt sok meghívás, fellépés várt rájuk, amelyekre mindig nagy örömmel és lelkesedéssel készültek. Nem csak Bihar megyében szereztek jó hírnevet, hanem a szomszédos megyék és a határ túlsó, magyarországi oldalán is rendszeresen felléptek. Rencz Csaba újságíró, a nagyváradi Bihari Napló Érmelléki tudósítója 2006 júliusában már arról tudósít, hogy „Érsemjén is a néptáncosok nagy családjában” van nyilván tartva.¹⁵³

A közel 50 gyereket számláló csoport szoros közösséggé nevelődött, és nem egy szülő köszönte meg, hogy gyermeke ilyen közösségbe járhat, nemes célok érdekében, tanulva és szórakozva „világot lát”. Több, szegényebb családból származó gyerek addig nem járt a község határain kívül, városként is csak a 4 kilométerre levő Érmihályfalvát ismerte.

A helyi iskola igazgatósága, tanári karában észrevették, hogy szellemi és fizikai fejlődésen mennek át a gyerekek, akik táncolnak. A próbák nem hogy a tanulástól nem veszik el az időt, hanem ellenkezőleg, pozitív hatást gyakorolnak rájuk. Több ideig tartó figyelmet, koncentrációt, érdeklődést, empátiát fedeztek fel a gyerekekben, ezáltal pedig jobb jegyek és elismerések kerültek a bizonyítványokba.

2.2 Tanulás, próbák, sikerek, eredmények

A 2007-es év már nagyon sűrű volt a fellépéseket illetően. Mint minden évben, március 15.-én büszkén tüzték fel a kokárdákat az új, ez alkalomra készített műsorukban. Egy új próbálkozás volt, hogy tematikus előadást hozzanak létre, úgy hogy nem csak egy adott tájegység táncait, rendbe szedve mutassanak meg, hanem az eddig ismert, megtanult táncmotívumokat egymás mellé fűzve, egy új rendszerbe gondolkodva üzenjenek. Így a már

¹⁵¹ Rencz, In: Bihari Napló, 2006. 03. 15

¹⁵² Rencz, In: Bihari Napló, 2006. 07. 30., 5. o.

¹⁵³ Rencz, In: Bihari Napló, 2006. 07.

jól ismert szatmári tánclepek, figurák mellett forgató jellegű táncot, motívumfüzést is találunk az ugrós jellegű lépések mellett. A „*Kossuth üzenete eljött*” című koreográfiájukban a szatmári verbunkos mellett marosszéki, dél-alföldi és dunántúli táncok is szerepeltek.¹⁵⁴

A Sütő házaspár nagyon fontosnak tartotta több erdélyi táncrend megismertetését, megtanulását, hisz ezzel gazdagodott rálátásuk az erdélyi táncdialektusokra, tánc típusokra, népzéne, népdalra. Ennek érdekében nyári tánc táborokban részt vettek. A II. Borsi Határmenti Néptánc táborban a csoportból 29 fő képviselte Érsemjént. Itt a gyerekek a mezőségi/ördögösfüzesi és magyarpalatkai (oktatók Brugós Sándor és Anikó), a felcsíki (oktatók Benedek Árpád és Tolnai Tímea) valamint a kalotaszegi táncok (oktatók: Mátéfi Csaba és Zita) alapjaival ismerkedhettek meg. A táborzáró gálán mindenki megmutathatta mit is tanult egész héten. A gálaműsoron az Érsemjéni Ezüstperje Gyermekcsoport a saját, *Szatmári* táncokat bemutató koreográfiával is színpadra lépett.

2007 nyarán sokat találkoztak úgy a gyerekek, mint az ifjúsági csoport, ízelítőt adva néptánc tudásukból: Érselénden, Holtmaroson (Maros megyében), a helyi „*Határrandevűn*”. A rendezvény megnyitó ünnepségén megmutathatta tudását az Ezüstperje Gyermekcsoport utánpótlás csapata is, amely nagy izgalommal készült az első fellépésükre az újonnan varratott szatmári viseletükben. „Fantasztikus mindaz, amit ezek a gyerekek tesznek és tudnak”.¹⁵⁵ Augusztus 25.-én Biharon vendégszerepeltek az első alkalommal megrendezett „*Egy füst alatt*” elnevezésű Ifjúsági Találkozó, melyet a bihari református egyház szervezett, majd otthon, Érsemjénben táncoltak a LEADER program konferencián résztvevő határon túli vendégeknek.

43. kép: A gyerekcsoport - 2007

Szeptember 15.-én a magyarországi testvértelepülés, Bagamér meghívásának tettek eleget. Itt a „*Torma Fesztivál*” vendégei voltak, másnap Micskén fogadták a táncosokat nagy baráti szeretettel, ahol az *V. Partiumi Néptánc Találkozó*n vettek részt, amelyen mindkét

¹⁵⁴ Rencz, In: Bihari Napló, 2007. március 15., 6. o.

¹⁵⁵ Dérer: In: Bihari Napló, 2007. augusztus

csoport sikeresen szerepelt. Októberben Érmihályfalván az „Októberi Szíp Napok” elnevezésű fesztiválon vettek részt a csoportok. Délelőtt a gyermekek, délután pedig az ifjúság tett eleget a megtisztelő felkérésnek. 20.-án a gyermekcsoport meghívott fellépő vendége volt a Nagyváradi VI. Csillagocska Gyermeknéptáncfaló gálaműsorának. Jelentős esemény volt ez a gyerekeknek, hiszen első alkalommal léphettek fel a megyeközpontban.

2007. október 21.-én került megrendezésre a Bihar megyei *Ki Mit Tud?* vetélkedő, érmihályfalvi elődöntőjére. A gyermek hagyományörzés-néptánc kategóriában az első helyen jutott tovább az Ezüstperje Gyermeknéptánc csoport *Szatmári* táncokkal. A gyermek hagyományörzés-népdal kategóriában a semjéni Vinkler Csilla Mariann szintén első helyezést ért el. A felnőtt hagyományörzés-néptánc kategóriában: az Ezüstperje Ifjúsági Együttes három táncosa a második helyen jutott tovább a *Mezőségi táncok* koreográfiával.

A Nagyváradon megszervezett *Ki mit tud?* vetélkedő középöntőjében az Ezüstperje Gyermekcsoport a gyermek hagyományörzés-néptánc kategóriában jeleskedett ahol, a megye tizenhárom fellépő csoportja közül a negyedik helyen jutottak tovább a döntőbe. Egy hét állt rendelkezésükre, hogy a középöntő utáni kiértékeléskor meghallgatva a zsűri építő jellegű kritikáját felkészüljenek a döntőre. A *Ki mit tud?* vetélkedő döntőjében második helyezést értek el, a gyermek hagyományörzés-néptánc kategóriában, a *Szatmári táncok* című tánc-koreográfiával.

A sikeresnek mondható 2007-es év után, már a „táncos szakma” is felfigyelt a robbanásszerűen fejlődő csapatra. Három év alatt beírta magát a több évtizedes múltra is visszatekintő Bihar megyei néptánc csoportok közé. Köszönhető volt ez a magas szinten képzett, emberileg és szakmailag is helytálló néptánc pedagógusoknak, Sütő Juditnak és Szabolcsnak.

44. kép: Érsenjén – 2007. 03. 15

A 2008-as évben ők is lehetőséget kaptak, hogy megjelenhettek a Tóth István nagyváradi fotós által készített fényképalbumban. A Bihar megyei Tanács anyagi

támogatásával kiadott *Bihari Magyar Néphagyományok* című album két oldalán is megtekinthetők az Ezüstperje Néptáncsoport fotói.¹⁵⁶

A júniusi hónap már előrevetítette a fellépésekben gazdag nyarat. Meghívott vendégei voltak az I. Kárpát-medencei Ifjúsági Találkozónak Hajdúnánáson, Vámspércsen léphettek fel, a Nagyváradon megszervezett Bihari Antológia Folkfesztivál 2008 elnevezésű rendezvénynek, seregszemplének voltak meghívottai. A III. Határmenti Néptánc Táborban Borson tanultak intenzíven ördögösfüzesi- (Mezőség), vajdaszentiványi- valamint küüllömenti táncokat. A vámspércsi VIP Egyesület tagjai immár II. alkalommal hívták meg őket az általuk szervezett Ifjúsági Találkozóra. A Révi Református Egyházközség elnöksége, presbitériuma és a Pro Rév Egyesület harmadik alkalommal szervezte meg a Révről elszármazottak találkozóját. A rendezvény díszvendége az Érsemjéni Ezüstperje Ifjúsági és Gyermeknéptáncsoportja volt. A monospetri falunapon táncoltak, a „Határrandevűs” rendezvény, illetve a helyi falunap színvonalát is emelték.

3. Előadások, felkérések

A rengeteg saját előadás mellett még egy nagyszabású előadásra is készültek, a „*Várad* Biblia” című történelmi táncjátékra, melyre a későbbiekben bővebben kitérek. A semjéni csoportból huszonhárom táncos vett részt a Várad Biblia 1660-as dicsőséges kimentésének évfordulója alkalmából készített előadáson.

Indult az ősz. A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság Érsemjénben megrendezett XIV. Honismereti Konferenciájának zárónapi rendezvényén szintén az Ezüstperje Néptáncsoport szolgáltatta a kulturális műsort a jelenlévőknek, októberben Bagamérban a Tormafesztiválon szolgáltak a magyar népi tánc kultúrával.

A Bihar megyei RMDSZ szervezésében 2008 őszén is megrendezésre került a *Ki mit tud?* Vetélkedő, immár sorban az ötödik, melyen ismét megméretette magát az együttes. Az Érmihályfalván megrendezett vetélkedő helyi döntőjén mindkét néptáncsoport I. helyezett lett. A nagyváradai elődöntőben a gyermekek szintén I. helyezettek, míg az ifjúsági csoport a kategória negyedik helyezettje lett. A november 15.-ei nagyváradai döntő végleges eredménye meghozta mindkét csoportnak a legmagasabb elismerést: a gyermek hagyományörzés-néptánc kategória I. díjasa lett az Ezüstperje Gyermek Néptáncsoport illetve a felnőtt hagyományörzés-néptánc kategória I. megosztott helyezettje volt az Ezüstperje Ifjúsági Néptáncsoport és a Borsi Galagonya Néptáncsoport.

2008. novemberében táncoltak az Érsemjénben a létesülendő Sportcsarnok alapkövetésénél, Érmihályfalván a „Festivalul Concurs Varietăți Bihorene” (Bihari Sokszínűségek

¹⁵⁶ Tóth, 2008, 36-37. o.

verseny-seregszemléje), a Nagyváradi „Centru Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor” (a Bihari Néphagyományok Megmentéséért és Továbbadásáért felelős Megyei Központ), valamint az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház szervezésében. A szakavatott román illetve magyar nemzetiségű zsűri szintén I. helyezéssel jutalmazta a néptáncsoportot. Az év utolsó fellépése Margittán volt, a Néptáncosok Találkozóján.

45. kép: Tóth István: Bihari Magyar Néphagyományok, az Ezüstperje Néptáncsoport - 2008

2009. január 23.-án először szerepeltek otthon a Magyar Kultúra Napja alkalmából, majd március 15.-én a forradalom és szabadságharc emlékére ünnepi műsorral jelentkeztek. A tavasz folyamán a szakolyi Kertbarátok egyesülete látogatott Magyarországról Semjénbe, a helység bemutatta büszkeségét, a néptáncsoportot, a község római-katolikus plébánosa, Borsi Lóránt verses kötetének bemutatóján, illetve Csorba Sándor fotókiállításán is felléptek, az Érmihályfalvi Nyíló Akác és a Nagykárolyi Majálison szervezett NéptáncTalálkozó is bemutatták legújabb koreográfiáikat, szatmári és mezőségi táncanyagból.

2009. május végén a debreceni Hajdú Néptáncegyüttes meghívásának köszönhetően, valamint a Hortobágyi KHT igazgatóságának jóvoltából néptáncegyüttesünk mintegy négy napot vendégeskedhetett Európa legnagyobb kiterjedésű épen maradt, nyílt legelő pusztáján, a Hortobágyon. Elsajátíthatták a hajdúsági tánc alaplépéseit, valamint a csapatok férfi táncosai megtanulhatták a botforgatás alapjait. Az elsajátított tánclépéseket egy nagy közös koreográfiába építve a XIII. Országos Gulyásverseny megnyitóján mutathatták be. Ezt a tanult anyagot, otthon kamatoztatták, hisz a botolási technikát aztán beépítették a műsoraikba.

A Hajdúnánási Kárpát-medencei Ifjúsági Néptánc Együttesek Találkozóján saját koreográfiákkal mutatkozhattak be, Hajdúszoboszlón mintegy egy órás néptánc műsort biztosítottak a nyaraló turista tömegek számára, a nyíregyházi Bürkös népi zenekar kíséretével.

Június 21.-én Budapestre látogattak el a helyi önkormányzat néhány munkatársa kíséretében. Volt olyan gyerek ki először látta a Budai Várat, az Országházát. Felejthetetlen

élményt nyújtott a parlamenti séta ahol érdekes információkat kaptak a magyar törvények szülőházának múltjáról és jelenéről, megtekintették a Hősök-terét, a Szépművészeti Múzeumot, a Múcsarnokot, a Vajdahunyad várat. Hazajövetelük egyik megállója a gödöllői kastély volt, sok érdekességet tanulva Ferenc József és Erzsébet királyné kapcsolatáról.

A nyári előadássorozatokra készülve a *szatmári* táncaik mellé két mezőségi koreográfiát is készítettek, egyet *ördögösfüzesi* és egy *palatkai* táncokból, mindkettőben erősebb hangsúlyt kaptak a férfítáncok (*sűrű* és *ritka fogásolás*). Hajdúnánás után a Partiumi hegyközbe, Micskére utaztak a VII. Partiumi Néptáncalálkozón mutatták be táncaikat a Borralaló zenekar (Nagyvárad Táncegyüttes zenekara) kíséretében. Július 3.-án a VI. Partiumi Írotáborban, majd július 5-én a nagyvárad Vár Napjain, egyetlen magyar fellépő csoportjaként szerepeltek.

A hosszú nyár folyamán a vendégszereplések mellett fontosnak tartották ismét újabb és újabb tájegységek táncait is megismerni, a saját táncos fejlődésük érdekében. Így az együttes néhány tagja Felsősófalván a XV. Székelyföldi tánc táborban vett részt, ahol a sóvidéki táncokkal ismerkedhettek meg neves oktatók, Mátéfi Csaba és Zita által, melyet hazatérve megtanítottak az otthon maradt táncosoknak is.

A Maros megyei XIV. Holtmarosi Gyöngykoszorú néptánc-, népdal-, népzene és népviselet találkozón képviselték Bihar megyét az Érmihályfalvi táncosokkal együtt. Ez évben a Érsemjéni önkormányzat fedezte az utaztatási költségeit, jutalmazva a tánc csoportot az eddig elért kimagasló eredményekért. Hazatérve a XI. Érsemjéni Falunapokra illetve a immár az V. Érsemjén-Bagaméri Határrendevúra készültek. Itt már a legkisebb ezüstperjések is bemutatkoztak, a szülők lelkes vastapsa közepette.

Az ősz a szeptember 27.-i Margittai Napokkal kezdődött, ahol több Bihar megyei román nemzetiségű táncos között képviselték a magyarságot. Az ilyen találkozók mindig sokkal nagyobb kihívást jelentenek a táncosoknak, hisz tudatosítva van bennük, hogy a többség mellett a kisebbségi lét csak akkor tud megmaradni, ha azt ilyen határozottsággal, magabiztossággal, magas szinten tudják képviselni még a néptáncban is.

Októberben szervezték meg Székelyhídon a IV. Érmelléki Nemzetiségi Néptáncfesztivált, ahol a Margittai Gyöngyvétők mellett ők képviselték a magyar néptáncosokat, füzesi táncokat mutatva be. Mellettük a szintén Margittáról érkezett Berettyó, román néptánc csoport szilágysági román táncokat illetve a monospetri Szivárvány német néptánc csoport sváb táncokat lejtett. A Bihar megyei nemzetiségek néptáncait felsorakoztató fesztiválra sajnos minden évben egyre kevesebben kíváncsiak, nem hiába, hiszen „az alapjában véve jó kezdeményezés még mindig számtalan gyerekbetegséggel küzd ... A konferáló Fekete Katalin kultúrfelelős kiemelte a különböző nemzetiségi kultúrák

megismerésének fontosságát, ami az egymáshoz való közeledést szolgálja. ... Ezúttal is meglehetősen vérszegény a felhozatal, számtalan elismertséggel bíró táncsoport nem volt jelen.”¹⁵⁷

2009. novemberében szervezték meg Nagyváradon a 2008-as *Ki mit tud?* vetélkedő gáláját, ahol az eredményeket elért egyéni versenyzők illetve csoportok léptek fel és egy-egy emlékkönyvben részesültek. Érmihályfalván szintén megrendezték a hónap folyamán a „Festivalul Concurs Varietăți Bihorene”-t (Bihari Sokszínűségek verseny-seregszemléje), a Nagyváradai „Centru Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor” (a Bihari Néphagyományok Megmentéséért és Továbbadásáért felelős Megyei Központ), valamint az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház szervezésében, melynek most már másodízben voltak vendégei.

A sok jó hangulatú fellépésből, felkérésből nagyon sok táncos barátság alakult, és így felmerült egy saját néptáncfalalkozó megszervezésének a gondolata. A helyi önkormányzat, a Pro Semjén Egyesület, illetve a kolozsvári Eurotrans Alapítvány jóvoltából az I. Érsemjéni Nemzetközi Néptáncfalalkozón, melynek vendégei a debreceni Hajdú Együttes és az Érmihályfalvi Nyíló Akác Néptáncgyüttes voltak, a házigazda ezüstperjésekkel felváltva közel két órás néptáncgálával ajándékozták meg a falu lakosságát, a zsűfólásig megtelt Fráter Lóránd kultúrház nagytermében.

Minden év végén Érsemjénben már hagyománynak számít az Idősek karácsonyát megünnepelni, ahol az 50. házassági évfordulójukat betöltött párokat köszöntik, de nem feledkeznek meg a község többi idős, már egyedül élő tagjáról sem. A táncsoport összefogott a faluban működő színjátszó csoporttal és nagy sikerrel mutatták be *Karácsonyi Betlehemes* műsorukat, hiszen a hagyományos népi táncok megismerése és elsajátítása mellett fontosnak tartják az érmelléki hagyományok, szokások ápolását is. Műsorukon hagyományos karácsonyi népdalok mellett, moldvai kánták is megszólaltak (*Felkelék én jóregvelt hajnalban, Mostan kinyílt egy szép rózsavirág*). Az év utolsó tevékenysége az Ezüstperje karácsonya volt, amikor is saját maguknak szerveztek egy estét, amelyen kielemezhetők, kiértékelhetők a fellépésekkel, előadásokkal teli, mozgalmas évet is.

2010. január 22-én a Bihar megyei RMDSZ az Ezüstperje néptáncsoportot, kulturális tevékenységük elismeréseként „*Magyar kultúráért*” díjjal jutalmazta. A Magyar Kultúra napján, január 23-án az érsemjéni ünneplőkkel osztották meg a hírt, ahol táncukkal újra bizonyították, hogy valóban megilleti őket a díj. A falu polgármestere, Balazsi József, az ünnepségen Érsemjén község „kulturális nagyköveteinek” titulálta őket.

¹⁵⁷ D. Mészáros, In: Biharország, 2009 10 16, 7. o.

A 2010-es évben Bagamért (Kéz a kézben, Szülők és Nevelők találkozója), a Szakolyi Kertbarát Egyesület meghívása követett, az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc egy-egy emlékezetes pillanatának a felelevenítésére az Ezüstperje néptáncsoport tagjai ezúttal nem tánccal, hanem prózában, drámai előadással tettek tanúbizonyságot előadói tehetségükről. Előadásuk címe „*A sötét lobogó*”, amely „Petőfi Sándor életét követve tárta a nézők elé 1848 legfőbb üzenetét: szabadságot a hazának, bármi áron!”¹⁵⁸ Májusban a XVIII. Nyíló Akác Napokon, majd a Bagaméri Kör Hagyományörző Közössége által szervezett „*Ablak Európára*” elnevezésű programon vettek részt. A néptáncsoport mezőségi (*palatkai* és *ördögösfüzesi*) táncokkal, míg a község énekesei, Venkli István és Geszti László nótacsokrot énekeltek.

Júniusban ismét Hajdúnánásra utaztak, ahol a Kéky Lajos Városi Művelődési Központ XIX. alkalommal rendezte meg a hagyományos „Nánási Vásártéren” nevű népművészeti vásárt, melyet kiegészítettek ezúttal a III. Kárpát-medencei Ifjúsági Néptánc Találkozóval, és a IV. Öhönfőző Versennyel. A 7 magyarországi néptáncsoport mellett a Partiumból az Érsemjéni Ezüstperje és az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoport érkeztek. Szólláth Tibor Országgyűlési képviselő szavai mélyen érintették a partiumi táncosokat, aki szerint: „A hagyománynak számító néptáncfalalkozók célja, hogy elődeink párolgásnak indult kultúráját átvetítse a mai gyerekekbe, akik ez által tovább ápolhatják hagyományainkat”.¹⁵⁹ Sütő Szabolcs szerint ez a célmondat visszaigazolás minden néptáncot ápoló táncegyüttesnek.

Júliusban ismét a Bihar megyei Micskén a VIII. Partiumi Néptáncfalalkozón vettek részt ahol mintegy 150-200 ifjú és gyermek táncolt együtt szatmári táncokat. A hatalmas hangulatú, közös nyitótáncban a Bihar megyei néptáncosok, egy táncnyelvet beszélvén, bebizonyították, hogy a szatmári táncokat anyanyelvi szinten ismerik és művelik.

Földesen, a Karácsony Sándor Általános Művelődési Központ és a Balásházy János Kertbarát Kör által megszervezett III. Arató fesztiválra nem csak tánccal készültek, hanem a hagyományos aratásban is részt vett csapatuk, gondolván arra, hogy a néphagyományokat egységben kell gondolni. A tárgyi kultúra, a népi kézművesség, a népi hagyományos foglalkozások, illetve a néptánc, népzene és népdal egyaránt a hagyományunk, melyet ismerni, megtartani és átadni vállalkozott az érsemjéni Ezüstperje Néptáncgyüttes. Ifj. Szabó Imre, Gazsi Csaba és Kereszturi Mária, a néptáncsoport veterán tagjai felkeresték Csiri Irma nénit (84 éves, érsemjéni lakos) aki nagy lelkesedéssel tartott nekik elméleti képzést a hagyományos érmelléki boglyarakás technikájáról is.

¹⁵⁸ Érsemjéni Hírmondó, 2010 tavasz, 9. o.

¹⁵⁹ Sütő, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 ősz, 2. o

46. kép: Földes, Aratófesztivál - 2010

Az Ezüstperje néptáncsoport a helyi önkormányzat újabb támogatásának jóvoltából részt vehetett a Holtmarosi (Maros megye), XV. Gyöngykoszorú néptánc-, népdal-, népviselet találkozón, az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncsoporttal együtt, ahol tizenhét erdélyi, valamint magyarországi csoport mellett ők képviselték az Érmelléket. „Kalotaszegi és szatmári tánckoreográfiákkal léptek színpadra a mintegy 600 lelkes település szabadtéri színpadán.”¹⁶⁰ Az erdélyi táncok királyának tartott *Kalotaszegi táncokat* egybefűző koreográfiájukat erre az alkalomra készítették mérái és inaktelki táncok ismeretében. A XIII. Szakolyi Napokon és a VI. Nemzetközi Kukorica fesztiválon, augusztus 20.-án, Nyírábrányban ünnepeltek a minden magyarok ünnepét. Augusztus 21-22.-én Érsemjénbe hívták Érmihályfalva és Holtmaros néptáncosait, barátaikat, mint jó házigazdáit a XII. Érsemjéni Falunapok keretében megrendezett néptánc találkozónak. „A Holtmarosiak madarasi, gerendkeresztúri és szászcsávási cigánytáncot, a Nyíló Akác mezőségi és küküllőmenti táncokat adott elő, és az érmihályfalvi Csúri Katalin erdélyi népdalokat énekelt. Az Ezüstperje füzesi és szatmári táncok mellett, kalotaszegit is táncolt, bemutatva azt a viseletet, melyet az önkormányzat támogatásával készítettek el.”¹⁶¹

Október 9.-én Székelyhídon az V. Érmelléki Nemzetiségi Néptáncfesztiválon a szatmári és ördöngösfüzesi táncokat mutatták be, illetve a szomszédos Nyíló Akácosokkal bemutatták közös, kalotaszegi koreográfiájukat is. „Az érmelléki román nemzetiséget a bihardíószegi Általános Iskola IV. osztályos tanulói képviselték. ... Először vettek részt a nagykágyai Harmatcseppek, énekes gyerekjátékokkal és vajdaszentiványi táncokkal ... Őket a micskei Görböc követte gyimesi és mezőségi táncokkal. ... majd a Székelyhídi Kankalin néptáncsoport mutatott be szatmári táncokat. ... Az érmihályfalviaktól kalotaszegi, illetve küküllőmenti pontozót és magyarlapádi énekes női körtáncot láthatott a közönség. ... Az évek óta résztvevő Margittai Gyöngyvetők marosszéki és rábaközi táncokat mutattak be. Az

¹⁶⁰ Sütő, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 ősz, 5. o.

¹⁶¹ Rencz, In: Bihari Napló, 2010 08 23. 6. o.

érmelléki német nemzetiség hagyományos viseletét, dalait és táncait a monospetri Német Demokrata Fórum keretében működő Szivárvány néptáncsoport mutatta be.”¹⁶²

Október 23-án Nagyváradra utaztak a hagyományos, VIII. Csillagocska Gyermekek és Ifjúsági Néptánc Találkozóra, ahol több magyarországi-, illetve Bihar-, Hargita- és Kolozs megyei néptáncos mellett léptek színpadra kalotaszegi koreográfiájukkal. Október végén a nyelvújító Kazinczy Ferenc 1820-ban született, legkisebb gyermeke, Kazinczy Lajos emlékére állított szobor az érsemjéni Kazinczy Ferenc, Fráter Lóránd és Csiha Kálmán Emlékmúzeum udvarára. Ennek a szobornak az avatásán is táncoltak az ezüstperjések.

November folyamán hatodik alkalommal rendezték meg a Bihar megyei RMDSZ által támogatott *Ki mit tud?* vetélkedő–2010 programját. Érsemjénben 7.-én rendezték meg az érmelléki elődöntőt, ahol a néptánc-népdal kategóriába rekordszámú jelentkezést adtak le, bizonyítva, hogy a térségben működő iskolák és hagyományörző egyesületek sok gyerekkel érdemben foglalkoznak, éltetik bennük a népi hagyományok iránti szeretetet és tiszteletet. A szakmai zsűri a következőket juttatta tovább a gyerekek kategóriájában: Érmihályfalvi Furulyacsoport, Darabont Aliz zenetanárnő vezetésével, Darabont Panna (Érmihályfalva, népdalénekes), Ötvös Szabolcs és Elekes Anita (Érsemjén, népdalénekesek), Ezüstperje néptáncsoport (Érsemjén), Zelk Zoltán iskola népdalcsoportja, Darabont Aliz zenetanárnő vezetésével (Érmihályfalva). A felnőttek közül továbbjutottak: Rencz Norbert (Érmihályfalva, szóló néptánc), Ezüstperje néptáncsoport (Érsemjén), Marosán Csilla (Érmihályfalva, népdalénekes), Máté Gergő (Érmihályfalva, szóló néptánc), Bartók Béla citerazenekar (Érmihályfalva), Nyíló Akác néptáncsoport (Érmihályfalva). Ez az esemény megmutatta, hogy ha csupán e két település magyar, népi kultúráját megőrző munkáját és eredményeit figyeljük, levonhatjuk a következtetést, hogy jó úton halad a népi és iskolai oktatás. Amíg ennyi, a népi kultúra iránt érdeklődő, kíváncsi gyerek és felnőtt van, amíg létezik magyar néptáncpedagógus, zenetanár, hagyományörző néptáncos és népdalénekes a falvakban, városokban, addig bizakodóak lehetünk az erdélyi magyarság jövőjének tekintetében.

Ennek tettek tanúbizonyságot a novemberben Érmihályfalván a III. „Festivalul Concurs Varietăți Bihorene” (Bihari Sokszínűségek verseny-seregszemléje), a Nagyváradi „Centru Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor” (a Bihari Néphagyományok Megmentéséért és Továbbadásáért felelős Megyei Központ), valamint az Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház által szervezett versenyen is, ahol ismét díjazták a néptáncgyűttest. A II. Érsemjéni Néptánc Találkozó három csoport részvételével zajlott. A „jó szomszéd” szerepét betöltő Nyíló Akác táncosai és a házigazda csoport mellett a Bihar megyei, élesdi Rezeda néptáncsoport tagjai léptek fel, akik első ízben látogattak el

¹⁶² Fekete, In: Bihari Napló, 2010. 10. 14.

Semjénbe. A nagy létszámú közönség szatmári, sárközi, gyimesi, küküllőmenti és kalotaszegi táncokat láthatott. A talpalávalót a Nagyvárad Táncegyüttes, Soroglya népi zenekara biztosította. (Szabó Lóránd-hegedű, Román Hunor-hegedű, Bacsó László-brácsa, Bartalis Botond-cimbalom és Kelemen M. János-nagybőgő). A csoport vezetőjétől, Sütő Szabolcstól megtudhattuk, hogy ezekkel a néptáncalálkozókcal a szervezők több célt is meg kívánnak valósítani. „Az elsődleges cél természetesen a magyar népi, hagyományos kultúra megtartása, ápolása az utókor számára. A másik cél ennek a kulturális világnak a népszerűsítése, hiszen napjainkban egyre kevesebb tér marad hagyományaink érvényre juttatására. Nem tagadhatjuk azt sem, hogy ezeken a rendezvényeken keresztül szeretnénk megismertetni egymással a különböző csapatok tagjait, szeretnénk, ha baráti kapcsolat alakulna azon fiataljaink között, akik nem herdálják ifjúságuk éveit, hanem a magyar kultúra és egyáltalán a magyarságtudat megtartására fordítják szabadidejük jelentősebb részét.”¹⁶³

A *Ki mit tud?* verseny - 2010-es középdöntő szakaszán az Ezüstperje gyermek néptáncsoportja az első helyezést ért el a szatmári-, míg az ifjúsági csoport a második helyezést érte el, kalotaszegi koreográfiájával. A verseny döntőjében, egy héttel később, mindkét Érsemjéni néptáncsoport egy-egy lépcsőt lépett vissza az élmezőnyben, így a gyerekek a második, míg az ifjúsági csoport pedig a képzeletbeli dobogó harmadik fokára állhatott fel.

47. kép: Érsemjén, *Ki Mit Tud?* - 2010

2010. december 23-án immár negyedik alkalommal szervezték meg a falu idősei számára a nagyon szép hagyománnyá vált Idősek Karácsonyát, ezzel a gesztussal is aláhúzva a korosabbak iránt ápoló őszinte tiszteletet. „A műsor különlegessége, hogy a régi, népi hagyományokat is fel tudta idézni, így a nézők még közelebb érezhették magukat a színjáték által megidézett világhoz.”¹⁶⁴ Ez az év sem telhetett el anélkül, hogy az Ezüstperjés szülőknek ne tartottak volna egy karácsonyi műsort, megköszönve a támogatásukat, elmesélve,

¹⁶³ Csorba, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 tél, 5. o

¹⁶⁴ Csorba, In: Érsemjéni Hírmondó, 2011 tavasz, 2 o

felelevenítve, hogy merre jártak, miket láttak ez évben és természetesen, hogy milyen kézzel fogható eredményeket tudnak felmutatni.

Az elmúlt évek erőfeszítéseit és eredményeit 2011. évben is honorálta az Érsemjén Község Önkormányzata egy jutalomkirándulással. Hiszen „az Ezüstperje Néptáncsoport egyike a község legfontosabb, legismertebb népszerűsítőinek. Minden helyszínen ingyen lépnek fel, nemcsak fáradságot, de a szabadidejüket sem kímélik. Táncolva, vidáman elviszik a község hírét határon innen és túl, öregbítve a falu hírnevét.”¹⁶⁵ A táncos lábúak csapata ritkán hagyta el a falu határát fellépő ruhák nélkül, de 2011. június 23-a egy ilyen felejthetetlen nap volt. Meglátogatták az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkot, a Magyarország különböző tájainak népi kultúráját bemutató szabadtéri, néprajzi múzeumot. A táncosok elmondása szerint ez a kirándulás segített jobban megérteni a magyar történelmet, hogy honnan érkeztek a magyarok a Kárpát-medencébe, hogy honnan hozták magukkal a legrégebbi népdalainkat, népzeneinket. Ópusztaszer után Szarvas városába látogattak, ahol a Holt Körösön tett sétahajózás után a Szarvasi Arborétumot keresték fel.

Augusztusban a 13. Érsemjéni Falunapok rendezvénysorozaton egy hagyományőrző lakodalmat szerveztek a Fráter Művelődési Otthonban, melynek aktív résztvevői voltak a néptáncsoport tagjai. A község előljárósága fontosnak tartja a népi hagyományok ápolását és megtartását, hiszen a fiatalok jelentős részének sajnos már nincs lehetősége részt venni ilyen, hagyományos ünnepi alkalmon. A falu öregjei meséltek a régi szokásokról, hogy mi minden hogyan történt a régi lakodalmakban. Minden egyes elemét megpróbálták feleleveníteni, a testvértelepülésről, Bagamérből érkezett Lakatos Gyula, „hivatásos nagyvőfély” segítségével (kikérő, búcsúztató, vidám játékok stb.) A lakodalmas ebéd és vacsora menüje is a hagyományokat követte. Az előétel „disznóság” volt, májas és véres hurka, frissen töltött kolbász, tepertő, disznófősa mellé friss házi kenyér került az asztalra. A hagyományos tyúkhúsleves után csirke, tyúk volt felszolgálva krumpli körettel. Hajnalra maradt a töltött káposzta, utána meg sütemény. Közben nem maradt üresen egy pohár sem, házi pálinka és a faluban készített házi bor került a kancsókba. A Nagyvárad Táncegyüttes zenekara biztosította az élő zenét, népi hangszerekkel húzva a talp alá valót, majd pedig kísérettel gazdagítva a reggeli énekszót.

Október 23-án, vasárnap szintén a táncsoporttal ünnepelt a falu közössége az Érsemjéni Kazinczy Emlékmúzeum udvarán. „Kazinczy Lajos 2010-ben avatott emlékművénél emlékeztek meg a '48-as szabadságharc tizenötödik vértanújáról. Az ünnepi előadás néptáncsal gazdagon körítve mutatta be az ifjú szabadságharcos életét születésétől

¹⁶⁵ Csorba, In: Érsemjéni Hírmondó, 2011 nyár, 8 o

tragikus, ámde hősi haláláig.”¹⁶⁶ A Kazinczy műsor táncanyaga az együttes által ismert erdélyi táncok anyagából állt össze: kalotaszegi legényes és páros tánc, mezőségi és szatmári táncokból.

28. kép: *Érsemjén* - 2010

Csorba Sándor, a negyedévenként rendszeresen megjelenő *Érsemjéni Hírmondó* tavaszi számában így ír a március 15.-i megemlékezésekről. „*Érsemjén* minden évben kétszer emlékezik az 1848-as szabadságharc hőseire. Októberben Kazinczy Lajosról, a 15. aradi vértanúról külön emlékezünk meg, míg március 15-én, a magyarság egyetemes ünnepén felidézük a forradalom eseményeit, fejet hajtva a rendkívüli esemény hősei előtt. (...) Az Ezüstperje néptáncsoport az idén, eltérve az eddig megszokott hagyományoktól, egy modern, fiatalos műsort adtak elő. A rock- és a népzene elemeit ötvözve a prózai elemekkel egy dinamikus, táncos előadással tették még meghittebbé az emlékezés perceit.”¹⁶⁷

Sütő Szabolcs, az együttes vezetője, koreográfusa, a lelke a csapatnak. El sem lehet képzelni, hogy mennyi erő, kitartás és alázat van ezekben a fiatal táncosokban, akik a napi munkájuk után minden szabadidejüket a magyar néptáncnak és a néptáncsoportnak szentelik. Csak így tudnak működni. Azért olyan „egyszerű” a mindig megújuló közös munka. Nagyon széles látókörűen, finoman nyúltak a rockzenéhez, melyet minden zenei képzettség nélkül, jó érzékkel ötvöztek a népzenevel, és ebben a kettőségben a néptánc és a kortárs elemek kombinálása is hatékonyan segített.

A fegyelem, a kitartás, a következetes munka meghozza gyümölcsét. 2012 márciusában a Nagyvárad Táncegyüttes meghívására egy nagyszabású produkció részesei lehettek a csoport férfitáncosai az érmihályfalvi táncos fiúkkal együtt. A *Fényességes csillag* műsorának előkészületeiről a Nyíló Akác néptáncsoport bemutatásánál bővebben írtam.

Az I. „Iskola másképp” elnevezésű országos program 2012. április 2-6. között került megrendezésre *Érsemjénben*. Egy hét folyamán az iskolai órák helyett különböző, változatos

¹⁶⁶ Csorba, In: *Érsemjéni Hírmondó*, 2011 tél, 3 o

¹⁶⁷ Csorba, In: *Érsemjéni Hírmondó*, 2012 tavasz, 2 o

tevékenységeket, programokat kellett a pedagógusoknak kitalálniuk a gyerekeknek. A cél az, hogy érdekesek, élvezhetőek, és mindenekelőtt tanulságosak legyenek, olyan ismeretekkel gazdagodjanak, melyekre nincs lehetőség az általános iskolai tanmenetben. „A keddi napot a népi hagyományoknak szenteltük. Talán egyik legizgalmasabb és legtartalmasabb napunk volt, sok foglalkozással, élménnyel. Segítségünkre volt Sütő Szabolcs kultúra-referens,¹⁶⁸ aki hagyományos népi gyermekjátékok mellett moldvai körtáncokat és felcsíki polgári táncokat is tanított a gyerekeknek. Az ilyen rendhagyó táncházaknak a hozadéka Érsemjénben kimutatható, miszerint ugrásszerűen nő az igény az utánpótláscsoportok beindítására.

48. kép: A néptánc alaposan megmozgatta a tanulókat, 2012

A X. Partiumi NéptáncTalálkozó (2012. 07. 08.) meghatározó esemény volt a megye életében. Erre a jubileumi ünnepségre minden csapat, mint visszatérő vendég érkezett. Elsőként a házigazda, micskei gyermekcsapat lépett fel marosszéki táncokkal, majd őket követték a szalárdi gyerekek moldvai táncokkal és a biharszentjánosi Szentjánosbogarak szintén marosszéki táncokkal. A gyerekek után az ifjúság seregszemléje következett. A Felszeg Gyöngye (Kalotaszentkirály) autentikus belsőlabas kalotaszegi táncokat hoztak, a margittai Gyöngyvetők és az élesdi Pacsirták után az Érmelléki táncosok képviseltették magukat két-két koreográfiával. Az Érsemjéni Ezüstperje Néptánccsoport a frissen elkészült vajdaszentiványi táncokat és a már jól begyakorolt kalotaszegi táncokat mutatták be. Ez az előadás a nyári szezon kezdetét jelentette. Ez után a hétvége után szinte minden hét végén táncoltak a semjéniek, Biharban, Erdélyben és az anyaországban is (Érsemjén, Álmosd, Bagamér, Nyírábrány, Kismajtény, Sepsiszentgyörgy).

4. Újabb kihívások, újabb sikerek

Az új idény (2012-2013) egy új tematikus műsorral indult, melyet a mihályfalvi Nyíló Akáccal közösen állítottak színpadra. Adott volt az alkalom: október 6., a Dióverő Szíp Napok keretében a „*Ne sírjatok harangok*” című, főleg férfi táncokat felvonultató koreográfiával, emlékeztek meg az 1849-ben kivégzett aradi vértanúkra.

¹⁶⁸ Sütő, In: Érsemjéni Hírmondó, 2012 nyár, 11. o.

Alig járt le a bemutató, máris a következő a Bihar megyei *Ki mit tud?*. Nagy erővel dolgoztak kicsik, nagyok egyaránt. Plusz próbák, a késő órákig tartó edzések meghozták a várt jutalmat. Mindkét csoport a kategóriájuk I. helyezését nyerte el. A gyerekek mezőségi (ördögösfüzesi és magyarpalatkai) táncokkal, a felnőttek pedig a vajdaszentiványi tánc-koreográfiájukkal vívták ki a szakmai zsűri méltó elismerését.

49. kép: A kicsik mezőségi táncokat mutatnak be, a *Ki mit tud?* döntő, 2012

A Bihar megyei hagyományőrző néptáncsoportok számára a sok alázatos munka meghozta gyümölcsét. 2012 adventjében, a Micskei Görböc vezetője, Hodgyai Edit, úgy gondolta, hogy egy könyv formájában meg kell mutatni és példaértékűnek felhozni a többi erdélyi néptáncgyesületnek is a Bihar megyei mozgalmat. „*Hagyományőrzés és tehetséggondozás Biharban 2012-ig*”¹⁶⁹ címmel szerkesztett egy kötetet, amelyben a Bihar megyében aktívan működő néptáncsoportok életét és munkásságát mutatja be. Az Érsemjéni Ezüstperje csoportot jómagam mutattam be, mint a kötet társszerkesztője.

Az Ezüstperje néptáncgyűttes a 2013-as évet is felkészüléssel kezdte, hiszen „a tavasz mindig az alapozás és a gyakorlás időszaka. Mint minden évben ilyenkor jut idő az új produkciók elkészítésére és kigyakorlására.”¹⁷⁰ – írja Sütő Szabolcs az évi beszámolójában. A 2013-as év első nyilvános bemutatkozása a március 15.-én volt a Semjéni Kultúrházban, ahol verses, zenés, táncos ünnepi műsorral emlékeztek az évfordulóra.

A nyár érkezését vetíti elő mindig a Nyíló Akác fesztivál, ahol már rutinosan táncolnak a semjéni gyerekek is és felnőttek is, vajdaszentiványi, szatmári, mezőségi, és kalotaszegi koreográfiákkal. Majd a Debrecen melletti Vekeri tó, Berettyóújfalun, Hajdúnánás, Kiskereki, Micske, Holtmaros, Nagyvárad, Bagamér következett.

¹⁶⁹ Hodgyai 2012

¹⁷⁰ Sütő, In: Érsemjéni Hírmondó, 2013 nyár, 3o

50. kép: Néptáncosok felvonulása Holtmaros utcáin, 2013

A gyermekcsoport kedvence természetesen a Nagyváradi Virágkarnevál felvonulása volt, augusztus 21.-én, amikor is a Nagyváradi utcáin sétáltak népviseletbe a gyönyörű virágkocsikat kísérve.

Ősszel is folytatódtak a néptáncfesztiválok, melyekre a csoportot mindig szívesen hívták. Első alkalommal szerveztek Belényesújlakon néptáncfesztivált, az I. Fekete-Körösvölgyi Magyar Napok-2013 keretén belül. A találkozó főszervezőjének a micskei Görböc vezetőjét kérték fel, ki szívesen vállalta és hívta a Bihar megyei néptáncgyűteseket Belényesújlakra. A helyi Rezgő néptáncsoport mellett a borsi Galagonya gyerekcsapata, a margittai Gyöngyvetők, a micskei Görböc, a magyarremetei Kéknefelejcs, a paptamási Gilice, az érkörtvélyesi néptáncsoport, az érmihályfalvi Nyíló Akác, az érsemjéni Ezüstperje, az érkeserűi Népdalkör, a köröstárkányi hagyományőrző csoport, és a nagyváradi Csillagocska néptáncsoport vett részt a seregszemlén.

A megyeszékhelyre, Nagyváradra, a Csillagocska Találkozóra is utazott a csapat novemberben, ahol szintén a nagy találkozások, az öröm, a tánc, a jókedv lepte be a Partiumi Keresztény Egyetem dísztermét. Itt erdélyi, székelyföldi és anyaországi néptáncok színes tárháza vonult fel a táncsoportok által. Meghívottak közé tartoztak a székelykeresztúri Vadrózsák Néptáncgyűttes, a kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye Néptáncgyűttes, a hajdúszoboszlói Ördögsekér Néptáncgyűttes, a derecskei Szivárvány Néptáncgyűttes, a létavértesi Cserebingó Néptáncgyűttes, a debreceni Főnix Néptáncgyűttes, Bihar megyéből a borsi Galagonya, a micskei Görböc, az érsemjéni Ezüstperje, a belényesújlaki Rezgő, valamint a paptamási Gilice Néptáncgyűttesek.

A „*Ki mit tud?*” jubileumi gálaműsorán a közönség nagy ovációval fogadta a közel negyven érsemjéni néptáncost. Kicsik és nagyok együtt táncolták el a kedvenc szatmári koreográfiájukat. Gyermekjátékok után bemutattak egy játékos párvalasztót, melyből kialakult egy páros tánc a nagyobbak számára, majd egy közös pittyedáréval zárták a nagyon látványos koreográfiát.

51. kép: Szatmári táncok Nagyváradon, a „Ki mit tud?” jubileumi gálán, 2013

52. kép: Áldott Karácsonyt, Ezüstperje Néptáncgyűttes 2013

Az új tavasz az új műsort jelentette. Tematikus, ünnepi előadást készítettek Petőfi Sándor életútját idézve március 15-ére. Emlékezve a szabadságharcra, a forradalomra, és a forradalomban odaveszett hősökre, műsorukban az otthonmaradt családtagokra és azok lelki világára fektették a hangsúlyt. Igazi táncszínházi előadást láthattunk, ahol az Ezüstperje táncosai hol háborgó forradalmárokként, hol egy-egy falu közösségeként vagy akár az elesett családtagjaikat gyászoló szerepben voltak jelen a színpadon.

Az április-május hónap ismét egy nagyon aktív periódus volt. A hajdúnánási Naná színházzal, valamint az érmihályfalvi a Nyíló Akáccal közösen egy nagy szabású produkcióra készültek, *Legenda* címmel, melyet bemutattam a Nyíló Akác néptáncsoportnál.

Május 17-én Mihályfalván az „*Ide lábam, ne tova*” néptáncgálán táncoltak ismét a holtmarosi és a helybéli táncosokkal. Június 7.-én Hajdúszoboszlón kötötték össze a népi kultúrát a strandolással. Táncoltak a XX. Debreceni Szomszédoláson, a XII. Partiumi NéptáncTalálkozón, Micskén, de otthon is helyt álltak, hisz a nagyok tevékenyen részt vettek a Falunapok szervezésében, habár idén csak a „kicsik” táncoltak, mert a felnőtt csapat, Szent István király ünnepén, Sárospatakon mutatta be újra a „*Legendát*”. Az ősz Bagamérba és Magyarremetére való utazással és tánccal indult, a II. Fekete-Körösvölgyi Magyar Napok néptáncfesztiválra.

A néptáncsoport történetének kutatását egy kiemelkedő turnéval és előadással zárnám. Az érsemjéni táncos csapatot Székesfehérvár mellé, Pákozdra hívták, Pákozdsukorói

Csata emlékére szervezett hadtörténelmi ismeretterjesztő fesztiválra, ahol a táncosok bemutathatták ismét kalotaszegi, vajdaszentiványi és mezőségi táncos koreográfiáikat.

A 21. század felgyorsult világában a jól működő PR-nak akár életben tartó, megmentő szerepe is lehet. Az Ezüstperje Néptáncsoport felismerte és kihasználja ennek adott előnyeit. 2011-től hivatalos facebook oldaluk van, ahol csoportképek, videók láthatók, jó betekintést nyújtva a néptáncsoport mozgalmas élete után kutatóknak.¹⁷¹

Egy ilyen összetartó, fegyelmezett, jó csapat, kik ismerik egymás minden egyes mozdulatát, kik a végletekig felnéznek és kitartanak vezetőjük mellett, azok talpon tudnak maradni, teljes összpontosítással tudják bizonyítani tudásukat. 21. századi tinédzserekről van szó, egy eldugott érmelléki faluból, akik „csak” a helyi néptáncsoport tagjai. De egy közösség mindig is formálni, alakítani tudja tagjait lehetőleg a kellő jó irányba. A nagybetűs életre neveli őket, hogy bármilyen nehéz és küzdelmes is legyen egy fiatal felnőtt élete, megbecsülje, javítsa azt, mindig értékelje az apró örömeiket, a megvívott mindennapi harcokat, mert azzal válik ő naggyá, abban a közösségben, amelyben él, bárhol is legyen az.

53. kép: Érsemjéni Ezüstperje néptáncgyűttes 2014, borítókép

A helyi polgármester, Balázsi József, egy alkalommal így fogalmazott: „Büszkék vagyunk községünk néptáncosaira, akár a község nagyköveteiként is említhetnénk őket. Számos hely rendezvényeire vitték el településünk nevét és büszkén sorakoztak fel a más helységeket képviselő táncosok mellé.” 2005 áprilisától 2014 októberéig több mint 163 alkalommal léptek színpadra az Ezüstperje néptáncosai.

Bihar megyében: Érsemjén, Bihar, Biharfélégyháza, Belényesújlak, Bors, Csokaly, Diószeg, Érmihályfalva, Érselénd, Kiskereki, Magyarremete, Margitta, Micskén, Monospetri, Nagyvárad, Rév, Szalacs, Szalárd, Székelyhíd

¹⁷¹ (Feltöltve: 2014. 03. 20): Március 15. előadás <http://www.youtube.com/watch?v=XpwXy-caWKY>,
ördögösfüzesi táncok <http://www.youtube.com/watch?v=p0OBox7Ob2I>,
vajdaszentiványi tánc <http://www.youtube.com/watch?v=QpDguabsRAU>,
Kalotaszegi tánc <http://www.youtube.com/watch?v=UDtXr3ioA14>,
A Legenda www.youtube.com/watch?v=TG-zA4_hrdQ (letöltve: 2015 07 23)

Maros megyében: Holtmaros

Hargita megyében: Felsősfalva

Kovászna megyében: Sepsiszentgyörgy

Szatmár megyében: Kismajtény, Nagykároly

Magyarországon: Budapest, Álmosd, Bagamér, Berettyóújfalu, Debrecen, Földes, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Haláp, Hortobágy, Létavértes, Nyírábrány, Ópusztaszer, Pákozd, Sáropatak, Szakoly, Szarvas, Vámospércs, Vekeri-tó, Verőce.

Aki nem szereti a néptáncot, népzénet és nem teljes szívéből és teljes odaadással úzi, az nagyon hamar belefáradhat és beletörhet a nagyon kemény fizikai erőnlétet is követelő missziós feladatba. De az érsemjéni néptáncsoportot látva, mindig csak a fergeteges jókedv, erő és hangulat sugárzik a színpadról és szó sincs itt előadás mennyiségről, csak alázatról a műfaj, a népi hagyományok, a tánc és népdal iránt, egymás iránti szeretetről. Szerintük mindig élményekkel, emlékekkel és barátokkal gazdagodva tértek haza minden egyes kiszállásuk alkalmával.

Természetesen soha nem mulasztják el megköszönni a csoportok fenntartóinak az Érsemjén Község Önkormányzatának, Helyi Tanácsának, Balazsi József polgármesternek az anyagi támogatását, a népviseletek készítésének finanszírozását, Serebán Jánosnak, aki, ha kell szabadidejét is feláldozva részt vesz a csoport szállításában és nem utolsó sorban a táncosok szüleinek, akik szintén nem állnak félre, ha szükség van a segítségükre. Mai napig is határozottan vallják, hogy „vagyunk és nem is kevesen, akik még szívesen elénekeljük nagyszüleink talpalávaló nótáját magyarul és táncolunk is hozzá szép, frissen vasalt „tulipános ládából” előhalászott népviselettel és ráncos csizmával.”

5. Az Ezüstperje Néptáncsoport tagjai által kitöltött kérdőívek feldolgozása¹⁷²

5.1 Kérdőív

Személyes adatok

Ssz	Neme	Születési adatai	Születési helye	Foglalkozása	Végzettsége
1	fiú	1986. 11. 01.	Margitta	gyári munkás	12 osztály
2	fiú	1993. 10. 24.	Margitta	tanuló	
3	leány	1994. 07. 03.	Margitta	tanuló	
4	fiú	1993. 11. 11.	Nagykároly	tanuló	
5	fiú	1993. 12. 07.	Nagyvárad	tanuló	
6	leány	1994. 07. 19.		tanuló	
7	fiú	1994. 04. 14	Margitta	tanuló	
8	fiú	1992. 12. 31	Érmihályfalva	szakács	
9	fiú	1997. 01. 11.	Nagyvárad	tanuló	
10	leány	1986. 09. 19.	Érmihályfalva	ipari munkás	érettségi
11	leány	1997. 11. 18.	Margitta	tanuló	

¹⁷² A feltérképezés és a kérdőívek kiosztásának időpontja: 2012. július

12	leány	1997. 12. 24.	Margitta	tanuló	
13	leány	1997. 03. 26.	Nagyvárad	tanuló	
14	leány	1994. 01. 16.	Margitta	tanuló	
15	fiú	1993. 01. 28.	Margitta		
16	fiú	1984. 05. 14.		asztalos	szakiskola
17	leány	1993. 12. 11		tanuló	
18	leány	1996. 12. 19.		tanuló	
19	leány	1993. 02. 07.		munkanélküli	érettségi

A megkérdezett 19 Érsemjéni táncos közül: 9 fiú és 10 leány, akik 1984. május és 1997. december között születtek, tehát 2012-ben 15 és 28 év közöttiek. Az átlag életkor 19 év. 13 tanuló, 4 munkás (1 gyári, 1 ipari, 1 szakács és 1 asztalos), 1 munkanélküli és 1 táncos nem nyilatkozott foglalkozását tekintve.

5.1.1. Kérdés

<i>Ssz</i>	<i>Hány éves korától táncol?</i>	<i>Hány éve táncol?</i>	<i>Kiktől tanult táncolni?</i>
1	18	7	Sütő Judit, Sütő Szabolcs
2	12	6	Sütő J., Sütő Sz.
3	13	5	Sütő J., Sütő Sz.
4	12	7	Sütő J., Sütő Sz.
5	12	6	Sütő Sz.
6	12	5	Sütő J., Sütő Sz.
7	11	7	Sütő J., Sütő Sz.
8	12	8	Sütő J., Sütő Sz.
9	9	6	Sütő Sz.
10	19	7	Sütő J., Sütő Sz.
11	8	6	Sütő J., Sütő Sz.
12	8	6	Sütő J., Sütő Sz.
13	9	5	Sütő J., Sütő Sz.
14	15	3	Sütő Sz.
15			Sütő J., Sütő Sz.
16	21	7	Sütő J., Sütő Sz.
17	12	7	Sütő J., Sütő Sz.
18	9	6	Sütő J., Sütő Sz.
19	13	6	Sütő J., Sütő Sz.

A megkérdezett 19 érsemjéni táncos közül: 8 és 21 év között kezdtek el néptáncot tanulni, átlagban: 12,5 évesen. 3 illetve 8 év között táncolnak az Ezüstperje Néptáncsoportban, átlagban: 6,1 éve. Válaszadásuk szerint mindannyian a Sütő házaspártól tanultak táncolni, nem említik a különböző táborokban, továbbképzéseken megismert táncmestereket.

5.1.2. Kérdés

<i>Ssz</i>	<i>Volt-e néptánc-táborban?</i>	<i>Családjában táncolnak, zenélnek-e?</i>	<i>A csoporton kívül milyen alkalmakkor táncol?</i>
1	2006, 2007: Bors, 2006: Felsősófalva	senki	lakodalom
2	2006, 2007: Bors	senki	soha
3	2006, 2007: Bors	senki	lakodalom
4	2008: Bors, 2009: Kügypuszta	senki	táncház, bál, lakodalom
5	2007: Bors	senki	igen

6	2006, 2007: Bors, 2006: Felsősfalva	senki	szórakozóhelyen
7	2009: Bors	senki	lakodalom, táncház, diszkó
8	2009: Bors	bátyám s húgom	lakodalom, táncház, alkalmak
9	2007: Bors, 2009: Felsősfalva	senki	
10	2009: Felsősfalva	senki	táncház
11	2008: Bors	már nem	táncház
12	2007: Bors	senki	táncház, lakodalom
13	Bors	senki	
14	nem	senki	falunapok
15	igen	senki	
16	nem	lány és fiútestvér is	szórakozóhelyen
17	2006, 2007: Bors	senki	szórakozóhelyen, ünnepségen
18	2006, 2007: Bors	senki	szórakozóhelyen
19	2010: Bors	senki	néptáncot csoporton kívül nem

A megkérdezett 19 Érsemjéni néptáncos közül legtöbben a Borsi Határmenti Néptánc Táborban voltak, de fontosnak tartották messzebbre is elmenni és más oktatóktól is tanulni, így Felsősfalván és Kügypusztán is vettek részt néptánc táborban. 2 táncos soha nem volt néptánc táborban. Csak feltételezni lehet, hogy az ok mi lehet, amiért ők nem voltak intenzíven néptáncot tanulni. 3 táncos családjában táncolnak még. 4 táncos kivételével, a többiek mind jelöltek alkalmat, hogy a csoport próbáin és fellépésein kívül még táncolnak, lakodalmak (6), táncházak (6) alkalmával, illetve szórakozóhelyeken (4), családi összejöveteleken (2), bálokban (1), diszkóban (1) és falunapokon (1).

5.1.3. Kérdés

(jelmagyarázat: K – kedvenc, x – táncolja, o – ismeri)

Sz.	Mezőség	Számár	Kitűllő- mente	Szilágyosság	Kalotaszeg	Sóvidék	Vajda- szentivány	Felcsík	Rábdaköz	Milyen más jellegű táncokat ismer (nem néptánc)?
1	x	x			K		x			keringő, tangó
2	x	x	o		K		x	o		-
3	x	x			K		x	x		klasszikus táncok
4	K	x	x		x	x	x	x		keringő, hip-hop, break
5	x	o	K		x		x			
6	K	x			x		x			mulatós
7	K	x	x		x		x			keringő, csárdás
8	K	x			x		x			keringő, disco
9	x	x			K	x	x			
10	x	x			K		x			hip-hop, modern tánc
11		x			K		x			hip-hop, modern tánc
12	x	K			x		x			hip-hop, modern tánc
13	x	x	o		K	o	x	o		modern tánc, mazsorett
14	K	x	x	o	x	x	x	x	o	hip-hop, mazsorett, rap
15	x	x			K		x	x		modern tánc
16	x	x			K		x			mulatós
17	K				x		x			angol-, bécsi keringő, hip-hop, jazz
18	x				K		x			hip-hop
19	x	x	o		x	o	x			tangó, keringő, csárdás

Azért kedvenc táncom...:

1. A kalotaszegi, mert szerintem ez a tánc a legvirtuózabb és a zenéje is nagyon kellemes és bulizós.
2. A kalotaszegi, a szín pompás öltözet miatt.
3. A kalotaszegi, mert szerintem ez a leggazdagabb figurálisan és szép a viselete.
4. A mezőségi, mert nagyon pörgős, szeretem megpörgetni a lányokat.
5. A küküllő-menti, mert pörgős és ritmusos.
6. A mezőségi, mert szeretem a gyors ritmust.
7. A mezőségi
8. A mezőségi
9. A kalotaszegi, mert pörgős
10. A kalotaszegi, mert nagyon szép.
11. A kalotaszegi, mert szép tánc.
12. A szatmári, mert nem kell annyit forogni.
13. A kalotaszegi, mert nagyon kedvelem a népdalait és a viselete a legszebb.
14. A mezőségi, mert könnyű megtanulni, jó ritmusa van, valamint szép.
15. A kalotaszegi, a ruha miatt, nagyon jó a stílusa és a tánca.
16. A kalotaszegi
17. A mezőségi
18. A kalotaszegi
19. Nincs kedvencem, mivel minden tánc más miatt tetszik, és más miatt szeretem, ezért nem tudok sorrendet állítani.

A megkérdezett 19 Érsemjéni néptáncos közül mind a 19-en megjelölték a kalotaszegi és a vajdaszentiványi táncok alapos ismeretét, tudását (jelenleg ezekből a táncokból van készenlétben koreográfia), egy táncos kivételével mindannyian táncolják a mezőségi táncokat, 16 jól ismeri a szatmári táncokat. A székelyföldi tájegységek néptáncaiban kevesen járatosak, csak azok jelölték meg, akik eljutottak ottani táborokba. Ez azt is kimutatja, hogy az ott tanult táncanyagot nem tanították tovább a csoport tagjainak. (4 táncolja a küküllő-menti és felcsíki táncokat, 3 táncos pedig a sóvidék táncait emeli ki). 15 táncos ismeri a társas vagy modern táncok valamelyikét (keringő, tangó, hip-hop, break, mulatós, csárdás, disco, mazsorett, rap, jazz). Megjegyzem, a mulatós és a csárdás táncok megjelenése itt azt jelenti, hogy ezeket a táncokat táncolják a lakodalmakban. A magyar mulatós zenére egyedül táncolnak, egyes csárdás illetve apró cifrázó lépéseket táncolva, míg a csárdást a faluban hasonlóan, mint a környék falvaiban. Eltolt kettes csárdás simán, vagy dobantásos változatban melyet általában külső lábas fent hangsúlyos páros forgó követ. A gyorscsárdásban két pár, esetleg több is összeáll, és vállfogásos körcsárdást táncolnak. Figurálisan ugyanazt, mint a párban táncolt csárdásban: kettes vagy egyes csárdás lépés és forgás mindkét irányba. A váltás sima mellélépéssel történik.

Arra a kérdésre, hogy melyik tánc áll hozzájuk a legközelebb, talán az éppen táncolt, esetleg valamelyik más a repertóriumából, a feltételezéseimet igazolták. Az a tánc, amit épp abban a periódusban a legtöbbet táncoltak, a kalotaszegi táncok, és a mezőségi táncok, amit már régebről ismernek. Érdekességként jegyzem meg, hogy nem kedvence senkinek sem a vajdaszentiványi tánc, pedig 2012.-ben a csapat legújabb, legfrissebb koreográfiája. Érdeemes lenne egy pár év múlva megismételni a kérdést, hogy ez mennyire változott az évek elteltével.

Nagyon érdekes lehet az, hogy mi alapján válik egy tájegység zenéje, tánca valakinek a kedvencévé: mert „a legvirtuózabb és a zenéje is nagyon kellemes és bulizós”, „színpompás öltözet” miatt, a „leggazdagabb figurálisan”, mert „nagyon kedvelem a népdalait és a viselete a legszebb” vagy „mivel minden tánc más miatt tetszik, és más miatt szeretem, ezért nem tudok sorrendet állítani”. A tánc okozta felszabadultságról, az örömről, a szépségről beszélnek mindannyian.

5.1.4. Kérdés

Ssz	Melyik tájegység népzenejét, népdalait ismeri	Melyik tájegység népdalait éneklí szívesen	Melyik népdal a kedvence	Játszik-e hangszeren
1	Kalotaszeg, Mezőség, Szatmár	Kalotaszeg	mindet szeretem	-
2	Kalotaszeg, Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Felcsík, Vajdaszentivány	Mezőség	Ez az utca szebeni – a fülbemászó dallam miatt	-
3	Kalotaszeg, Mezőség, Szatmár, Küküllőmente	mindegyiket	Mind azt mondják, hogy nem kapok szeretőt – mert ezzel kezdődik a koreográfiánk	-
4	Mezőség, Szatmár, Küküllőmente, Sóvidék	Szatmár	Elmegyek, elmegyek	gitár
5	Felcsík, Mezőség	-	-	-
6	Kalotaszeg, Mezőség	Mezőség, Vajdaszentivány	Elmegyek, elmegyek, jó messzire – tetszik a szövege	-
7	Kalotaszeg, Mezőség	Kalotaszeg, Mezőség	Új forrás	dob, basszusgitár, zongora, hegedű, nagybőgő
8	Kalotaszeg, Mezőség	Kalotaszeg, Mezőség	Nem úgy van most, mint volt régen	dob, basszusgitár, zongora, hegedű, nagybőgő
9	Mezőség, Szatmár	-	-	-
10	Kalotaszeg, Mezőség	Mezőség	Jönnek, jönnek – mert szép	-
11	Kalotaszeg, Mezőség	Mezőség	Jönnek, jönnek – mert szép	-
12	Kalotaszeg, Mezőség	Mezőség	Ez az utca szebeni – hogy miért, nem tudom	-
13	Kalotaszeg, Szatmár, Mezőség	Mezőség	Édesanyám, sejahaj	-
14	Mezőség, Szilágyság	Mezőség, Szilágyság	Jaj, Istenem, de víg voltam – mert szép dallama van	-
15	Kalotaszeg	-	Most múlik pontosan	-
16	Szatmár, Ördöngösfüzes	mindent	Zúg az erdő, zúg a mező – mert szeretem a dallamát	-
17	Kalotaszeg, Mezőség	bármely tájegység	Ha én rózsá volnék	-
18	Mezőség	Mezőség	A Csitári hegyek alatt	-
19	Kalotaszeg, Mezőség, Küküllőmente, Sóvidék	mindegyiket	Nincs kedvenc	-

A megkérdezett 19 Érsemjéni néptáncos közül: 18 táncos a Mezőség (1 kiemelte, hogy Ördögösfüzes zenéjéről beszél) népzenejét jelölte meg, hogy azt ismeri a legjobban, 17 Szatmár népzenejét ismeri bennfentesebben, 14 a Küküllőmente népzenejét ismeri jobban, 13 Kalotaszeg népzenejét, 2 Felcsík és Sóvidék népzenejét is ismeri jól, Vajdaszentivány és Szilágyság népzenejét 1-1 táncos jelölte meg ismertként. Ez is alátámasztja azt a feltételezést, hogy teljes összhangba van a néptánc a népzene és a népdalok ismerete.

Arra a kérdésre, hogy melyik tájegység népdalait éneklik szívesen, a következő válaszokat kaptam: 4 táncosnak mindegy, hogy melyik tájegységről van szó, mert mindegyiket szereti, 10 jelölést kapott Mezőség, 3-at Kalotaszeg, 1-1 jelölést kapott Vajdaszentivány, Szilágyság és Szatmár. Ez az adat sem nagyon kitűnő, hisz ismerve a táncsoportot, tudom, hogy szeretnek, és szinte mindenki tud is énekelni.

Hogy kinek mi a kedvenc népdala, az érsemjéni táncosoktól sokkal változatosabb válaszokat kaptam, mint az érmihályfalviaktól. Egy helyen van feltüntetve a népdal mellett a tájegység, ahonnan származik (16. kérdőív), és kevés személyes véleményt kaptam a *miért* kérdésre, talán a mélyinterjú jobban rávilágított volna e kérdésre. De így is több népdalcím is kiderült a válaszadóktól: „*Ez az utca szebeni*” kezdetű ördögösfüzesi népdal, „*Elmegyek, elmegyek, jó messzire*” kezdetű népdal, szintén két táncos kedvence. A többiek más-más tájegység népdalait írták, amiket zömében a táncoreográfiákban énekelnek: „*Jönnék, jönnék*”, „*Mind azt mondják, hogy nem kapok szeretőt*”, „*Jaj, Istenem, de víg voltam*”, „*Zúg az erdő, zúg a mező*”, a „*Nem úgy van most, mint volt régen*”, az „*Új forrás*”, az „*Édesanyám, sejahaj*”. Kivétel is van, az „*A Csitári hegyek alatt*” kezdetű népdalt is említésre kerül, úgy, mint a „*Most múlik pontosan*”, a Quimby zenekar által és a „*Ha én rózsá volnék*”, Bródy János által írt dalok is.

Hangszeren, nem meglepően, kevesen játszanak, a 19-ből 3 táncos: 1 gitározik, 2 pedig több hangszert is felsorol, amelyen játszik: dob, basszusgitár, zongora, hegedű és nagybőgő. Ez feltételezéseimet beigazolta, hisz ahogy Érmihályfalván sem, úgy a faluban sincs szakképzett művészeti oktatás. Aki hangszeren szeretne játszani az autodidakta módon tanul és gyakorol.

5.1.5. Kérdés: Milyen körülmények hatására kezdett el magyar néptáncot foglalkozni?

1. Elkezdtek az oktatást a faluban, megtetszett és azóta táncolok.
2. A kíváncsiság hajtott.
3. A magyar kultúra megőrzése végett.
4. Mert minden barátom elkezdett táncolni és én sem akartam kimaradni.
5. Hobbiból.
6. Szórakoztatás.
7. A tánc iránti szeretet miatt.
8. A tánc iránti szeretet miatt.

9. Hobb
10. Mert már kiskoromtól érdekelt, csak nem volt ki oktassa.
11. Az osztálytársak beszámolója, hogy milyen szép és jó.
12. Az osztálytársak és barátok befolyásolása.
13. Szülők hatására, de nagyon megkedveltem.
14. Mert nagyon megtetszett és nagyon megszerettem.
15. Mert nagyon megtetszett és beleszerettem
16. Mert szeretek táncolni és szórakoztat.
17. Szórakoztató jelleggel.
18. Hobb hatására.
19. A kíváncsiság hajtott és már az első naptól nagyon megszerettem a néptáncot.

A megkérdezett 19 Érsemjéni néptáncos nagyon is hasonló értelmű válaszokat adott, eltérő megfogalmazásban. Legtöbbjük azért kezdtek el a néptáncsoportba járni, mert a faluban erre lehetőség adódott. A 2005-2006.-ban átlagban 12,5 éves fiatalok, szerettek volna valami különlegessel foglalkozni és akkor csak a néptáncra volt lehetőség. A család, a barátok, az iskolatársak is mind buzdították a táncolni kívánó fiatalokat, mert egy kitörési lehetőséget véltek benne felfedezni. Helyesen, hisz a megkérdezett jelenlegi táncosok, 6,1 éve rendszeres tagjai egy 7 éve született néptáncegyüttesnek. A hobbjuknak élnek, szeretik, amivel foglalkoznak, így szeretnek, egy kicsit másképpen, kulturált módon szórakozni.

5.1.6. Kérdés: Mit jelent személyesen a magyar néptánc, népzene ismerete?

1. Szerintem amióta táncolok, gazdagabb lettem valamivel, kaptam valami pluszt, amit más emberek nem kapnak meg, akik nem táncolnak.
2. Számomra egy különleges adottság, mivel nem szégyelljük, amit csinálunk.
3. Számomra nagy kincs, mivel nem mindenkinek adatik meg, hogy egy ilyen gazdag kultúrát művelhet.
4. Nagyon szeretem a néptáncot és népzénét, hisz nagyon jó továbbvinni a hagyományokat.
5. A magyar kultúra tájegységeinek ápolását.
6. Hagyományőrzés.
7. Egyszerűen nagyon jó!
8. Számomra nagyon sok mindent jelent. Egyszerűen nagyon jóóóóóó!!!
9. A magyar kultúra ápolását.
10. Sok régi hagyomány tovább fenntartását és tovább adása.
11. A régi hagyományok továbbadása.
12. Nagyon sokat jelent. Nagyon szeretem, szórakoztat, megnyugtat, stb.
13. Büszke vagyok, hogy ilyet is tudok.
14. Számomra a néptánc a boldogságot, egy kis családot jelent.
15. Mindent jelent. Boldogság.
16. Kikapcsolódást, nyugalmat.
17. A hagyományok, szokások fenntartása az utókor számára.
18. Hagyományőrzés.
19. Személy szerint nagyon örülök, hogy megismerhettem ezt a kultúrát, hisz magyarnak születtem és ki foglalkozna magyar néptáncal, ha nem más, mint a magyarok? Büszke vagyok arra, hogy magyar lehetek, és hogy ismerem a hagyományainkat.

A megkérdezett 19 Érsemjéni néptáncos őszintességgel írtak arról, hogy mit jelenet számukra, hogy megadatott nekik egy ilyen lehetőség, hogy a néptáncal, magyar néphagyományokkal ismerkedhettek meg. Egy mélyinterjú jobban rávilágított volna erre a fontos kérdésre, de így is egységes képet lehet kialakítani arról, hogy mindannyiknak mennyire fontos a csoport léte, mennyi örömet okoz a fiatalságnak az, hogy ilyen szórakozási

formát üznek. Büszkék arra, amit tudnak, a néptánc a boldogságot, egy kis családot jelent számukra, egyben szórakoztatja, megnyugtatja és kikapcsolódást nyújt a tánc.

5.1.7. Kérdés: Melyik más településre, országba jutott el a néptáncsoport által?

Ssz	Település	Ország
1	Nagyvárad, Micske, Bihar	Magyarország
2	Micske, Nagyvárad, Bagamér, Gálospetri, Szalacs, Budapest, stb.	Magyarország
3	lakóhelyem mellet lévő településekre, valamint Budapest, Verőce, Holtmaros	Magyarország
4	Érmihályfalva, Érselénd, Micske, Nagyvárad, Bors, Telegd, Székelyhíd, Holtmaros, Nagykároly, Érbogyoszló, Margitta, Gálospetri, Monospetri, Szalacs, Kereki, és további számtalan jó helyen, ami már nem jut eszembe.	Magyarország
5	Holtmaros, Nagyvárad, Budapest, Verőce	Magyarország
6	külföld, belföld	Magyarország
7	számtalan helyre	Magyarország
8	számtalan helyre	Magyarország
9	Nagyvárad, Budapest, Verőce, Holtmaros	Magyarország
10	Holtmaros, Hajdúnánás, Verőce, Hajdúszoboszló, Micske, Szatmár, Nyírábrány, Létavértes, Álmosd, Szakoly, és sok más helyre	Magyarország
11	Hajdúnánás, Álmosd, Micske, Verőce, Nyírábrány, Bors, Érmihályfalva, stb.	Magyarország
12	Micske, Hajdúnánás, Holtmaros, Verőce, stb.	Magyarország
13	Földes, Holtmaros, Érmihályfalva, Nagyvárad	Magyarország
14	Érszalacs, Földes, Hajdúnánás, Micske	Magyarország
15	Nagyvárad, Holtmaros, meg még sok helyen	Magyarország
16	külföldön és belföldön	Magyarország
17	külföldön és belföldön egyaránt	Magyarország
18	külföld, belföld	Magyarország
19	Románia szerte nagyon sok helyre	Magyarország

A megkérdezett 19 érsemjéni néptáncos rengeteg települést sorolt fel, ahol is megfordultak a néptáncsoporttal, mutatva, hogy a 7 év alatt mennyi emlék, mennyi utazás és fellépés volt a néptáncsoport életében. 28 különböző települést említenek meg, melyek közül 10 található Magyarországon (35,7%), és 18 Erdélyben (64,3%).

A rangsor első hat helyezettje: Nagyvárad, Micske, Holtmaros, Verőce, Hajdúnánás és Budapest. Az első három helyezett erdélyi és a másik három pedig magyarországi település. Megjegyzem ez az arány a szomszédos Nyíló Akác néptáncgyüttes esetében 4-2 volt Magyarország javára. Mindkét csoportnál a holtmarosi és a budapesti közös fellépések meghatározó jellegűek maradtak.

5.1.8. Kérdés: Tanulmányaiban segít-e a magyar néphagyományok ismerete?

Származott-e előnye vagy hátránya abból, hogy ismeri a népi kultúrát?

Ssz	Tanulmányaiban segít-e	Előny	Hátrány
1	nem, mert már dolgozom	igen	nem
2	nem	igen	nem
3	igen	igen	soha
4	nem, mivel én román osztályba járok	igen	nem
5	igen	igen	nem
6	igen	igen	nem
7	igen	igen	nem

8	igen	igen	nem
9	igen	igen	nem
10	igen	igen	nem
11	igen	igen	nem
12	nem segít	nem	nem
13	igen	igen	nem
14	igen	igen	nem
15	nem	igen	nem
16	nincs köze a néptáncnak a munkámhoz	nem	nem
17	igen	igen	nem
18	igen	igen	nem, soha
19	Nem olyan suliba jártam, ahol a hagyományok terén a tudásomat kamatoztatni tudtam volna, ezért segítenie sem volt szükség.	Ahogy a fellépésekre járunk, sok új táncokkal ismerkedünk meg és így más csoportok által, új barátokra teszünk szert.	Számomra eddig nem volt és nem is lesz soha hátrány.

A megkérdezett 19 érsemjéni néptáncos felelete hasonlóan kielégítő, mint a Nyíló Akácósoké. Mindenki válaszolt a kérdésre, IGEN-NEM-ekkel. Szintén a mélyinterjú segített volna a bővebb válaszok adására, de nem az volt a cél.

A „Tanulmányaiban segít-e a magyar néphagyományok ismerete?” kérdésnél: 12 határozott IGEN (63,1%) és 7 NEM (36,9%) válasz érkezett. A nemleges válaszok voltak többé-kevésbé megindokolva, „mert már dolgozom”, „mivel én román osztályba járok”, „nincs köze a néptáncnak a munkámhoz” vagy, mert „Nem olyan suliba jártam, ahol a hagyományok terén a tudásomat kamatoztatni tudtam volna” magyarázatokkal.

A „Származott-e előnye abból, hogy ismeri a népi kultúrát?” kérdésre, 17 IGEN választ kaptam, ez az esetek 89,4%, és 2 esetben NEM volt a válasz (10,6%). A „Származott-e hátránya abból, hogy ismeri a népi kultúrát?” kérdésre, 100%-os NEM választ kaptam, két esetben a hangsúlyosabb „soha” szócskával feleltek.

5.2. Beszélgetés Sütő Szabolccsal és Judittal, az Érsemjéni Ezüstperje Néptáncscsoport alapítóival és vezetőivel, Érmihályfalva, 2012. április 2.

Az együttesvezető házaspárral több évtizede ismerjük egymást. A célirányos baráti interjú alatt az általuk nevelt és vezetett néptáncscsoportról, és a jövőbeli tervekről beszélgettünk.

Szabolcs szívesen emlékszik vissza a Venkli Pisti korosztályának csoportjára, de ők már „kiöregedtek”, az más volt. Ők a régmúlt idők csoportja volt, és nem is baj, hogy új alapokra lett téve a mostani csoport, mely 2005-ben indult, mint az Ezüstperje Gyermeknéptáncscsoport. Rengeteg felkérése van a táncscsoportnak, szívesen mennek bárhova ahova anyagi támogatást ad az önkormányzat, vagy ha a meghívó fél kifizeti a szállítási díjat, mert fellépti díjat a csoport soha nem kért.

A falunak nagyon sokat jelent a csoport, de első sorban a srácoknak, a gyerekeknek, hogy a csoporton belül vannak. Nekik ez minden. Annyira megszerették egymást és a közösséget, meg ezt a néptáncmozgalmat, hogy nagyon nehéz lesz nekik ebből kiszállni. Ha felnőttek lesznek, biztos vagyok benne, hogy ez az életüket végig fogja kísérsni, vallja Judit. Ha valami folytán, muszáj valakinek abba hagynia a táncot, továbbtanulás, munkahelyi elvárások miatt, sírva nézték végig az előadást.

A település, annak önkormányzata úgy tekinti, hogy az Ezüstperje egy személyben „Érsemjén kulturális nagykövete”, mert más ilyen minőségű tevékenység nincs a községben, melyre büszke lehetnek akármerre. A gyerekek nem mind semjéniek, Mihályfalváról is járnak az Ezüstperjébe, négy gyerek Feketefalu lakik, és három román anyanyelvű gyermek is jár a csoportba, tökéletesen elsajátítva a magyar nyelvet, néptáncokat és népdalokat. Tavasztól általában nagyobb a létszám, télen nincsenek annyian, vagy, mert túl hideg van, vagy, mert túl hamar sötétedik. Több szülő hozza-viszi a gyerekeket télen.

A község büszkesége a Szabó József által tanított *semjéni botos* tánc. Miért nincs az ma az Ezüstperje műsorán? Megtudtam, hogy a kondás, botos táncsal az a helyzet, hogy tulajdonképpen pihentetik. Azok az emberek, akik ezt annak idején táncolták, akiknek ez a tánca volt, azok nem táncolnak már. Egyszerűen szétmentek, dolgoznak, nincs idejük. Szabó József unokája, Imike, táncol a nagycsoportban, tehát rajta keresztül bármikor fel tudnák eleveníteni ezt a táncot, színpadra lehetne tenni. Teljesen újra kellene gondolni, mert egy letűnt kor műsorszáma. Táncmotívumaiban elég szegényes, az énekek és az áradó jókedv dominált az előadásokon. A falu biztos örvendene, hogy megint látják a „sajátjukat”, mert még élnek olyanok, akik ezt annak idején táncolták. Pihentetik a témát, nem beszélnek róla. „Az Ezüstperjének most nem az a profilja, hogy a kondástáncot mutogassa ... habár lehetne. Talán, évek múlva”.

A táncok, a tanított táncdialektusokról érdeklődök, hogy miért pont ahhoz a táncanyaghoz nyúlnak, nem lepődöm meg, hisz a többi Bihar megyei néptáncsoprot vezetői is ugyanazt az elvet vallják. Az együttes célja első sorban az erdélyi magyar tánc kultúra, az erdélyi táncdialektusok megismerése, megtanulása. A nagyok már több erdélyi magyar tájegység táncát ismerik. A legújabb egy vajdaszentiványi koreográfia, a következő egy küüllömenti magyar táncokban álló táncfűzér lesz. De a tarsolyból szinte bármikor elő lehet húzni a szatmári táncokat, mezőségi, ördöngösfüzesi, kalotaszegi, sóvidéki táncokat, akár koreográfia, akár szabad tánc formájában. Magyarországi, felvidéki táncokban még nem gondolkodnak, habár nem határolódnak el tőlük. A Bihari, vagy akár Hajdú-Bihari falunapokon azt a fajta zenét és ugrós jellegű táncot jobban ismerik, közelebb áll hozzájuk, mint egy mezőségi, vagy egy vajdaszentiványi forgatós jellegű tánc és nem nehezebb

megtanulni sem. Látványos koreográfiákkal, szép ruhákkal el lehet kápráztatni úgy a gyerekeket, mint az ifjúságot. De amíg a sajátjukat nem tudják, addig nem mennek el ezek a táncok irányába. Persze azért az ugrós technika mindig jelen van a próbákon, mint bemelegítő gyakorlat. Csak nincs megfogalmazva, hogy ez akár egy figurásor is lehetne a kalocsai marshoz.

A sok közös próba, fellépés, utazás, tánc tábor egy olyan összefogott jó csapatá kovácsolta a csoportot, hogy „egymásért kútba ugranának, ha kellene”. Óriási a kölcsönös bizalom. A szülők is bátran engedik a gyerekeket, mert tudták, hogy nem rossz társaságban vannak, hanem tisztelt és megbecsült felnőtt felügyelete alatt. „Ha azt mondom, hogy megyünk, ők nem azt kérdik, hogy hova, hanem hogy mikor”. Az önkormányzat tartja fenn a csoportot, így oda mennek, ahova első sorban képviselni kell a települést. Egy nyári tánc táborozás a falusi szülőnek anyagilag igen kemény erőfeszítés. Ha van útiköltségre támogatás, akkor megy a tánccsapat, ha nincs, akkor sajnos nem tudnak eleget tenni a felkéréseknek.

54. kép: Sütő Judit és Szabolcs, az Ezüstperje Néptánccsoport alapítói és vezetői¹⁷³, 2012

5.3 Összegzés, konklúziók

Az 2005-ben indult Ezüstperje Gyermeznéptánccsoport egy hiánypótló csapat, mely egy érmelléki kis faluban jött létre, ahol más ilyen minőségű tevékenység nincs a községben. 8 éves múltja és remélhetőleg sok év jövője van az együttesnek, mely 2012-ben 22 táncost jelent. A legfiatalabbak 14 évesek, a legidősebb 25 éves, átlagban 6 éve van együtt ez a csoport.

A falunak nagyon sokat jelent a néptánccsoport, de első sorban egy kulturált szórakozási forma a gyerekeknek, mely olyan magas szakmai szinten mozog, hogy megállja a helyét külföldi színpadokon is. Anyagi támogatást a falu önkormányzatától kapnak, ami azt is jelenti, hogy reprezentálják szülőfalujukat. Levonhatom a következtetést, hogy átlagban szerényebb anyagi háttérrel rendelkező családok gyerekei a csoport tagjai, tehát a csoporttal

¹⁷³ Köszönettel tartozom Sütő Szabolcsnak és feleségének Juditnak a szíves vendéglátásokért, a hosszan tartó beszélgetésekért, a csoportok lelkes bemutatásáért, adatokért, fényképekért, újságcikkekért. Isten tartsa meg őket erőben, egészségben, hogy még több évtizedig munkálkodhassanak, taníthassák és neveljék Érsemjén község feltörekvő fiatalságát!

való kimozdulás a faluból az egyeseknek egy-egy kirándulás, egy tánc táborban való részvétel meg óriási megerőltetés a családoknak. Mégis szakmailag ez nem mondható el a csapatról, hisz többször is a megye legjobb amatőr néptánc csoportjának lett kikiáltva.

A csoport vezetője, Sütő Szabolcs, a falu kultúra-referensi állását tölti be, felesége Mihályfalván az RMDSZ irodában dolgozik. Ők sem rendelkeznek táncos vagy pedagógusi szakirányú végzettséggel. A többi Bihar megyei néptánc csoport vezetőivel, ők is ugyanazt az elvet vallják. Az együttes célja első sorban az erdélyi magyar tánc kultúra, az erdélyi tánc dialektusok megismerése, megtanulása és bemutatása. Szakmai szempontból elmondhatom, hogy összességében szebben, összehangoltabban táncolnak, mint az érmihályfalvi táncosok, lendületük, mozgásuk sokkal kifinomultabb. Énektudásuk is sokkal magasabb szinten van, mint a városon élő, velük egykorú társaiké. Vajon ez a falusi elszigeteltségből ered? Vagy a csoportvezetők szakmai tudásából? Azt ki tudom jelenteni, hogy bár csak különböző gyorstalpaló koreográfusi felnőttképzéseken vettek részt, a Sütő házaspár nagyon jól táncol, mindketten nagyon jól énekelnek és nagyon kifinomult stílusérzékkel rendelkeznek, melyet át is tudnak adni táncosaiknak.

Ebből kifolyólag nagyon szépek a színpadra tett koreográfiáik, melyekben mindig van egy kis játék, egy kis humor. A legújabb egy vajdaszentiványi koreográfia, és egy küküllőmenti magyar táncokban álló táncfűzér. De a tarsolyból szinte bármikor elő húzhatják a szatmári táncokat, mezőségi, ördögösfüzesi, kalotaszegi, sóvidéki táncokat, akár koreográfia, akár szabad tánc formájában.

Emberi mivoltukból a csoportban óriási a kölcsönös bizalom. A szülők is bátran engedik el a gyerekeket, mert tudják, hogy nem rossz társaságban vannak, hanem a község tisztelt és megbecsült felnőtt felügyelete alatt. Mély őszintésséggel vallják, hogy a Sütő házaspár által megadatott nekik egy lehetőség, hogy a néptáncal, magyar néphagyományokkal ismerkedhettek meg. A hobbijuknak élnek, szeretik, amivel foglalkoznak, így szeretnek, egy kicsit másképpen, kulturált módon szórakozni. Mindannyiknak fontos a csoport léte, örömet okoz a fiatalságnak az, hogy ilyen szórakozási formát üznek. Büszkék arra, amit tudnak, a néptánc a boldogságot, egy kis családot jelent számukra, egyben szórakoztatja, megnyugtatja és kikapcsolódást nyújt nekik.

Mindkét érmelléki néptánc csoport léte, munkássága bizonyítja a magyar tánc házmozgalom létjogosultságát, a magyar néptánc, népzene megtartó erejét a fiatalság és a magyarnak való megmaradás számára.

V. Fejezet

A Nagyváradi Csillagocska Néptáncgyűttes és Zenekar

1. Nagyváradi

*1.1 Nagyváradi történelme*¹⁷⁴

A jelenkori város történelme a 10. században a várral kezdődik. Neve mutatja, hogy megerősített hely volt - vár -, a -d kicsinyítő képző arra utal, hogy kisméretű. A legrégebb feljegyzés szerint azon a helyen állott, ahol a Hévíz (Pece-patak) a Körösbe ömlött. Folyóvizektől, mocsaraktól körülvett alacsony magaslaton épült, hadászati szempontból kiváló helyen. A hagyományok szerint Szent László itt monostort alapított prépostsággal és társaskáptalant 24 kanonokkal, amelyet uralkodásának második felében, 1083 és 1095 között püspökséggé emelt. Az első monumentális székesegyház még maga László király kezdte építtetni, Szűz Máriának szentelve. Hosszúsága 60 m, szélessége 25 m volt, egy fő- és két mellékhajóval, a négy sarkán egy-egy toronnyal.

László király 1095. július 29-én halt meg Zólyomban és Somogyváron temették el ideiglenesen. Váradi első írásos említése is innen ismert - mint civitas Waradiensis -, 1113-ból maradt fenn a zólyomi Benedek-rendi apátság egyik oklevelében. Később, valamikor 1113 és 1140 között László király holttestét átszállították Váradra, és itt helyezték el örök nyugalomra. László sírja rövidesen zarándokhellyé vált, s így Székesfehérvár után Váradi hamarosan a magyar királyság második legfontosabb vallási és szellemi központjává fejlődött. A középkori László-kultusz kibontakozásához a döntő lépést III. Béla tette meg, aki 1192-ben, pápai jóváhagyással, szentté avatta Lászlót. Életéről, vitézi tetteiről és a neki tulajdonított csodákról legendák, népi énekek, mondák születtek.

1241-ben a tatárok előbb lerombolták a várost, majd a vár falait. Elpusztultak a püspökség és a káptalan összes iratai. Csodával határos módon menekült meg a Váradi Regestrum 389 pert tartalmazó jegyzőkönyve, az 1208-1233-as évekből.

A tatárjárás után a várost és a várat újraépítik. Benépesül a város, újraéled Szent László kultusza. Szokássá vált, hogy a magyar királyok koronázásuk után elzarándokoltak Szent László sírjához, s többen ide temetkeztek, mint II. István, II. Endre, Károly Róbert felesége, Beatrix, Nagy Lajos lánya, Mária, majd később Zsigmond király.

Mind érezhetőbbé válik a nyugati szellem, Itáliában tanult számos kanonok és püspök. A nagy építkezések tömegesen vonzották ide az itáliai, vallon, flamand, német kőfaragókat,

¹⁷⁴ <http://www.oradea.ro/pagina/istoria-orasului-oradea?limba=2>

mestereket. Ezek telephelyeit jelzik a különböző városnegyedek nevei, mint Olaszi, Velence, Bologna, Pádua.

1390-ben a Kolozsvári testvérek elkészítették Szent László aranyozott lovas szobrát is, amelyet a székesegyház előtt állítottak fel. Az ostromló törököket babonás félelem töltötte el, míg 1660-ban el nem pusztították a többi királysoborral együtt.

A Dózsa-féle parasztfelkelés Váradot is érintette. 1514 tavaszán a lázadók Lőrinc pap vezetésével felgyújtották a várost, ostrom alá vették a várat. Szapolyai János erdélyi vajda Fogaras kapitányát, Tomory Pált küldte a váradiak megsegítésére, aki leverte Lőrinc pap seregét.

1541-ben a törökök elfoglalták Budát, ahonnan nagy menekültáradat indult el. Ennek egy része Váradra jött, közülük sok kézműves, közember és pap telepedett le Olasziban. Ez időtől számítjuk Erdély különválását, majd az Erdélyi fejedelemség létrejöttét. 1552-ben Köleséri Kristóf lép fel Luther tanaival Váradon. 1557-ben, Izabella királynő híve, Varkocs Tamás elfoglalta a várat, lefoglalta a káptalan minden birtokát. Ez a reformáció győzelmét is jelentette. Megszűnt a római katolikus püspökség, az egyház legértékesebb tárgyait a Báthoriak ecsedi várába menekítették. Várad első reformátora Czeglédi György volt, akit Varkocs hívott meg 1557-ben. A város polgárai áttértek a protestáns hitre. A váradi zsinat 1562-ben elfogadta az új hitvallást, és megválasztotta szuperintendensnek Melius Juhász Pétert.

A nagy fejedelmek, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György és felesége, Lorántffy Zsuzsanna idejében felvirágzott a város. Támogatták a református egyházat, kollégiumot létesítettek. Hoffhalter Raffael, lengyel származású nyomdász 1565-ben telepedett le Váradon és indította el nyomdáját. Hoffhalterék után hatvan évvel újra fellendült a váradi könyvnyomdászat Szenczi Kertész Ábrahám vezetése alatt. A nyomda felállítását a nagyon hiányzó Biblia kinyomtatása indokolta. Szalárdi János Siralmas krónikája szerint a nyomdát Bethlen István hozatta Luneburgumból, a tojásdad metszésű betűket pedig I. Rákóczi György 1640-ben. 1653-ban látott napvilágot az *Approbatae Constitutiones Regni Transilvaniae* (Az erdélyi királyság jóváhagyott határozatai). A Váradi Biblia nyomtatását 1657-ben megkezdték, Tótfalusi Kis Miklós szerint 1500, Bod Péter szerint 1000 példányban. Ezt a példányszámot legújabb kutatások azonban cáfolják¹⁷⁵, a Biblia méretét is tekintve kb. 150 példányt nyomtathattak belőle. Nem tudták befejezni az 1660-as török ostrom miatt, de sikerült a nyomdát és a Biblia kinyomtatott íveit kimenekíteni a várból és Kolozsvárra szállítani, ahol befejezték a munkát. A református kollégium I. Rákóczi György és Lorántffy

¹⁷⁵ dr. Fekete Csaba a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárának osztályvezető szakreferense, a régi nyomtatványok teológiai és angol nyelvű dokumentumainak kutatója szerint.

Zsuzsanna pártfogását élvezte: pénz és ingatlanok adományozásával támogatták. A református kollégium nagy hírnévnek örvendett külföldön is. Tanára volt Köleséri Sámuel professzor, aki héber és görög nyelvet tanított, ő látta el széljegyzetekkel a Várad Bibliát.

Mivel a város lakossága a Rákóczi-szabadságharc idején végig kitartott a császári helyőrség mellett, III. Károly magyar király (VI. Károly osztrák császár) 1712. november 27-én császári dekrétummal megerősítette a II. Rudolf által 1600-ban a váradiaknak adományozott összes kiváltságokat, többek között a címer és pecsét használatának jogát. Ezt követi az ún. barokk újjáépítési korszak. 1725-ig helyreállítják a vár védműveit, rendbe tették a palotát. 1775-1776 között még egy emeletet húztak a palotára és megépítették a ma is álló helyőrségi templomot.

1717-től Csáky Imre püspök felépítteti a mai Szent László-templomot, a második székesegyházat. 1771-ben Szentzy István kanonok betelepítette a Szent Orsolya-apácákat, rendházat és iskolát építtetett számukra. Ez a mai Ady Endre Líceum. Salamon József kanonok árvaházat építtetett a Szent József Fiúnevelő Intézetnek, ma ebben székel a Tanfelügyelőség. 1752-ben, Forgách Pál püspök idejében megkezdődött az új székesegyház, majd 1762-ben, Patachich Ádám püspök idejében az új püspöki palota építése. A székesegyházat Kollonitz László püspök szentelte fel 1780. június 25-én. 1753-ban megkezdtek a Kanonok sor építését, majd 1875-ben fejezték be az utolsó, tízedik épületet. Az 1773-ban elűzött jezsuiták után, a premonstreiek szervezték újjá a fiúk gimnáziumi oktatását, az Orsolya-rend pedig a leánynevelést vállalta fel.

1798. augusztus 26-án a Fekete Sas Szálló nagytermében tartották az első magyar nyelvű színi előadást, bár nem minden előzmény nélkül, ugyanis már a 17. században játszottak rögtönzött színpadon a református gimnázium hallgatói, majd később a jezsuiták kollégiumában is előadtak, a latin és magyar nyelvű színdarabokat.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc idején jelentős szerep jutott Váradnak. Itt volt a honvédség hadfelszerelési központja. Kossuth Lajos a magyar Birminghamnek nevezte Váradot. A forradalom itteni hősei: Nagy Sándor József honvéd tábornok, az aradi vértanú, Szacs vay Imre országgyűlési képviselő, akit Pesten végeztek ki, Bémer László püspök, akit előbb halálra, majd húszévi várfogságra ítélték, Rulikowski Kázmér dzsidás kapitány, akit Váradon lőttek agyon.

1848-ban a két testvérváros, Várad-Újváros és Várad-Olaszi közös követválasztási jogot kapott. Így valósult meg a régóta óhajtott egyesítés. Ettől kezdve beszélhetünk Nagyváradról. Polgármesternek Bölönyi Menyhért lett kinevezve. Végül 1850-ben, a már régóta együtt élő Várad-Újvárost, Várad-Olaszit, Várad-Velencét és Várad-Váralját közös közigazgatásba szervezik.

A 19. század közepén fellendült a kulturális, egyben a színházi élet is. 1858-ban felépült a Nyári színpark, amely 200 személyt fogadott be, majd 1870-ben átépítették 600 személyesre. 1872-ben megalakult a Bihar Megyei Régészeti és Történelmi Egylet, amely lerakta a bihari múzeum alapjait. 1895-ben épült fel a múzeum épülete, Rimánóczy Kálmán tervei alapján (ma gyermekpalota). Itt helyezték el Ipolyi Arnold püspök hatalmas értékű gyűjteményét. 1892-ben alakult meg a Szigligeti Társaság közművelődési egyesület. Egymás után több újság jelent meg: a Bihar 1862-ben, a Nagyvárad 1870-ben, amely egyben a legrégebbi partiumi napilap volt. 1875-ben a Szabadság, 1895-ben a Tiszántúl, 1896-ban a Nagyvárad Napló, amelynek később munkatársa lett Ady Endre is.

A 20. század elején, jelentős átalakuláson ment keresztül a társadalom. Meghatározó szerepet játszott ebben a polgárosodás, amelynek a gazdasági élet átalakulása és a politikai viszonyok megszilárdulása biztosított kedvező hátteret. A gazdasági fejlődéssel összefügg az is, hogy Nagyvárad a modern magyar irodalom megteremtője, a Holnaposok városa lett. A híres EMKE kávéházban találkoztak a Holnaposok, mint Ady Endre, Juhász Gyula, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Babits Mihály, Balázs Béla, Miklós Jutka. Nem véletlenül nevezték Váradot Pece-parti Párizsnak.

1918. október 12-én a magyarországi és erdélyi Román Nemzeti Párt végrehajtó bizottsága Nagyváradon kinyilvánította a románság azon jogát, hogy maga döntsön saját sorsáról a szabad népek sorában. 1918. november 20-án a magyarországi románok Nemzeti Tanácsa kiáltványban hirdette ki az ország románok lakta területeinek csatlakozását Romániához. 1918. december 1-jén a gyulafehérvári gyűlés kimondta Erdély és Románia egyesülését. A román királyi hadsereg 1919. április 20-án vonult be Nagyváradra, és hivatalosan is átvették a város kormányzását. 1925 júniusától a város hivatalos neve Oradea lett, az addig használt tükörfordítású Oradea Mare helyett.

Az impériumváltás az egyházakban is jelentős változást hozott. Megalakult az ortodox püspökség a városban, 1921. április 21-én Roman Ciorogariu foglalta el a püspöki széket. A trianoni békeszerződés következtében a partiumi és bánági református egyházközségek az 1921. augusztus 16-án, Nagyváradon megtartott értekezleten kimondták a Királyhágómelléki Református Egyházkerület megalakulását. A püspöki székhely Nagyváradon lett (amely addig Debrecenben volt), püspöknek pedig Sulyok Istvánt. A bécsi döntést követően, 1942. január 1-jétől a Királyhágómelléki Református Egyházkerület ismét beépült a Tiszántúli Egyházkerület testébe. A Nagyvárad Római Katolikus Egyházmegye egy része a trianoni békeszerződés után Magyarország területén maradt, ahol létrehozták a debreceni apostoli kormányzóságot. A püspökség székhelye, gróf Széchenyi Miklós püspökkel az élen, továbbra is Nagyváradon volt. A görög katolikus püspökség életében nem okozott változást az

impériumváltás, így 1921-től már négy püspök székhelye lett Nagyvárad: a római katolikusé, a görög katolikusé, az ortodoxé (vagy görögkeletié) és a reformátusé.

Az 1940. augusztus 30-i bécsi döntés alapján Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz. Nagyváradra 1940. szeptember 6-án vonultak be a magyar csapatok, Horthy Miklós kormányzóval az élen. Nagyváradra 1944. március végén vonultak be a németek és a Gestapo, a helyi csendőrség segítségével megkezdte a zsidó lakosságnak a váradi gettóba hurcolását, csaknem 25 000 ártatlan embert, ahonnan az auschwitz-i és dachau-i megsemmisítő táborokba szállították őket.

1944. október 12-én foglalták el a várost. Novemberben szovjet katonai adminisztrációt vezettek be, egészen Petru Groza 1945. március 6-i kormányalakításáig. Nagyvárad ismét a királyi Románia része lett. 1947. december 30-án lemondatták Mihály királyt, és kikiáltották a népköztársaságot. 1948. június 11-én kezdetét vette az államosítás.

A régen várt változást 1989 decembere hozta meg. Összeomlott a diktatórikus kommunista rendszer. Az új rendszer visszaállította az 1948-as kultusztörvénnyel megszüntetett Nagyvárad-i Római Katolikus Püspökséget. Ekkor nevezte ki II. János Pál pápa a nagyvárad-i egyházmegye élére püspöknek Tempfli József várad-olaszi apát-plébánost. Böcskei Lászlót 2008. december 23-án nevezte ki a pápa a 900 éves egyházmegye élére.

A rendszerváltást követően a református egyházkerület ismét felvette a Királyhágómelléki nevet. Az 1990. évi egyházkerületi választás nyomán Tőkés László lett a református püspök, akit ezt követően háromszor is újraválasztottak. 2009 novemberétől Csúry István az egyházkerület püspöke.

Az első megválasztott ortodox püspök, 1992-től dr. Ioan Mihălțan lett. 2007-től Sofronie Drincec az új püspök. A Nagyvárad-i Görög Katolikus Püspökség 1990-től ismét törvényes keretek között működhetett. Első püspöke Vasile Hossu lett, halálát követően Virgil Bercea követte a püspöki székben.

A 1989-es változás az iskolahálózat megreformálását is jelentette. Ismét megalakulhatott a teljesen magyar nyelvű Szacsvey Imre Általános Iskola, az önálló magyar középiskola, amely Ady Endre nevét vette fel. Mellette magyar nyelvű felekezeti oktatás folyik a Szent László Katolikus Gimnáziumban és a Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumban. A Mihai Eminescu Főgimnázium román, magyar és német nyelvű tagozattal működik. A Nagyvárad-i Egyetem 1990 után változatos profilú karokkal rendelkezik. 1990-ben megnyitotta kapuját a Sulyok István Református Főiskola is, amelyből néhány év múlva a több karral működő Partiumi Keresztény Egyetem fejlődött ki. Nagyváradon további három

magánegyetem is működik, a Vasile Goldis Egyetem és az Agora Egyetem, illetve az Emanuel Baptista Egyetem.

A rendszerváltást követően Nagyvárad Színházban a magyar tagozat Szigligeti Társulat néven önállósult, az Állami Filharmónia keretében magyar néptáncsoport alakult 2002 márciusában, sikeresen működnek a magyar nyelvű bábcsoportok. 2011-ben a három társulat egybeolvadt Szigligeti Színház néven, három önállóan működő intézménnyel: Szigligeti Színház, Nagyvárad Táncegyüttes és Liliput Társulat.

Alapítványok, társaságok, egyesületek alakultak, a civil szervezetek egyre erőteljesebb tevékenységet folytatnak. Mindezek a közösségi élet erősödését szolgálják.

1.2 Egyesületek szerveződése

Nagyvárad „lakossága megkétszereződött az 1900-as évekre és az agrárnépesség 5,2%-ra csökkent. 1910-ben Nagyvárad Magyarország negyedik legnagyobb városa volt, a Holnap városának nevezték.”¹⁷⁶ A város eszményképe mindig is Párizs volt. Az emberek az új dolgokat szerették, abban hittek, a jövő fele fordultak, könnyen elszakadtak a hagyományőrzéstől, a paraszti - népi értékektől.

A magyarság népviselete néprajzi tájegységenként, vagy akár falunként is különbözik. Nagyvárad és környéke azonban gyorsan „levetette a népviseletét”, így nem maradt fent a köztudatban hagyományos népviselet. Egész Biharban a zsinóros „magyar ruhát” tekintik a sajátjuknak, azt varratják a gyerekeknek is. Konfirmálásra és szüreti bálra is.

Ezt a népi értékektől való elfordulást kb. az 1990-es évekig találjuk. A rendszerváltás után igen erős nemzeti identitás lép fel, és városi lakosság kezdi újra felfedezni hagyományait, újra vissza akarja kapni gyökereit. A kommunista diktatúra után, ismét fogékonnyá lesznek az újra. E két dolog, a magyarság összetartó ereje és az új dolgok kipróbálása szépen egyesül a táncművelésben.

Nagyváradon a magyar zenei anyanyelv és a népművészeti hagyomány ápolására nem fektettek különösebb hangsúlyt az 1990-es évekig. Amíg a megye magyarok által lakott falvakban, kisebb városokban működött egy-egy néptáncegyüttes, népdalénekes csoport, addig a megyeközpontban, a térség legfejlettebb városában, ahol az összlakosság 25%-a magyar anyanyelvű, úgy tűnt, hogy nincs erősebb igény a magyar anyanyelvi néphagyomány ápolására. Míg a nagyobb erdélyi városokban táncházak, táncház-zenekarok alakultak a 70-80-as években, Nagyváradon elsősorban az iskolai zenei nevelésre bízták a „hagyományőrzést”, amely viszont több mint félévszázada heti egy órában, az esetek

¹⁷⁶ Fleisz, 1999. 108. o.

többségében (1989 előtt), a magyar tannyelvű osztályokban is román anyanyelvű szakképzett/szakképzetlen zenetanárral, teljesen lehetetlennek bizonyult.

A rendszerváltozás után egy nagyon bátor, fiatal értelmiségi csoport, Makai Zoltán, „Rugó”, vezetésével magyarországi és erdélyi példára, elindította a Nagyvárad Táncházzát, mely évekig hiánypótló mozgalomként élte mindennapjait. „Rugó” egyetemi tanulmányait Temesváron végezte, villamosmérnöknek tanult. Ott találkozott első ízben a táncházzal. A városon élő magyar fiatalság identitáskereső és azt megtaláló mozgalma volt. Annyira megszerette, hogy feljárt Kolozsvárra is néptáncot tanulni. Adathordozókat vásárolt fel, ami hozzásegítette a felfedezéshez, tanuláshoz. Az egyre gyakoribbá és népszerűvé váló szórakozási lehetőség, ekkor nemcsak az újdonsága miatt volt sikeres, hanem az akkori rendszerben egy újszerű eszközként értelmezték a nemzeti kötődés kifejezésére. Az anyaország határain túl élő magyaroknál, a kisebbségi léthelyzetből fakadóan, még intenzívebb volt a nemzeti és lokális jelleg kihangsúlyozása. Appadurai azt mondja, hogy a lokalitás olyan sajátos fenomenológiai minőség, melynek meghatározó elemei az interaktivitás, a közösséghez kötöttség és a folyton változó horizont, egy relativizált kontextus, s amely „a cselekvőerő, társulási hajlam és a reprodukтивitás különböző formáiban fejeződik ki.”¹⁷⁷

A heti rendszerességgel zajló táncházhöz, egy külső erő vagy tényező kellett. Fekete Attila egy MIDESZ¹⁷⁸ -es aktivista szerette volna, hogy az erdélyi nagy városok mintájára, Nagyváradon is induljon táncház. Ő is Temesváron találkozott először ezzel a jelenséggel.

1990. február elején indították el a MIDESZ-esek a *Majomsziget* című egyetemista hetilapot, melyben Fekete Attila egy rövid, pár soros hirdetményt tett közzé, miszerint mindazok jelentkezését várja a MIDESZ irodába, akik rendelkeznek kellő néptánc tudással egy táncház létrehozásához. Erre az újságcikkre jelentkezett Makai Zoltán. 1990. március 1.-én volt először táncház Nagyváradon az Ady Endre Líceum dísztermében, és több mint százán látogattak el az eseményre, akik elsősorban a széki táncrenddel ismerkedtek meg. Az első táncháztól kezdve heti rendszerességgel, minden csütörtökön hat órától zajlott táncház Nagyváradon az Ady Endre Gimnázium 99-es termében. Rendszeresen 25-30 magyar fiatal gyűlt össze, néptáncot, népdalokat tanulni. Egy régi bakelit lemezjátszóról szólt az autentikus magyar népzene. Tudták már, hogy hol akad a lemez, a széki ritka tempónál. Akkor megálltak, kivárták, majd táncoltak tovább.

¹⁷⁷ Appadurai 2001:3

¹⁷⁸ Bihar Megyei Magyar Ifjúsági Demokrata Szövetség, non-profit szervezet, melyet a nagyvárad helyi magyar fiatalok alapítottak 1989-ben. A szervezet célja a fiatalok érdekképviselete és különböző rendezvények szervezése, ahol kulturáltan lehet szórakozni.

1991-1998 között minden év márciusában táncháztalálkozóval ünnepelték meg az első táncházat Nagyváradon. A többnapos fesztiválon délelőtt a kicsiknek szerveztek programot, délután a meghívott tánccsoportok mutatkoztak be a színpadon, este pedig egy hivatásos táncegyüttes lépett fel. Az előadást természetesen hajnalig tartó táncház követte. Nagyon szívesen jött el a Muzsikás, a Téka vagy az Üsztürü zenekar, vagy éppen Berecz András is, ki bevallottan sok év távlatából nagyon szép emlékeket őriz ezekről az első szabad erdélyi találkozókról.

1992-1993-ban Makai Zoltán vezetésével, megalakult az Ady Endre középiskola néptánccsoportja is. A tánccsoport első diákjai a *Nadragulya* nevet vették fel, a következő generáció pedig a *Gomolya* nevet, mely 1997-ig működött. Nyaranta tánc táborokba jártak, sátorban laktak, hátizsákból öltöztek, belekóstolva az erdélyi néptánc dialektusok mindegyikébe. Hadad (Szatmár) után irány Kalotaszentkirály, Válaszút (Mezőség), Felsősfalva (Székelyföld) és Gyimesközéplak. Meghatározó volt a csoport életében a kalotaszegi gyűjtőút, melyen körbегyalogolták a térséget a Felszegtől a Nádas-mentéig. A gyűjtött anyag elveszett, de elmondásaik alapján házakhoz kérezttek be, tiszta szobákat figyeltek meg. Körösfői énekesekkel beszélgettek.

A 90-es évek „Gomolyásai” mai napig tánc házas emberek, néptánccsoport vezetők, gyerekeiket a helyi néptánccsoportba, a Csillagocskába járatják, vagy éppen hivatásos táncosok.

1.3 A Sulyok István Református Főiskola - Partiumi Keresztény Egyetem hozadéka

A nagy áttörés 1996 októberében történt, amikor a Sulyok István Református Főiskola, ma már Partiumi Keresztény Egyetem nevet viselő intézmény keretein belül, Erdélyben, első ízben, sikerült beindítani a magyar nyelvű zenepedagógus képzést. Tehetséges és lelkes diákok érkeztek Nagyváradra, főleg a Székelyföldről, magyarul zenét tanulni. A felvételiző diákok között voltak a már sikeres csíkszeredai Palló népi zenekar tagjai, akik hamarosan fellendítették a nagyváradai tánc házmozgalmat. Molnár Szabolcs (hegedű), Köllő Gerő (brácsa) az egyházzene-zenepedagógia szakra nyertek felvételt, Mayer Róbert (nagybőgő), a Nagyváradai Állami Egyetem klarinét szakos hallgatója lett.

Dr. Pálfı József egyetemi lelkész és dr. Szenik Ilona népzene kutató (a zenepedagógia szak első tanszék vezetője) támogatásával a közeli Újvárosi RMDSZ székházban (S. Barnitiu/Damjanich utca 14 szám) elindult csütörtökönként, rendszeresen a nagyváradai élő zenével rendelkező tánc ház, melynek céljával az erdélyi néptánc hagyományokkal való ismerkedés mellett, a magyar népdalok elsajátítása, a népi hangszeres zenével való megismerkedés és nem utolsósorban egy közösséghez való tartozás érzetét tüzte ki.

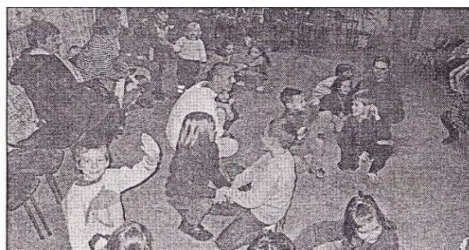

55. kép: Az első Palló zenekaros táncház Nagyváradon, a Sulyokos zenészhallgatókkal - 1996

Minden héten néptánc és népdaltanítással egybekötött táncház működött. A néptánc tanárok Makai Zoltán mellett Hodgyai Edit és férje Sándor voltak, kik Micskén voltak matematika tanárok. Hetente beutaztak Nagyváradra, hogy oktassák a fiatalságot, mely magyar néptáncot és népdalt akart tanulni.

1998 elején, az Partiumi Egyetemen néptáncsoportot szerveztek Szádogné Néptáncsoport néven. A Hodgyai házaspár után Brugós Sándor Csaba, a Gomolya Néptáncgyűttes tagja, vezetője, vette át az egyetemi csapat oktatását, amely négy évig töretlenül működött.

Ugyan ettől az évtől Molnár Szabolcs tanácsa alapján, gyermektáncházat hoztak létre. Mindenki azt oktatta, amihez egy kicsit is értett. Zenészek voltak mind, egy kicsit tudtak is táncolni, egy kis pedagógia-gyakorlatnak nagyon jó volt, de mindenképpen tudták, hogy fontos, amit tesznek. „Nem tudtuk hogyan, de azt tudtuk, hogy kell”, emlékezik vissza a csíkszentsimoni születésű Benedek Árpád, a Csillagocska Néptáncsoportok vezetője a kezdetekre.

Jó hangulat, vigasság minden kedd délután

56. kép: Gyermektáncház¹⁷⁹ - 2001

Volt olyan alkalom, amikor az oktatók, zenészek és kíséretük számszerűen többen voltak, mint az érdeklődő gyerekek, de a kitartás, a továbbképzések lassan meghozták a gyümölcsüket és hamarosan közel 50-60 gyermek táncolt minden kedden délután az élő zenés gyermektáncházban. Népi gyermekjátékokat, népdalokat, gyermekdalokat és az elmaradhatatlan népmesét lehetett tanulni és hallani heti rendszerességgel 4 órától az óvodás- és elsős gyerekeknek, 5 órától pedig a nagyobbaknak.

¹⁷⁹ Tóth, In: Bihari Napló, 2001.11.20

1.4 Csillagocska Alapítvány jött létre

2002-ben a Nagyvárad - Réti református gyülekezet bejegyeztette a Csillagocska Alapítványt dr. Pálfi József elnökségével, és létrehozták az egyházkerület első református Zeneóvodáját, melyhez az Partiumi Keresztény Egyetem frissen végzett zenepedagógusát, Benedek Árpádot alkalmazták. Ma a Csillagocska Református Zeneóvodában négy csoportban folyik az oktatás, 6 óvónővel, 1 zenepedagógussal és 3 dadussal. Több mint 80 gyermek találkozik minden nap a kötelező óvodai oktatás mellett a magyar népzenevel, népdallal, gyermekjátékokkal, népi hangszerekkel és népszokásokkal.

A zenei oktatás mindig jó példaadással történt, hisz mind a mai napig a gyermektáncházakban élő zene folyik. A Palló zenekar 2001-ben végzett, és a sepsiszentgyörgyi Háromszék Táncegyüttes zenekara lett, így a zenekari utánpótlásra rögtön szükség volt. Az Egyetem Zenetanszékének diákjaiból már 2002-ben verbuválódott egy Komló zenekar (Márkus Zoltán-hegedű, Sándor Ilona-hegedű, Szilágyi László-brácsa, Bacsó László-brácsa és Bajna György-nagybőgő), kik nem hagyták élő zene nélkül a gyermektáncházat. Benedek Árpádnak Fazakas (Antal) Katalin és Kelemen Molnár János segített a táncoktatásban.

Közben elkezdődött egy gyermekzenekar alapítása is, hisz tudni lehetett, hogy az egyetemisták csak egy pár évig maradnak Nagyváradon, többségük hazamegy tanulmányaik befejeztével. Ez így is történt: Szilágyi László és Bajna György csatlakozott Molnár Szabolcshoz a Háromszék Táncegyüttes zenekarába és kiegészülve a Fazakas testvérekkel (Levente és Albert) megalapították a Heveder zenekart, mely Erdély legkiválóbb népi zenekarának címét vívta ki több ízben is magának. Bacsó László a Nagyvárad Táncegyüttes zenekarának tagja lett, Sándor Ilona Désre költözött, Márkus Zoltán, a Réti templom kántorkarnagyaként pedig a mai napig aktív zenész tagja a Csillagocskának.

57. kép: Tőkés Ilona és a Komló zenekar: Márkus Zoltán, Bacsó László és Bajna György - 2002

2002-ben, a gyermektáncházat hamarosan gyermeknéptáncsoport megalakulása követte. A Gombár Hajnalka tanító néni negyedikes osztálya (George Cosbuc, Kis 9-es, Nyolcosztályos iskola, ma Szacs vay Imre Általános Iskola) voltak az alapító csoport tagjai,

kik megismerkedve a néptáncsal, nem akartak szétválni és megalapították a Csillagocska Gyermeknéptáncsoportot.

Nyomon követhető tehát, hogy a néptáncnak, mint szórakozási lehetőségnek és az alapvető mozgáskészségek, ritmusérzék és előadói készség fejlesztésének van közösségformáló ereje. Egy közösséghez tartozás, egy kultúrában élést, ily módon egy kulturális gyakorlatban való osztozást is jelent. A kultúra befogadása, továbbadása a gyakorlat része, s a közösséghez kötődés ereje megmutatkozik a kulturális gyakorlat elsajátításának és alkalmazásának módjában is. Mindez feltételezésem szerint azt jelenti, hogy más mintázat szerint alakulnak igényei és választásai, mint annak, akinek valamilyen kötődése gyengébb.

Rövid időn belül a táncsoport bekerült a köztudatba és rendszeres meghívottja lett a különböző helyi, megyei, erdélyi majd magyarországi néptánc találkozók. A találkozók mellett a csillagocskák is rendszeresen megszervezték a jeles napok mentén az ünnepeiket a Partiumi Egyetem dísztermében: Farsangi táncház, Húsvéti játszóház, évváró, a Csillagocska gyermeknéptánc találkozó, Karácsonyi táncház, ahol az óvodásoktól a legnagyobbakig mindenki bemutatta tudása legjavát, Benedek Árpád és csapata vezetésével. Gyermekjátékok és felcsíki táncok a legkisebbektől, szatmári táncok a nagyobbaktól, mezőségi táncok a még nagyobbaktól volt látható, hallható egyre magasabb művészi színvonalon, a Csillagocskák előadásában.

A színpadi jelenlét megkívánta a viseletek jelenlétét is. Egy lelkes anyuka így a kicsiknek egy piros, bordó, kék és zöld alapon kisvirágmintás alapszoknyát fehér köténnyel vart, pendellyel és egy alsó szoknyával. A gyerekek felül a saját fehér ingét használják, a harisnya színe is fehérre van meghatározva. Még mára sem sikerült a legkisebbeknek inget varratni.

A felcsíki tánchoz a lányok egy egységes piros, alap „székely ruhát” kaptak, melyet a székelykeresztúri Mátéfi Zita készített: buggyos, hosszú ujjú fehér ing, kis csipkés gallérral, szoknya, mellény és hímzett vagy csipkézett fehér hosszú kötény. Az elv az volt, hogy több székelyföldi tánchoz lehessen használni a viseletet. A lányok hajában egységesen két piros szalag volt kötve a franciásan kétféle font copf végébe. A székely ruhához saját fekete karakter cipőt viseltek. A fiúknak is varrattak székely harisnyát, felcsíki minta alapján, illetve fekete színű posztó priccsees nadrágot, melyet több tánchoz is alkalmazni tudtak. A nagy lányok mezőségi viseletét Hodgyai Edit, micskei együttes vezető – varrónő készítette a Csillagocska számára.

Az első Csillagocska gyermeknéptánc találkozót 2002-ben szervezték meg a Református Püspöki Palotában, a mai Partiumi Keresztény Egyetem székházában. „*Helyet, helyet nekünk is, még ha kicsik vagyunk is*” mottóval, megalapozva Nagyváradon is egy olyan

mozgalmat, mely a mai napig helyt áll, több száz gyereket és fiatalt megmozgat az egész Kárpát-medencében.

A Csillagocska Református Zeneóvodába való, Benedek Árpád zenepedagógusnak köszönhetően, állandó zenei oktatás hamarosan meghozta érett gyümölcsét. A minőségi oktatás eredményeként nagy a túljelentkezés van a csoportokban. 2003 szeptemberétől már három csoportban folyt az óvodai foglalkozás. Az óvodából kinövő gyerekek, meg alappillérei a felnövekvő Csillagocska gyermeknéptánc csoportoknak.

A 2000 évek közepétől olyan szakmai támogatói lesznek az Alapítványnak, mint Kallós Zoltán népzene kutató, Tállas Ágnes óvodapedagógus, Nagy Albert koreográfus, néptáncpedagógus, Tímár Sándor, a Csillagszemű Gyermeknéptáncgyűttes vezetője, kik felvállalják, hogy egy-egy oktató, zenész vagy tehetséges kis táncos továbbképzési ösztöndíjban részesüljön, és nyaranta foglalkoznak, képzik őket, hogy minél jobban tudjanak elmélyülni ebben a tudásban. Kis énekeseik a magyar népdalok legszebbjeit tanulták meg, majd énekelték mindenhol a zenekar kíséretében. Tőkés Ilona, Asztalos Beatrix, Vincze Zoltán, Vincze Zsófia, Molnár Krisztina, Dimény Eszter, Kiss Adrienn-Livia, mind-mind a Csillagocska Zeneóvodából nőttek ki és lettek a népdalok szerelmesei, fiatal, tehetséges népdalénekesek.

58. kép: II. Csillagocska Gyermeknéptánc Találkozó, Nagyvárad¹⁸⁰, 2003

A III. Csillagocska Gyermeknéptánc találkozóra (2004. október 1-3.) már nem csak Bihar megyéből és a Partiumból, hanem Székelyföldről, Kalotaszegről és Magyarországról is érkeztek gyermeknéptánc együttesek, összesen 11. A hagyományosan a Református Püspöki Székházban (Városháza utca 27 szám) megrendezett találkozón, a kézműves műhelyek (gyöngyfüzés, nemezelés, csuhébaba készítés) mellett tánc és népdaléneklési verseny is zajlott, majd a nagyszabású gálaműsor után éjfélig tartó táncbár. A találkozó vasárnap, a Réti Református templomban tartott istentisztelettel zárult, ahol minden résztvevő gyerek népviseletbe öltözve vett részt. „A legfontosabb az, hogy a gyermek lássa munkája

¹⁸⁰ Tóth, In: Bihari Napló, 2003.10.07

eredményét, társai-tanítói között példaképekre találjon. Átaluk kell kialakítania önnön világát, azt az univerzumot, amelyben kibontakozhat, ítélni és értékelni. A felnőtteknek tulajdonképpen nem szabadna véleményt formálniuk róla”¹⁸¹, hangzott el László Csaba koreográfus, néptáncoktató véleménye a gyermekek versenyztetéséről a találkozó kiértékelőjén.

59. kép: A kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye táncosai¹⁸², 2004

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület a szokásosan tartott Újévi fogadásán, minden évben kiosztja a *Közjó szolgálatában* díjat, melyet 2005 januárjában a Csillagocska Alapítvány és annak zeneóvodája, tánc- és népzene együttese vehette át.

2. Újabb generáció, újabb néptáncsoport

A IV. Csillagocska gyermeknéptánc találkozó díszvendége, meghívottja Tímár Sándor volt, a budapesti Csillagszemű Gyermeknéptáncgyűttes vezetője. Előadásában szemléltette módszerét, melynek lényege, hogy már kisgyermek korban két-háromévesen tanítani kell a gyerekeket, hogy „számukra már természetes legyen a néptánc, a népi gyermekjáték és az evvel együtt járó viselkedési formák, hiszen ők életében a táncnak, és a viselet felöltésének is külön jelentősége volt”.¹⁸³ A kézműves foglalkozások, mely műhelyeket ebben az évben Bacsó (Pál) Erika és Daróczi Irén vezettek, esti táncházak (Kelemen M. János és Brugós Anikó vezetésével), népdalverseny és néptáncgála, majd a vasárnapi közös istentisztelet után a gyerekeknek városnézés és a felnőtteknek pedig szakmai kollégium volt szervezve.

2006 húshagyó keddeje ismét egy mérföldkő volt a Csillagocska néptáncsoportok életében. Először rendezték meg a *Farsangtemetést*, felcsiki, főleg csíkszentdomokosi hagyományokból építkezve. Az egész estés előadásnak több mint 80 szereplője volt, a legkisebbtől a legnagyobbakig, a zenészeken keresztül az oktatókig és néhány vállalkozó szülő is.

¹⁸¹ Gurzó, In: Reggeli Újság, 2004. 10. 4

¹⁸² Tököli, In: Bihari Napló, 2004. 10. 4

¹⁸³ Fried-Tóth, In: Reggeli Újság, 2005.10.03

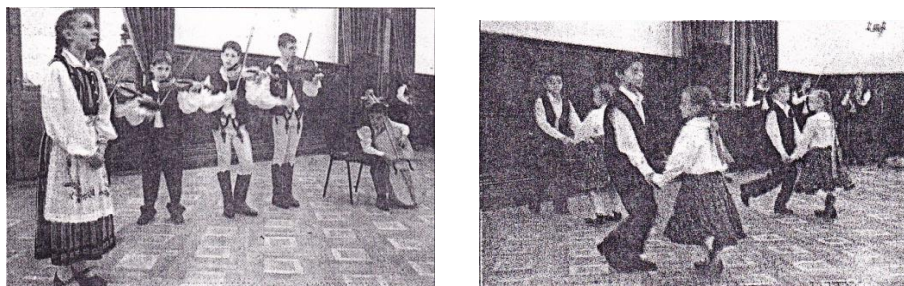
60. kép: 2006-os csillagocska „Illyés” és a Siratóasszony¹⁸⁴

A farsangtemetést minden évben eljártsszák, mindig egy kicsit változtatva rajta, mindig újra gondolva, de ragaszkodva mindvégig a felcsíki és a beépített sóvidéki hagyományokhoz.

A kezdés mindig a legkisebbeké (5-7 éves korosztály), kik gyermekjátékokat mutatnak be, párválasztó, fogyó-gyarapodó játékokat, stb. Aztán csatlakoznak a nagyobbak (8-12 évesek), kik felcsíki táncokat mutatnak be. A polgári táncok (gólyás, kezes, *Hadd el te kicsike*, zsidós) mellett lassú és gyors csárdást, majd ceppert szoktak táncolni, melyhez érkeztek a nagyok a különböző hagyományos farsangi játékokkal, táncokkal: Illyés siratása, megtáncoltatása, tréfás farsangi lakodalom, lóvásár, hamubotosok ijesztgetése, a cigánylány, az orvos stb. felsorakoztatása, mind szervesen rész vállalva a húshagyókeddi önfeledt, nagy bolondozásban.

A tánctechnikailag egyre ügyesebb Csillagocska nagyobb színpadi produkciókba is meghívást kaptak. Így vehetett részt a csapat, a 2006 májusában, Nagyváradon először bemutatott *István a király* rockopera tánckarában, a Honvéd Táncegyüttes és a Nagyvárad Táncegyüttes hivatásos táncosai mellett. A profi táncosok, Novák Ferenc „Tata” jelenléte, Novák Péter temperamentuma, Orza Calin tánctechnikai és koreográfusi tekintélye örökre megmaradó élményt nyújtott a Csillagocskaoknak.

Nagyvárad gyermeknéptáncos nagykövetei Budapesten, a Magyar Kultúra Alapítvány székházában is helyt álltak, felvállalva egy jótékonyági akciót, miszerint székhelyük, a Nagyvárad-Réti református templom kertjében egy 1956-os emlékművet állítsanak.

61. kép: Asztalos Beatrix és a Csillagocska gyermekzenekar és a Csillagocska gyermeknéptánc együttes¹⁸⁵, 2006

¹⁸⁴ Ciucur, In: Bihari Napló, 2006.03.01

¹⁸⁵ Gurzó, In: Reggeli újság, 2006. 05. 26.

Az 56-os emlékmű elkészült és egy hetes rendezvénnyel emlékeztek a Réti templomban az 50 éve történetekre. A Csillagocskás gyerekek életkoruknak megfelelő énekekkel, versekkel, zenével emelték az ünnep fénypontját.

2.1 Bihar megye települések látszólagos ébredése

A helyi sajtónak is köszönhetően, mely rendszeresen beszámolt a Csillagocska Alapítvány tevékenységeiről, a gyermektáncházról, a táncsoportokról, a különböző képzésekről, tevékenységekről, a környező településekről is érkezett meghívás, hogy ne csak egy-egy jeles nap alkalmával menjenek ki az oktatók, hanem, hogy legyen rendszeres, folyamatos gyermektáncház a településeken. Az elképzelés nagyon jó volt, többször is megpróbálkoztak a megvalósítással, de sajnos minden alkalommal 1-2 év után bizonyos okokból, legtöbbször az anyagiak miatt, megszűntek. A kultúrházak, az iskolák, idővel nem tudták kifizetni az útiköltséget sem, nem hogy a táncoktatók és a zenészek jelképes díját.

2001-2003 között heti rendszerességgel járt ki Hegyközcsatárba (Nagyváradtól 15 km) Benedek Árpád, Fazakas (Antal) Katalin és a Komló zenekar. Majd 2004-2005 között, már a Csillagocska zenekarral Bihardiószegre, (Nagyváradtól 31 km az Érmellékre), ahol Tolnai Tímeával, a helyi Szömörce gyerekeinek az oktatását vállalták. Párhuzamosan szintén egy évig (2004-2005) Biharon (Nagyváradtól 12 km) is gyermektáncházat tartott Benedek Árpád, a Csillagocska zenekar kíséretével.

Hosszabb ideig tartott a kapcsolat a Fekete-Körös menti belényesújlaki (Nagyváradtól 49 km) Rezgő táncsoporttal. 2007-2010-ig járt ki Benedek Árpád egyedül, ahol Szabó Amália, helyi pedagógus segítségével a táncsoportot oktatták, gépzenevel.

2.2 Felnőttképzés

2005. márciusában *Képzés néptáncoktatóknak*¹⁸⁶ címmel jelent meg egy hirdetés a helyi sajtóban, miszerint a Romániai Magyar Néptánc Egyesület megújult cél- és feladatrendszerrel bővíti tevékenységét. Nagyváradon, a Csillagocska Alapítvány partnerségében, 2005 óta, közösen, évi rendszerességgel megszervezte a Néptáncszövetség a továbbképzést, nem csak néptáncoktatóknak, hanem idővel pedagógusoknak, leendő pedagógusoknak, tanítónőknek, óvónőknek is, *Eke-te-peke* címmel. Belföldi és magyarországi neves szakembereket hívtak meg oktatni. A Csillagocska Alapítvány munkatársai is felvállaltak egy-egy tárgyat: Benedek Árpád – népi gyermekjátékokat, felcsíki táncokat, Brugós Anikó: alapfokú zenei ismeretek mellett a magyar népdal ismerete, énektechnika, magyar zenetörténetet tanított. Brugós Sándor tánctechnikát, táncbemelegítő

¹⁸⁶ In: Bihari Napló, 2005. márc. 15

technikát, szatmári táncokat, Kelemen Molnár János szilágysági táncokat, Tolnai Tímea alapnéptánc technikákat az iskolai táncoktatásban.

A továbbképzésnek a mai napig is nagy részben gyakorlati jellege van, de az elméleti részt is fontosnak tartják. Ezért állandó külső munkatársakat is hívnak a képzésre: Kádár Elemér (Nagyvárad) néprajz, Konrád Katalin (Nagyvárad) pályázatírás, dr. Könczei Csongor (Kolozsvár) tánc történet, táncdialektusok, dr. Pozsony Ferenc (Kolozsvár) és dr. Szabó Árpád Töhötöm (Kolozsvár) néprajz, Tötszegi Tekla (Méra) magyar népviseletek, Wéber Csilla (Nagyvárad) gyermek pszichológia, meseterápia témákban tartanak előadásokat. A népi mesterségek ismertetésére, a kézműves foglalkozásokra többször jöttek Benkő Éva és csapata Sepsiszentgyörgyről, vagy Both Zsuzsa és segítői Kolozsvárról.

A néptáncoktatók sorába külső munkatársak is csatlakoztak, mint az érmihályfalvi Sütő Judit és Szabolcs a Szatmári táncok elsajátításában segítettek, vagy László Csaba koreográfus (Rugonfalva) a sóvidéki táncok szépségeit mutatta be és a néptáncok színpadra tételéről is adott egy-két tanácsot.

Magyarországi neves szakemberek is részt vállaltak a Bihar megyei pedagógusok továbbképzésében, mint Bárdosi Ildikó (Debrecen) a népdaléneklés technikájáról beszélt, az gyermekdalok sajátosságairól, míg Tálás Ágnes, a Budapesti Hagyományok Háza munkatársa, már több éve a nagyváradi gyermektánc ház „mentoraként” a népi gyermekjátékok fontosságát emelte ki több ízben is.

62. kép: 2009 02 26, Bihari Napló¹⁸⁷

3. Közösségépítés

Ahhoz, hogy az Alapítvány biztos háttérrel tudjon nyújtani az égisze alatt működő óvodának, néptáncosportoknak és népzenekeknak, a kórusoknak, állandó pályázást igényelt, újabb anyagi és erkölcsi erőforrások bevonására volt szükség.

¹⁸⁷ Mészáros, In: Bihari Napló, 2009 02 26

Jótekonysági bált szerveztek, 2007 februárjában, ahol a város és a magyar társadalom képviselői léptek fel, szólítva a jótekonynak összegyűlt adakozókat, hogy ismét jó célt támogatnak. Mert „ha nem ápoljuk hagyományainkat, akkor értékeink lassan földre hullanak”¹⁸⁸, fogalmazott Tőkés László püspök úr. Az ilyen alkalmakkor a csillagocskások teljes ünnepi műsorral készültek. Kicsiktől-nagyokig mind részt vettek az előadáson, megmutatva, hogy igenis minőségi tevékenység folyik a templom alagsorában, oktatóik kitűnő szakmai felkészültséggel rendelkeznek.

A csillagocskák Budai Várban való sikeres fellépését követően, Timár Sándor megkereste Pálfi József tiszteletes urat, a Csillagocska Alapítvány elnökét, hogy vállalják el a nyitóműsort a budapesti Margitszigeti Szabadtéri Játékokon az által vezetett Csillagszemű táncegyüttessel közösen, mint az EU-csillagocskák. A Csillagocska gyermekzenekar kiegészülve *Kicsi és bandája* zenekarával (Bartis Zoltán-hegedű, Bacsó László-brácsa, Bartalis Botond-bőgő, a Nagyvárad Táncegyüttes népi zenekarának tagjai) és a borsi Galagonya néptáncegyüttes négy fiú tagjával, egy László Csaba által koreografált *Siklói pünkösdlőt* és egy *Felcsiki lakodalmast* állítottak színpadra. A rendező – koreográfus a Kodály évre való tekintettel azt a Kodály Zoltán által gyűjtött pünkösdi szokást használta fel, melynek szövegét a zeneszerző az azonos című kórusművében is felhasznált. A 70 tagú Csillagocska ragyogó szemei a pünkösdi zászlók alatt betöltötték az óriási színpadot és egy életre szóló élményt nyújtottak minden kis „pünkösdi királylánynak”.

63. kép: Margitszigeti Szabadtéri Játékok, Siklói pünkösdlő

2007. augusztus 20.-ára rendkívüli eseménnyel készült Nagyvárad. Itt mutatták be először úgy az *István a király* rockoperát, hogy csak a főszereplők jöttek Magyarországról (szinte mind Erdélyi gyökerekkel), kiegészülve a Szigligeti Színház művészeivel és az öt Erdélyi Hivatásos Néptáncegyüttessel. A Nagyvárad Táncegyüttesből akkor nem volt nyolc pár táncos, ki vállalta volna ezt a nyári feladatot, így a Csillagocska táncosaival egészítették ki a csapatot, kik már nem először találkoztak a rockoperával. Nekik ez egy óriási kihívás volt, melyet nagyon szépen teljesítettek. Öt napig tartó intenzív próba a Nagyvárad Sportcsarnok foci pályáján, tűző napon. De az eredmény, az előadás, a próbák alatt szövődött barátságok

¹⁸⁸ Ciucur, In: Bihari Napló 2007 02

kárpótolták a fáradoalmakat. Óriási élmény volt a nézőknek is, előadóknak is. Az előadást másnap Nagyszebenben ismételték meg, a 2007 Európa Kulturális Fővárosában.

65. kép: A borsi Galagonya és Csillagocska Néptáncgyűttes táncosai, mint fáklyatartók, 2007 08 16 Bihari Napló

Az előadásról készült legjobb kritika talán a *Kultúrpart* internetes oldalon jelent meg Sándor Csaba tollából, *István, a király: aktuálisabb, mint valaha*¹⁸⁹ címmel.

A Budapesti Magyar Kultúra Alapítvány 2007 szeptemberének fellépést biztosított a Csillagocska Néptáncgyűttesnek a Budapesti Nemzetközi Vásáron. A Benedek Árpád vezette csapat felcsíki és sóvidéki táncokkal állt színpadra, a csíkszentdomokosi *Kedves zenekar* muzsikájára, a Csillagocska gyermekzenekar mezősegi népzenei játszott, Asztalos Beatrix pedig szatmári népdalokat énekelt.

66. kép: Csillagocska Néptáncgyűttes és Zenekar és a Kedves Zenekar a Budapesti Vásáron - 2007

3.1. Csillagocska néptáncgyűttes - Nagyvárad Táncgyűttes

Egy aránylag rétegműfajt képviselő társadalmi csoport tagjai ismerik egymást, együtt dolgoznak, egy célt képviselnek. Ezzel így van a két nagyváradai néptáncscsoport is, akármennyire más is az életkoruk, nem beszélve a társadalmi funkciójukról. Hivatalosan ritkán dolgoznak együtt, de gyakorlatilag mindig is együtt voltak, táncos útjaik állandóan keresztezte egymást.

Habár Benedek Árpád sosem volt hivatásos táncos, a Nagyvárad Táncgyűttes mindig is egy lehetséges utánpótlás csapatként tekintett a Csillagocskára (úgy táncos, mint énekes és

¹⁸⁹ „Varga Miklós, Vikidál Gyula, Novák Péter, Fazakas Júlia, Kátay István, Kovács Ági, Kovács Kriszta mellett a nagyváradai Szigligeti társulat művészei is felléptek (Dimény Levente, Ács Tibor, Kovács Levente, Ababi Csilla és a többiek). Az előadás színvonalát az öt erdélyi hivatásos néptáncgyűttes is emelte. Színpadon láthattuk a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttest, a Maros Művészegyüttest, az Udvarhely Néptáncműhelyt, a Háromszék Táncgyüttest és a Nagyvárad Táncgyüttest. A statisztákat a borsi Galagonya Néptáncgyűttes és a nagyváradai Csillagocska Néptáncgyűttes biztosította. ... ilyen lelkesedéssel és odaadással már csak nagyon ritkán találkozhatunk mind a színészek, mind a táncosok részéről. Pedig nem hiszem, hogy ez pénz kérdése lenne”. Sándor Csaba, Kultúrpart, 2007 08 22

népzeneész téren), melynek az első ilyen fajta gyümölcse Szőnyi József, ki a Diószegi Szömörce, majd a Csillagocska Néptáncgyűttesben szerzett tapasztalatok után, a Nagyvárad Táncgyűttes hivatásos táncosa lett. Bedolgozok lettek hosszabb-rövidebb ideig még: Szakács Kristóf, Dallos Levente zenészek, Dimény Eszter népdalénekes, a táncosok közül: Szócs Brigitta, Molnár Krisztina, Konrád Tamás. A Csillagocska oktatói is a hivatásos együttes táncosaiból verbuválódott össze az évek folyamán, Kelemen Molnár János (2003-2005) Tolnai Tímea (2006-tól), Brugós Sándor (2007-től) és jómagam (1997-2001 és 2005-től folyamatosan). A közös munka és előadások is mind erősítették ezt, az egyre szorosabb kapcsolatot.

Az *István a király* előadás után, a következő közös munka a 2008. április 23.-án bemutatott *Marosmentiek* című néptáncműsor volt, Kádár Elemér, a Nagyvárad Táncgyűttes néptáncosa rendezésében. Az előadásban a Maros folyó mentén élők néptáncait mutatták be. A kezdő kép a Gyergyó-medence gyermek és ifjúsági játékeit mutatja be egy pár Csillagocskás táncos, majd az előadás végén a Dél-alföldi gyermekjátékokat is ők szemléltetik. A négy gyerekből (Szócs Brigitta, Balla Imola, Dallos Levente és Veres András) Dallos Levente, 2014-től a Nagyvárad Táncgyűttes alkalmazott prímása, Szócs Brigitta meg az *Elektra* stúdió-, a *Stabat mater* és a *Betyárvilág* című nagyszínpadi előadásokban táncolt.

67. kép: Nagyvárad Táncgyűttes: *Marosmentiek* bemutató, 2008 04 23

A Nagyvárad Állami Filharmónia és a Nagyvárad Táncgyűttes 2008 júniusában egy határon átnyúló PHARE CBC RO-2005/017-536.01.01.02.15 számú szerződéssel támogatott projekt segítségével megszervezte az első (és sajnos utolsó) *Bihari Antológia Folkfesztivált*, ahol a többnapos fesztivál alatt betekintést nyerhetett a magyar folklór szinte minden ágazatába Nagyvárad lakossága. A budapesti Birinyi testvérek által hangszerkiállítás, a népi hangszerek bemutatás vagy éppen a népi hangszerek készítésébe lehetett belekóstolni. De nemezelés, gyöngyfűzés, gyertyaöntés, csuhézás vagy a mézeskalács készítés titkait is el lehetett lesni népi kézműves mesterektől. Játsszóház és néptáncoktatás is volt. A debreceni néptáncgyűttesek mellett (Népi Együttes, Forgórózsa, Hajdú Táncgyűttes) a Bihar megyei néptáncsoportok is felvonultak műsoraikkal, a Csillagocska, az Ezüstperje, a Görböc, a Vergelul, a Galagonya, a Bihorul és a Nyiló Akác Néptáncgyűttesek.

3.2. Kihívások

2008. május 23-24. a Romániai Magyar Néptáncszövetség Szamosújváron rendezte meg második alkalommal az Erdélyi Néptáncantológiát. Erre az antológiára benevezés és előválogatás alapján lehet bekerülni. Minden évben 10-12 erdélyi és székelyföldi együttes méretet megmagát. A Csillagocska Néptáncsoport egy székely mezőségi forgató jellegű táncfűzérrel jelentkezett a válogatóra, vállalva a megmérettetést. A Brugós Sándor által koreografált *Vajdaszentiványi táncokkal* bekerült a legjobbak közé¹⁹⁰, habár még hagyományos szentiványi viselete sem volt a lányoknak, a székely ruhájukat vették fel. Ezt a szép eredményt még többször sikerült elérni az évek folyamán, melyet rajtuk kívül egyetlen Bihar megyei együttesnek sem sikerült.

Más kulturális szervezetekkel is nagyon jó kapcsolatot ápol a Csillagocska Néptáncgyűttes. Ilyen a Biharkeresztesi *Gárdonyi Zoltán Református Alapfokú Művészeti Iskola* is. Rendszeresen látogatják egymás rendezvényeit, kölcsönösen segítik egymást. Benedek Árpád foglalkozást tart az iskolában, vagy ők jönnek át egy-egy előadásra, vagy előadással. Jómagam a biharkeresztesi pedagógusoknak *Magyarlapádi kapcsolatot* állítottam színpadra.

Így a Csillagocskák is rendszeres meghívottai a Bihar Art Református Művészeti Fesztiválnak és az azon belül megrendezett Bihari Regionális Gyermekek és Ifjúsági NéptáncTalálkozónak.

3.3. A Biblia Éve –A Váradi Biblia diadala

1657-ban Nagyváradon harmadjára kezdtek Bibliát nyomtatni a magyarság számára. Bethlen István, I. Rákóczy György és felesége, Lorántffy Zsuzsanna, Rhédei Ferenc, Barcsay Ákos és a Tiszántúli Református egyházmegye adományából. Az Újszövetség 1660-ban elkészült, melyet mintegy jobbításaként szánták a Károli fordításnak, ezért Köleséri Sámuel, a Váradi Illustris Schola professzora áldolgozásával és széljegyzeteivel jelent meg. A várat

¹⁹⁰ Kőkényes Néptáncsoport, Dicsőszentmárton - Küküllőmenti táncok, koreográfus: Varró Huba.

Csillagocska Néptáncsoport, Nagyvárad - Vajdaszentiványi táncok, koreográfus: Brugós Sándor.

Ördögtérgecske Néptáncgyűttes, Kolozsvár - Bonchidai táncok, koreográfus: Miklós Sándor.

Biborka Hagymányörző Néptáncsoport, Marosfelfalu - Marosfelfalusi táncrend, koreográfus: Duka Szabolcs Attila.

Kisbogánecs Néptáncgyűttes, Kolozsvár - Szatmári táncok, koreográfus: Jankó Szép István.

Bogánecs Néptáncgyűttes, Kolozsvár - Magyarpalatkai táncok, koreográfus: Pásztor József.

Ördögtérgecske Néptáncgyűttes, Kolozsvár - Válaszúti táncok, koreográfus: Both József és Both Zsuzsa.

Szarkaláb Néptáncgyűttes, Kolozsvár - Magyar-szentbenedeki táncok az *Együttélésben* c. előadás részlete, koreográfus: László Csaba, munkatárs Mátéfi Csaba,

Zurboló Táncgyűttes, Kolozsvár - A bogártelki ifj. Fekete János "Poncsa" emlékére, koreográfus: Köncei Csongor.

Kikerics Néptáncsoport, Csíkszentmihály - Sóvidéki táncok, koreográfus: Mátéfi Csaba, Borbély Kiss László.

Kalácsa Néptáncgyűttes, Szamosújvár - Feketelaki táncok, koreográfus: Marha Tibor, Székely Melinda.

azonban a törökök megtámadták és 42 napi ostrom után a 850 várvédőből megmaradt kb. 300 újonc, és diák megadta magát. A kapituláció során a várvédők csak annyit kértek, hogy az eddig kinyomtatott Bibliát kivihessék a várból. Ezt a törökök, Ali temesvári és Szejdi Ahmed budai pasa, megengedték, így végül vesztesen, de Isten ígéjével mégis győztesen vonultak ki a lerombolt Nagyváradi Várból.

Ez a 348 éve történt esemény ösztönözte Pálfi Józsefet, a Csillagocska Alapítvány elnökét arra, hogy a Nagyváradi Biblia 1660-as dicsőséges kivonulásának évfordulója alkalmából, 2008-ban, a Biblia Évében, felkérje László Csabát, a Nagyvárad Táncegyüttes koreográfusát és Dimény Leventét, a nagyváradi Állami Színház Szigligeti Társulatának színművészt, hogy egy nagyszabású táncjátékot álmodjanak színpadra gyerekszereplőkkel. A Biblia történetének diadalát táncban mutassák be, melyet Kobzos Kiss Tamás énekmondó egészít majd ki.

Óriási felkérés, kihívás, rengeteg munka, életre szóló emléke maradt az előadás. Mintegy 200 magyar, román és török néptáncos és zenész gyerek és felnőtt vett részt a produkcióban. A várvédők a Csillagocskák mellett az érsemjéni Ezüstperje táncosai voltak, várvédő családok: Brugós Sándor és Anikó (Nagyvárad TE) és Sütő Szabolcs és Judit (Ezüstperje). A gyerekek mellett kiemelkedő szerepet kaptak még Benedek Árpád (Csillagocska) és Tolnai Tímea (Nagyvárad TE) is. A népes török tábort a borsi Galagonya, az érmihályfalvi Nyíló Akác, a nagyváradi Lioara, a konstancai Filizer táncsoport (a Romániai Török Demokrata Szövetség csoportja), és a dobrudzsai román - tatár Karasu néptáncsoport és törökországi, Ankarai Hacettepe táncegyüttesek tagjai alkották. A két pasát Rác Lajos és Forgács Zsombor alakította (Nagyvárad TE). A rítusjáték zenéjét, Kobzos Kiss Tamás énekmondása és az autentikus török zene mellé, Molnár Szabolcs (prímás, a Nagyváradi Gyermektáncszínház megalapítója) írta és szerkesztette. Zenészei: a Heveder Zenekar mellett (Molnár Szabolcs, Fazakas Levente, Fazakas Albert, Bajna György, Szilágyi László) Csibi Szabolcs és Ségerc Ferenc működött közre, míg az énekek betanítását és a gyermekét féltő, „áruló asszony” szerepét jómagam vállaltam magamra. Dicséret illeti a díszlet-jelmeztervező Holló Cs. Kingát és Buzási Andreát is, kik korhű kellékeket, jelmezeket terveztek az előadásnak.

Lassú, tiszteletet parancsoló török bevonulást láthattunk

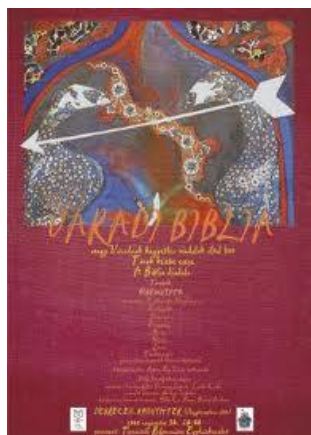

Egy látványos tömeg- és harci jelenet a táncjátékból, amelynek láttán libabőrös lett a szemléli

Az előadás sajnos csak két alkalommal születhetett meg, a bemutató a Nagyvárad Várban és másnap az egész produkció megismétlődött Debrecenben, a Nagytemplom előtti téren.

Erről a rendkívüli nagyszabású előadásról Sütő Szabolcs így számol be az Érsemjéni Hírmondó 2008-as őszi számában: „Valamikor június környékén megkeresett bennünket régi ismerősünk, barátunk László Csaba, a Nagyvárad Táncegyüttes koreográfusa, aki felkérte az Ezüstperje néptánccsoportot, hogy vegyen részt egy váradi nagyműsorban. Élve a felkínált lehetőséggel elvállaltuk a szereplést. Megtiszteltetésnek éreztük, hogy ránk gondoltak és tudtuk, hogy ez egy újabb bemutatkozási lehetőség is lehet egyben. ... A darab művészi megfogalmazásban adja vissza azt a világon egyedülálló történetet, melyben a Váradi végvár eleste után a törökökkel sajátos paktumot kötöttek azért, hogy az ostrom alatt megmenekült Biblia-példányokat és a nyomdafelszerelést kimenekíthessék a félig lerombolt várból. ... A műsorban résztvevő csoportok vezetőik illetve nagyvárad-i táncasszisztensek segítségével saját próbatermeikben tanulták meg a műsor alapfiguráinak sorozatát. ... A rendező koreográfusoknak és a mintegy 200 táncosnak négy napja volt arra, hogy a már elsajátított táncfigurák sorozataiból összeálljon az augusztus 29. esti bemutató. ... Mintegy 2500-an gyűltek össze, szülők, ismerősök, támogatók, meghívott vendégek várták a legmegfelelőbb környezetben az előadást. ... Sikeres előadás volt”¹⁹¹.

A „Váradi Biblia” című előadásról DVD készült, mely a Duna TV munkatársai közreműködésével valósult meg. Ennek bemutatója 2008. október 12.-én volt a nagyvárad-réti református templomban. A nagyvárad-i Csillagocska Alapítvány jóvoltából minden egyes résztvevő egy eredeti DVD-t és egy Szent Bibliát kapott ajándékba.

69. kép: Váradi Biblia, plakát és a Várvédők: Csillagocska és Ezüstperje, bal oldalt Kobzos Kiss Tamás

¹⁹¹ Sütő: In: Érsemjéni Hírmondó, 2008. ősz, 9-10. o

3.4. Infrastrukturális és közösségi építkezés

Látván és halván a gyönyörű magyar népdalokat, népzene és néptáncot, egyre több nagyváradi családban ötlött fel a gondolat, hogy gyerekét a Csillagocskába írassa. Kinőtték az addigi próbatermeket, így felmerült a Réti templom teljes alagsorának a felújítási ötlete, ahol az óvoda mellett a tánccsoportok is működtek.

Így 2009. január végén egy Jótékonyági koncertet szerveztek, melyre olyan nevezetes személyiségek jöttek el támogatni az Alapítvány munkáját, mint: a Tolcsvay Béla, Kobzos Kiss Tamás, Béres Klára, a Béres Alapítvány elnöke, az est fővédnök asszonya. Az est háziasszonya Csűrös Csilla, újságíró volt¹⁹².

2009. február 23. A Csillagocska Zeneóvoda életében egy felejthetetlen nap volt. Benedek Árpád így mesélt e napról. „Egy elejtett, viccnek szánt félmondat, megváltoztatta az életünket.” A szülők gyakran mondogatták gyerekeiknek, hogy „fogtok ti még minket is a színpadon látni”, és beteljesedett. Márkus Zoltán karnagynak, szintén szülőnek, „csak annyi” feladata volt, hogy megszervezze a próbákat, kitalálja a repertoárt, amivel a *Csillagfény*, szülők kórusa „debütál” az óvodás farsangi mulatságon. A gyerekek semmit sem sejtettek. Csak annyit tudtak, hogy egy meglepetés kórus is fel fog lépni az ünnepségen. Mindenki maskarába bújt, hogy a saját gyerekük sem ismert rájuk. Márió karnagy, azaz Márkus Zoltán karnagy vezetésével vidám, farsanghoz illő énekekkel lépett fel a kórus, a Csillagocska Ifjúsági Zenekar kíséretével. A meglepetés tetőfoka pedig az volt, amikor a kórustagok levették álarcukat és megkérték a gyerekeket, hogy az utolsó dalra csatlakozzanak az énekkarhoz.

70. kép: 2009 02 24 Bihari Napló, Márkus Zoltán által vezetett Csillagfény kórus

A kezdeti farsangi „komolytalanság” hamar igényes és kitartó munkává alakult. A *Csillagfény* kórus folytatta munkásságát, példaértékű, igényes munkát mutatva fel Nagyváradon. Népünk zenei nevelésének kérdéséről, Kodály Zoltán 1937-ben írt, miszerint: „Mi a teendő? Mennél nagyobb tömegeket közvetlen érintkezésbe hozni igazi értékes zenével. Mi ennek a legjárhatóbb útja? A karéneklés!¹⁹³”. A heti rendszeres próbák mellett az erős

¹⁹² Felléptek még Budai Ilona népdalénekes, zenepedagógus, Kubik Anna színésznő, Papadimitriu Athina színésznő, Szersén Gyula színész, a Misztrál együttes és a Csillagocska Gyermek és Ifjúsági Néptánccsoport.

¹⁹³ Kodály, 1975.

közösségé és színvonalas csapattá formálódott, ki nevezetesebb koncertek, fellépések és különféle fesztiválok meghívottai lettek. Az első években a gyerekekkel közösen léptek fel, de ma már a kamaszodó gyerekek kimaradtak, de maradt a kompakt szülői csapat, kik más csillagocskás szülőkkel is kiegészülve, az eredeti célnak megfelelően ápolják a magyar kóruskultúrát. Műsoraikban megjelennek komolyabb hangvételű, igényes egyházi és világi reneszánsz, barokk és romantikus zeneszerzők művei is, de legfőbb céljuk a magyar népdal, a magyar kórusirodalom megismerése és terjesztése. A *Csillagfény* Kórus 2014-ben nagy koncerttel ünnepelte 5 éves munkásságát. „Elmondhatjuk, hogy a Csillagocska közeg olyan kovász lett, amelyben nem csak a gyerekek, hanem a felnőttek is megtalálták a maguk helyét, szerepét”, köszöntötte a kórust Pálfi József lelkipásztor, az Alapítvány elnöke.

71. kép: 5 éves a Csillagfény Kórus, 2014

A Csillagocska Néptáncegyüttes és Zenekar a 2009-ben felújította a *Farsangtemetési* előadásukat. Dimény Levente, rendező, Brugós Sándor és Tolnai Tímea néptáncoktatók továbbvitték a farsangi játék szokásainak bemutatását. (A nagyobb gyerekek már a kamaszodó korba érve „többet” meg tudtak mutatni a színpadon, mint két évvel ezelőtt). A fergeteges siker elmaradhatatlan volt, így habár a farsang ideje lejárt, a csoport meghívást kapott az előadás bemutatására a Szilágyságba. Ennek az ötletnek mentén elindulva, megszervezték a Csillagocskák első táncos turnéját. Az első előadást az érsemjéni Kultúrházban tartották, ahol a semjéni gyerekek mellett az érmihályfalvi csoport is meghívást kapott az előadásra és az azt követő élő zenés táncházra, majd az azt követő hétvégén a csoport Szilágysomlyón és Sarmaságon mutatta be „bolondos” előadását.

72. kép: Illyés mellett Szőcs Brigitta, hátul Dimény Eszter, Molnár Krisztina, Juhász Szép Anna és Makai Viola siratóasszonyok, Veres András menyasszony, és a násznép, 2009

3.5. Vendégségben Budapesten

A magyarországi Hungarofest Nonprofit Kft és az Égtájak Iroda, 2010. augusztus 15-25. között a 15. alkalommal rendezte meg a Vendégségben Budapesten, a határon túli magyar fiatalok találkozóját. 4 kontinens 31 országából 700 nemzeti kultúránk hagyományait, értékeit ápoló középiskolás korú fiatal érkezett Budapestre. A program célja, hogy a meghívottak tíz napon keresztül anyanyelvi környezetben lehessenek, és olyan történelmi, művelődéstörténeti ismeretekkel gazdagodjanak, melyekhez szülőhazájukban nem biztos, hogy hozzá tudnak jutni. A művészeti együttesek bemutatkozása mellett múzeumlátogatás, ismeretterjesztő előadás, színházi és cirkuszi produkció, táncház és sétahajózás is szerepelt a találkozó eseményei között.

A találkozón a Kárpát-medence minden leszakadt országrészén kívül még részt vettek magyar fiatalok az Amerikai Egyesült Államokból, Argentínából, Ausztráliából, Bosznia-Hercegovinából, Bulgáriából, Dániából, Észtországból, Finnországból, Franciaországból, Görögországból, Írországból, Izraelből, Kanadából, Lengyelországból, Lettországból, Litvániából, Macedóniából, Montenegróból, Németországból, Olaszországból, Svájcban és Svédországból. Erdélyt a sepsiszentgyörgyi 7-es Fotós Diákcsoport, a miniSnaps, a Snaps Vocal-Band, és a Szerenád kamarazenekar, az Elevenek Néptáncgyűttes, Csíkszentdomokos; a Kaláka Néptáncgyűttes, Szamosújvár; az Ördögborda Néptáncgyűttes, Balánbánya és a Csillagocska Néptánc csoport, Nagyvárad képviselte.

A nagyvárad csillagocskák e tíz napban minden nap felléptek, foglalkozást vezettek, mutattak be, táncházat tartottak. Budapesten kívül Pécsen is felléptek. A felcsíki, sóvidéki és mezőségi koreográfiájukat a csíkszentdomokosi *Kedves Zenekar* kísérte.

3.6 Királynemből méltóság

A *Várad Biblia* sikere után Pálfi József tiszteletes úr, 2010-ben ismét felkérte a László Csaba – Dimény Levente alkotópárost, hogy készítsenek egy egyházi tematikájú néptánc előadást a Csillagocskáknak. László Csaba 2005-ben elkészítette az Udvarhely Néptáncműhelynek a *Királynemből méltóság* című karácsonyi táncjátékot Pap Gábor magyarságtörténész dramaturgiája nyomán. Brugós Sándort, a Nagyvárad Táncgyűttes táncvezetője, a Csillagocska Néptáncgyűttes egyik oktatóját hívták meg Udvarhelyre a főszereplő Heródes megformázására. A téma nagyon tetszett, így 2010 őszén megtanulta a Csillagocska is az előadást és advent negyedik vasárnapján be is mutatták az előadást a zsúfolásig megtelt Nagyvárad Filharmónia nagytermében.

A táncjáték Jézus születésének történetét dolgozza föl, az angyali üdvözlétől Heródes tébolyáig. Az előadás a mezőségi (bonchidai, válaszúti, füzesi magyar, román és cigány)

néptánc és népzene forrásanyagából merít. A zenei összeállítás, archív és írott zene, annak a Köllő Gergelynek a munkája, ki szintén a Partiumi Keresztény Egyetem egyházzene-zenepedagógia szakán végzett és a Palló zenekar brácsása volt. Az előadásban Brugós Sándor mellett még néhány hivatásos táncos is játszott, erősítve a jó kapcsolatot a két együttes között, míg a három királyt (a jelen előadásban Vajk herceg, Szent István és Szent László királyok) László Barna (László Csaba fia), Mátéfi Csaba (a 2005-ös előadásban is ő táncolta a szerepet, a Székelykeresztúri Pipacsok táncegyüttes tánckarvezetője) és László Csaba (rendező koreográfus) játszották.

Az előadás méltatását, érintettség okán is, talán nem nekem kell megfogalmazni, de teljesen egyet értek a Tóth Hajnal által írt „*A hit legyőzi a zsarnokságot*”¹⁹⁴, a Reggeli Újságban megjelent szép kritikájával. Pálfi József szerint, a Heródesek hosszú távon nem győzhetnek. Az előadás az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács támogatásával jött létre, így a Tanács ügyvezető elnöke, Toró T. Tibor arról szólt az előadás végén, hogy „21 éve ugyanolyan életérzés volt Temesváron, mint amit most a csillagocskák megidéztek: a szív, a lélek, a hit legyőzte a zsarnokságot. A tömeg egy református lelkipásztor köré gyűlt, és közösséggé formálódtak. ... Ez az érzés lengi körül ezt a gyülekezetet is, mely ezután az előadás után közösséggé vált. Az egész nemzeti közösségnek szüksége van erre az életérzésre”¹⁹⁵.

Az angyalok tisztasága, a királyok méltósága, a mágusok bölcsessége, a pásztorok egyszerűsége beragyogta ezt a karácsonyt!

73. kép: Heródes árgus szemekkel követi a bölcs király mozdulatait, Brugós Sándor, László Csaba és a Csillagocskák 2010.12.19

¹⁹⁴ „Az előadás modern Heródes-történetének aktualizált mondandója is van. Szól az untig kampányoló, hazudozó politikusokról, a talmi értékek térhódításáról, a zsarnokságról és igazságkeresésről. A mondanivalót a tánc és ének mellett jól kitalált pantomimmal is hangsúlyozták. ... A Heródest alakító Brugós Sándor, a Nagyvárad Táncegyüttes művésze hitelesen, színészi és táncosi kvalitásainak teljében jelenítette meg a könyörtelen zsarnokot, a hazug diktátort. A legdurvább, legsokkolóbb jelenet az aprószentek meggyilkolása volt. A vajúdó anyákat bevásárlókocsiban tölték a gyilkos elé. A pribék a magzatot jelképező vörös selyemkendőt lerántotta az asszonyok derekáról vagy kihúzta a szoknyájuk alól, s egy szemeteskukába dobta. A gyötrelmeket, kegyetlenséget is megjelenítő táncjáték végkicsengése mégsem komor. A sok fájdalmat elviselő asszonyok a fény felé fordulva énekelik: *Krisztusom, kívüled nincs kihez fordulnom.*”

¹⁹⁵ Tóth, In: Reggeli újság, 2010.12.21. 8.o

A műsor énekes dallamai¹⁹⁶:

Mos tan ki - nyílt egyszép ró - zsa vi - rág.
Bet - le - hem - ben ki - bim - bó - zott zöld ág.
Kit ré - gen várt már az e - gész vi - lág.
Ki - rály nem - böl mél - tó - ság.

Mégsem talált szállást e városban
Hanem szorult rideg istállóba
Kinn maradván nagy sanyarúságba
//: Ökör, szamár volt abban. ://

Szűz Mária így kesereg sorsán
Szent Józseffel Szent Fiát altatván
Helyezettvén csak egy marék szalmán
//: Szemből könny csordulván. ://

Ó, én édes, ékes alakocskám
Jó illatú szopó kis báránycám
Mennyből szállott ékes alakocskám
//: Kedvellek szép madárkám. ://

Bölcsöm volna, bétakargatnálak
Bétakarva úgy elaltatnálak
A hidegnek csipni nem hagynálak
//: Szolgálnék, mint Uramnak. ://

Dicsértéssel dicsősség királya,
Ki eljöttél értünk e világra
Vigy be minket te szent országodba
//: Segíts minket Mária. ://

A mezőségi, buzai betlehemes részletei:

Kir - je, kir - je kis - de - dees - ke,
Bet - le - he - mi her - ce - gees - ke,
A - ki ér - tünk sok jót tet - tét,
A ha - lál - tól meg - men - te - tét.

Karácsonynak éjszakaiján
Jézus születése napján
Örüljétek, örvendjétek
A kis Jézus megszületett.

Szűz Mária várja, várja
Aludjon el Jézuskája
Átöleli két karjával
Melengeti szép orcáival.

Aludj, aludj ég szentsége
Csillag jön a fényes égen
Édes utját bölcsék járják
Áldásodat várva várják.

Sze - ren csés ó - ra, bol - dog éj - sza - ka. Meg szü - le - tett a Jé - zus - ka,
bar - mok kö - zött a já - szol - ba. Sze - ren csés ó - ra, bol - dog éj - sza - ka.
Ó sze - ren - csés jó es - tét Jó es - tét, bol - dog ez az ó - ra,
Mely - ben né - künk szü - le - tett, szü - le - tett, a - ki jö - ven dől - te - tett, egy szűz nek
mé - hé - ből, szü - zen szült vé - ré - ből, meg vál - tó Jé - zus, Ál - le, ál - le - lu - ja,
Jó - zsef és Má - ri - a. Ál - le, ál - le - lu - ja, Jó - zsef és Má - ri - a.

Vi - gan zeng - je - tek ci - te - rik, Jé - zus szü - le - tett, Har sog - ja - tok gyors trom - bi - ták
Is - ten em - ber lett. Szűz volt mely - ben te - hoz záid és mé - hé - be fo ga - dá az én Gáb - ri -
el an - gya lom bol - dog - nak mon - dá. Az ég és a föld, az ég és a föld mos - tan
ün ne pel - nek. Em - ber és an gyal, em - ber és an gyal vi - gan zen ge dez - nek.
Krisz tus szü - le - tett, Is - ten em ber ré lett, an gya lok ör - vend nek. A pász - torok zeng nek,
tér - de - ik - re es - nek cso - dát, cso - dát hir - det - get - nek.

¹⁹⁶ A kottákat Brugós Anikó jegyezte le, László Csaba oroszhegyi és buzai népi gyűjtései alapján

6. Pász - to - rok, pász - to - rok kel - jünk fel, Bet - le - hem - be men - jünk el.

8. I - me an - gyal je - len - tet - te, hogy Mes - si - ás szü - le - tett. Si - es - sünk,

14. ne kés - - - sünk, Fá - rd - sá - got Ő - é - ret - te ne saj - nál - junk.

7. Há - rom Ki - rá - lyunk nap ján, Or - szá gunk egy is - táp - ján,

5. Di - csé - jük é - ne - kek kel Vi - ga - do - zó ver - sek kel Szép jel en szép

10. csil - lag, szép na - pon tá - mad, szép na - pon tá - mad.

Hol vagy mi szent Királyunk,
Mert megjelent csillagunk,
Betlehemben találjuk,
Kis Jézuskát imádjuk,
Szép jelen szép csillag
//: Szép napon támad !!

Az 1996-os Református Énekeskönyv 226 számú éneke

3. Krisz - tu - som, ki - vü - led nincs ki - hez jü - rul - nom,

5. Ily be - teg vol - tom - ban nincs ki - től gyó - gyu - nom.

7. Nincs ily fe - ké - lyem - ből ki ál - tal tisz - tal - nom,

9. Ve - szé - lyes ver - mem - ből és fel - sza - ba - dül - nom.

Gyűjtsd meg szövegnél áldott szent ígédnek,
És bennem viraszod fel napját kegyelmednek,
Igaz utat mutass nékem, szegényednek,
Járhassak kedvére te szent Felségednek.
Dicsértésél. Atya Isten, magasságban,
Mi Urunk Krisztussal mind egy méltóságban,
És a Szentlélekkel mind egy hatalomban:
Háromság egy Isten, áld meg dolgainkban.

A kuruc dallam zárta az előadást, melynek a Pécselyi Király Imre (?-1641) által írt szövege még percekig, órákig, napokig nyomott hagyott a szívekben és lelkekben.

3.7 Kapcsolatok ápolása

A kalotaszentkirályi *Felszeg Gyöngye* néptáncsoporttal több éve jó kapcsolatot ápoltak. Vezetőjük Péntek Ferenc, a Partiumi Keresztény Egyetemen végzett közgazdaság szakon, 2002-ben diplomázva. Tagja volt az egyetemi táncsoportnak, alaptagja a nagyváradi táncházba járó fiatalságnak. Még az egyetemi évek alatt jó baráti kapcsolatot alakított ki a kalotaszentkirályi és a Nagyváradon élő székely diákok között. A barátság megmaradt hosszú évekig. A Felszeg Gyöngye néptáncgyűttes a Csillagocskák találkozók állandó vendége lett, a csillagocskák meg szívesen jártak a gyönyörű Kalotaszentkirályra.

2011 márciusában együtt ünnepelte Nemzeti Ünnepeket a két táncsoport Kalotaszentkirályon. A Péntek Ferenc vezette együttes nem ünnepi beszédekkel, felvonulással, hanem mozgalmas *Felszegi Táncmulatsággal* ünnepelt. A helyi táncsoport és a Csillagocskákon kívül meghívott volt még és fellépett a Jákótelki-Damosi Táncsoport, a bánffyhungyadi Suhanc Néptáncgyűttes és a magyarországi Karancs Néptáncgyűttes. Az előadáson és az azt követő táncházban a talpalávalót Varga István – Kiscsipás, a nádasmenti Csűrös zenekar és a Csillagocskák zenekar biztosította.

A borsi *Galagonya Néptáncsoporttal* is nagyon jó kapcsolatokat ápolnak. 2011-ben ünnepelte az együttes fennállásának 15. évfordulóját. Az ünnepséget a borsi kultúrotthonban

tartották, ahol délelőtt játszóházzal várták a szervezők a gyermekeket. A játszóház tevékenységei a tavaszi népszokások köré csoportosultak, volt néptánc- és népdaloktatás, magyar népmeséket vetítettek, népi gyermekjátékokat is játszhattak és a gyöngyfüzés szépségeivel is ismerkedhettek.

Az ünnep néptáncgálával folytatódott, melyen fellépett a Csillagocska Néptáncgyüttes (Nagyvárad), az Ezüstperje Néptáncgyüttes (Érsemjén), a Nyíló Akác Néptáncgyüttes (Érmihályfalva), a Nagyvárad Táncgyüttes, és természetesen a házigazda borsi Galagonya Néptáncgyüttes. A baráti körben történő ünneplést igazi örömtánc zárta, ahol minden valamikori galagonyás a színpadon (és előtte) táncolt, majd egy fergeteges tánc ház zárta a napot. Jó érzés volt minden amatőr és hivatásos táncosnak is részt venni ebben az ünneplésben. Nagyvárad - Bors, Érmihályfalva - Érsemjén, mind egy közös szeretet, a magyar néptánc, népdal, népzene és hagyományápolás szellemében élte át ezt a szép ünnepet. Az origó a Partium egyetlen hivatásos együttese, melyben a csoportok vezetői, oktatói közösen táncolnak. Ő rajtuk keresztül pedig átszűrődik több száz fiatalra ez a barátság.

2012 márciusában fennállásának tizedik évfordulóját ünnepelte a Nagyvárad Táncgyüttes. A többnapos rendezvényen egy új előadás bemutatására is sor került. A *Fényességes csillag* című táncos misztériumjátékkal a Nagyvárad városalapítójaként tisztelt és szeretett Szent László király alakja előtt tiszteleg a hivatásos táncsoport. A műsorban helyet kaptak a borsi Galagonya és a nagyvárad Csillagocskák is Szent László (Brugós Sándor alakítása) csapatát erősítvén, szembeszállva az érsemjéni Ezüstperje és az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncgyüttesek férfi tagjai által megformált kun ellenséggel.

2012. március 24.-én Mikepércsen egy „Csillagokra lépsz” Művészeti Fesztiválon vettek részt a nagyvárad gyerekek. A helyi csoporttal szintén baráti viszonyt folytattak. Csak a fellépésük után jutott el hozzájuk a hír, hogy szakmai zsűri értékelt a fellépő csoportokat és a Csillagocska Néptáncgyüttes megosztott I. helyezést ért el a hajdúhatházi Torzsás Néptáncgyüttessel.

Benedek Árpád nem szereti versenyeztetni a néptáncot szerető Csillagocska csoportokat, zenekarokat. A helyi *Ki mit tud?* versenyeken soha nem vettek részt, mint versenyzők. Testvéri viszony kell legyen az együttesek között, nem rivalizálás, vallja. Szívesen lépnek fel bárhol, amikor csak meghívják őket, de a versenyeket sorra kihagyták. Az igazság az, hogy ők meg is teheték ezt, hisz nem kellett és soha nem is kell elszámoljanak egy polgármesteri hivatal, egy falu, egy város vezetése felé. A csoport minden anyagi támogatását pályázatokból, adományokból és egyéni hozzájárulásokból állják.

Az énekes lányok (Asztalos Beatrix, Molnár Krisztina, Kiss Adrienn Livia) többször is megmérették magukat a Bihar megyei *Ki mit tud?*-on, de soha sem Csillagocskás színekben,

hanem mint egyéni népdalénekesek. Mindig a dobogó legfelső fokán végeztek, de azt Benedek Árpád soha nem tekintette csoportgyőzelemnek, hanem az egyéni munka eredményének. A Csillagocska Zenekarok a *Ki mit tud?* versenyek kísérő zenekarává nőtte ki magát. Ők szolgáltatták az összes néptáncgyűttes előadásához az élő zenés kíséretet.

Énekes tanítványom, a hét éves Kiss Adrienn Livia, az első (2015) *Gyermek Fölszállott a páva* tévés tehetségkutató élő adásáig jutott, Tóth Lilla kinevezett debreceni mentor, segítő irányítása mellett. A válogatáson Kodály Zoltán Nagyszalontai gyűjtéséből énekelt gyermekdalokat, a tévés élő adásba pedig Szilágysági gyermekjáték fűzér dalokkal készültünk. Azért esett ezekre a tájegységekre a választásom, mert fontosnak tartom a helyi értékek felkutatását és megismertetését a gyerekekkel. Bár Kodály Zoltán 1916-ban készítette a Nagyszalontai gyűjtést, ez nem forog kézről-kézre, nem ismerik, és nem használják a pedagógusok, habár sok gyermekdal, gyermekjáték dallam található benne. A sikeres továbbjutást követően, pedig azért esett a szilágysági gyermekjátékokra a választás, mert Adrienn nagyszülei a szilágysági Kárásztelkén élnek. Így az Almási István Szilágysági gyűjtéséből választottam neki dallamokat, melyeket nagyon hamar magáénak mondhatott, hisz nagyszülei még ismerték, felismerték a játékos énekeket.

A Romániai Magyar Néptánc Egyesület 2008-ban alelnökének választotta Benedek Árpádot. Feladata a pedagógusképzések szervezése és lebonyolítása mellett, a Bihar megyei néptáncsoportok és az Egyesület közötti kapcsolattartás is szerepelt. Így 2012 októberében felmerült az ötlete annak, hogy Nagyváradon szervezzék meg a VI. Erdélyi Néptánc Antológiát. Az előválogatás után tíz együttes¹⁹⁷ mutatkozott be Nagyváradon, a Partiumi Keresztény Egyetem dísztermében. Az 1 nagyváradi, 1 zilahi, 1 sepsiszentgyörgyi, 3 kolozsvári és 4 Maros megyei néptáncsoport műsora (Dicsőszentmárton, Nyárádszereda, Segesvár, Holtmaros) földrajzi jelképét is mutatta az erdélyi néptánc sokszínűségének.

4. Tíz éves a Csillagocska Alapítvány

Csillagösvényen... Ez a mottója annak a rendezvénysorozatnak, mellyel a Csillagocska Alapítvány ünnepelte fennállásának 10 éves jubileumát. Egy kis zeneóvoda létrehozásával kezdődött, ebből kinőtt a gyermek és ifjúsági táncművelés mozgalom,

¹⁹⁷ Terbete Néptáncgyűttes, Zilah – Farsangi bolondságok, Tövisháti táncok, koreográfus Hercz Vilmos és Hercz Beáta. Zurboló Táncgyűttes, Kolozsvár – A hérészben..., koreográfus Könczei Csongor. Holtmaros Néptáncgyűttes, Holtmaros – Küküllőmenti táncok, koreográfus Nagy Levente. Kikerics Néptáncgyűttes, Segesvár – Kalotaszegi invártita, koreográfus Varó Huba. Százlabú Néptáncgyűttes, Sepsiszentgyörgy – Szászcsovási cigány táncok, koreográfus Tökés Zsolt és Tökés Edit. Bekecs Néptáncgyűttes, Nyárádszereda – Egy pár tánc Vajdaszentiványból, koreográfus Benő Barna. Bogács Néptáncgyűttes, Kolozsvár – Szatmári táncok, koreográfus Jankó Szép István. Kőkényes Néptáncgyűttes, Dicsőszentmárton – Nagypáink örökségéből...táncok a Küküllőmentéről, koreográfus Varó Huba. Ördögtérge Néptáncgyűttes, Kolozsvár – Őrkői táncok – Részlet a „Ki mint veti táncát...” című előadásból, koreográfus-rendező Orza Călin. Csillagocska Néptáncgyűttes, Nagyvárad – Sárreai táncok – Részlet a „Tánciskola a dülőúton” című táncjátékból, koreográfus-rendező László Csaba és Dimény Levente

néptáncsoportok, népzenekarok, majd megalakult több kórus, baba-mama kör, családnap, stb., melynek elsőrendű célja, hogy a nagyváradi kis magyar közösséget összetartsa és egy sajátos szellemiséget és lelkeséget adjon át. „Ennek egyik alaphangja hitünk, kereszténységünk, a másik pedig nemzeti kultúránk, műveltségünk. Mindig éreztük, hogy mire van épp szükség, és a választ maguk a jelentkezők, ideseregglők, ezt felvállalók adták meg azáltal, hogy egyre nagyobb számban jöttek.¹⁹⁸” A Béres Alapítvány nemcsak anyagiakkal, de kapcsolataival is segíti ezt a munkát, a Béres család többször személyesen is járt a nagyváradi rendezvényeken. „Ilyenkor nemcsak személyek találkoznak, hanem országok is, határokon átívelően mozdulnak meg emberek, kinyitjuk a kapukat. Több ez sokkal, mint a helyi közösség építése...¹⁹⁹”

A nagyváradi Szigligeti Színházban tartott ünnepi gálára, zsúfolásig megtelt a színház. Öregek nem emlékeztek, hogy mikor voltak annyian kíváncsiak egy rendezvényre, mely nem kötelezően politikai jellegű volt. A köszöntések után Pálfi József tiszteletes úr beszélt a jubileumra kiadott, *Csillagösvényen* című könyvről, mely azt a bibliai keskeny ösvényt mutatja be, amelyen a Csillagocska Alapítvány is jár, hiszen, „el lehetne csatangolni szerteszét a virtuális világokba és a mindenfajta széles útra, de mi megmaradtunk azon az ösvényen, amit a keskeny út kínál nekünk.²⁰⁰” A könyv az alapítvány elmúlt tíz évének történetét mutatja be képekben, CD melléklettel, melyen a gyermekek, a népi zenekar és a kórusok hallgathatók.

László Csaba - Dimény Levente alkotó páros volt felkérve szintén egy új nagy műsor elkészítéséhez, ami méltó legyen a jubileumi ünnephez. Györffy István (1884 - 1939) *Tánciskola a dűlőúton* című írása adta az alapötletet. A történet nagyon is egyezik a csillagocskások mindennapjaival.

„A megfigyelések középpontjában a falu kiemelkedő táncosai álltak. A jó táncosokat nemcsak a gyermekek kísérték figyelemmel, a serdülők, hanem a tudásukat gyarapítani vágyó legények is. Egy ilyen kiváló táncosnak állít emléket Györffy István *Tánciskola a dűlőúton c.* leírásában, ahol egy hajdani híres túrkevei verbunktáncos, Egres Kis Lajos működését mutatja be. A hagyomány szerint ugyanis az 1850–1860-as években a környékbeli és távolabbi vidékek legényeit aratással egybekötött tánciskolákon tanította. Emlékét a legutóbbi időkig Túrkevén szinte legendákkal övezve őrizték meg²⁰¹.

A Dimény Levente és László Csaba koreográfiájában színre vitt hangulatos és látványos produkcióban részt vett a Csillagocska Néptáncgyűttes minden korosztálya, a

¹⁹⁸ Pálfi, 2013

¹⁹⁹ Pálfi, 2013

²⁰⁰ Pap: *In. Erdon*, 2012. 10. 29

²⁰¹ *Magyar Néprajz VI.* Népzene, néptánc, népi játék: A tánc hagyományozódása

tánc tanár: Brugós Sándor, a mesélő szerepében Bercz András, érdemes művészt láthatta a közönség, a zenéjét Bartalis Botond, a Nagyvárad Táncegyüttes zenésze szerkesztette és a Csillagocska zenekar mellett a Heveder Zenekar játszotta le.

74. kép: 10 éves a Csillagocska Alapítvány, 2012. 10. 27.

Felül: Csillagfény kórus, alul balról a Gyermek Csillagocska-, jobbról a Csillagocska Néptáncegyüttes

Az előadásban szereplő nagy lányok sárréti viseletét a táncsoport egyik tagja, Juhász Szép Anna varrta. Felkutatva a térségben fennmaradó fotókat, leírásokat alkotta meg az egyedi ruhadarabokat, melyeket azóta már több együttes lemásolt, illetve inspirációként használt fel.

5. A hagyománynak élnie kell

2013. farsangi táncbázisát a Nagyvárad Táncegyüttes a Csillagocska Néptáncegyüttessel karöltve szervezte. A *Farsangtemetés* előadása után táncbázis várta először a gyerekeket. Benedek Árpád felcsíki és moldvai táncokat oktató, majd a felnőtteknek a Nagyvárad Táncegyüttes zenekara, a Soroglya biztosította a jó hangulatot. Szilágysági táncokat tanított Rácz Lajos és Brugós Anikó.

75. kép: Soroglya zenekar 2012

balról Szabó Lóránd, Bacsó László, Bartalis Botond és Kelemen János

5. 1 Rugonfalva

Rugonfalva (románul Rugănești) egy udvarhelyszéki kis falu, mely az Alsó-Nyikómentén fekszik, 2 km-re Székelykeresztúrtól. Siménfalva községhez tartozik. A falu református temploma Orbán Balázs szerint a 13. században épült, kazettás mennyezete 1783-ban készült. Az 1871-ben kezdett javításokkor falképeket fedeztek fel, amelyek valószínű XV. századiak. A falu szívében található a Jeddy-kúria, melyet a 2000-es évek elején megvásárolt a László házaspár (Lujza és Csaba) és egy rusztikus Kúriává alakították át.

Ide jár 2012 óta minden évben „edzőtáborba” a Nagyvárad Csillagocska Néptáncegyüttes legnagyobb korosztálya. Az óriási udvar, a nagyon szép, tágas és kényelmes szobák, a gyönyörű kilátás, a falutól néhány km-re levő tó, mind-mind vonzza a városban nevelkedő ifjúságot. De a gyerekek nem pihenni jönnek ide. Az edzőtábornak szigorú szabályai vannak. Reggel 8-9 reggeli, 9.30-tól 10.30-is bemelegítés és erősítő gyakorlatok (a héten 2 alkalommal lányoknak zumba, fiúknak szaladás). 10.30-12 táncpróba, 12-13 énekóra. Az ebéd és kis pihenés után 16-19 táncpróba, majd vacsora után táncház. A táncedzések a falu kultúrházában folynak, mely a Kúriától kb. 400 m-re van. Ez idő alatt a zenészek sem unatkoznak, ők a táncpróba ideje alatt szintén gyakorolnak a szálláson levő nagy teremben, udvaron, fák alatt, stb.

Az első évben (2012) a *Tánciskola a dűlőúton* tánc- és zenei anyagát (Sárrét, Szatmár tájegység) itt tanulta meg a csapat László Csaba, illetve Bartalis Botond vezetésével. 2013-ban két táncot is tanult a táncegyüttes. A nyárádselyei táncok mellett (oktatók: Brugós Sándor és Tolnai Tímea) a lányok egy magyarlapádi kapcsost is színpadra állítottak Brugós Anikó vezetésével. Iván Enikő minden délelőtt edzést tartott a jó testkondíció fenntartása érdekében. A zenészeket a nyárádmenti muzsikába és harmóniavilágba Bartalis Botond mellett Gábor Ferenc mélyített el.

2014-ben kalotaszegi, szucsági magyar és román táncok és népdalok álltak az ismeretátadás központjában. Az oktatói csapat: táncokat, tánctechnikát és erőnléti gyakorlatokat Brugós Sándor és Tolnai Tímea vezette, Brugós Anikó ének és csujogatóst tanított, Dallos Levente és Bartalis Botond meg a zenekart oktatta.

A 2015-ös táborba már nem csak a „nagyok” utaztak Rugonfalvára, hanem következő csapat is (V-VIII osztály). A kisebb csoport sóvidéki táncokat tanult Józsa Levente és Nemes Annamária, székelykeresztúri oktatóktól, a nagyobbak küküllőmenti táncokat (Ózd, Vesszős, Balázstelke) Brugós Sándortól. Az énekképzés szintén Brugós Anikó feladata, Dimény Levente pedig színi tréningeket tartott a kisebbeknek, hisz ők még nem vettek részt nagyobb műsorban. A hét második felében pedig a *Táncos bárány* című előadás lett összeállítva. A zenészekkel Dallos Levente és Szakács Kristóf foglalkozott.

5.2 A Csillagocska Néptáncgyűttes Magyarországon és itthon

2013-ban sem maradhatott ki, hogy a Csillagocskák ne vegyenek részt a Hajdúszoboszlón megrendezett 12. Pünkösdi sokadalmon, június 14-16 között Egerben, a Magyar Tájak Táncai Nemzetközi Egyetemi Néptáncfesztiválon, illetve az Eszterházy Károly Főiskola Egres Néptánc Együttesének 10. évfordulóját.

Június 18–30. között zajlott le a kolozsvári ecsetgyárban az a kortárstánc kurzus, amelyet a sepsiszentgyörgyi születésű Bordás Attila rendező-koreográfus vezetett. Akkor hazánkban még kevésbé ismert, de külföldön nagy népszerűségnek örvendő kurzusra a Csillagocska Néptáncgyűttes részéről a pályázati feltételek teljesítése által Makai Viola, Szöcs Brigitta²⁰² és Konrád Tamás²⁰³ jutott el.

2013. június 28-30. között a nagyváradai Szent László Egyesület megszervezte az I. Szent László Napokat. A várost alapító Szent László király kultuszának ápolása, a hagyományok, a magyar kulturális értékek bemutatása céljából rendezték meg a Rhédey kertben a néptánc- és kórustalálkozót is, melyre elsősorban olyan nagyváradai és Bihar megyei fellépőket hívtak, kik számos itthoni és határon túli fellépésen vannak túl, de a nagyváradai nagyközönség előtt ritkábban szerepelnek. A Bihar megyei néptáncgyűttesek közül fellépett a nagyváradai Csillagocska, a magyarremetei Kéknefelejcs, a mezőtelegdi Pacsirták, a belényesújlaki Rezgő, illetve a komádi Körös-Körül Néptáncgyűttes, illetve a nagyváradai Szent László plébániatemplom Halmos László kórusa, az érmihályfalvi Veres László Zsolt Városi Kórusa, a Nagyváradai Asszonykórus és a Váradai Dalnokok. Igazán színes műsor volt látható és hallható. „Profikhoz méltó, színvonalas produkciót mutatott be a nagyváradai Csillagocska és a komádi Körös-Körül néptáncgyűttes. Különböző tájegységek – Rábaköz, Mezőség, Dél-Alföld, Szilágyság, Szatmár, Kalotaszeg, Küküllőmente – táncait ismerhette meg a népes publikum a néptánc-találkozón”²⁰⁴, a kórusok meg az egyházi és magyar kórusirodalom műveiből adtak ízelítőt. Közülük is kiemelkedett művészi színvonalával az érmihályfalvi Városi Kórus, Darabont Aliz vezetésével.

²⁰² Szöcs Brigitta: „Csodálatos élményben volt részem, tánc iránti érdeklődésemet bővíteni tudtam, új dolgokat tanultam meg. A tánctechnikám hatalmasat fejlődött, mivel olyan dolgokat is képes voltam megtenni, amikre nem is gondoltam. A tánc, a mozgás az a lélek tükré, amely minden rossztól megszabadít, mindenkinek bátran ajánlom, hogy próbálja ki, mert megéri.”

²⁰³ Konrád Tamás: „Számomra ez a kurzus teljesen új kapukat nyitott meg a tánc terén, mivel még nem volt alkalmam kipróbálni a táncnak ezt a műfaját. A haladó csoport kiváltképp nagy élmény és kihívás volt számomra, de ennek ellenére sikerült megbirkózni vele és a maximálist kihozni magamból. A kurzus nagyon könnyed és vidám hangulatban zajlott. A résztvevők nagyon közvetlenek és nyitottak voltak egymás felé, mivel volt egy közös kapcsolódási pont: a kortárstánc, amelyen keresztül egymásra tudtak hangolódni. Mindenkinek ajánlani tudom, kezdőknek, haladóknak egyaránt, mivel ennek a táncnak egy nagyon fontos önkifejező jellege is van, mindamelllett nagyon jó alkalom egy kiváló és alapos testmozgásra.”

²⁰⁴ szentlaszlonapok.ro - Itthon.ma, 2013, 06. 30

A nyár folyamán több néptánc táborban is részt vettek a csillagocskás csapatok, a táncgyűttes fejlesztésére, a tánc tudás és közösség építésének céljából. A legnagyobb létszámot megmozgató tábor a Bors községben, Nagyszántón került megrendezésre, mely minden korosztályt megszólított, illetve minden résztvevő megtalálhatta az ő szintjének megfelelő oktatást. Ebben a táborban a Csillagocská Néptáncgyűttes hatvan fővel vett részt. A hét folyamán a Csillagocská Gyermekzenekar derekasan helytállt, hiszen egy hétig a nagyok segítségével élőzenét biztosítottak a legkisebb korosztály részére. A nagyobbak a Felsőősfalván tartott Székelyföldi táborban, majd Rugonfalván is részt vettek néptánc táborban.

A rugonfalvi edzőtáborból hazaérkezve, ahol nyárádselyei táncokat tanultak, Szatmárnémetibe utazott a nagyváradi Csillagocská zenekar és Benedek Árpád, ahol a Szatmárnémeti MADISZ szervezésében a tavalyihoz hasonlóan most is rendeztek szabadtéri tánc házat. Ők biztosították a táncoktatást és a reggelig tartó jó kedvet.

A Romániai Magyar Néptánc Egyesület 2013. október 20.-án Zilahon rendezte meg a VII. Erdélyi Néptánc Antológiát, a házigazda zilahi Terbete Néptáncgyűttessel, társszervező a Szilágy Megye Művelődési és Művészeti Központja. A Romániai Magyar Néptánc Egyesület rendezvényének fellépőit pályázat során válogatta ki az egyénileg bíráló háromtagú zsűri (Jankó Szép István – Szatmárnémeti, Füzesi Albert – Marosvásárhely, Ivácson László – Sepsiszentgyörgy)²⁰⁵. A Csillagocská Néptáncgyűttes volt megint az egyedüli Bihar megyei csoport, kit beválogattak a legjobbak közé. A nyárádselyei koreográfiát Brugós Sándor készítette a nagyváradi fiataloknak.

A Nagyszántón tartott Határmenti néptánc táborban egy újabb barátság kötöttet a pécskai Búzavirág Egyesülettel. A szórványban élő kis csapat nagy lelkesedéssel fogadta az általunk oktatott anyagot, így 2013 novemberében meghívta a Csillagocskákat Pécskára, az immár XII. Pécskai Néptánc Találkozóra. A nagyváradi Csillagocská Néptáncgyűttes mellett, a makói Forгатós Tánc csoport, a pécskai Păstrătorii Tradiției Néptánc csoport és a Búzavirág Néptáncgyűttes apraja-nagyja lépett színpadra.

5.3 XI. Csillagocská Néptánc Találkozó

„Azt szeretnénk, hogy gyermekeink ne csak halljanak a néptáncról, népzeneről, hanem a gyakorlatban is átéljék azt²⁰⁶” lehetne a mottója a 2013 novemberében megszervezett hagyományos Csillagocská Néptánc Találkozásnak. A 2012-es évben, nem volt találkozó, hisz

²⁰⁵ Kilenc együttes lépett színpadra: a nyárádszeredai Bekecs Néptáncgyűttes, a nagyváradi Csillagocská Néptáncgyűttes, a tusnádfürdői Gyöngyvirág Néptáncgyűttes, a holtmarosi Holtmaros Néptáncgyűttes, a segesvári Kikerics Néptáncgyűttes, a kolozsvári Ördögtérnye Néptáncgyűttes, a kolozsvári Szarkaláb Néptáncgyűttes, a csíkszeredai/kolozsvári Szilak Legénytánckar, és a kolozsvári Zurboló Táncgyűttes.

²⁰⁶ Benedek, In: Reggeli újság, 2013. 11. 20

akkor a 10 éves évfordulóra készült a Csillagocska, így ebben az évben még nagyobb erőbedobással készültek a rendkívüli találkozóra.

A találkozó gálaműsorát a Csillagocska Néptáncgyűttes gyermekcsoportja nyitotta meg népi gyermekjátékokkal, felcsíki és moldvai táncokkal. Utánuk sorba következtek a vendég csoportok: a létavértesi Cserebingó Néptáncgyűttes dél-alföldi és szatmári táncokkal, a frissen alakult paptamási Gilice Néptáncgyűttes moldvai táncokkal, a borsi Galagonya Gyermek néptáncgyűttes szatmári táncokkal, a debreceni Főnix Néptáncgyűttes Csicsergők csoportja gyermekjátékokkal. A nagyobb korosztályból: a micskei Görböc Néptáncgyűttes marosszéki táncokat, a kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye Néptáncgyűttes kalotaszegi belső lábas táncokat, az érsemjéni Ezüstperje Néptáncgyűttes mezőségi táncokat, a székelykeresztúri Vadrózsák Néptáncgyűttes pedig palatkai táncokat mutattak be a teltházazs közönségnek. A gálaműsort a legnagyobb Csillagocskák zárták új koreográfiájukkal, a *Nyárádselyei táncokkal*, koreográfus: Brugós Sándor.

A gálaest során a szervezők egy különleges népi divatbemutatót is tartottak, amelyen a Csillagocska Néptáncgyűttes egyik tagja, Juhász Szép Anna saját maga által tervezett népies ruháit mutatták be, első alkalommal, hagyományteremtő szándékkal. Néptáncos lépések, népi ihletésű ruhák, népzene, népdal és csujjogatások, nem a szokványos ruhabemutatók közege. Juhász Szép Anna a helyi népi hagyományokból, illetve sárréti, hajdúsági, nyírségi lányka, kislány, nagylány, fiatalasszony népviseleteiből, szín és harmóniavilágukból inspirálódva, egy teljesen egyéni meglátásba helyezte ezeket a ruhákat. A hajviselet, a kiegészítők is mind régi képek alapján lett rekonstruálva vagy átgondolva.

76. kép: A Csillagocskás lányok a Juhász Szép Anna tervezte ruhákban, 2013.11.16
Balról: Dimény Eszter, Balla Imola, Molnár Krisztina, Szőcs Brigitta, Juhász Szép Anna, Kádár Orsolya, Józsa Jenifer, Oltean Franciska, Vincze Zsófia, Gáll Brigitta, Makai Viola

5.4 *Táncos bárány*

Benedek Elek *Az aranyszörű bárány* tanulságos meséjét minden gyermek ismeri, s mivel a Csillagocska Néptáncgyűttes vezetője abból a Benedek családból való, mint a nagy meseíró, hát adva volt, hogy ebből a meséből egy igen jó hangulatú táncjátékot alkossanak.

Dimény Levente, színművész, a Nagyvárad Táncgyűttes művészeti vezetőjét kérték fel a *Táncos bárány* táncjáték megrendezésére, melyet az együttes rendkívüli módon Debrecenben, székely ruhában mutatott be először, a Református Egység Fesztivál keretein belül, 2014. május 24.-én.

Az előadás nagyváradi bemutatójára csak június 21.-én került sor, az évadzáró előadás alkalmával. Erre az alkalomra az együttes átgondolta a viselet kérdését. A darab üzenete nem kívánta feltétlenül a hagyományos viseletet, így a praktikum miatt, nem székely ruhában, hanem „táncházas ruhában” adták elő a mesejátékot. A fiúk viselete így egy színes ing és fekete nadrágra cserélődött, míg a lányok saját ruhatárból, egy virágmintás szoknyát és egy ahhoz passzoló egyszínű bodyt, blúzt viseltek. A piros szalagok is lekerültek a hajakból, a hajviselet azonban maradt még mindig egységesen kétféle fonva, franciásan. Ezzel a színesítéssel nem csak kímélték a székely viseletet, hanem teljesen új jelentést is adtak a felújított mesének. Az évadzáró gála első felében az óvodások gyermekjátékokat mutattak be, az I-IV osztályosok szatmári táncokat. A legkisebb zenekar saját zenekari összeállítással, szatmári táncrenddel lepte meg a hallgatóságot, aztán az V-VIII osztályosok csoportja felcsíki és moldvai táncokat mutatott be.

77. kép: *A táncos bárány* bemutatója, 2014 05 24 Debrecen

A *Táncos bárány* bemutatója után Létavértesen a IV. Májusi Málé fesztivált tartották, ahol a Cifra Palota bábcsoport, a Létavértesi Citerakör, a Csormolya népdalkör, az Esztári Berettyó Néptáncsoport, az „Egy pillanat” színtársulat, a Minibingó gyermek néptáncsoport, a Cserebingó, a Villongók néptáncsoportok és a Madaras zenekar mellett a Csillagocska gyermek néptáncsoport és zenekar képviselte Nagyváradot.

A pünkösdi készülődés is a néptánc jegyében telt. A debreceni Sugalló Kulturális Egyesület, a nagyváradi Csillagocska Alapítvány és a létavértesi Rozsnyai Gyűjtemény a „Bihari Barátság” programsorozatra várta a közönségét. A gyerekek fellépését a Pünkösdi

Király és Királynéválasztás követte, majd tánctanítással egybekötött táncház és multság várta a nagyobbakat a Csillagocska és a Sugalló Zenekarral.

6. 2014 nyár-ősz

Az I. Nagyvárad Szent László Napok sikere után a város méltán várta a folytatást. A szervezők nem is okoztak csalódást, hisz olyan előadókat és előadásokat sikerült meghívni, mely ténylegesen méltók voltak a város alapítójának ünnepéhez. A nemzetközi néptáncalálkozón fellépett a Jászság Népi Együttes (Jászberény), Csillagocska Néptáncgyüttes (Nagyvárad), Galagonya néptáncgyüttes (Bors), Egri Csodaszarvas Néptáncgyüttes (Egri, Szatmár megye), Aranyosszék Hagyományőrző Néptáncsoport (Várfalva, Kolozs megye), Ombodi Néptáncsoport (Ombod, Szatmár megye), Regős Néptáncgyüttes (Győr).

Az előző években jól bevált nyári néptánc-programját sem változtatta meg a Csillagocska. Július első felében a Bihar megyei Nagyszántón megrendezett VII. Határmenti Néptánc Táborban vettek részt a gyerekek (kb. 50 fő), melyet a borsi Galagonya Néptáncgyüttes szervezett. Az egy héten át tartó intenzív oktatást a legkisebbeknek Benedek Árpád tánc és zenepedagógus tartotta, ők népi gyermekjátékokat és felcsíki táncot tanultak. A középső korcsoportnak, kb. 120 gyermeknek, Iván Enikő és Forgács Zsombor mezőségi táncokat oktattak. Brugós Anikó és Brugós Sándor, a Nagyvárad Táncgyüttes hivatásos táncosai a legnagyobbakkal szucsági magyar és román táncokat gyakorolt. Az ebéd előtti órában a tábor összes gyermeke kalotaszegi és mezőségi népdalokat tanult Brugós Anikó vezetésével. A próbákhoz és az esti táncházhoz az élő zenét a Soroglya és a Csillagocska zenekar biztosította. Aztán a nagyobb korcsoport a Hargita megyei Felsősfalvára utazott a 20. Székelyföldi tánc táborba, majd a Rugonfalvi edzőtáborban erősítették rá tánc tudásukra.

78. kép: Énektanítás a rugonfalvi edzőtáborban, 2014. 07.

A táborozási élmények után a Csillagocska Néptáncgyüttes nagyobbjai Debrecenbe kaptak meghívást, hogy az államalapító Szent István ünnepén, augusztus 20.-án a 45. Debreceni Virágkarneválon részt vegyenek. Feladatuk az volt, hogy a Debreceni Hajdú Táncgyüttesel és Szeredás Népzenei Együttessel közösen kísérvé az Alföldi Legendárium

Klaszter virág kocsiját, melyet a Földművelési Minisztérium támogatásával sikerült megvalósítani. Az eredeti, alföldi parasztszekeres ötös fogat, a *Szent László fíve* című ősi legendát²⁰⁷ művészi megjelenítésben, virágokkal díszített szoborcsoport ábrázolta.

Dolgozatom e fejezetében is elérkeztem az általam húzott képzeletbeli időhatárig, amíg a néptáncsoportok történetét és munkásságát bemutatom, de meg kell említsem, hogy egy újabb lépcsőfokra érkezett 2014 szeptemberében a Csillagocska Alapítvány, hisz elkészült egy teljesen új, kétszintes óvodai épület, mely immár teljes mértékben az óvodások birodalma. A magyar állam, svájci és luxemburgi alapítványok, a Béres Alapítvány és más jótevő adakozók által támogatott épületben négy gyönyörűen felszerelt csoportszoba, ebédlő, mellékhelyiségek és egy játékokkal felszerelt udvar biztosítja a református zeneóvodások kényelmét. A négy korcsoportban történő játékos foglalkozások vidám hangulatban, biztonságban, jó hangulatban folynak. Ezt biztosítja a 80 fős óvodának Benedek Árpád zenepedagógus, Kecskés Edit igazgató és Szabó Mónika, Habineac Erzsébet, Dobrai Júlia és Fodor-Nagy Enikő óvónők. Külön köszönet illeti a segítő dajka nének: Vági Katalin, Luczi Juliánna, Vastag Julianna és Csóka Jolán munkáját is.

Aki nincs jelen a világhálón a 21. században, az nem létezik, hangoztatják sokan. A Csillagocska Alapítványnak saját, napra aktualizált, jól működő honlapja van (www.csillagocska.ro)²⁰⁸, a közösségi oldalakon is folyamatosan szerepelnek. A videomegosztó csatornákon több előadásuk, vezetőikkel interjúk is megtalálhatóak, az óvodásoktól a táncsoport és zenekarokig.

²⁰⁷ A legenda azt tartja, hogy, amikor a pestis pusztítani kezdett, az egész nép László királyhoz fordult, mindenki tőle várt segítséget. Szent László pedig Istenhez könyörgött. Isten álmot küldött a királyra. Egy angyal jelent meg és azt mondta: „Vedd ijadat és tegezedet, menj ki sátrad elé és minden célzás nélkül bocsásd el nyilvessződet. A vessző megmutatja, mit kell tenned.” Szent László mindent úgy tett, ahogy az angyal kérte. A nyilvessző messze szállott, s ahol lehullt, egy genciána fűszálát átütött. A genciána, a keresztesfű kenőcse mentette meg a népet a döghaláltól, s azóta is, Szent László fűvének nevezi a nép.

²⁰⁸ *Csillagocska Óvoda Karácsony Ünnepe 2014*, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 27.

A táncos bárány, 2014, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25.

Csillagocska néptáncgyűttes farsangtemetés, 2014, közzé téve: 2014. 03. 06.

Csillagocska jótékonyági bál 2013, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25.

VII. Erdélyi Néptánc antológia Zilah 2013, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25.

XI. Csillagocska gyermeknéptánc találkozó, 2013, közzé téve: 2013. 12. 23.

Csillagocska Családnapi, 2013, közzé téve: 2013. 06. 19.

A Csillagocska Alapítvány 10 éves évfordulója, 2012, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25

Csillagocska Várasfenesen - Füzesi és Felcsiki táncok, 2012, közzé téve: 2012. 07. 05.

Benedek Árpád és a Csillagocska Alapítvány, Balmaújváros, 2012.04.05., közzé téve: 2012. 04. 16.

10 a éves Nagyvárad Táncgyűttes: Fényességes csillag, 2012, közzé téve: 2012. 03. 21.

Király nemből méltóság – Táncjáték, 2010, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25

Csillagocska Nagyvárad: Szentiványi táncok, 2010, közzé téve: 2010. 11. 23

2010. augusztus 18. Pécs, Dóm tér, közzé téve: 2010. 09. 09.

Várad Biblia, 2008, közzétette a csillagocska.ro, 2015. 01. 25

2012. december 26-án, „*Teremtő hit - egy közösség születése*”²⁰⁹ címmel, a Kossuth Rádió közel egy órás műsoridőben sugározta a Csillagocska Alapítvány 10 éves jubileuma alkalmával készített összeállítását.

Dr. Pálfi József, Benedek Árpád és csapata, a Csillagocska Néptáncsoport és a Csillagocska Zenekar értékteremtő és értékmentő munkájával beírta magát nem csak Nagyvárad, hanem Erdély kulturális életébe, felmutatva egy egyetemes nemzeti és keresztény értéket, mely a 21. század első felében meg tud maradni, és gyökeret tud verni sok száz magyar család, gyermek, fiatal és felnőtt életébe.

7. A Csillagocska Néptáncsoportok tagjai által kitöltött kérdőívek feldolgozása

A feltérképezés és a kérdőívek kiosztásának időpontja: 2014. november és 2015. július. A két legnagyobb korosztálynak (gimnazisták és líceumosok) osztottam ki a kérdőíveket, kik már több éve táncolnak vagy zenélnek a Csillagocskában. Az érmihályfalvi és érsemjéni táncosoknak nincs kísérő zenekaruk, így náluk nem volt kérdés a zenészeket illetően, de a nagyváradai táncsoportnál ugyanazt a kérdőívet töltötte ki zenész és táncos egyaránt.

7.1 Kérdőív

Személyes adatok - Táncosok

Ssz	Neme	Születési adatai	Születési helye	Foglalkozása	Végzettsége
1	leány	2004 03 30	Nagyvárad	tanuló	
2	fiú	2004 01 08	Nagyvárad	tanuló	
3	leány	2003 09 23	Nagyvárad	tanuló	
4	leány	2003 09 06	Nagyvárad	tanuló	
5	fiú	2003 09 02	Nagyvárad	tanuló	
6	leány	2003 08 18	Berettóújfalu	tanuló	
7	leány	2003 02 16	Nagyvárad	tanuló	
8	fiú	2002 06 08	Nagyvárad	tanuló	
9	fiú	2002 04 14		tanuló	
10	leány	2001 11 09	Nagyvárad	tanuló	
11	fiú	2001 07 30		tanuló	
12	fiú	2000 08 23	Nagyvárad	tanuló	
13	lány	2000 06 20	Nagyvárad	tanuló	
14	fiú	2000 04 24	Nagyvárad	tanuló	
15	fiú	1999	Nagyvárad	tanuló	
16	leány	1998 12 26	Nagyvárad	tanuló	
17	leány	1997 11 01	Kolozsvár	tanuló	
18	leány	1996 10 24	Nagyvárad	önkéntes	érettségi
19	leány	1996 10 10	Nagyvárad	tanuló	
20	fiú	1996 02 07	Nagyvárad	tanuló	
21	leány	1995 11 16	Nagyvárad	egyetemista	érettségi
22	fiú	1990 10 04	Nagyvárad	menedzser	egyetem

Személyes adatok - Zenészek

Ssz	Neme	Születési adatai	Születési helye	Foglalkozása	Végzettsége
1	leány	2001 05 31	Nagyvárad	tanuló	

²⁰⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=fkhaFhM56EQ>

2	fiú	2000 09 14	Nagyvárad	tanuló	
3	fiú	2000 01 23	Nagyvárad	tanuló	
4	fiú	1996 03 29		tanuló	
5	fiú	1996 03 29	Nagyvárad	egyetemista	érettségi
6	fiú	1967 08 14	Élesd	almérnök	egyetem

A megkérdezett 22 csillagocskás táncos és 6 zenész közül 10 fiú- és 12 leánytáncos, a zenészek közül 5 fiú és 1 leány van. 1990. október és 2004. március között születtek, tehát 2015-ben 11 és 25 év közöttiek, az átlag életkor 18 év, + az 1967-ben született férfi, aki 48 éves zenész. A két egyetemet végzett felnőttön kívül (menedzser és almérnök), mindnyájan tanulók, életkoruknak megfelelően középiskolában, gimnáziumban vagy egyetemen.

7.1.1 Kérdés - táncosok

Ssz	Hány éves korától táncol?	Hány éve táncol?	Kiktől tanult táncolni?
1	5	7	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás, Molnár Krisztina, Tolnai Tímea
2	4	7	Benedek Árpád, Szócs Brigitta, Konrád Tamás, Molnár Krisztina, Tolnai Tímea
3	7	5	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás, Molnár Krisztina, Tolnai Tímea
4	4	8	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás, Molnár Krisztina, Tolnai Tímea
5	9	3	Benedek Árpád, Konrád Tamás, Tolnai Tímea, Szócs Brigitta, Molnár Krisztina
6	5	5	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás
7	4	8	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás, Molnár Krisztina, Tolnai Tímea
8	12	1	Benedek Árpád, Konrád Tamás, Tolnai Tímea, Józsa Levente
9	4-7 és 1 éve	4	Benedek Árpád, Tolnai Tímea, Konrád Tamás, Józsa Levente
10	12	1	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Konrád Tamás
11	13	1	Benedek Árpád, Tolnai Tímea
12	5	9	Benedek Árpád, Konrád Tamás, Brugós Sándor, Forgács Zsombor, Zaha Enikő, Tolnai Tímea
13	8	7	Benedek Árpád, Konrád Tamás, Tolnai Tímea, Brugós Anikó, Brugós Sándor
14	5	7	Benedek Árpád, Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Konrád Tamás
15	12	4	Benedek Árpád
16	5	11	Benedek Árpád, Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Mátéfi Csaba, László Csaba, Kelemen János
17	6	11	Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Benedek Árpád, Kelemen János
18	6	12	Benedek Árpád, Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Brugós Anikó
19	4	15	Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Kelemen János, Benedek Árpád
20	16	2	Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Benedek Árpád
21	12	7	Benedek Árpád, Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Miklós János, Miklós Zsuzsanna
22	14	10	Benedek Árpád, Brugós Sándor, Brugós Anikó, Kelemen János, Tolnai Tímea

7.1.1a Kérdés – zenészek

Ssz	Hány éves korától táncol?	Hány éve táncol?	Kiktől tanult táncolni?
1	6	8	Benedek Árpád, Tolnai Tímea, Konrád Tamás, Brugós Sándor, Szócs Brigitta, Forgács Zsombor, Iván Enikő
2	3	10	Benedek Árpád
3	6	5	Benedek Árpád
4	4	15	Brugós Sándor, Tolnai Tímea, Benedek Árpád
5	6	7	Benedek Árpád, Brugós Anikó, Brugós Sándor, László Csaba, Tolnai Tímea, Mátéfi Csaba, Mátéfi Zita, Rácz Lajos, Zaha Enikő
6	-	-	

A megkérdezett 22 csillagocskás táncos közül: 4 és 16 év között kezdtek el néptáncot tanulni (átlagban: 10 évesen), aki óvodásként kezdte, az Csillagocská Zeneóvodás volt és iskolás korára is megmaradt az együttesben táncolni. A 22 táncosból 12 már óvodás korától tagja a csoportnak, tehát folytonos a jelenlét, az utánpótlás. Ez az adat nagy arányban bizonyítja azt a feltevésünket, hogy eltávolodik-e, ha igen, akkor mennyire a néptáncról, népzeneről, aki már nagyon fiatalon, intézményesített keretek között találkozott a műfajjal.

Bevallásuk szerint: mindannyian tanultak Benedek Árpádtól, hisz ő a legfiatalabbak vezetője, 19-an említik Tolnai Tímeát, aki párja Árpádnak a táncoktatásban. 11-en Konrád Tamást, 10-en Brugós Sándort, 9-en Brugós Anikót, 5-en Kelemen Jánost emelik ki, a kevesebb éve táncolók pedig Molnár Krisztinát, Szócs Brigittát, hisz ők a „már oktató” Csillagocskák. A két érmelléki csoporttól eltérően, a nagyváradi fiatalok a néptánc-táborok oktatóit is felsorolják, jelezve, hogy nem csak szüklátóként azt említik, akitől nap, mint nap táncot tanulnak, hanem a többi táncmestert is számon tartják, akikkel táncos éveik alatt találkoztak. Tanultak Józsa Leventétől, Forgács Zsombortól, Iván Enikőtől, László Csabától, Mátéfi Csabától, Miklós Jánostól és Miklós Zsuzsannától.

A Csillagocskás népzeneészek a néptánc-csoport tagjai voltak, de mellette hangszeroktatásra is jártak, így idővel a táncosokból alakult meg a zenekar. Közülük csak 1 személy nem tanult táncolni. A többiek átlagban 10 évet táncoltak, mint táncos társaik. Ez az idő alatt tanultak, meg olyan szinten hangszeren is játszani, hogy önállóan, kísérő zenekarként is megállták a helyüket, így már nem mint táncosok, hanem, mint zenészek működtek a Csillagocská Néptánc-együttes berkein belül.

7.1.2 Kérdés - táncosok

Ssz	Volt-e néptánc-táborban?	Családjában táncolnak, zenélnék-e?	A csoporton kívül milyen alkalmakkor táncol?
1	Borsi táborok 2015 Rugonfalvi edzőtábor	Testvér táncol	Társasági táncon
2	2015 Rugonfalvi edzőtábor (Józsa L)	Testvér táncol és zongorázik	Iskolai fellépés
3	Borsi táborok (Forgács Zs-Iván E) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	senki	-
4	Borsi táborok (Forgács Zs-Iván E) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	Még 2 testvér táncol	Társasági táncon
5	2013, 2014 Borsi táborok 2015 Rugonfalvi edzőtábor	Nagymama zongorázik, testvér hegedül	Táncházban és otthon
6	Borsi táborok 2015 Rugonfalvi edzőtábor	Testvéreim táncolnak	Bulikon
7	Borsi táborok (Forgács Zs-Iván E) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	Testvér táncol	Társasági táncon
8	2015 Rugonfalvi edzőtábor (Józsa L)	Apa zenélt, testvér modern táncolt	Bulikon
9	2015 Rugonfalvi edzőtábor (Józsa L)	senki	nem
10	Borsi tábor 2015 Rugonfalvi edzőtábor	senki	Táncházban
11	2015 Rugonfalvi edzőtábor	-	-

12	2012 Borsi tábor (Forgács Zs-Iván E) 2013 Borsi tábor (Brugós S-Brugós A) 2014 Borsi tábor (Brugós S-Brugós A) 2014 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S-Tolnai T) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	senki	Táncház
13	2012 – 2014 Borsi tábor (Forgács Zs-Iván E) 2014 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S-Brugós A)	Bátyja zenél és táncol	Táncház
14	2012 Borsi tábor (Forgács Zs) 2013 Borsi tábor (Brugós S-Brugós A) 2014 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S-Tolnai T) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	Senki nem foglalkozik néptáncsal, testvér akrobatikázik	nem
15	2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S)	Testvérei	Esküvők
16	Kisoroszi néptánc tábor (Benedek Á) 2006 Válaszúti tábor (Tállas Á) 2007-2009 Borsi tábor (Brugós S-Brugós A) 2012-2014 Felsősófalvi tábor (Mátéfi Cs, László Cs) 2012-2015 Rugonfalvi edzőtábor (Brugós S-Tolnai T)	Távolabbi unokatestvér	Táncház, baráti találkozásokkor
17	2002-2015 Határmenti, Felsősófalvi, Rugonfalvi tánc táborok (László Zs-László I, Mátéfi Cs-Mátéfi Z, László Cs, Brugós S-Brugós A, Tolnai T)	Nővére táncol, édesapja és öccse táncolt	Táncházakban, táborokban, csoportos kirándulásokon, jókedvből
18	2005-2015 Felsősófalva, Válaszút, Határmenti, Rugonfalvi tánc táborok (Brugós S-Brugós A, Mátéfi Cs, László Cs)	Testvérek, unokatestvérek	Összejöveteleken
19	2004-2005 Válaszút (Tállas Á) 2006-2008 Kisoroszi (Benedek Á) 2010-2015 Felsősófalva (Mátéfi Cs, László Cs) Borsi táborok (Brugós S-Brugós A, Benedek Á, Tolnai T, Iván Enikő) Rugonfalvi tánc táborok (Brugós S-Tolnai T)	Anya, nagytata, unokatestvérek	Táncház, baráti összejövetelek
20	Felsősófalva (László Zs-László I) Rugonfalvi tánc táborok (Brugós S-Tolnai T)	senki	Táncházak, táborok
21	2007-2015 Rugonfalva, Sófalva, Válaszút, Határmenti (Brugós S-Brugós A, Mátéfi Cs, László Cs)	-	Bálok
22	2010-13 Sófalva 2008, 2012-2004 Határmenti Válaszút	öcsém	Táncház, báb/színház

7.1.2a Kérdés - zenészek

Ssz	Volt-e néptánc táborban?	Családjában táncolnak, zenélnek-e?	A csoporton kívül milyen alkalmakkor táncol?
1	2012 Borsi tábor – táncos (Forgács Zs-Iván E) 2013 - 2014 Borsi tábor – zenész (Dallos L) 2013 Szentegyházi tábor – zenész (Sinkó A) 2014 - 2015 Rugonfalvi edzőtábor – zenész (Dallos L)	Apuka bőgőzik	Táncházakban

	2015 Gyimesi tábor - zenész 2015 Hadadi tábor - zenész		
2	2011 - 2014 Borsi tábor - zenész 2013 Szentegyházi tábor – zenész	Táncol a nővér, zenél az apa és a báty	nem
3	2007 Válaszút 2013 Szentegyházi tábor – zenész (Haáz S, Sinkó A) 2013 – 2014 Nagyszántó – zenész (Dallos L)	Senki nem táncol, testvér hegedül	Táborokban, táncházakban, ünnepi alkalmakkor, összejöveteleken
4	2010-2015 Székelyföldi tánc táborok - táncos	Húga táncol és hegedül	Táborokban, táncházakban
5	2006-2007 Bors – táncos (Mátéfi Cs, Rácz L, Zaha E) 2009 Válaszút – zenész (Gombár Loránd) 2009-2015 Felsősfalva – zenész (Mezei Levente, Mezei Ferenc, Csányi Sándor, Jámbor István) 2011 Kalotaszentkirály – zenész (Varga I, Kiscsipás) 2012-2014 Bors - zenész	Dédnagyapjai primások, kántorok voltak	Táncházban, baráti összejöveteleken, táborokban, kiszállásokon és otthon
6	2012-2014 Borsi néptánc táborok 2015 Csillagocska edzőtábor (Szilágyi László) 2015 Rugonfalvi edzőtábor (Szakács Kristóf)	Lánya hegedül	

A megkérdezett 23 nagyváradi néptáncos közül mindenki járt néptánc táborban, ami mutatja, hogy az együttesvezetők fontosnak tartják a nyári edző- (Rugonfalva) és továbbképző táborokat (Bors, Felsősfalva, Válaszút, Kisoroszi), ahol neves, mesterektől sajátíthatják a különböző erdélyi tájegységek néptáncát, népdalait és népzenejét. Először csoportosan, majd később önállóan is eljárnak a táncosok a néptánc táborokba.

A megkérdezett 22 néptáncos családjában, 12 esetben néptáncol még valaki a családban, 2 esetében zenélnek és csak 8 esetben jelezték, hogy senki rajtuk kívül nem foglalkozik táncsal, zenével. Ez a városi hagyományokból kiindulva nagyon jó arány, sokkal nagyobb, mint a másik két megkérdezett néptánc csoportnál. Tudni illik a fiatalok már annak az első nagyváradi tánc házas társaságnak a gyerekei, kik néptáncos-népzenei környezetben nőttek fel. Ez abból is kitűnik, hogy rendszeresen járnak tánc házba, a kötelező próbák után is találkoznak, baráti, családi összejöveteleken is népzene táncolnak. Természetes jelenség, hogy míg a kisvárosi, illetve falusi környezetben élő fiatal, első számú helyének tartja a lakodalmakat, ahol táncolni lehet, addig a Nagyváradon élő, néptáncot szerető és űző fiatalok körében, mindössze csak 1 esetben jelzik, hogy a tánc csoporton kívül ott is lehet a néptáncsal találkozni.

A megkérdezett zenészek közül, mindenki legalább 3 éve jár rendszeresen nyári néptánc táborokba zenélni, tovább tanulni vagy éppen egy-egy tanuló csoport zenéjét biztosítani, s ez által még jobban elmélyülni egy-egy tájegység népzenei anyagában,

játékstílusában. Ez a közös, intenzív együtt zenélés a zenekarokat még jobban összekovácsolja, a zenekarok között erősíti a barátságokat. Az adatközlő zenészekkel való együtt muzsikálás a különböző zenészek saját játékstílusában való mélyebb belátást biztosítja. Ezeket a kompetenciákat első sorban a néptánc táborokban lehet megszerezni.

7.1.3. Kérdés - táncosok

(jelmagyarázat: K – kedvenc, x – táncolja, o – ismeri)

Ssz.	Sóvidék	Mezőség	Felcsik	Moldva	Szatmár	Kalotaszeg	Küküllő-mente	Tövishát	Nyárádselye	Sárrét	Bonchida	Vajdaszentivány	Gyimes	Magyarböd	Széki	Dunántúl	Népi gyermekjátékok	A többire nem emlékszem	Összesen táncol	Milyen más jellegű táncokat ismer (nem néptánc)?
1	x	x	x	K	o	o											x		5	Társasági tánc, hip-hop, balett
2	K	x	x	x		o	o												4	Samba, csa-csa-csa angol keringő, bécsi keringő, tangó, polka
3	x	x	x	K	x	o													5	Társasági, hip-hop, balett
4	K	x	x	K	o	o											x		5	Hip-hop, társasági, balett
5	K	x	x	x		o		o											4	Csa-csa-csa
6	K		x		o													x	2	Zorba, keringő, csa-csa-csa
7	K	x	x	K	o	o											x		5	Társasági, hip-hop, balett
8	K	x		x	o														3	Balett, modern tánc, hip-hop, mazsorett
9	x	x	o	K	o														3	-
10	x		x	x	x	o													4	Társasági tánc, hip-hop, balett
11	x	x	x	x															4	Modern tánc
12	x	o	x	x	o	K	o			o		x	o						6	Társasági tánc, hip-hop, balett, majorete
13	x	o	x	x		K				x	x	K							7	Modern tánc
14	x		x														x		2	Hip-hop, rock n roll, társas táncok
15	x	x	x	x			x					K							6	keringő
16	x	K	x	x	x	x	x			x		x	o						9	Hip-hop, társas tánc, balett, majorette
17	x	x	x	x	x	x	x		x	x	K	x	o	o					11	Hip-hop, sporttánc, ritmikus gimnasztika, balett, társas tánc, stepp
18	x	K	x	x	x	x	x		x	x	x	x			o				11	Sporttánc
19	x	x	x	x	x	K	K		x	x			o				x		10	Sporttánc, hip-hop, társastánc, balett, majorett
20	K	o	x			x			K	x	o		o						5	Hip-hop, sporttánc
21	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	o	o		x	x		14	Társas tánc, sporttánc, hip-hop, balett, stepp
22	x	x	x	x	x	x	x		x	x		K			x				11	Salsa, tangó, keringő

Azért kedvenc táncom...:

1. a moldvai, mert nagyon játékos és vidám.
2. a sóvidéki, mert változatos és megfelelő az ízlésemnek (komplikált).
3. a moldvai, mert játékos
4. a moldvai, mert játékos és vidám, a sóvidéki azért, mert jó pörgős
5. a sóvidéki, mert az a szebb, jobb
6. a sóvidéki, mert most tanuljuk
7. a moldvai, mert vidám, a sóvidéki azért, mert sok figura van benne
8. a sóvidéki, mert nekem tetszenek a benne lévő figurák
9. a moldvai, mert egyszerű
10. Nincs kedvencem
11. -

12. a kalotaszegi, mert tudom, és nagyon tetszik
13. a kalotaszegi és a bonchidai, mert maga a tánc nagyon tetszik
14. Nincs speciál kedvencem, szeretem mindegyiket
15. a szentiványi, mert sok pörgetős és szép táncot látunk benne
16. a mezőségi (innen a palatkai), mert pörgős
17. a bonchidai, mert nagyon a szívemhez nőtt a zenéje és maga a tánc is
18. a mezőségi táncok és dallamok a kedvenceim, talán a család származása miatt részben, és ez az amit, szerintem, a legszebben táncolok a felsoroltak közül
19. kalotaszegi és küküllőmenti, mert nagyon színes, változatos és pörgős
20. a sóvidéki és a selyei, mert azok mennek eddig
21. a csávási, mert nagyon sok énekelhető dallam van
22. a forgató táncok

7.1.3a Kérdés - zenészek

(jelmagyarázat: K – kedvenc, x – táncolja, o – ismeri)

Sz.	Sóvidék	Mezőség	Felcsík	Moldva	Szatmár	Kalotaszeg	Küküllő-mente	Szilágyosság	Nyárádselye	Sárrét	Vajdaszentivány	Gyimes	Széki	Dél-Alföld	Összesen táncol	Milyen más jellegű táncokat ismer (nem néptánc)?
1	x	o	x	x	o	K	o			x	x		o		7	Kortárs, balett, hip-hop, keringő
2	Nem táncol egyáltalán															
3	o	K	x	x	x	o							o	x	5	Tangó, társasági tánc
4	x	x				K	K	x				o	o		5	Sport tánc
5	x	x	x	o	x	K	x		o	x	x	o	o	x	9	Keringő, sport tánc
6	o	o	o		o	K								o		Tangó

Azért kedvenc táncom...:

1. a kalotaszegi, mert szépek a ruhák és a szentiványi, mert sok benne a pörgetés
2. Nem táncol
3. a mezőségi, a férfias, mégis gazdagon variált zenéje és kiegyensúlyozott tánca miatt
4. a csávási, mert pörgős, a kalotaszegi meg az összetettsége miatt
5. a kalotaszegi, a gazdag figura és variációvilága miatt
6. Nem táncol, de a kedvenc tánca a kalotaszegi

A megkérdezett 22 nagyváradi néptáncos közül, míg a fiatalabbak 2-5 tájegység táncát táncolják (sóvidék, mezőség, felcsík, moldva, szatmár), addig a nagyobb korosztály akár 14 különböző falu/tájegység néptáncának alapos ismeretét vallja. Összesen 16 falu/tájegység lett megemlítve, és külön figyelmet érdemel, hogy többen is fontosnak tartották megemlíteni a magyar népi gyermekjátékok ismeretét (3 kisebb és 2 nagyobb korosztályú táncos). Többnyire erdélyi táncokat ismernek, táncolnak, kivétel a Sárrét, Szatmár és a moldvai táncok, illetve egy személy ismer dunántúli táncokat is, nem említve pontosan ennek a térségnek az altájegységét.

Mind a 22-en megjelölték a sóvidéki táncok alapos ismeretét, tudását (jelenleg ezt tanulják), 7-nek kedvence is. 20-an említik a felcsíki táncokat is, a maradék két táncos, biztosan elfelejtette, hisz mindannyian több éve táncolnak, így részt vettek a minden évben előadott *Farsangtemetésen*, tehát ismerniük kell a táncot. A Csillagocskában mindenki táncolja a felcsíki tájegység táncát, az elsők között találkoznak vele. Benedek Árpád szerint, ki Csíkszentsimonból származik, az egyik legkönnyebb tánc, a gyerekek hamar megtanulják,

főleg a polgári táncokat (zsidós, kezes, változtatós, gólyás) majd a hejszát, csárdást, ceppert, így hamar sikerélményük van a táncban. A zsupák sem kívánnak olyan táncos rátermettséget és előképzést, mint a kalotaszegi legényes, mégis elmondhatják a fiúk, hogy ők már tudnak legényes típusú táncot is járni.

A többségük (19-en) a moldvai táncokat is említik, hogy ismerik, táncolják, 5 kisebb korosztályú táncosnak a kedvence is. Itt is meg lehet fogalmazni, hogy minden táncban, Csillagocskás találkozón, megszólal a moldvai zene, tehát aki legalább egy éve tartozik a Csillagocskához, biztos találkozott már több ízben is a moldvai táncokkal. Ez is az az előbbi jelenség, miszerint nem tudatosul a táncosokban az, hogy a felcsíki és moldvai táncokat is sorolja fel, mert azok minden táncalkalommal megjelennek, tehát szinte a hétköznapjaik része. Annál inkább különleges a mezőségi táncok ismerete, ez többnyire Magyarpalatka és Ördöngösfüzes faluk táncát jelenti (a 16-ból 2 személynek ezek a táncok a kedvencei is), ketten kiemelik a bonchidai táncokat, amiből egynek a kedvence is ez a falu tánca, egy személy pedig a széki táncokat is külön említi.

Kevesebben ismerik és táncolják a magasabb tánctechnikát követelő táncokat, mint kalotaszegit (háromnak ez a kedvence), a szatmári, sárréti és vajdaszentiványi táncokat, a Küküllő-mente (Szászcsávás) és Nyárádselye néptáncait. Ezeken túl hatan ismerik és szívesen tanulnák meg a gyimesi táncokat, ketten Magyarböd táncait, egy meg a szilágysági táncokat, jelezve, hogy tudatosan különbséget tudnak tenni az *ismert* és a *tudott* tájegységek néptáncai között. A városi lét magával hordja azt is, hogy a táncos mozgásra vágyó fiatalok a néptánc mellett a társas, sport és modern táncokat is ismerik, ezek mellett esetleg kortárs és klasszikus táncokkal is ismerkedtek.

A megkérdezett 6 nagyváradi népzeneész közül többségük táncol, vagy táncolt is, egyetértve azzal a nem csak Csillagocskás nézettel, hogy a zenész úgy tudja még jobban „kiszolgálni” a táncot, ha érti is azt, tudja, vagy legalább ismeri is. 14 különböző falu/tájegység tánca lett felsorolva, melynek legalább felét mindenki ismeri. A hatból négynek a kalotaszegi táncok a kedvence, egynek a mezőségi-, egy pedig a szászcsávásiak táncában leli legnagyobb örömét.

7.1.4. Kérdés - táncosok

Ssz	Melyik tájegység népzenejét, népdalait ismeri	Melyik tájegység népdalait énekli szívesen	Játszik-e hangszeren
1	Sóvidék, Szatmár, Mezőség, Felcsík	Sóvidék	furulya
2	Felcsík, Moldva, Sóvidék	Sóvidék	zongora
3	Sóvidék, Szatmár, Mezőség, Felcsík	Sóvidék	nem
4	Sóvidék, Szatmár, Felcsík	Sóvidék	zongora
5	Sóvidék, Szatmár, Felcsík, Kalotaszeg	Kalotaszeg, Sóvidék	hegedű
6	Sóvidék	Mindegyiket	gitár és xilofon

7	Sóvidék, Szatmár, Felcsík	Sóvidék	nem
8	Sóvidék, Mezőség	Sóvidék	gitár
9	Moldva, Dunántúl, Sóvidék, Mezőség, Szatmár	Szatmár	hegedű
10	Sóvidék, Szatmár, Mezőség, Felcsík	Sóvidék	gitár
11	-	-	-
12	Felcsík, Sóvidék, Kalotaszeg, Moldva, Maros-mente, Sárrét, Küküllő-mente, Gyimes, Mezőség	Kalotaszeg	nem
13	Felcsík, Bonchida, Szentivány, Kalotaszeg, Moldva, Sárrét, Mezőség, Sóvidék, stb.	Felcsík	hegedű
14	Felcsík	-	Trombita, hegedű, zongora
15	Felcsík, Szentivány	Felcsík	Zongora, dob
16	Kalotaszeg, Sóvidék, Felcsík, Mezőség, Sárrét, Maros-mente, Moldva, Szatmár	Kalotaszeg	zongora
17	Kalotaszeg, Mezőség, Moldva, Csávás, Sóvidék, Szatmár, Sárrét, Selye, Szentivány, Felcsík	Kalotaszeg	zongora
18	Kalotaszeg, Mezőség, Csávás, Moldva, Szatmár, Sárrét, Szentivány, Felcsík	Mezőség, Csávás	zongora
19	Kalotaszeg, Sóvidék, Sárrét, Felcsík, Küküllő-mente, Mezőség, Moldva, Szatmár, Maros-mente, Gyimes	Kalotaszeg, Mezőség, Sóvidék	furulya
20	Ezekben nem vagyok jó	-	gitár
21	Kalotaszeg, Mezőség, Csávás, Gyimes, Moldva, Mezőkölpény, Szék, Szatmár, Sárrét, Nyárad-mente, Szentivány, Felcsík	Szék, Kalotaszeg, Csávás, Moldva, Szentivány	nem
22	Mezőség, Kalotaszeg, Sóvidék, Moldva, Felcsík, Szék, Szatmár, Sárrét, Selye, Küküllő-mente	Kalotaszeg	nem

7.1.4a. Kérdés - zenészek

Ssz	Melyik tájegység népzenejét, népdalait ismeri	Melyik tájegység népdalait éneklí szívesen	Játszik-e hangszere
1	Felcsík, Moldvai, Szatmár, Sóvidék, Kalotaszeg, Sárrét, Szentivány, Dél-Alföld, Dunántúl	Kalotaszeg, Szatmár, Bonchida, Küküllő-mente	hegedű
2	Felcsík, Mezőség, Kalotaszeg, Küküllő-mente, Sóvidék, Szatmár, Dél-Alföld	Mezőség, Kalotaszeg, Küküllő-mente, Sóvidék	Brácsa, gitár
3	Mezőség, Szatmár, Dél-Alföldi, Sóvidék, Moldvai	Kalotaszeg	hegedű
4	Mezőség, Kalotaszeg, Szilágyság, Küküllő-mente, Sóvidék, Szék, Szatmár	Mezőség, Kalotaszeg	Hegedű, gitár, zongora
5	Kalotaszeg (Inaktelke, Méra), Mezőség (Füzes, Szék, Palatka, Bonchida), Sóvidék, Nagybún, Gyimes, Szentivány, Szászcsávás, Dombó, Lapád, Szentbenedeki, Nyárádselye, Szatmár, Moldva, Dél-Alföld, Rábaköz	Amelyet tudom az összeset	Hegedű, furulya, zongora
6	Kalotaszeg	Kalotaszeg	Nagybögő, ütőgardon

A megkérdezett 22 nagyváradi néptáncos sokkal több tájegység népdalait és népzenejét ismeri, mint a megkérdezett másik két táncscsoport, itt is igazolva azt, hogy a Csillagocska Néptáncgyűttes életében szervesen van jelen a népzene, ugyanolyan hangsúlyt fektetve a zenére is mind a táncra, hisz a kettő szervesen összefügg, színpadon pedig elválaszthatatlan.

Itt is igazolást kapott az a feltevés, hogy egy zenés környezetben élő fiatal szeret énekelni, jobban, mint aki csak néha tanul egy-egy új népdalt, ki általában nem élő zenekarral próbálhat, kinek nincsen a népzeneben is jártas oktatója. Ebben a néptáncscsoportban a 22-ből csak két fiú nem szeret énekelni, a többinek mind van kedvenc tájegysége is, ahonnan több

népdalt is szeret énekelni. Egyértelmű az is, hogy a kisebb korosztályhoz tartozóak, akik csak felcsíki, sóvidéki, mezőségi, szatmári és moldvai táncokat tudnak, azok csak ezeket a tájegységeket jelölték meg a népzene kérdéskörben is, akik már több tájegység táncában járatosak, azok több tájegység népzenejét és népdalait is ismerik. 17 jelölés került Felcsíkra, 16 Sóvidékre, 13 Szatmárra és Mezőségre, 10 Moldvára, 9 Kalotaszegre és a Maros-mentére, 8 Sárrétre, 6 Küküllő-mentére, 3 Gyimesekre és Nyárádselyére, 2 Székre, 1 a Dunántúlra és Bonchidára esett. Ez a felsorolás az irányt mutatja arra a kérdésre kapott válaszokra is, hogy melyik tájegység népdalait éneklik szívesen. A legtöbben a Sóvidék népdalait szeretik (talán azért, mert most azokat tanulják), 7 jelölést kapott Kalotaszeg, 3-at Felcsík, kettőt Mezőség és a Küküllő-mente, 1-1 jelölést kapott Vajdaszentivány, Szék, Moldva és Szatmár. 3 táncos pedig, vonalat húzott e kérdéshez.

Nagyváradon van magyar nyelvű zeneóvoda, zeneiskola, népművészeti iskola és három felsőfokú oktatási intézményben is képeznek zenepedagógusokat, amelyből egyben magyar nyelven is. Ez a nagyvárosban való élés egyik pozitívuma. Tehát egyértelmű, hogy hangszeren is jóval többen játszanak a nagyváradi fiatalok, mint az Érmellék fővárosában, vagy annak szomszédságában élők. Míg például Érsemjénben a 19 néptáncosból hárman tudnak valamilyen hangszeren játszani, addig a 22 Csillagocskás közül csak 6 nem játszik valamilyen hangszeren. Heten tanulnak zongorázni, négyen-négyen hegedülni és gitározni, ketten furulyálnak, egy trombitál, egy valaki xilofonon játszik és egy személy dobolni is tanult.

A nagyváradi Csillagocska zenészeitől is az előre feltételezett válaszokat kaptam. Leszűrhető, hogy inkább belső erdélyi népzenet játszanak szívesebben (Gyimes, Felcsík, Sóvidék, Nagybún, Küküllő-mente, Szászcsávás, Küküllődombó, Magyarlapád, Szentbenedek, Nyárádselye, Vajdaszentivány, Kalotaszeg, Inaktelke, Méra, Mezőség, Fűzes, Szék, Palatka, Bonchida, Szilágyság), de azért ismerik Moldva, Szatmár, Dél-Alföld, Dunántúl vagy akár Rábaköz ugrós népzenejét is.

A Csillagocska táncházaiban tanúsíthatom, mindig van Felcsíki táncrend, ezért érdekes, vagy annyira egyértelmű, hogy a nagyobb zenészek már nem is említik. A négyből csak a két legfiatalabb írja, hogy ismeri e tájegység zenéjét. A kognitív probléma esete lépett fel itt újra.

A két legfiatalabb primáson kívül a többiek fontosnak tartják legalább még egy hangszeren játszani, így gitározni, zongorázni, furulyálni, és mindegyikük ütőgardonozik, felcsíki stílusban.

7.1.5. Kérdés: *Milyen körülmények hatására kezdett el magyar néptáncal foglalkozni?- táncosok*

1. A két legjobb barátnóm már táncolt, és én is akartam.
2. Érdekel a magyar nemzet története, táncai és nagyon szeretem ezt a tantárgyat. Erre magyar versenyen jöttem rá.
3. Egy ismerősöm ajánlására.
4. A barátnóm és én láttuk, hogy hogy táncolnak a nagyok és bekapcsolódtunk.
5. Egy táborba ajánlottak (Bors).
6. Én arra nem emlékszem, mert elég rég volt.
7. A barátnóm és én láttuk, hogy hogy táncolnak a nagyok és megkértük a szülőket, hogy mi is táncoljunk.
8. Láttam másokat táncolni, felkeltette az érdeklődésem így elkezdtem.
9. Mivel hegedültem a hagyományörző csoportnál, megtetszett a népzene s az ezekhez hasonló.
10. Pár osztálytársam járt táncra és megtetszett.
11. Előadásból megtetszett a tánc és ettől kezdtem el táncolni.
12. A Csillagocska zeneóvodába jártam, és ott ismerkedtem meg a magyar néptáncal.
13. A testvérem után szüleim engem is beírtak néptáncra.
14. A Csillagocskába adott édesanyám óvodába és ez által kezdtem el táncolni.
15. Saját akaratomból.
16. Szüleim és nagymamám hatására.
17. Az óvodában hoztak minket gyermektánc házba, majd az elemi iskola elkezdésével elkezdtem járni rendszeresen a Csillagocska próbáira.
18. Szülők, nagyszülők kérésére, aztán megszerettem.
19. Óvodai csoporttárs segített rátalálni a Csillagocska néptáncegyüttesre. Később anyukám hatására folytattam/folytatom a néptáncot.
20. Barátok miatt és nem bántam meg.
21. Szerettem volna kipróbálni magam ebben, így eljöttem osztálytársammal egy próbára.
22. Becsáltak a barátok egy próbára és ott ragadtam.

7.1.5a. Kérdés: *Milyen körülmények hatására kezdett el magyar néptáncal foglalkozni?- zenészek*

1. Óvodában kezdtem el tánc házba járni, majd óvó bácsi mondta, hogy lehet táncra is járni.
2. A szüleim óvodás koromban adtak be néptáncolni.
3. Az óvodai évek része volt a néptánc foglalkozás, majd önkéntesen folytattam.
4. Szülői ösztönzés.
5. Egy barátom ajánlására próbáltam ki és szerettem meg.
6. Lányom hegedül, barátaim biztatására.

A megkérdezett 22 Csillagocskás néptáncos, mind válaszolt erre a kérdésre. Többségük saját akaratából jött a néptáncegyüttesbe táncolni, hisz látta, hogy az osztálytársa, vagy a nagyobbak, a felnőttek milyen jól érzik magukat a műfajban. Páran szülői, nagyszülői kérésre jöttek és itt maradtak, míg vannak olyanok is akik, a Csillagocska óvodából folyamatosan maradtak a néptáncegyüttes kötelékében. Bevallásuk szerint nem azért járnak néptánc csoportba, mert nincs más kulturális szórakozási lehetőségük, hanem mert szeretik amit csinálnak, jól érzik ebben magukat, jó a hangulat a csapatban, a próbákon, a turnékon, a táborokban és az előadásokon.

A zenészek esetében sem különböznek a válaszok a táncosokétól. A fiatalabb korosztályba tartozók a Csillagocska óvodából nőttek ki, a nagyobbak már szülői vagy baráti ajánlással kerültek először a táncosokhoz, majd tanultak tovább zenészekké.

7.1.6. Kérdés: *Mit jelent személyesen a magyar néptánc, népzene ismerete? - táncosok*

1. -
2. Tudást.
3. -
4. -
5. Jó?
6. -
7. -
8. Szerintem ez egy hagyományörzés és egyre kevesebben őrzik és érdekes összehasonlítani őket a mai szokásokkal és még új embereket ismerek meg.
9. Én ezek ismeretében többnek érzem magam egy kicsit.
10. -
11. A néptánc, népzene megmaradása.
12. Boldogságot jelent és ezen kívül büszkeséget is, mert ismerem a néptáncot és a népzeneét.
13. Őrizzük és követjük a hagyományokat és tovább adjuk másoknak is, hogy ne merüljenek feledésbe.
14. -
15. Más személyiséget, kultúrát.
16. Nekem örömet jelent, mert mikor táncolok és zenét hallgatok, jól érzem magam és különlegesebbnek érzem magam, hogy olyat csinállok, amit nem minden második ember az utcán. Barátokat szerezhetek táncolás közben és eddig felbecsülhetetlen baráti társaságot találtam a tánctanulás által.
17. A hagyományokat fontos megismerni szerintem és legfőképp megőrizni.
18. Hagyományörzés, a kultúra továbbvitele, szórakozás, szép dolgok ismerete, gondolok itt a viseletre, életmódra
19. Különlegesebbnek érzem magam a többi emberhez képest. Úgy érzem, hogy több vagyok, mert ismerem és ápolom a magyar hagyományokat. A néptánc és a népzene tudása segít barátokat szerezni. Ráadásul a tánc mindig jó kedvre derít. Nélküle nem lennék teljes ember.
20. Hagyományok ismerete, közös jó élmények, szép zene, szép tánc
21. Mivel magyar állampolgár vagyok, úgy gondolom, ismernem kell a hagyományokat, valamint az életem részévé vált és nagyon szeretek úgy táncolni, mint énekelni.
22. Sok örömet és tiszteletet őseim hagyományai iránt.

7.1.6a. Kérdés: *Mit jelent személyesen a magyar néptánc, népzene ismerete? - zenészek*

1. Örömet. Megtartjuk a hagyományokat és továbbadjuk őket.
2. Határtalan boldogság tölt el, mikor visszagondolok a táncházakra, amiket végig zenéltem és ezeket az emlékeket csak a néphagyományi ismereteknek köszönhetem.
3. Egy többletet az életben, illetve egy csodálatos érzés, amit csak így lehet megélni.
4. Egy plusztudás és öröm.
5. Saját nemzetiségünk és anyanyelvünk kultúrájának és művészetének ismerete. Általános műveltség. Kimondhatatlan öröm, felszabadultság, élmény, páratlan érzelmek kifejezőmódja.
6. Próba utáni kellemes fáradtságot, általános műveltséget.

A megkérdezett nagyváradi néptáncosok közül hatan nem válaszoltak erre a kérdésre (a fiatalabbak). Vajon nem tudtak, vagy nem mertek válaszolni, esetleg nem akartak? Erre a mély interjú adna választ, melyre most nem kerülhetett sor. De a többiektől szép értelmes, kerek válaszokat kaptam, melyekből ténylegesen kitűnik a néptánc és népzene iránti őszinte szeretetet, örömet, büszkeséget és elhivatottságot.

A zenészek válaszaiból erre a kérdésre egyértelmű felszabadult öröm áramlik. Szeretnek muzsikálni, életük, minden napjaik szerves része a népzene. Egyébként biztosan nem folytatnák ezt a rengeteg szabad időt és kemény gyakorlást igénybe vevő tevékenységet.

7.1.7. Kérdés: *Melyik más településre, országba jutott el a néptáncsoport által? - táncosok*

Ssz	Település	Ország
1	Békéscsaba, Székelykeresztúr, Mikepércs, Hajdúszoboszló,	Magyarország
2	Létavértes, Békéscsaba, Hajdúszoboszló, Székelykeresztúr, Rugonfalva	Magyarország
3	Székelykeresztúr, Hajdúszoboszló, Békéscsaba, Mikepércs	Magyarország
4	Székelykeresztúr, Hajdúszoboszló, Békéscsaba, Mikepércs	Magyarország
5	Hajdúszoboszló, Székelykeresztúr, Rugonfalva	Magyarország
6	Székelykeresztúr, Rugonfalva	Magyarország
7	Keresztúr, Hajdúszoboszló, Békéscsaba, Mikepércs	Magyarország
8	Békéscsaba, Rugonfalva	Magyarország
9	Békéscsaba, Székelykeresztúr, Rugonfalva	Magyarország
10	Rugonfalva, Székelykeresztúr, Békéscsaba, Hajdúszoboszló	Magyarország
11	Békéscsaba, Rugonfalva, Keresztúr	Magyarország
12	Létavértes, Pécska, Székelykeresztúr, Rugonfalva, Bors, Nagyszántó	Magyarország
13	Székelykeresztúr, Létavértes, Székelyföld, Pécska	Magyarország
14	Debrecen, Létavértes, Székelykeresztúr, Pécska	Magyarország
15	Budapest, Rugonfalva	Szlovákia, Magyarország
16	Budapest, Debrecen, Létavértes, Pécs, Derecske, Kisoroszi, Margita, Diószeg, Érsemjén Bors, Micske, Kassa, Balánbánya, Felsősfalva, Rugonfalva, Székelykeresztúr, Kalotaszentkirály, Válaszút, Belényesújlak	Magyarország, Szlovákia, Szlovénia
17	Románia szerzte, főleg Bihar megyében és Székelyföldön, de Magyarországon is számos településre jutottam el	Szlovákia, Szlovénia, Magyarország
18	Székelyföld, kisebb falvak és városok Nagyvárad körül, Dézs	Magyarország, Szlovákia, Szlovénia
19	Budapest, Debrecen, Sopron, Pécs, Eger, Létavértes, Derecske, Vésztő, Kisoroszi, Margita, Diószeg, Érsemjén, Bors, Borsi, Kassa, Gombaszeg, Micske, Balánbánya, Felsősfalva, Kraszna horka, Rugonfalva, Székelykeresztúr, Válaszút, Kalotaszentkirály, Belényesújlak	Magyarország, Szlovákia, Szlovénia
20	Pécska, Székelykeresztúr, Sófalva, Debrecen, Létavértes	Magyarország
21	Dézs, környező falvak, Székelyföld	Szlovákia, Szlovénia, Magyarország
22		Magyarország, Ausztria, Szlovákia, Litvánia

7.1.7a. Kérdés: *Melyik más településre, országba jutott el a néptáncsoport által? - zenészek*

Ssz	Település	Ország
1	Székelykeresztúr, Gyimesközéplek, Szatmár, Hajdúszoboszló, Békéscsaba, Diószeg, Ópályi, Pécska, Rugonfalva, Székelyföld	Magyarország
2	Érmihályfalva, Nagykároly, Szatmárnémeti, Székelykeresztúr, Rugonfalva, Gyimesközéplek, Békéscsaba, Ópályi	Magyarország
3	Székelyföld, Magyarország egyes részeire, Máramaros és Szatmár megyékbe	Magyarország
4	Budapest, Kassa, Eger, Pécs, Sopron és szerzte Romániában	Magyarország, Szlovákia, Szlovénia
5	Budapest, Csíkszereda, Veszprém, Sopron, Eger, Udvarhely, Balánbánya, Kassa, Bécs, Gombaszög, Derecske, Létavértes, Debrecen, Szalonta, Margita, Belényes, Zilah, Marosvásárhely, Szamosújvár, Székelykeresztúr	Magyarország, Szlovákia, Ausztria, Szlovénia
6	Érmihályfalva, Nagykároly, Szatmárnémeti, Székelykeresztúr, Rugonfalva, Gyimesközéplek, Békéscsaba, Ópályi	Magyarország

A megkérdezett 22 Csillagocskás néptáncos név szerint nem sorolt fel olyan sok települést, mint például az ezüstperjések, de Székelykeresztúr és Rugonfalva szinte mindenkinél megjelenik, tehát következtetem, hogy nagyon kellemes emlékeket tértek haza. Az együttes vezető alapgondola látszik itt visszaköszönni, miszerint a közös táncolás öröme

sokkal fontosabb, mint bármilyen színpadon való megmutatkozás, ami persze fontos, de nem létszükséglet.

A zenészek csak azokat a településeket jelölték meg, melyeken muzsikáltak, akár mint külön zenekar, akár mint a néptáncegyüttes kísérő zenekara. Így összehasonlítva a településneveket, hasonló térképet kapunk. Székelyföld és Bihar megye, illetve Hajdú-Bihar megye és Magyarország nagyobb városaiban már játszottak a gyerekek.

7.1.8. Kérdés: *Tanulmányaiban segít-e a magyar néphagyományok ismerete? Származott-e előnye vagy hátránya abból, hogy ismeri a népi kultúrát? - táncosok*

Ssz	Tanulmányaiban segít-e	Előny	Hátrány
1	Igen!	Igen!	nem
2	Nagyon segít	Igen, meglátszik a jegyeimen	soha
3	igen	igen	nem
4	igen	igen	nem
5	nem	nem	nem
6	Egy kicsit	Igen, sok	nem
7	Igen	Igen	nem
8	Igen	Igen	nem
9	Az irodalomban, a történelemben illetve a zenében is	Igen, zeneórán s abból is, hogy olyan helyekre jutottam el, ahova a csoport nélkül nem hiszem	-
10	Nem különösen, csak zenében	igen	Nem!!!
11	Kicsit igen	igen	nem
12	Igen, sok dolgot tudok anélkül, hogy az iskolában tanultam volna és ismerem a népzeneét.	Igen, az iskolában és különböző versenyeken	Nem
13	Igen	Igen	Nem
14	Sok helyzetben, leckékben segített, javamra váltak ezek az ismeretek	Származott, versenyeken amelyek a magyar népi kultúráról szóltak. Kamatoztatni tudtam a tudásom és a legtöbbet nyertünk is a csapatommal.	Nem származott hátrányom
15	igen	igen	nem
16	Segít, mert ha szó volt néphagyományról, hozzá tudtam szólni és egyes tanárok jó jegyekkel látnak el a tánc tudásom miatt	Igen, mert már előfordult, hogy valaki érdeklődött pár dolog felől és tudtam rá válaszolni	nem
17	Igen, főleg magyar órán	Igen	Nem
18	Előfordult, de nem különösebben volt szükség rá. Nem sokat tanultunk, aminek köze van a néphagyományok ismeretéhez, de kisebb osztályokban volt szó róla és hozzá tudtam szólni.	Ismerősöket, barátokat szereztem, megismertem egy újfajta szórakozásmódot. Úgy általában egyszerűen előnynek, pozitívumnak tartom. Külföldieknek tudok mondani pár dolgot, ha érdeklődnek.	Nem!
19	Igen, nagyon sokat segít. Például a nyelvi kompetenciákat igazoló vizsgán, magyarból, a néphagyomány ismeretét használtam fel. Ráadásul az iskolában az órákon a tanárok mindig jó szemmel néztek rám mikor egy népi dologban hozzá tudtam szólni az anyaghoz.	Igen, mert előfordult, hogy segített az embereket útba igazítani ebben a témában. Tudtam válaszolni a kérdéseikre.	Nem! De irigyek és tudatlan emberek gúnyoltak már ki miatta és megpróbáltam csúfot üzni belőlem, de a népi ismereteim által mindig frappánsan tudtam vissza szólalni nekik.

20	Szerintem a jövőben fog	Igen	Nem
21	Igen	Igen, pl versenyeken, ha ellátogattam egyes településekre	Nem
22	Igen, gyakran használtam középiskolai tanulmányaim alatt	Számos, szinte felsorolhatatlan előnyöm származott belőle.	Egyáltalán

7.1.8a. Kérdés: *Tanulmányaiban segít-e a magyar néphagyományok ismerete? Származott-e előnye vagy hátránya abból, hogy ismeri a népi kultúrát? - zenészek*

Ssz	Tanulmányaiban segít-e	Előny	Hátrány
1	igen	igen	nem
2	Segít	Igen	nem
3	Jelentős előnyt nyújt a magyar irodalom órák	Remek emberekkel ismerkedtem meg. Barátokat találtam a népzene tanulása közben	nem
4	Nem, a szakomon nincs feltétlenül szükség rá	igen	Abszolút nem
5	Rengeteget, létszükséglet a munkám fejlődésében és a tanulmányaim elvégzésében	Az életem megváltoztatta, a családom és baráti körömben különlegessé tett és új embereket ismertem meg.	Hátrányom semmi
6		Igen	nem

A megkérdezett nagyváradi néptáncosok feleletei tartalmukban megegyezik a Nyíló Akác és Ezüstperje Néptáncsoport tagjainak válaszaival. Mindenki válaszolt a kérdésekre, és többségük egész, szép kerek mondatokban. Csak nyolcan, és túlnyomó részben a fiatalabbak válaszoltak egyszerűen IGEN-NEM-mel.

A „Tanulmányaiban segít-e a magyar néphagyományok ismerete?” kérdéssel: csak egy személy válaszolt kategórikus NEM-mel (4,6 %), a többiek (95,4 %) mind pozitívan értékelték, hogy tudatában vannak néphagyományi ismereteknek.

A „Származott-e előnye abból, hogy ismeri a népi kultúrát?” kérdésre, ugyanaz az egy személy válaszolt nemmel, a többiek mind igennel. Kilencen ki is fejtették, hogy iskolai tanulmányaik melyik szakaszában volt előnyére ez a fajta tudás.

A harmadik kérdésre pedig mindenki nemlegesen válaszolt, itt bizonyosságot téve, hogy ha valaki néptáncban, népzeneben, néphagyományokban leli örömét, annak csak előnyére, hasznára lehet ez a fajta kulturáltan való szórakozás, tanulás.

A Csillagocska Zenekar tagjai is hasonlóképpen válaszoltak, mint a táncosok. Csak előnyükre válik a népzene, hogy ennek a csapatnak a tagjai.

7.2 Beszélgetés Benedek Árpád zenepedagógussal, néptánc oktatóval, a Csillagocska Néptánc csoportok és Zenekarok alapítójával és vezetőjével.

Mit jelent a Csillagocska Nagyváradnak, a magyar közösségnek? Pálfi József²¹⁰ az Alapítvány elnöke. Benedek Árpád szerint „a mindent jelenti”, tehát a gyerekeket, a nevelést, a hagyományt, mindent, amivel foglalkozik. Benedek Árpád amikor negyed éves egyetemista volt (2001), akkor kapott felkérést, hogy a Csillagocska életében részt vegyek, mint zenepedagógus a Zeneóvodánál. „Gyakorlatilag nem tudtam, hogy mire vállalkozom, de nem is volt kérdés számomra, egyből igent mondtam. És a több mint 10 éves munkám ezt megerősítette, alátámasztotta, hogy tényleg ezt szeretem. Úgy gondolom, hogy az a szerencsés helyzetem van, hogy a hobbim és a munkám egybe esik, és én jól érzem magamat, akkor, amikor én is olyan gyerek lehetek, mint ők”.

Árpádnak így néz ki egy átlagos napja a Csillagocskánál: A délelőtti folyamán óvodai neveléssel foglalkozik. Ez náluk egy kicsit komplexebb, mint egy állami óvodai intézményben, mert ez Református és Zene óvoda. Az egyházi nevelés is az életük minden perce, mozzanata, (óvó nénikkel reggel leülnek és beszélgetnek, gondolnak azokra a gyerekekre kik éppen betegek). Alkalmanként vannak gyermek istentiszteletek, amik a templomban zajlanak, hiszen a templomot is meg kell szokják a gyermekek. Ha nem mutatunk nekik példát, akkor ne is várjuk el azt tőlük, hogy egészséges keresztények legyenek.

Az óvoda másik plusza, az anyanyelv mellett a zenei anyanyelvi nevelés. Ez gyermekdalokon alapszik, de ez nem csak a zenével függ össze, hanem pont úgy, mint az egyházi nevelés minden percükkel, mozzanatukkal. Például énekes imádsággal köszönik meg a közösen elfogyasztott ennivalót, délben, vagy amikor lefekszenek, akkor imádkoznak.

Elsődleges szempontjuk, hogy a gyerekek érthető anyagot tudjanak átadni, szöveg és dallam szempontjából egyaránt. Nagyon sok jó, szép, értékes magyar gyermekdal, ének van, nincs szükség más népek dalaira. A zenei foglalkozásokon a gyermekjátékok, gyermekdalok jönnek elő, a jeles napok mentén. Az intézménynek az a nézete, hogy a népi jeles napok és ünnepek és az egyházi jeles napok és ünnepek nagyon is összefonódnak. Ilyen jellegű a tevékenysége az óvodai zenepedagógusnak.

Napközben hangszeres oktatással foglalkozik. Elvi meggyőződése, hogy hangszert ne oktasson óvodásoknak. Számukra az a fontos, hogy a hangszerekkel ismerkedjenek, beviszi a foglalkozásokra őket, be vannak mutatva, de az ovisok inkább énekeljenek, szeressenek énekelni. Mire iskolás lesz, már tud választani. Megismerte már a hangszereket és tud

²¹⁰ Dr. Pálfi József a Nagyvárad –Réti református templom lelkésze, a Csillagocska Alapítvány elnöke, a Partiumi Keresztény Egyetem rektora

dönteni, hogy melyiket válassza. Persze létezhetnek olyan kis zseni gyerekek, olyan adottságokkal, akik magasan kirínak a közösségből, de általánosságban ez nem jellemző.

Ezért csak kisiskolás korban kezdik a hangszeroktatást és a külön énekkutatást. A vonós hangszerekkel többnyire ő foglalkozik, a pengetős, billentyűs hangszerekkel többnyire Márkus Zoli²¹¹, az énekesekkel meg személyem, Brugós Anikó foglalkozik.

A hangszeres oktatás minden korosztályban van, most kezdtük el kinevelgetni az ötödik zenekarunkat. Bihar megyében, ahol ennek nincs hagyománya, úgy, mint a Székelyföldön, ez szép eredmény. Azért kell már az ötödik zenekar-nemzedék is, mert, ahogy felnőnek, elmennek egyetemre, vége a zenekarnak is. A tapasztalat azt mutatja, hogy két évente szükséges elkezdni egy-egy zenekar kinevelését. Ezt úgy kell érteni, hogy a mostani legnagyobb zenekarunk, az idén érettségiztek. Kb. 2-3 éve zenélnek úgy, hogy „használhatok” bármire. Ez kemény munka árán, csak a Csillagocska néptáncgyütteseknek adatott meg, hogy soha egyetlen egy fellépés sem történt gépzeneire, hanem mindig volt saját kísérő zenekar.

Ahogy a Komló zenekar²¹² elment Nagyváradról, mert a többségük székely diák volt, megalakult az első Csillagocska zenekar. Egy nagyobb zenekar volt, kik két táncos generációból álltak össze. Felállásuk: Pálfi Ákos, hegedűn, mellé Dallos Levente, Veres András és Vincze Zoltán, kik azért még többet táncoltak, mint hegedültek, Szakács Kristóf brácsa, és Kari (Dénes Károly) bőgő. Kari hamar elment egyetemre, Kolozsvárra, így Vincze Zoltán vette át a nagybőgőt, Szakács Kristóf mellé jött Imre Sanyika brácsázni, Dallos Levente és Veres András pedig hegedültek. Ennek a zenekarnak a muzsikájára, aztán élvezet volt bárkinek táncolni.

Kiki tízedikes volt, amikor elhívták a Nagyvárad Táncgyütteshez brácsázni, de ezt egy év után feladta és elkezdett tanulni, leérettségizett és egyetemre ment. Dallos Levente most már két éve, a Nagyvárad Táncgyüttes prímása.

2014-ben az aktuális Csillagocska Zenekar: Kohán Zsófia, Póka Szabolcs hegedű, Vincze Balázs, brácsa, és egy szülő, Zsófi apukája, Zsombi bácsi bőgőzik. Zsombi 1968-as születésű, a többiek most nyolcadikosok, kb. 14-15 évesek. Ez másnak lehet, hogy furcsa, de a Csillagocskában annyira nem különleges, mert a nevelési elvekbe, tevékenységekbe nem csak a gyerekek tartoznak bele, hanem a szülők is. Nem csak a gyerekekkel kell foglalkozni, hanem a szülőkel is. Zsófiék most kezdenek igazából zenekarrá kovácsolódni, talán jövőre, teljes értékűvé nőnek, fejlődnek ki, habár a gyermektáncházat, már több mint egy éve, csak ők

²¹¹ Márkus Zoltán: a Nagyvárad-Réti gyülekezet kántor-karnagya, a gyermektáncház zenésze, a Komló zenekar prímása, a Csillagocska zenekarban, ha kell, citerázik, harmonikázik, kobzán kísér.

²¹² Márkus Zoltán, Benedek Árpád, Sándor Ilona, Szilágyi László, Bacsó László, Bajna György, a PKE zenepedagógus hallgatói

zenélik és a néptáncegyüttes életébe is be tudtak már kapcsolódni, egy-egy előadás lezenélésével. De már van utánpótló zenekar is. Tehát aktív, működőképes népi zenekara csak kettő van Bihar megyének, a Nagyvárad Táncegyüttes és a Csillagocska Néptáncegyüttes zenekarai, ami nagyon kevés egy ekkora térségnek, főleg ha átfedések is vannak a tagok között. Levente mindkét zenekarban prímás, és a Csillagocska Zenekarba Vincze Zoltán helyett, az idén Bartalis Boti²¹³, a Nagyvárad Táncegyüttes jelenlegi cimbalmosa jött bőgőzni. Közvetve, vagy közvetlenül már évek óta ő is Csillagocskás, a Tolnai Timi²¹⁴ párja. Timea 2006-tól a Csillagocska táncoktatója.

Árpád délutánjai a táncosoké. Csillagocska Néptáncegyüttes története szorosan összefügg a Nagyvárad Gyermechtánc házzal. 1997-98-ban indult, aztán 1999-2000-ben jártunk külön is Gombár Hajnal tanító nénihez a mai Szacsvey Imre Általános iskolába. Ebből az osztályból alakult ki a Csillagocska első nemzedéke. Hodgyai Ditta²¹⁵ járt oda táncot tanítani és én, egy szál hegedűvel kísértem. Aztán Dittáék nem tudták már vállalni a hetente többszöri beutazást így átvettük tőle a táncoktatást is.

Fazakas Katalinnal²¹⁶ párban kezdődött a Csillagocska első generációjának²¹⁷ tanítása, már a templom alagsorában. Gyakorlatilag megalakult, kevés létszámmal működött, Nevenincs együttesként létezett, de hivatalosan csak azóta tartjuk számon a Csillagocskát, amióta megalapították és beírták az Alapítványt, 2002 őszétől. Úgy tartjuk nyilván, hogy 6 gyerekekkel indultunk a gyermektánc házból és 100 gyerekre fejlődtünk. A Csillagocska Néptáncegyüttes minden korosztályt magába foglal, az óvodás-előkészítős, az 1-4 osztályosok, az 5-8-os és a nagyok csapatát. Vannak közöttük középiskolások, egyetemisták és már dolgozó felnőttek is.

Benedek Árpád szakképzett zenepedagógus és néptáncoktató. Elviekben vallja, hogy a gyermek egyszer a saját térségének a táncát tanulja meg, de ezt abban a pillanatban fel is rúgja, mert a Csillagocskák felcsíki táncokon nőnek fel. Csík elég messze esik Váradtól, de több oka van, hogy ezzel kezdik a néptáncoktatást. Árpád, csíkié, ebben a táncban érzi jól magát, pedig ezt neki otthon hivatalosan senki sem tanította, csak úgy tudta. A felcsíki polgári táncok könnyűsége nagyon hamar siker élményt hoz a gyermekeknek. A kicsiknél a népi

²¹³ Bartalis Botond: népzeneész, a Nagyvárad Egyetemen szerzett klarinét szakos diplomát, a Nagyvárad Táncegyüttes zenekarának tagja 2002 óta.

²¹⁴ Tolnai Timea: néptáncos, a Nagyvárad Táncegyüttes táncosa 2006-2015, a PKE Szociológia tanszékének oktatója.

²¹⁵ Hodgyai Edit: matematika szakos tanár, a Micskei Általános Iskola igazgatója, a micskei Gördőc Néptáncegyüttes vezetője.

²¹⁶ Antal Katalin, az Udvarhely Táncműhely táncosa

²¹⁷ Teutsch Ágóta, László Beatrix, Kökövics Xénia, Petru Anita, Dénes Hanna, Mihály Ildikó, Andor Emmánuel, Andor Raul, Nógrádi Gergő, Pálfi Józsika, Kristófi László, Bezdédy Ferenc.

gyermekjátékok mellett, nagyon jók a moldvai körtáncok is, előnyösek a csoportszellem kialakulásában. Még nem kell párba állni, nem baj, ha sokkal több a lány a csoportban.

Aztán a kisiskolásoknak jönnek a szatmári táncok oktatása. 2010-ben, a *Tánciskola a dűlőúton* műsorunkban használtunk először sárréti táncanyagot (Dévaványa és környéke), László Csaba²¹⁸ koreográfus segítségével. Azonban a sárréti anyag nem való a kicsiknek, nehezebb, kell már egy kis tánctechnika meg nagyobb testi kondíció. A táncanyagot megtartották az együttes repertoárján, hogy minden korosztály ismeri, tanulja ezt a táncot a saját szintjén. Erdélyben nem nagyon ismerik, és a Csillagocska célnak is tűzte ki, hogy ezt a táncanyagot megismerteti erdélyi szélesebb körben is.

A nagycsoport az elmúlt években táncolt a már említett felcsíki, moldvai, szatmári, sárréti táncok mellett sóvidéki táncokat (*Siklódi pünkösdlő*), most pálpataki és kőrispataki anyagot tanul, a Mezőségről régebb volt egy magyarpalatkai aztán egy ördöngösfüzesi táncrend. Küküllő-menti anyag (ózdí) is található most már az együttes repertoárján. Foglalkoztak már Kalotaszegi táncokkal, mérai, inaktelki, türei táncanyaggal is, és aztán külön Szucság falu táncaival, román-magyar táncanyaggal egyaránt. Mind táncanyag ismerkedtek Vajdaszentivány és Nyárádselye táncrendjével és bukovinai székely táncokkal is.

Benedek Árpád úgy gondolja, hogy minden korosztálynak meg van a tánca. Elméletben a sajátja legyen az első, ha lehet, de utána nem lenne szabad például egy ötödikes gyermeknek kalotaszegi legényest tanítani. 18 éves korára, nem kell megtanuljon minden táncanyagot, nem kell betéve tudja Erdély és Magyarország néptáncait, mert utána mi lesz? Vagy megunja az egészet és soha többet nem fog vele foglalkozni, vagy elmegy profinak, vagy pedig el kezd agyalni, hogy hogyan tudja őket összedolgozni, eldeformálni, amitől elkorcsosul az egész néptánc.

Nőttek a gyerekek, állandóan nőtt az együttes létszáma és az igény. Belátta, hogy egyedül már nem elég képzett táncos, kell egy képzetebb szakember. Így csatlakozott 2006-ban Tolnai Tímea és 2007-ben Brugós Sándor²¹⁹ a Csillagocska oktató csapatához. De a nagytáncosok is besegítenek a kicsik oktatásába. Konrád Tamás²²⁰ most már az Alapítvány alkalmazásába került, a lányoknál Timi mellett előbb Molnár Krisztina²²¹, most pedig Szőcs Brigitta²²² segít az oktatásban.

Számunkra nagyon fontos a zene és tánc mellett az énekes oktatás is. Nálunk a gyerekek énekelnek a színpadon. Élőben. 2005-től jómagam tanítok a Csillagocskában népi

²¹⁸ László Csaba: koreográfus, a Székelykeresztúri Pipacsok táncegyüttes vezetője, a Nagyvárad Táncegyüttes állandó koreográfusa 2003 óta.

²¹⁹ Brugós Sándor: táncmester, a Nagyvárad Táncegyüttes táncosa 2002 óta, volt tánckarvezetője

²²⁰ Konrád Tamás: néptáncos, a PKE menedzser szakán szerzett diplomát

²²¹ Molnár Krisztina: néptáncos, a Nagyvárad Egyetem Orvosi szakára jár

²²² Szőcs Brigitta: néptáncos, a PKE Óvodai és tanítóképző szakára jár

éneket, segíték a zenei szerkesztésekbe. Énekegyüttest alapítottunk, ahol a kiemelkedően éneklő gyerekek, kicsik, nagyok egyaránt részt vesznek a próbákon.

A Csillagocska egy mikro közösség. A régi szokásokat, hagyományokat ismerik, gyakorolják, egymásra és a közösségre nagyon figyelnek. Adott esetben nem cél egy táncanyag két hónap alatti megtanulása. Egymás támogatása szakmailag, emberileg, a tanulásban, a szórakozásban, ez viszi előre a csapatot. Fontos, hogy válasszanak egy olyan szakmát, amit szeretnek, ami értékes és hasznos a közösségnek és mellette élvezettel és alázattal táncoljon. Ez nekünk így többet ér.

A műsoraikat úgy szerkesztik, hogy kicsik-nagyok együtt vannak a színpadon. Pedig már többször érte Árpádot személyesen kritika, főleg a magyarországi szakemberek részéről, hogy miért táncol még mindig a gyerekekkel. Ezt nem tudja elfogadni. Szívesen táncol az óvodásokkal is, köztük van, biztonságot nyújt nekik, bíznak benne. A próbán is együtt vannak és a színpadon is. Ha a nagyok bejönnek a kicsik mellé a színpadra, akkor a kisebbek felnéznek rájuk, csüngnek rajtuk és ezt a nagyok élvezik. Régebben egy szobában több generáció képes volt lakni, mi is megférünk egy próbateremben, egy színpadon. Nem érzik cikiinek, sőt, ha valaki hiányzik, akkor beugornak a kisebb csoportokba, ismerik a táncot, a koreográfiákat.

Olyan személyes szakmai támogatással rendelkeznek már a kezdetektől a Csillagocska, mint például Tóth Ágnes²²³. Évente többször ellátogat Nagyváradra, részt vesz a Csillagocska rendezvényein, sőt aktív foglalkozásokat is tart gyermekeinknek.

Minden kapcsolat a személyes kapcsolaton múlik, vallja Árpád. Kapcsolataink nem úgy alakultak ki, hogy csoport csoporttal, hanem csoportvezető csoportvezetővel találkozott, barátságok alakultak ki, és így lett a két csoport között is a jó barátság. A balánbányai Ördögborda már az első Csillagocska Néptánc találkozón, 2003-ban vendég volt. Sok éven keresztül jártak ők is ide, mi is hozzuk, aztán anyagi okok miatt már nem tudtak ők jönni hozzánk s így akadt meg a csoportok közötti kapcsolat, de a személyes barátságok nem.

A Bihar megyei néptánc csoportokkal, együttes vezetőikkel nagyon jó baráti viszonyba vannak. A Csillagocska léte kulturális gyökereken alapszik nem a politikai elvárásokon. Nem vesznek részt semmi olyan rendezvényen, ahol egy pártot kell képviselni. Bihar megyében csak ők egyedül függetlenek.

Jó baráti viszonyt ápolnak Kolozsváron Both Jucóékkal és az Ördögtér együttesével, a Csillagocska táncosai hozzájuk mennek, ha Kolozsváron vannak Egyetemen. Kapcsolatot ápolnak a dézsi Aranyeső táncegyüttesével, a Kallós Zoltán Alapítvánnyal, a szamosújvári csoporttal, a kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye hagyományörző néptánc együttesével.

²²³ Tóth Ágnes, gyermeknéptánc pedagógus, a Hagyományok Háza munkatársa

Székelyföldről a Székelykeresztúri Vadrózsákkal van szorosabb kapcsolatuk, a Mákvirág együttesel, a segesvári néptáncgyüttesel és sepsiszentgyörgyi Százlábúak Néptáncgyüttesel. De Magyarország fele is rengeteg kapcsolatuk van, kiemelve közülük a határ mentieket. Debrecenből több csoporttal volt már közös projektük. A Főnix Néptáncgyüttesel több éves oda-vissza kapcsolatuk van, a Hajdú Néptáncgyüttesel szintúgy. Hajdúszoboszlóval nagyon jó baráti viszony van már sok éve, de a létavértesiekkal, mikepércsiekkal, biharkeresztesiekkal, derecskeiekkal is.

2006-tól a Csillagocska tagja a Romániai Magyar Néptánc Egyesületnek. 2008 óta Árpád alelnöke a Néptáncgyűlésnek, így azóta aktívabban is részt tudnak venni az egyesület életében. Az általuk szervezett Erdélyi Néptánc Antológia nagyon fontos, akár kapcsolattartások szempontjából is. Olyan kapuk nyílnak meg, mint a Pedagógusképzések programja, ami remek szakmai fejlődést biztosítanak. Egyedülállóan a Partiumban, a Csillagocskánál már 7-8 alkalommal volt megszervezve a Bihar megyei néptáncoktatók, majd az óvodai és kisiskolás pedagógusok számára. Egyre több óvó néni és tanító néni jött és jön rá, hogy a gyermekjátékok nem egyenlő a piros miniszoknyás, pártás táncsal. Nem kell „magyar csárdást” tanítani az óvodákban, iskolákban. Mernek segítséget kérni egy-egy előadás összeállításában és mi szívesen segítünk. Minél több információt kell adjunk a pedagógusoknak, amit ők a gyakorlatban fel tudnak használni. Nem kell őket megtanítani hat alkalommal táncolni, mert nem lehet. Meg kell mutatni az utat. Esztétikai érzéküket kell csiszolni. Wéber Csilla gyermek pszichológus a kedvünkért belemászott abba a kutatási területbe, hogy táncsal hogyan lehet fejleszteni, nevelni. A test és a lélek, a mozgás és a harmónia, ez nagyon fontos számunkra. Az énekoktatásban sem az a lényeg, hogy kilóra hány népdalt tanulnak meg, hanem, hogy mire kell figyelni éneklés közben. A levegővételre, a hangszínére, milyen hangból kezdjen el egy éneket a gyerekek számára, hogyan válassza ki a népdalokat, hogy csoportosítsa őket, ez sokkal értékesebb, érdekesebb és hasznosabb számunkra. Hogy hogyan tanuljanak felvételek után, mi a viszony a kotta és hangzóanyag között. Ezeket az információkat tudják csak igazán felhasználni. Nagyon sokszor alkalmazzuk ezt a kérdéssorozatot: mikor?-kinek?-hogya?-mit?-miért? oktatunk. A népi játékok ismertetésénél sem az volt a cél, hogy 100 gyermekjátékot megtanítsunk, tanuljunk meg néhányat, de tudjuk, hogy mi a céloim vele?

De a néprajzi ismeretek is nagyon fontosak, hisz azt romániai főiskolákban sem tanítják. Dr. Pozsony Ferenc, dr. Könczei Csongor és dr. Szabó Töhötöm hívják fel a pedagógusok figyelmét az erdélyi tájegységekre, különbségekre és hasonlóságokra. Milyen zenéjük van, milyen viseletük van, milyen szokásaik vannak, de úgy hogy a „mezei” óvó néni, tanító néni is azt megértse és tanuljon belőle. A kézműves oktatás úgy van felépítve,

hogy milyen időszakban milyen kézműves foglalkozásokat javasolunk, ünnepköröknek megfelelően. Ehhez Benkő Éváék, a sepsiszentgyörgyi Guzsalyas Alapítvány volt segítségünkre. Természetesen a néptáncoktatás is jelent volt minden képzésen. Nem egy tájegység táncának az elsajátítása a lényeg, hanem olyan táncokat mutattunk be a pedagógusoknak, amik megfelelnek az általuk tanított korosztálynak.

79. kép: Benedek Árpád zenepedagógus, néptáncoktató,
2012.06.28 Csillagocska Alapítvány székhelye

7.3 Összegzés, konklúziók

Erdélyben a Csillagocska név ma már brand! Egyházi és magyar zenei nevelést jelent a népi hagyományok, első sorban néptánc, népzene és népdalok által. A Csillagocska Alapítvány 2001-ben alakult, mely biztosította több magyar csoport működését. A Zeneóvoda, a Gyermektáncház, a kórusok mellett a Csillagocska Néptáncgyűttes és Népzenekar számára ad otthont, ahol jelenleg több mint 100 magyar gyermek és fiatal ismerkedhet saját hagyományaival.

Bihar megyében ők az egyedüli Alapítványi néptáncgyűttes mert nem „tartoznak” egy olyan fenntartás alá, mely követelheti és rendelheti, hogy új műsorral, kötelezően állandóan megújulva képviseljék térségüket. A többi csoport, mind önkormányzati fenntartás alatt vannak, így ki vannak szolgáltatva a politikai hullámoknak. A csoportvezetők, szakmai vezetők tudják, hogy amit csinálnak milyen fontos, nagyon jól állnak a dolgok mellé, de sajnos a mindennapi megélhetés, a csapat infrastrukturális fejlődése össze van kötve az önkormányzat akaratával. Számukra ez létszükséglet. A Csillagocskát a Nagyváradi Önkormányzat nem támogatja.

A csoport és az Alapítvány működését első sorban pályázatokból oldják meg, de a sok jó szülői támogatásnak is köszönhető.

A néptáncegyüttes egyedülálló módon rendelkezik szakképzett oktatói gárdával. Néptáncot, népzene, népdalt, olyan nagyváradi szakemberek, hivatásos táncosok, zenészek bevonásával oktatják, kik egész Erdélyben szakmai elismertségnek örvendenek, több táborban rendszeres oktatók, felnőttképzések meghívott előadói.

A Csillagocskában nem cél az évente új bemutató. Mégis szinte minden kisebb erdélyi tájegység táncait ismerik. Első sorban a szabadon táncolás az elv, aztán jöhet koreográfia, de nem szükségszerűen. A csoport nem rendelkezik akkora fellépési lajstrommal, mint a másik két elemzett érmelléki magyar néptáncscsoport, mégis elmondhatják, hogy a legkisebb szórvány településtől a Budai Várig és a 40 éves Udvarhelyi táncszínházhoz megfordultak. Táncosaik szinte mind különböző egyetemet is végeztek, mely után visszatérve szülővárosukba visszatértek a Csillagocskába is. Akár mint senior táncos, akár mint szülő. De nem ritka az sem, hogy belekóstolnak a hivatásos táncos, vagy zenész életbe is, ami nem jellemző a másik két csapatra, pedig lehetőség lehetne.

A rendszeres élőzenés gyermektánc házhoz hozadéka, hogy a Csillagocskás felnőtt táncházakban eljönnek a régi és a jelenlegi táncosok is, minden táncot ismernek és felállnak táncolni is. A Csillagocskai táncházakban megcáfolható a Könczei Csongor²²⁴ féle állítás, miszerint az erdélyi táncházak mostani, negyedik korszaka a regnálás időszaka, amikor a hagyományos értelemben vett tánc ház műfaja átalakult egy bizonyos fajta „folkkocsmás” mulatozásba. Nem a táncolás, a tanulás az alapszórakozási forma, hanem inkább a népzene hallgatása melletti kocsmázás alakult ki. Itt van háttérokztatás, van népdaloktatás a táncrendek kezdő száma pedig hagyományosan a széki táncrend.

A néptánc mellett előkelő helyt foglal el a magyar népzenei nevelés is, mely szakember hiány miatt a másik két együttesnél nem mondható el. Hangszeres oktatás van, egyéni népdal éneklés, sőt és a csoportok rendszerek énekes képzésben részesülnek. A mindennapjaik része, ezért nem csoda, hogy képesek már a legkisebbek is egy egységben kezelni a táncot a zenével, a népdallal, a csujogatóssal és a viselettel.

Mindezek után kívánok a Csillagocskáknak sok erőt, kitartást és türelmet az elkövetkezőkben, és remélem, hogy a gyerekeink után az unokáink is elmondhatják majd, hogy a Csillagocskai Református Zeneóvodába járhattak, hogy a Csillagocskai Néptáncegyüttes vagy Zenekar tagjai lehettek.

KÖSZÖNÖM SZÉPEN!

²²⁴ Könczei 2004a

VI. Fejezet

Következtetések, kutatási eredmények összefoglalása

Dolgozatomban megpróbáltam rálátást biztosítani az érmelléki és nagyváradi magyar népzene és néptánc revival állapotára, három néptáncegyüttes megalakulása és működése fényében első sorban a magyar, másod sorban pedig az erdélyi táncművelés eredményeként. Természetesen teljes objektivitással nem tudtam közelíteni az egyesületekhez, de részese lévén e kis társadalmi rétegnek, nagyobb szakmai rálátásom lehetett az adott közösségek belső életére. Kutatásom eredményei legtöbb esetben közvetlen megfigyelésekből és irányított, strukturált vagy spontán beszélgetésekből származnak. A terepmunka során a szisztematikus adatgyűjtés mellett hagytam, hogy a helyi emberek vezessenek be, saját világukba. Igyekeztem a kutatott témát foglalkoztató kérdések irányába terelni a beszélgetéseinket, de hagytam, hogy a helyiek maguktól nyíljanak meg. Stratégiám nem nélkülözött minden tudatosságot: végső célom az volt, hogy még közelebbi kapcsolatokat alakítsak ki, több spontán beszélgetés során betekintést nyerhessek azon változások hátterébe, melyek a néptáncokhoz való kapcsolatuk révén mentek végbe a falu/kisváros/nagyváros lakosainak egymáshoz és hagyományaikhoz való viszonyában. A kérdéseim konfliktus felszínre kerülésével járt együtt (a *semjéni botoló* esetében), ezért tudatosan igyekeztem kezelni a helyiek számára kényes helyzeteket és remélve, hogy az idő kiforrja annak megoldását.

Kutatásomban két fő vonalat követtem nyomon. Azt, hogy Erdélyben, a rendszerváltás után a helyi magyar néphagyomány hogyan él tovább, hogyan tudnak építkezni a *semjéni botolóból* az Érmelléken, hogyan születik meg egy hagyományörző néptánc csoport, ehhez hogyan viszonyul a szűkebb-tágabb közösség és régió vagy Nagyváradon, a táncművelés hatására hogyan jön létre egy Alapítvány, mely szárnya alatt több száz gyermek és fiatal ismerkedhet meg a saját hagyományaival.

A másik fő gondolat az a pedagógiai és szakmai vonal volt. Mindhárom kiemelt közösségnél a tanulás, az utánpótlás nevelés az egyik legmeghatározóbb tevékenység. Így a felsoroláson túl, elsődlegesen nem magának a táncnak, a koreográfiáknak, a népdaloknak az elemzését tekintettem feladatommá, hanem a közösségek, a csoportok fejlődését, a pedagógusok munkáját, az elért eredményeket tanulmányoztam. Bele fűztem saját munkámat is, mint oktató, mint alkotó koreográfus, mint szülő.

Kutatásom során megvizsgáltam, hogy milyen feltételezésekkel, elképzelésekkel érkeztem, milyen előzetes képet alakított ki a tudatos public relations (közösségi kommunikáció) tevékenység bennem és milyen kép alakult ki a terepkutatás során. Mindezek újragondolása nyomán néhány olyan alapvető kérdést is azonosítani sikerült, melyek a kultúrakutatás egykori és jelen szerepének értékeléséhez fontosak. Meglepő volt megfigyelni, mit gondoltak rólam a helyi táncosok, a település lakosai, az együttes vezetők és mit gondolnak a jelen kutatásról. Vizsgálataim során folyamatosan elemeztem az együttesek, és egyben a települések erre vonatkozó kommunikációját. Mindenekelőtt azonban a hagyományok megélése, a hagyományalkotás jelensége, és ennek kapcsolata a közösséggel illetve hatása a helyi öntudatra állt érdeklődésem homlokterében. Arra a következtetésre jutottam, hogy a jelen közösségei nagyon szabadon és egyben tudatos módon, döntően saját szempontjaik és céljaik szerint alakítják, használják a népi kultúra korábban leírt jelenségeit. A gyermekek szempontjából, ha pozitív a hozzáállás, a visszajelzés a közösség felé, akkor a család, szülő, nagyszülő és a tágabb közösség, az alapítvány, az önkormányzat és annak vezetősége is pozitívan viszonyul a csoporthoz, együttes vezetőhöz. Támogatja munkáját nem csak erkölcsileg, hanem alkalom adtán anyaggal is. Avval, hogy az előadásokra eljön a tágabb közösség is, kíváncsi a szűkebb közösség elért eredményeire, egy időben legitimizálja annak tevékenységét is. És ezzel együtt pedig a revival folyamatban részt vevő egyének és csoportok munkáját is. A magyar néptánc, népzene, népdal és viselet interpretálása nyer ezáltal nagyobb teret a tánc csoportok által.

Dolgozatom tematikai felosztása az, hogy a Partium rövid történeti és földrajzi leírása után az érmelléki népi foglalkozásokat mutattam be röviden, melyet évszázadokon keresztül a mocsári táj adottságai határoztak meg (foglalkozások: gyékény- és kosárfonás, halászás, szőlő- és borkultúra, kendertermesztés, juhtenyésztés, építkezés; szokások, táplálkozás).

Az újjászülető élő néptáncot és népzenei világot három teljesen más társadalmi közegben élő és működő hagyományörző néptánc csoport, népdalénekesek, népzeneészek és népzenekepek bemutatásával illusztráltam. Hangsúlyosabb helyet kap a különböző tájegységek néptáncainak visszatánulása és azok színpadra alkalmazása egy-egy koreográfus, táncpedagógus által, illetve a tánc ház, mint táncos szórakozási forma fontossága, vagy szükségletelensége egy-egy szűkebb közösség számára. Külön figyelmet fordítottam a gyermekmozgalomra, a gyermektánc házra, az utánpótlás nevelésre, sőt a felnőttképzésre is. A *mit, mikor, miért, hol, kiknek táncolnak?* problematikáját kutatva olyan következtetésekre jutottam, hogy a vezető koreográfusok, pedagógusok minden esetben a táncosok képzését tartják elsődleges szempontnak. Az újabb és újabb táncanyagok megismertetése, megtanulása, mindig is a táncosok felkészültségétől függenek. A generációváltások, megnehezítik ezt a

folyamatos fejlődést, így a már jól ismert táncanyagok betanítása a következő generációknak lesz a minőségi fennmaradás feltétele. A koreográfusok, táncírók a koreográfiáikhoz tematikát többnyire egy jeles alkalomhoz kötik, egy eseményhez, egy ünnephez, melyhez vagy azt a táncanyagot használják, amit már tud a csapat, így csak beépítik a tematikus keretbe, vagy egy intenzív tánctanítási folyamatot követ az új koreográfia betanulása. Nem nagyon találkoztam azzal a csoportvezetői hozzáállással, hogy azért választja valamely tájegységnek a táncanyagát, mert az jól mutat, vagy közismert, esetleg az a trendi.

Követtem az együttesvezetők teljes munkásságát is. A szakmai munkát nehéz elválasztani a pedagógiai munkától, szorosan egybe függ, de mégis külön-külön is megfigyelhető, főleg a csoportvezetők fejlődésében. Mindhárom esetben megfigyelhettem, hogy a csoport életében ők egy személyben több feladatkört is ellátnak: szervezők, alkotók és előadók is. Sorban és egyszerre is, ha szükséges. A szervezői státuszra egy amatőr táncsoportnál nincs külön ember, ezért mindhárom elemzett esetben elmondhatom, hogy a csoportvezető végzi el ezt a feladatkört is. A táncterem nyitásától kezdve a próbák és előadások, utaztatás megszervezésén át a viseletek beszerzéséig vagy a pályázatok megírásáig és elszámolásáig. A táncpróbák alatt pedagógusok, ifjúság nevelők, vagy alkalom adtán alkotók. A néptáncok színpadra alkalmazásának a technikája szinte azonos mindhárom csoportnál. Az eredeti, hagyományos táncok, táncrendben való bemutatása foglalja el a legfontosabb helyet előadásaikban. A legtöbb esetben saját erőből állítják színpadra egy-egy kiemelt tájegység, régió vagy falu több héten át tanult táncait. Ritkább esetekben megfigyelhettem, hogy egy-egy neves koreográfus mellett rendező- vagy koreográfusasszisztensi feladatokat végeznek. Az érmelléki táncsoportvezetőkről elmondhatom, hogy táncszínházi koreográfiákkal is próbálkoztak, melyek minőségét tekintve helyi szinten meg is állják helyüket, de nem hasonlítható össze egy nagyobb együttes, esetleg egy hivatásos táncegyüttes produkciójával. A nagyváradi együttes minden nagyobb előadását, mely túllépett egy-egy táncrend bemutatásán, vendégkoreográfus készítette. Minden esetben pályázati úton lett az finanszírozva.

Bemutatkozási területük mindhárom együttesnek első sorban a saját településének kultúrháza, székháza, elsődleges közönségük pedig a közvetlen családtagok, barátok, ismerősök, másodlagos nézőik a település polgárai. Ilyenkor az együttes vezetők, több esetben, mint táncos előadók vagy előadás konferálók is megmutatkoznak.

Megfigyeltem, hogy mennyi anyagi nehézségi plusszal állnak szembe a táncegyüttesek, kik nem rendelkeznek saját zenekarral. Illetve mit jelent az az édes teher, hogy mindig van élő zenekar a próbákon, előadásokon. Az erdélyi néptánc-táncsoport vezetők nagy többsége minden alkalommal arra is kell gondoljon, hogy milyen zenére

táncoltat. A nagyváradai együttes azon kevesek közé tartozik, kiknek van saját zenekara. A tanításra előkészített zene összeállítása sok odafigyelést kíván meg az oktatóktól. Az elkészült koreográfia zenéjét pedig csak anyagi juttatás fejében készíti el egy zenekar, minőségi felvétel esetén. Ezért többször kerülnek az együttesek abba a helyzetbe, hogy egy már lemezen kiadott zenére, az internetről ingyenesen letölthető, elismert zenekar által húzott muzsikára táncolnak, arra építik fel a koreográfiájukat is. Ez a tény Romániában, napjainkban még virágkorát éli, habár ennek a jogviszonyi rendszere már alaposan fel van építve.

Arra a kérdésre, pedig, hogy hol táncolnak, bővel kaptam választ, hisz a személyes megkeresésektől és felkérésektől, a néptáncfalalkozók és néptánc táborokig minden alkalmat meg tudtam keresni. Azt a következtetést vontam le, hogy a csoportok mindenhova elmennek, ahová hívják, vagy küldik őket. A legkisebb, legeldugottabb falunaptól kezdve a legnagyobb anyaországi színpadokig kaptak fellépési lehetőséget, de a többi magyar leszakadt országrészekben is megfordultak már táncos előadásaikkal. Tiszteletdíjat csak nagyon ritkán kapnak, melyet az együttesre fordítanak vissza.

Hogy miben táncolnak, milyen viseletben, esetleg jelmezben táncolnak, az mindhárom együttesnél a mindenkori anyagi helyzettől függött. Ez általánosságban elmondható bármely erdélyi amatőr néptánc együttesről. Mindhárom táncsoport megpróbálta tevékenysége alatt a táncokhoz illő viseletek beszerzését is megoldani, de ez nem minden esetben volt megoldható. Megfigyelhető a magyarországi néptánc együtteseknél, hogy már a 20. század végén, 21. század elején megtörténik az a szemléletváltás, hogy nem egységében próbálják bemutatni, színpadra alkalmazni a tájegységek táncanyagát, hanem táncos szokásokat, táncalkalmakat és azok táncos egyéniségeit mutatják be a színpadokon, nem egységes viseletben, nem egységes hajviselettel. Ez a „trend” Bihar megyét csak a 2000 évek második felében érte el, az ezután készített viseleteknél fordítottak erre is figyelmet. Az azelőtt varrt népviseletekről nem mondhatóak, hogy nem voltak eredeti darabok után készítve, csak maximum alapszínükben voltak változóak. Hosszúk, szabásuk teljesen uniformis jellegű volt a táncsoportoknak. A kalap viselése is egyforma volt a fiúknál, véletlen eredménye volt egy nem fekete vagy esetleg egy szalmakalapot látni a felsorakozó táncosokon. A lányok lábán többségében bőrszínű harisnyát láthatunk, ami a kereskedelemben jelenleg megtalálható és alig látunk csizmát. Mert ez már anyagi vonzattal járt. A lányok lábbelije saját pénzen megvásárolt, a legtöbb esetben cipész által, rendelésre gyártott egységes, fekete, csattos ún. karaktercipő volt. Más színű, eltérő sarokmagasságú, bársonycipő, fűzős, csukott cipő vagy bakancs nem látható mai napig sem a táncos lányok lábán. Minden tájegység táncát ugyanabban a saját cipőben táncoltak. A táncsoportok inkább a fiúk csizmájának beszerzésébe és fenntartásába fektettek, mint a lányokéba.

A lányok hajviselete sem nagyon váltakozó. Többségében a francia fonást használják, egybe vagy két ágba fonva. Utóbbi években tettek lépéseket a Csillagocskánál, hogy a nagylányok hordjanak kendőt, ha a táncanyag úgy kívánta, esetleg tegyék kontyba a hajukat, használjanak hajtűt, fonjanak sima fonatokat régi fényképek alapján. A piros szalag jelenlétének kérdését még a legtöbb együttes vezető nem gondolta ki a viseletből. Ritkán láttam fehér szalagot és csak legújabbban használnak az alföldi (Nyíló Akác) és a sárréti táncokhoz (Csillagocska) a ruhához illő, nem egységesen hosszú piros szalagot. Ez az egységes hajviseleti szokás az összes erdélyi táncegyüttesről elmondható. Bármennyire is nyomon követhető az interneten közzétett táncos műsorok, fényképek, az MTVA és a Hagyományok Háza szakmai partnerségével megvalósított *Főlszállott a páva* című népzenei és néptánc-tehetségkutató verseny, a magyarországi táncos image változása nagyon nehezen tör be az erdélyi amatőr tánc csoportok életébe. Még az erdélyi hivatásos együttesek képi megjelenésébe is. Ebben a hitben a legrégebbi együttes, a Maros Művészegyüttes²²⁵ jár az élen, ma is 20 pár táncos teljesen egyforma általános székely viseletben képes megjelenni a színpadon, elmondható ez a többi hivatásos együttesről is. Az megfigyelhető, és lassan kimutatható is, hogy az erdélyi hivatásos együttesek nagyobb befolyással bírnak az amatőr mozgalomra, mint az anyaországi amatőr csoportok. Az érmelléki tánc csoportok jobban odafigyelnek a Nagyvárad Táncegyüttes, vagy a Háromszék Táncegyüttes műsoraiba, mint például a debreceni, nyíregyházi, esetleg a határ túloldaláról szomszéd települések néptánc előadásaira.

Erdély első városi tánc házát 1977 februárjában rendezték a Kolozsvári Bábszínház próbatermében, majd rövidesen sorra nyíltak a tánc házak Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen.²²⁶ Bihar megyében a 70-80-as években nem terjedt el a mozgalom. Nagyváradon 1990. március 1.-én szerveztek először tánc házát, mely közel 20 évig heti rendszerességgel működött. Különböző helyszíneken: Ady Endre Líceum dísztermében kezdődött Makai Zoltán vezetésével, majd Újvárosi RMDSZ székház Hodgyai Edit és Molnár Szabolcs által, majd a Posticum Katolikus Központ és a Lórántffy Zsuzsanna Református Líceum alagsora Miklós János és Brugós Anikó oktatásával. A rendszeres tánc ház megszűnését paradox módon a Nagyvárad Táncegyüttes egyre nagyobb sikere okozta. A hivatásos tánc együttes soraiból kerültek ki a táncoktatók és zenészek, kik a napi sok órás próba után már nem vállalták egy-egy tánc ház vezetését, illetve a hivatásos együttes előadás szervezői sem teheték az előadás fontossága elé az önkéntesen tartott tánc házát. Így az elmúlt években elmondható, hogy kb. hónapos rendszerességgel megpróbálnak felnőtt tánc házát

²²⁵ <http://www.marosme.ro/>

²²⁶ Kőnczei 2010

szervezni Nagyváradon a Moszkva nevű szórakozóhelyen, mely alkalom gazdája a Nagyvárad Táncegyüttes zenekara, a Soroglya. Illetve minden olyan tánc házas felkérésnek eleget próbálnak tenni a megyében, úgy a táncosok, mint a zenészek ahova a munkájuk mellett elmehetnek.

Mindezek ellenére és mellett, 1997-től folyamatosan van élőzenés gyermektánc ház Nagyváradon, Benedek Árpád és a Csillagocska Zenekar vezetésével. Heti rendszerességgel több mint 80 gyermeket hoznak el Nagyváradon gyermektánc házba.

Erdélyben 1990-ben alakult meg a Romániai Magyar Néptánc Egyesület, Sepsiszentgyörgyön, melynek első céljai közé tartozott, hogy feltérképezzék az Erdélyben működő népzenevel, néptáncal foglalkozó együtteseket, hagyományőrző csoportokat. Különböző képzéseket, fesztiválokat, néptáncantológiát szerveznek mindmáig pedagógusoknak, néptáncosoknak, koreográfusoknak, népzeneészeknek. 2006-tól a Csillagocska tagja a Romániai Magyar Néptánc Egyesületnek, 2008-ban pedig az Egyesület alelnökének választotta Benedek Árpádot. Személyes feladata a partiumi pedagógusképzések szervezése és lebonyolítása mellett, a Bihar megyei néptánc csoportok és az Egyesület közötti kapcsolattartás is szerepel. A Csillagocska mellett, Bihar megyéből még csak a Nagyvárad Táncegyüttes tagja az Egyesületnek, egyetlen amatőr tánc együttes sem, de a Csillagocska és Benedek Árpád révén az Egyesület programjai eljutnak a csoportokhoz és annak vezetőihez.

Habár a kapcsolatrendszer nem feltétlenül igazolja, az erdélyi tánc házmozgalomban kijelenthetem, hogy van helye a Bihar megyei néptánc együtteseknek. Szakmai szinten is jelen vannak, vezetőik képzéseket tartanak, tánc táborokban oktatnak nagyobb csoportokat. Együtteseikkel részt vesznek a nagyobb tánc házas eseményeken. Az erdélyi antológián már többször részt vett nyert a Csillagocska, a Kolozsvári Sokadalmon fellépet a Nyíló Akác, az idei 40 éves erdélyi tánc ház találkozó közös sárréti – dél-alföldi lakodalmas koreográfiával képviselte Bihar megyét az Érsemjén és a Csillagocska. Műsoraik szakmai színvonala nem éri el a legtöbb magyarországi amatőr tánc együttes szakmai szintjét, de erdélyi és főleg partiumi szinten igen. A legjobb Bihar megyei néptánc együttesekről van szó, melyhez szakmailag hasonló szintű Szatmár, Máramaros, Arad megyében nem tudok felhozni. Belső Erdélyben több is van.

A kiemelt néptánc együttesek, megfigyelt népzene kar, népdalénekesek által tanult folklór anyagok, többségükben az erdélyi tájegységek táncos, zenés hagyományyaiból táplálkoznak. Kellő helyen minden esetben ez fel van sorolva. Ezek különböző színpadi feldolgozások, a tánc rendek bemutatásán túl, nem visel nagyobb jelentőséget. A legtöbb esetben hagyományos a táncok sorrendje is, ahogy ez jellemző egy-egy régióra. Azonban megfigyelhető, főleg az elmúlt 10 évben, hogy a tánc együttesek a kiválasztott tánc anyaggal

egy-egy jeles napot, egy-egy helyi szokást is bemutatnak, így már legalább kettős vonzereje van a tánc hagyomány megelevenítésének. A gyermekjátékok beleszövése a koreográfiákba egyre nagyobb teret hódít, bemutatva ez által a helyi gyermekjáték-hagyományt is, ami eleve értékesebbé teszi számunkra, kutatóknak a látott, hallott és elemzett előadást.

Az érmihályfalvi *Nyiló Akác Néptáncgyűttes* a legrégebbi Bihar megyei együttes, mely Nyakó József tánctanár, majd Borbély Csaba kultúra referens vezetésével nagy utat járt be. Az érmelléki kisváros még rendszerváltás előtt felismerte az eredeti, archaikus, hagyományos magyar néptánc, népzene hatását az ifjúság nevelésében, így elsőként alakított meg Bihar megyében egy néptáncgyűttest, mely ki tudott lépni a „szüreti bálós – magyar táncos” közegekből, és eredeti gyűjtések nyomán kezdtek táncolni, énekelni és zenélni. Ezt a „magyar táncot” a megfelelő helyen bővebben is ismertettem, leírtam. Tudatosan kezdtek visszatanulni táncokat, először a legközelebbi tájegységüket, dél-alföldit, szatmárit²²⁷, természetesen úgy, hogy az örökségüket, a „semjéni botolót” nem feledték, sőt mai napig is beépítik műsoraikba. Fokozatosan ismerkedtek meg kalotaszegi (mérái, inaktelki), mezőségi (ördögösfüzesi, magyarpalatkai), szilágysági (Tövis-háti) Küküllő-menti (vesszősi, ózdi), felső-marosmenti (vajdaszentiványi), gyimesi és moldvai néptáncokkal, népzenevel, népdalokkal szervesen bekapcsolódva ez által az erdélyi revival táncmozgalomba. Ugyanakkor pedig nem zárkoznak el a táncszínházi előadásoktól, vagy más együttesekkel közösen létrehozott koprodukciónak sem. Az utánpótlásról sem feledkeztek meg, tudván azt, hogy aki a gyerekekbe fektet erőt és energiát, az a jövőbe fektet be, így biztosítva, hogy az érmelléki magyar néptánc és népzene tovább élhessen a jövő nemzedékeiben is, közel 60 óvodás és kisiskolás gyerek néptáncoktatását vállalták.

Az Érmihályfalván élő népdalénekesek, hangszeresek több szakmai elismerésben is részesültek, mint előadók, mint mesterek egyaránt. Tanítványaiknak megmutatták az utat, melyen kinyílhatnak, társadalmuk értékes szakembereivé válhatnak. Id. Lupsa János citeramuzsikáját és Marozsán Csilla népdalait sikerült felgyűjtenem, lekottáztam a dallamokat, melyeket közlök is a dolgozatban. Sajnos Csúri Katalin ott jártamkor betegsége miatt már nem vállalta az éneklést, így tanítványa, Csilla énekel a felvételen. Darabont Aliz, szakképzett zenetanár munkája pedig hamarosan meg fogja hozni gyümölcsét, hisz az iskolai kötelező zeneórán befektetett munkája ténylegesen meglátszik a mihályfalvi gyerekeknél. Az országos népdaléneklési versenyeken sorra feltűnnek az érmihályfalvi iskolások. A népdalénekesek egyre magasabb szinten énekelnek, énekegyüttes, fúruyacsoport, citeraegyüttes alakult az elmúlt években az Érmellék városában.

²²⁷ Hogy ezek a tájegység megnevezések pontosan milyen táncokat jelentenek, az adott helyen részletesen vannak ismertetve.

Az érsemjéni *Ezüstperje Néptáncsoport* munkásságát kutatva ismét igazolni tudtam a Kodályi gondolatot miszerint „nem az a fontos, hogy ki az Operaház igazgatója, hanem, hogy ki az énektanár Kisvárdán²²⁸”. A kis falusi viszonyok ismeretében meggyőződéssel vallom, hogy minden tekintetben a Sütő házaspár a legjobb tudása és tehetsége szerint neveli, szolgálja és tanítja ezt a kis magyar falu gyermek és ifjúságát. Érmihályfalván a Nyíló Akác néptáncsoportban ismerkedtek meg ezzel a kultúrával, továbbképzéseken, néptánc táborokban képezték magukat, a Nagyvárad Táncegyüttes hivatásos táncosaiként belátást nyertek a színpad világába, így amikor az érsemjéni gyerekszereplőket életre hívták, (2004) már tudták, hogy nekik ezt az utat kell követni, ez van nekik elrendelve odafentről, hogy gyerekeket tanítsanak, neveljenek, segítsenek kilépni a falusi porból, a kis érmelléki falusi közezből. És erre a magyar néptánc teljesen alkalmas, ezt ők bebizonyították.

A harmadik közeg az a nagyvárad Csillagocska Alapítvány égisze alatt működő *Csillagocska Néptáncegyüttes és Zenekar*. Megint egy teljesen más környezetből, társadalmi rétegből és formából alakult csoportról beszélek. Az 1989-es rendszerváltozás után, a fellélegző erdélyi nagyváros, az abban élő magyar szülők, gyerekek és fiatalok a népi kultúra újra felfedezéséért áhítoznak. Volt egy alap nagyvárad fiatal mag, ki Budapest – Kolozsvár – Temesvár után összehívja a néptáncot - népzene szerető értelmiséget és szervesen bekapcsolódott az újjáéledő táncmozgalomba. Adatott egy Partiumi Keresztény Egyetem, melyre olyan magyarul tanulni vágyó székelyföldi hallgatók nyertek felvételt (pl. Palló népi zenekar), kik magukkal tudtak hozni egy jól ismert erdélyi magyar népzene és néptáncot. És természetesen kellett egy keret melyben ez működhessen. Táncháza – Egyetem – Alapítvány. Ez a hármasság a jellemzője a mai nagyvárad néptánc-népzene állapotának. Kölcsönhatásba vannak, együtt képesek működni, együtt képesek alkotni. Az egykori táncházas embereknek ma már gyermektáncháza, néptáncsoportokba járó gyermekeik vannak, a Partiumi Egyetemről kikerült oktatók tanítják őket. A fiataloknak óriási lehetőség, hogy szülővárosukban, környezetükben van egy magyar egyetem, ahol továbbtanulhatnak, képezhetik magukat több szakirányban. Ennek a hármasság közegnek egy kibővülése a Nagyvárad Táncegyüttes, ahol a már kiforrott néptáncosok, népzeneészek el is tudnak helyezkedni, hivatásos útra is képesek lépni. A Csillagocskák az óvodától az egyetemig létezhetnek és azután, felnőtt korukra sem lépnek ki ebből a közezből, hisz mindenki megtalálhatja a saját elvárásainak megfelelőit. Egyháza, egyházközösség, Református Zeneóvoda, néptáncsoportok, négy különböző korcsoportnak, kezdő és haladó népzenekezesek, népdalénekesek, kórusok, gyermek és felnőtt táncháza, képzések és családnapiak, mind megtalálhatóak a Csillagocska Alapítványnál. Egyházi és népi, értékek és

²²⁸ Kodály: 1972 I. 43. o.

hagyományok ápolásának színtere. Dr. Pálfi József Alapítvány elnök és felesége Noémi, az óvodában Kecskés Edit és az óvónők, a néptáncsoportoknál Benedek Árpád és táncoktatói csapata (Tolnai Tímea, Brugós Sándor, Konrád Tamás, Szöcs Brigitta, Dimény Eszter, Brugós Anikó) a kórusoknál Márkus Zoltán és Brugós Anikó, olyan értékes munkát végeznek ahol egész Nagyvárad népi kultúrára szomjazó közössége megtalálja a számára és családja számára is a legkedvezőbbet.

Mindhárom néptáncsoport 2012-ben egy nyílt kérdőívet töltött ki, (58 táncos és 6 népzeneész) melynek összeállítási célja első sorban pedagógiai célzatú. A fiatal néptáncosok tudatos táncolásának felmérése, az ismeretanyag megnevezése, használata, tudása. Másodlagosan arra is kerestem a választ, hogy melyek azok a táncok, táncdialektusok, melyek közelebb állnak a gyermekekhez, mi az, amit szívesebben táncolnak, énekelnek. Egy következő felmérés lesz majd, amikor ezeknek a kérdéseknek mélyebb rétegébe is bepillantást kaphatunk, a miértekbe, amelyre most ebben a felmérésben nem került sor. A nyílt kérdőívekkel arra is rá szerettem volna világítani, hogy a többéves tudatos táncolás, a folyamatos tanulás-tanítás mennyi többlet információt adhat egy táncos fiatalnak az általános iskolai tanulás mellett. És ez sikerült is. Mert Romániában még mindig nincs a művészeti iskolákban se magyar néptánc, se magyar népzene tagozat. Aki ezzel a műfajjal szeretne foglalkozni, ismerkedni, az kénytelen egy egyesületet, egy alapítványt, egy hagyományőrző csoportot keresni, esetleg a Népművészeti iskolákat, mert csak ilyen formában működhetnek hivatalosan. Az általam vizsgált három néptáncsoport mindegyike legalább 10 éves múltra tekint vissza, vezetőik, pedagógusaik, koreográfusaik, bár nem minden esetben rendelkeznek szakképesítéssel, azért szakmai szempontból pozitívan vizsgáztak. A gyerekek tisztelik, becsülik őket. Választ kaptam arra is, hogy az évek alatt több tájegység táncát, azok anyagából készített koreográfiát sajátítottak el. Szintén pozitív eredményt ért el az a feltevés is, hogy ezt a tudást nem csak a táncsoporton belül űzik, hanem lehetőségeikhez mérten eljárnak táncházakba, gyermektáncházakba, nyári néptánc táborokba, szervesen részt véve a revival mozgalomba. Több fiatal rövidebb-hosszabb időre választotta a hivatásos táncos státuszt is, és többen közülük a pedagógusi pályára mentek.

A három csoport által kitöltött kérdőívek válaszaiból is nagyon jó következtetéseket tudok levonni. A három teljesen különböző társadalmi közegben élő fiatalok ugyanúgy szeretik, óhajtják és művelik a magyar néptáncot és népzeneét. Mindennapjaik részeként ez természetes, hisz ha nem lenne a kedvük szerinti, nem folytatnák. De szellemi hozadéka azért mindhárom esetben más. Az érmelléki falusi fiatalnak nincs más alternatívája a csoportos kulturált szórakozáshoz, talán a közösségi élethez sem. Többségük ezért is tanul tovább, nem akar földműves maradni, ahogy a szüleit látja nap, mint nap dolgozni, mert már látott szebbet,

jobbat és azért megküzd. És ebben segít a néptáncgyűttes, nem marasztalja, hanem biztatja, segíti, el tudja engedni. A kisvárosban is hasonló a helyzet, habár ott azért már sokkal több választási lehetősége van a fiatalnak. De itt is azt vettem észre, hogy jó ennek a csapatnak tagja lenni. Mint minden közösségben, a város lakossága felnéz arra, ki képviseli őket, a lokálpatriotizmus erős, még ha a műfaj nem is áll közel hozzá.

A nagyvárad gyerekek és fiatalok válaszaiból kitűnik, hogy ők mindannyian tudják, hogy egy kicsit különbek társaiknál azért, mert ők ismerik saját nemzetük táncos, énekes, zenei világát is. Ugyanúgy buliznak, sportolnak, iskolába-egyetemre járnak, színházba, koncertekre van lehetőségük járni, ki is használják ezeket, mint más társaik, de mindezek mellett ők táncba is járnak, néptáncot is tudnak, népzene is hallgatnak, népdalokat is énekelnek, népviseletet is hordanak. Megtiszteltetésnek érzik, hogy ennek a közösségi kultúrának részesei lehetnek. Megfigyelve őket nagyon sokat lehet tőlük tanulni.

Összegzésként levonható az a következtetés, hogy mindhárom Bihar megyei néptáncsoportnak, melyet görcső alá helyeztem, (az érmihályfalvi Nyíló Akác, az érsemjéni Ezüstperje és nagyvárad Csillagocska Néptáncgyűttes), azonos a célkitűzése: a magyar néptánc hagyományok őrzése, lehetőség szerint magas szakmai színvonalon való űzése, a közösség megtartása és további erősítése, amely idővel akár példaként szolgálhat más közösségek, civil szervezetek számára is. Társadalmi szerepvállalásuk azonos, mely nem függ össze a településük nagyságával, vagy, hogy milyen szervezet támogatása alatt működnek. Jelentős szerepet vállalnak a saját település, a régió és a két ország kulturális és közösségi életében, amely a felismert társadalmi felelősségvállalásuk erősítését eredményezi. Minden nap megküzdnek a felnövekvő új generációk társadalmi környezetének javítása érdekében. Mindhárom együttesben folyó pedagógiai, közösségi és szakmai munkákat a vezetők szakmai tudása határozza meg. Vezetőik nem csak elfogadott, hanem elismert szakmai és emberi példaképeivé váltak a szűkebb és a tágabb értelemben vett közösségüknek is.

Az amatőr csoportokon belül folyó pedagógiai, közösségi és szakmai munkát összehasonlítva a Nagyvárad Táncgyűttesben folyó munkával, levonhatom a következtetést, hogy egy ígéretes, lehetséges jövőbeli munkahelynek tekintették többen a hivatásos táncgyűttest. A hivatásos táncgyűttes kezdeti éveiben (2002-2010), míg a Nagyvárad Filharmónia berkeiben működött, és a hagyományosabb néptáncvonalat követte, tehát élő, illő példát mutatott az amatőr mozgalomnak, addig a lehető legnagyobb szakmai befolyással volt a Bihar megyei amatőr néptáncmozgalomra. Folklór előadásaiban²²⁹ és táncszínház

²²⁹ Kádár Elemér rendező munkái: *Marosmentiek, Határtalan Partium, Táncos földrajz óra, Táncos történelem óra, Angyali vígasság*, műhelymunka.

László Csaba rendező munkái: *Bartók Amerikából, Adventi játék, Táncörkép Erdélyből*

műsoraikban²³⁰, olyan néptánc alapú nyelvezetet használtak, melyek felkeltették az érdeklődő közönség minden rétegét. 2010-től a Szigligeti Színházhoz tartozik a táncegyüttes. 2013-tól a műhelymunkát előtérbe helyezve bátran fordultak a kortárs táncművészet²³¹ alkotóihoz, hogy gyarapítsák tudásukat és lehetőségeiket. Így párhuzamosan működött a hagyományos és a kortárs irány. 2016 szeptemberében (!) mutatták be a legutóbbi néptánc alapú műsorukat, a László Csaba által rendezett *Kata történeteket*.

Kijelenthetem, hogy a hivatásos együttes szakmai munkáját elismerik az amatőr mozgalomban lévők, de már nem minden esetben értenek egyet vele, nem követik műsorpolitikájukat. Úgy nyilatkoznak, hogy a közösségépítés céljából nem mutatnak kellő jó példát az ifjúságnak, elhagyták a néptáncot, nem énekelnek, levetették a viseletet, nem táncolnak népzeneire. Ezt kell követni? Ez a jó minta? Itt most maradjon megválaszolatlan e kérdés, a dolgozat témáját tekintve most ennél jobban nem tartom jelentősnek a téma kidolgozását. De a jövőben biztos kutatási téma lesz ennek a hozadéka.

De ami Nagyváradon nem sikerült olyannyira, az a Háromszék Táncegyüttesnek igen Sepsiszentgyörgyön. Egyedi arcvonalát a hagyományos folklorműsorok és a kortárs táncszínházi formák ötvözésében alakította ki az évek során. Az együttes, az erdélyi népzene és néptánc kultúra megőrzését és továbbadását egy új, egyéni formavilág megteremtésével éri el, melyet minden néző megért korától és társadalmi helyétől függetlenül. Szerencsére egy évben többször is megmutatkoznak Bihar megyében (Nagyváradon, Margitán), ahol a színházi körülmények megfelelőek, így előadásait itt is megtekinthetik a partiumi néptáncosok. Beszélgetéseim során a Bihar megyei néptáncosok a Háromszék Táncegyüttes előadásait és munkásságát tekintik példaértékűnek.

A Maros megyei gyöngykoszorú találkozókön ismerkedett meg a Nyíló Akác táncegyüttes a Maros Művészegyüttes táncosaival. Jelenleg a Maros Művészegyüttes legnagyobb létszámával és két tagozatával meghatározó helyet foglal el az erdélyi hivatásos néptánc együttesek sorában. A Maros célkitűzésének tekinti az autentikus folklór népszerűsítését, az ifjúság nemzeti öntudatának megerősítését, új táncos generációk nevelését. Előadásaikkal többször jártak az Érmelléken és Nagyváradon. Az erős kondícióval rendelkező csapat, talán a látványt és a koreográfiai elképzeléseket legarchaikusabban használó hivatásos együttes, mely példaértékű munkát állít mindig színpadra. Ezáltal nem csak a Maros megyei

²³⁰ László Csaba rendező munkái: *Só útja*, *Boszorkánytánc*, *Városi komédia*, *Rendes feltámadás*, *Eltáncolt cipők*, *A csökmői sárkányhúzás*, *Tragédia*, *Bambuc ördög*, *Fekete Sáfrán*, *A villa*, *Betyárvilág*, *Kata történet*. *Fényességes csillag*, rendező Kádár Elemér, *Szerelemkert*, rendező Orza Calin

²³¹ *Nagyvárosi bújdosók*, rendező Novák Péter, *Világcirksusz*, rendező Juronics Tamás, *Pomádé király új ruhája*, rendező Dimény Levente, *Elektra*, rendező Györfi Csaba, *Yerma-21*, rendező Widder Kristóf, *Stabat mater*, rendező Kun Attila, *Ütközések*, rendező Dimény Levente, *Barbárok*, rendező Györfi Csaba, *Van mese*, rendező Foltin Jolán

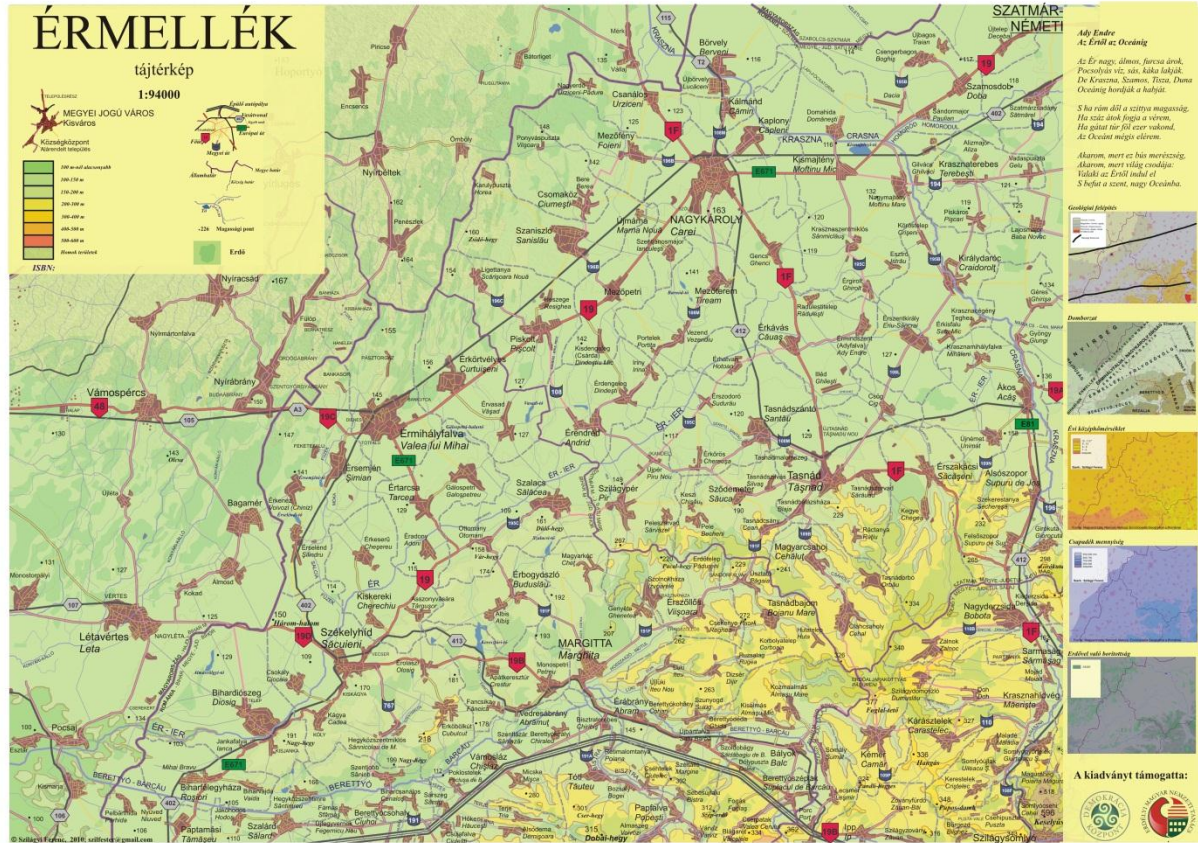
és Székelyföldi amatőr néptáncgyüttesek, hanem a Bihar megyei mozgalomra néptáncos szemléletére is nagy hatással van.

A két Hargita megyei hivatásos táncgyüttes, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes és az Udvarhely Táncműhely is lépett már fel az elmúlt években Nagyváradon, illetve Bihar megyében, főleg folklór jellegű vagy gyermekműsorral. A Magyar Állami Népi Együttes is évente legalább egyszer elhozza egy-egy kiemelkedő műsorát a Nagyvárad Szigligeti Színházba. Azonban az előadások megtekintésén túl nem látható ezeknek a közvetlen hatása a néptáncgyüttesek műsoraiban.

Következtetést levonva az amatőr néptáncmozgalomban részt vevőknek van lehetőségük Bihar megyében képzett, hivatásos táncosokkal előállított előadásokat nézni, műhelymunkákba betekinteni. A táncosok és koreográfusok szakmai fejlődését követni, a közösségbe betekinteni, az előadást követő táncházakban részt venni. Közelebb is megismerni azokat, kik napi szinten, hivatásos tudattal űzik ezt a nagyszerű szakmát. A hozadékát évek elteltével lehet majd lemérni, hogy például hány mostani fiatal táncos nyert felvételt egy táncművészeti főiskolára, hány táncos választja a hivatásos táncos pályát, esetleg lesz szakképzett néptáncoktató.

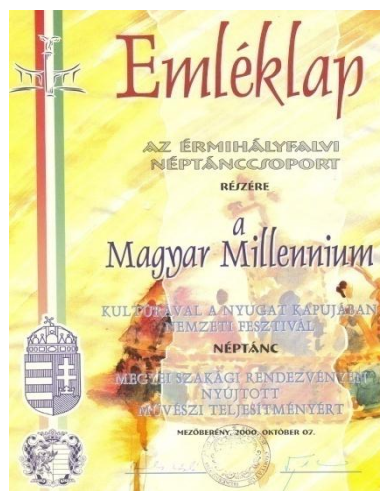
Mellékletek

Érmellék térképe²³²

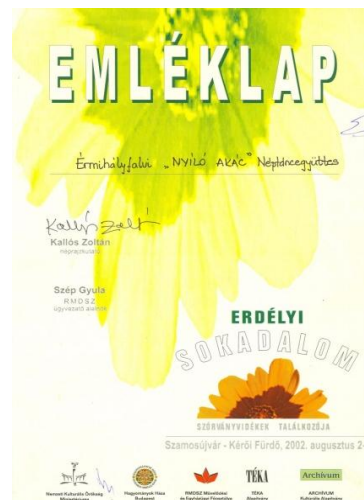

Emléklapok, Oklevelek, Diplomák:

1. Nyiló Akác

2000. Magyar Millennium, Mezőberény

2002. Erdélyi Sokadalom, Szamosújvár

²³² <http://ptki.partium.ro/hu/konyvtar/ermellek-terkepe-2011>

2001. Pódium Díj, Érmihályfalva

2003. Pódium Díj, Érmihályfalva

2004. Pódium Díj, Érmihályfalva

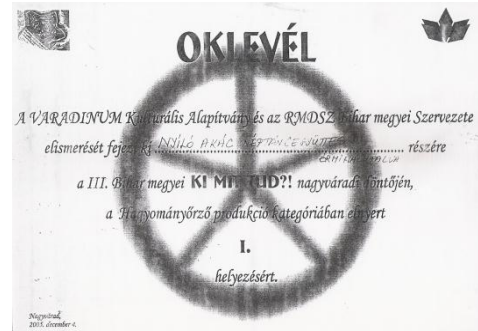
2005. Pódium Díj, Érmihályfalva

2002. Magyar Kultúráért díj, Nagyvárád

2004. Ki Mit Tud?!, Nagyvárád

2005. Ki Mit Tud?!, Nagyvárád

BARTÓK BÉLA-EMLEKDÍJ

EMLEKLAP

A Nyíló Akác táncgyűttesnek

Örömtel, szívbeli jóvá megbocsátással a magyar művészek alkotói, rajongói és támogatói iránt, Bartók Béla születésének 125. évfordulóján, a világ a szép zenei örökségénél Magyar Művészeti és a Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. nevében együttesen köszönjük. Önöket, alkotó magyar művészeket ittthon és a világban; s másokat is, akik Bartók Béla emléket írtak, s a mecenátusokat, szponzorokat, akik szintén a művelői világot szolgálják.

A Magyar Művészeti Kuratórium és a Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. ezáltal a nagyévek alkalmával közöttei kötetben a világban és itthon élő magyarság képviselőit albumaival, díszlapjaival. A Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. 2001 óta a Magyar Művészeti Díjjal és kitüntetéssel. A Magyar Művészeti polg. tisztán hálás azért, hogy sokszorosa, más alkotói szinte „házajárnak” Herendi alkotó terméke. Ezt a kreatív kölcsönösöset folytatjuk most is.

Azért adjuk át tisztelettel a Bartók Béla-emlékdíjat, annak részében az ő emlékére készült herendi szobrot, mert szeretnénk emlékeztetni arra, hogyan emelte Bartók a világ színe elé a magyar szepene kínos, és hogyan tette magyart a magyar zenét a XX. században az egész világon. S most azok előtt tisztelgünk, akik méltó hordozói Bartók szellemi örökségének.

A Bartók-szobor mellé helyezzük A Magyar Művészetet egésze alatt megjelent legutóbbi két díszalbumunkat is, kérjük, fogadják szeretettel A világban Bartók Herendi és a Summa című albumot, az ismert biblói sorozat 13. és 14. kötetét.

Örömtel tisztelettel tartozunk mindenkinek, aki tett, tesz a Bartók neve által is jelzett magyar művészeti színterért, élként a zene és a szepenezet, alkotó kultúránk világszínvonalért.

Ahogyon közli értesítünk mondatja velünk: tisztelgünk az alkotó szellemünk, Bartók példája előtt.

Mert a lényeg költés, s nem csak a zenére érvényes: Bartók hallotta és hallatta az egész Kárpát-medence hangját. S most azoknak mondunk köszönetet, akik hallják és hallatják: látják és látatják a Kárpát-medence népi zene a világon.

Kelt: Bartók Béla születésének 125. évfordulója tiszteletére, Budapest-Herendi, 2006. március 25.

Dr. Gubcsi Lajos

Dr. Simon Attila

A Magyar Művészeti Kuratórium

Herendi Porcelánmanufaktúra Rt.

2006. Bartók Béla – Emlékdíj, Budapest

2012. Az emléklapok polca az érmihályfalvi Művelődési Házban

2005 Nívódíj, Debrecen

2009. Szív Dióverő Napok, Érmihályfalva

Nyíló Akác Napok logója

2006. Gyermekfesztivál díja és 2008. Érmihályfalvi Bartók Béla Művelődési Ház

2008. Dióverő Szív Napok

2010. Dióverő Szív Napok

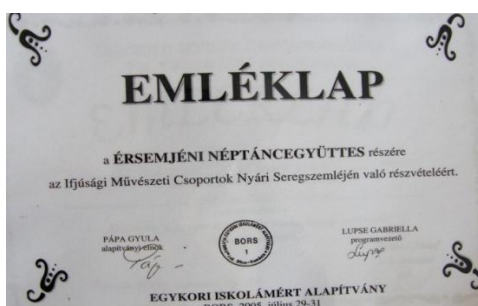
2. Ezüstperje

Oklevél VII. Ki mit tud?!

Oklevél VII. Ki mit tud?!

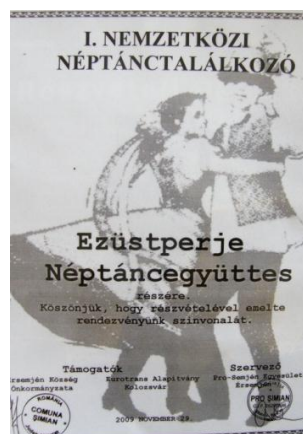
Bors, 2005. 07. 29-31, az első Emléklap

Nagyvárad, 2007. 11. 23, az első oklevél

Holtmaros, 2007. 07. 29.

Érsemjén, 2009.11. 29.

Érmihályfalva, 2008

Hajdúnánás, 2008. 06. 21.

Nagyvárad, 2010. 01. 22, Magyar Kultúráért Díj

Nagyvárad, 2008. 11. 15, V. Bihar megyei KI MIT TUD?!

VII. Fejezet

Képek jegyzéke

1. kép: Az első fellépés, 1985. december	33
2. kép: Képek 1989-ből: Szüreti felvonulás, Alföldi tánc, Csoportkép.....	34
3. kép: Fellépés zenekarral az Érmihályfalvi Művelődési Házban – 1991	36
4. kép: A csoport logója.....	36
5. kép: Érmihályfalvi Művelődési Ház, 1995. március 15.	38
6. kép: Bálványos - 1993	38
7. kép: Holtmarosi Gyöngykoszorú NéptáncTalálkozó - 1995	39
8. kép: Nyakó József és Simon András – 1989	39
9. kép: Botoşani - 1998.....	40
10. kép: Nagyváradon - 1998	41
11. kép: Borbély Simon Csaba és Andrea - 2004.....	42
12. kép: Király Ágnes és Máté Gergő - 1998, illetve Máté Gergő - 2010	44
13. kép: Rencz Norbert - 2010.....	44
14. kép: Érmihályfalva Virág kocsija - Nagyvárad, 2000. augusztus 21.	45
15. kép: Holtmaros – 2003	48
16. kép: Mátéfi Csaba, Kelemen Zsolt, Kóré Géza, Rózsa Tibor, Kóré Mózes és ifj. Lupsa János illetve.....	51
17. kép: Holtmaros, felvonulás és a Tánc koreográfia - 2004.....	52
18. kép: Érmihályfalva - 2006.....	54
19. kép: Ustron, Lengyelország – Botos tánc, 2006.....	55
20. kép: 20 éves születésnap – 2006. 12. 16., Sütő Szabolcs és Borbély S. Csaba.....	56
21. kép: Balmazújváros – 2007 és Holtmaros - 2008.....	56
22. kép: Hajdúnánás - 2009	57
23. kép: Ópusztaszer 2009. aug. 20	59
24. kép: Táncpróba a kultúrház próbatermében, középén Doktor László - 2010.....	60
25. kép: Kelj föl, Petőfi! - 2011	62
26. kép: Szigligeti Színház, Fényesség csillag - 2012.....	64
27. kép: A csodaszarvas legendája, Történelmi táncjáték Zentán – 2012.....	65
28. kép: „KI MIT TUD?” Gála, Nagyvárad – 2013	67
29. kép: A Legenda - 2014	67
30. kép: Ustronban - 2006	68

31. kép: Csúri Katalin, népdalénekes	84
32. kép: Vincze János (Pityili) és id. Lupsa János (Dzsimi) - 1991	84
33. kép: Lupsa János által készített citera.....	85
34. kép: Érmihályfalvi Bartók Béla citerazenekar, 2011.....	86
35. kép: Id. Lupsa János citerás, 2012. 05. 11. Érmihályfalva	87
36. kép: Tubák Anna Mária, 2008 Létavértes	95
37. kép: Jobbról: Marosán Csilla, id. Lupsa János, Beke Viktória Kincső-Margitta, Tubák Annamária.....	96
„Ilyen még nem volt” vetélkedő, Nagyvárad 2011	96
38. kép: Darabont Gréta, 2014.....	96
39. kép: A Semlyéni kanásztánc, Szabó Józsi bácsi tánca, megjelent a Bihari Naplóban, 1990 eleje	102
40. kép: A semjéni legények botos tánca - 2005	105
Venkli István jobbról a harmadik	105
41. kép: „Valahol egy csárdában”, Szatmári táncok - 2005	107
42. kép: Érsemjéni falunapok - 2006.....	108
43. kép: A gyerekcsapat - 2007	109
44. kép: Érsemjén – 2007. 03. 15	110
45. kép: Tóth István: Bihari Magyar Néphagyományok, az Ezüstperje Néptáncsoport - 2008	112
46. kép: Földes, Aratófesztivál - 2010.....	116
47. kép: Érsemjén, Ki Mit Tud? - 2010.....	118
48. kép: Érsemjén - 2010.....	120
48. kép: A néptánc alaposan megmozgatta a tanulókat, 2012.....	121
49. kép: A kicsik mezőségi táncokat mutatnak be, a Ki mit tud? döntő, 2012	122
50. kép: Néptáncosok felvonulása Holtmaros utcáin, 2013	123
51. kép: Szatmári táncok Nagyváradon, a „Ki mit tud?” jubileumi gálán, 2013	124
52. kép: Áldott Karácsonyt, Ezüstperje Néptáncgyüttes 2013	124
53. kép: Érsemjéni Ezüstperje néptáncgyüttes 2014, borítókép	125
54. kép: Sütő Judit és Szabolcs, az Ezüstperje Néptáncsoport alapítói és vezetői, 2012	136
55. kép: Az első Palló zenekaros táncház Nagyváradon, a Sulyokos zenészhallgatókkal - 1996	146
56. kép: Gyermektáncház- 2001	146
57. kép: Tökés Ilona és a Komló zenekar: Márkus Zoltán, Bacsó László és Bajna György - 2002	147

58. kép: II. Csillagocska Gyermeknéptáncfaló, Nagyvárad, 2003.....	149
59. kép: A kalotaszentkirályi Felszeg Gyöngye táncosai, 2004	150
60. kép: 2006-os csillagocskás „Illyés” és a Siratóasszony.....	151
61. kép: Asztalos Beatrix és a Csillagocska gyermekzenekar és a Csillagocska gyermeknéptánc együttes, 2006.....	151
62. kép: 2009 02 26, Bihari Napló	153
63. kép: Margitszigeti Szabadtéri Játékok, Siklódi pünkösdlő.....	154
65. kép: A borsi Galagonya és Csillagocska Néptáncgyüttes táncosai, mint fáklyatartók, ..	155
2007 08 16 Bihari Napló	155
66. kép: Csillagocska Néptáncgyüttes és Zenekar és a Kedves Zenekar a Budapesti Vásáron - 2007	155
67. kép: Nagyvárad Táncgyüttes: Marosmentiek bemutató, 2008 04 23	156
68. kép: Bihari Napló 2008 08 29	159
69. kép: Váradi Biblia, plakát és a Várvédők: Csillagocska és Ezüstperje, bal oldalt Kobzos Kiss Tamás.....	159
70. kép: 2009 02 24 Bihari Napló, Márkus Zoltán által vezetett Csillagfény kórus	160
71. kép: 5 éves a Csillagfény Kórus, 2014	161
72. kép: Illyés mellett Szöcs Brigitta, hátul Dimény Eszter, Molnár Krisztina, Juhász Szép Anna és Makai Viola siratóasszonyok, Veres András menyasszony, és a násznép, 2009	161
73. kép: Heródes árgus szemekkel követi a bölcs király mozdulatait,	163
Brugós Sándor, László Csaba és a Csillagocskák 2010 12 19	163
74. kép: 10 éves a Csillagocska Alapítvány, 2012 10 27	169
Felül: Csillagfény kórus, alul balról a Gyermek Csillagocska-, jobbról a Csillagocska Néptáncgyüttes.....	169
75. kép: Soroglya zenekar 2012	169
balról Szabó Lóránd, Bacsó László, Bartalis Botond és Kelemen János	169
76. kép: A Csillagocskás lányok a Juhász Szép Anna tervezte ruhákban, 2013 11 16	173
Balról: Dimény Eszter, Balla Imola, Molnár Krisztina, Szöcs Brigitta, Juhász Szép Anna, .	173
Kádár Orsolya, Józsa Jenifer, Oltean Franciska, Vincze Zsófia, Gáll Brigitta, Makai Viola	173
77. kép: A táncos bárány bemutatója, 2014 05 24 Debrecen	174
78. kép: Énektanítás a rugonfalvi edzőtáborban, 2014. 07.....	175
79. kép: Benedek Árpád zenepedagógus, néptáncoktató, 2012 06 28 Csillagocska Alapítvány székhelye.....	198

X. Fejezet

Felhasznált irodalom

KÖNYVEK, TANULMÁNYOK

- 1894 *Pallas Nagy Lexikona VI.* Budapest
- 1975 *Vidéki város zeneélete. 1937* In: Kodály Zoltán: *A zene mindenkié.* Zeneműkiadó Budapest
- 1989 *Magyar Katolikus Lexikon.* Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2005., X., *Erdély rövid története.* Akadémiai Kiadó, Budapest
- 1996 *Magyar Református Énekeskönyv.* szerk.: dr. Csiha Kálmán, Máté János, kiadta a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata, Budapest
- 2001 *Istoria Românilor.* Editura Enciclopedică, Bucuresti
- 2002 *Magyar Nagylexikon.* XIV. Magyar Nagylexikon Kiadó
- 2005 *Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben.* Kiadta az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal
- 2011 *Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban.* II. Tánc tudományi konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2009. november 6-7., Magyar Táncművészeti Főiskola
- 2012 *Érmihályfalva Zsibongj tovább!, Két évtized az akác bűvöletében.* Kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata
- 2012 *Csillagösvényen... Tíz éves a Csillagocska Alapítvány. Jubileumi Emlékkönyv.* Partiumi Kiadó, Nagyvárad
- Dr. ANDRÁSSY Ernő
- 1934 *Érmihályfalva őstörténelme.* Érmihályfalvai Évkönyv
- APPADURAI, Arjun
- 2001 *A lokalitás teremtése.* Régió 12. (3): 3-31.
- BALASSA Iván – ORTUTAY Gyula
- 1979 *Magyar néprajz.* Corvina Kiadó, Budapest

Bencze Lászlóné Dr. MEZŐ Judit

2013 *Vetettem violát, Bihari népdalok*. Dialekton Népzenei Kiadó, Budapest

BENEDEK Elek

2012 Benedek Elek meséi 3: *Az aranyszőrű bárány*. Duna International Kft., Budapest

BENEDEK Zoltán

1982 *Falu, telek, ház az Érmentén*. In. Korunk Évkönyv

1996 *Érmellék*. Orosháza

BÉRES András – PESOVÁR Ernő

1985 *Tánc tudományi Tanulmányok 1984-1985*. A Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, Budapest

BÍRÓ Zoltán – GAGYI József – PÉNTÉK János

1987 *Néphagyományok új környezetben*. Kriterion Kiadó Bukarest

BOKOR Irén és KISS KŐRÖSI Jolán

A GGG Irodalmi Stúdió 15 éve. A kötet megjelenését támogatta Érmihályfalva Polgármesteri Hivatala, Aegis Ephebum Egyesület és Pro Scholam Valea lui Mihai – Érmihályfalva Egyesület

BÓDI Erzsébet

2005 *Érmellék, mint néprajzi táj*

<http://biharkutatas.hu/wp-content/uploads/2012/01/em102.pdf>

BRUGÓS Anikó

2016 *Bartók Béla 27 Egyneműkar szövegforrásai nyomában*. In: Bartók Béla Kelet és Nyugat között: a Nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem nemzetközi zenetudományi konferencia előadásai. Szerk.: Csákány Csilla, Presa Universitara Clujeana, Oradea: Editura Universitatii din Oradea, Cluj Napoca

2012 *Ezüstperje Néptáncgyűttes*. In: Hagyományörzés és tehetséggondozás Biharban 2012-ig. Szerk.: Hodgyai Edit, Görböc Kulturális Egyesület, Nagyvárád

2012 *Nyíló Akác Néptáncgyűttes*. In: Hagyományörzés és tehetséggondozás Biharban 2012-ig. Szerk.: Hodgyai Edit, Görböc Kulturális Egyesület, Nagyvárád

2012 *Érmihályfalva kulturális nagykövetei*. In: Érmihályfalva zsibongj tovább!: Két évtized az akác bűvöletében. Szerk.: Lunczer Mária, Rencz Csaba, Borbély-Simon Csaba, Ádám Sándor, Duran s Press srl, Érmihályfalva

2002 *Szöveg és formaszervezet Bartók Béla Ne hagyj itt! című egynemű karában*. In:

Partiumi Egyetemi Szemle 1, Nagyvárad

BURA László

1978 *Szatmári Népballadák*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

BURA László - FEJÉR Kálmán - PETKES József

1979 *Szatmár vidéki néphagyományok. Népdalok és szöttesek*. Szatmár megyei Művelődési és Szocialista Nevelési Bizottság - Népi Alkotások és Művészeti Tömegmozgalom Szatmár megyei Irányító Központja. Szatmár

CORIOLAN Suciú

1968 *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Ed. Academiei. Bucuresti

DEMÉNY István Pál – GAZDA Klára – KESZEG Vilmos – POZSONY Ferenc – TÁNCZOS Vilmos

2008 *Magyar népi kultúra*. Ábel Kiadó, Kolozsvár

FARAGÓ József – FÁBIÁN Imre

1995 *Bihari népmondák*. Literator Kiadó, Nagyvárad

FELFÖLDI László – PESOVÁR Ernő

1997 *A magyar nép és nemzetiségeinek táncgyománya*. Jelenlévő múlt, Planétás kiadó

FERENCZI István

1994 *Eltűnt falvak nyomában*. Népismereti dolgozatok, Bukarest Kriterion Kiadó

FUCHS Livia – PESOVÁR Ernő

1987 *Tánc tudományi Tanulmányok 1986-1987*. A Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, Budapest

GEERTZ, Clifford

2001 *Sűrű leírás*. In: Uő. *Az értelmezés hatalma*. Budapest

GRÜNEWALD, Rodrigo de Azeredo

2002 *Tourism and Cultural Revival*. *Annals of Tourism Research* vol. 29/4

GUSZEV, Viktor Evgenevich

1983 *A folklorizmus tipológiája*. *Ethnographia XCIV*. Budapest

HAUSMANN Alice

2009 *Csillagocska. Mester és tanítvány*. ISSN1785-4342, 24. szám, 63-70.p

HALMOS Béla

2006 *A tánc házmozgalomról*. In: Sándor Ildikó (szerk.) *A betonon is kinő a fű*. 7-22. Budapest

HODGYAI Edit

2012 *Hagyományörzés és tehetséggondozás Biharban 2012-ig.* Europrint Kiadó és Nyomda Kft., Nagyvárad

JAKÓ Zsigmond

1940 *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest

KAVECSÁNSZKI Máté

2015 *Tánc és közösség.* Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke és a Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press

KESZEG Vilmos

1995 *A romániai magyar folklórkutatás öt évtizede (1944-1994).* Erdélyi Múzeum 57 (3-4): 99-111

2011 *A történetmondás antropológiája* (Néprajzi egyetemi jegyzetek 7.) Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE Magyar Néprajz és Antropológiai Tanszék

2014 Tradition, patrimoine, société, mémoire. In: *Á qui appartient la traditions? / Who owns the tradition?* Keszeg Vilmos (szerk.) Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum Egyesület, 7-15.

KODÁLY Zoltán

1972 *Visszatekintés.* I, II, Budapest

2003 *A magyar népzene.* Editio Musica Budapest

KÖNCZEI Ádám

2004 *Tárt kapujú táncházakért.* In: Könczei Ádám - Könczei Csongor *Táncház - Írások az erdélyi táncház vonzásköréből.* 15-20. Kolozsvár

KÖNCZEI Csongor

2004 *A kolozsvári civilszervezetek mulatsága.* In: Könczei Ádám - Könczei Csongor *Táncház - Írások az erdélyi táncház vonzásköréből.* 65-69. Kolozsvár

2010 *A 35 éves erdélyi táncház rövid történeti áttekintése.* In: Az erdélyi magyar táncművészet és táncstudomány az ezredfordulón II, Kriterion Könyvkiadó

KOVÁCS Rozália

2006 *20 éves az érmihályfalvi „NYÍLÓ AKÁC NÉPTÁNCCSOPORT”.* Tanulmány, mely a XLIX. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatára készült

LÁNYI Ágoston – MARTIN György – PESOVÁR Ernő

1983 *A körverbunk.* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest

LÁNYI Ágoston

1980 *Néptáncolvasókönyv.* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest

NAGY Éva

- 2005 *A regionális identitás megjelenésének vizsgálata* In: Pusztai Gabriella (szerk.): Régió és oktatás. Európai dimenzióban. Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete Debrecen 66-77.

NÁNÁSI Zoltán

- 2003 *Dr. Andrásy Ernő, az Érmellék utolsó polihisztorja*. Partiumi füzetek 24.,

MARCALI Henrik

- 2000 *Magyarország története*. I

MARÓT Károly

- 1945 *Survival és Revival*. *Ethnographia* LVI. 1-9. Budapest

MARTIN György

- 1970 *Magyar tánc típusok és táncdialektusok*. Budapest

- 1974 *A magyar nép táncai*. Budapest: Corvina Kiadó

- 1976 *A magyar nép táncai*. Magyar népművészet 7. Budapest: Corvina Kiadó, II. átdolgozott kiadás

- 1979 *A magyar körtánc és európai rokonsága*. Budapest: Akadémiai Kiadó

- 1980 *Szék felfedezése és tánc hagyományai*. Tánc tudományi Tanulmányok. 1980–1981. 239–277

- 1995 *Magyar néptánc hagyományok*. Budapest: Planétás Kiadó [2. átdolgozott kiadás]

- 2000 *Énekes körtáncok*. Jelenlévő múlt, Planétás kiadó

MÁTÉ Imre

- 1973 *Forgó táncban*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

MOLNÁR István

- 1982 *Magyar tánc tanulási rendszerem I. Táncesztétika*. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest

PAKSA Katalin

- 2010 *Az ugrós táncok zenéje*. Zenetudományi Intézet–L'Harmattan, Budapest

Dr. PÁLFI József

- 2013 *Nekünk csak az alaphangot kellet megadni*, Béres Egészség – egészségtudatos magazin, 2013 tavasz-nyár

PETŐFI Sándor

- 1847 *IV. Úti levél*.

PESOVÁR Ferenc

- 1997 *Néptánc*. Szócikk. In: Pálffy Gyula (szerk.) *Néptánc kislexikon*. 110-111. Bp.

PUSZTAI Bertalan

2003 *Megalkotott hagyományok és falusi turizmus. A pusztamérgesi eset.* Szeged, SzTE Néprajzi Tanszék, 9-21.

RATKÓ Lujza

1996 „*Nem úgy van most, mint vót régen...*” A tánc, mint tradíció a nyírségi paraszti kultúrában. Nyíregyháza – Sóstófürdő

1998 Tradíció és modernitás a néprajztudomány fényében. In: Szűcs Alexandra (szerk.) *Hagyomány és modernizáció a kultúrában és a néprajzban.* 26-39. Budapest

SEBŐ Ferenc

1997 *Népzenei olvasókönyv.* Jelenlévő múlt, Planétás kiadó

SCHWEIZER, Thomas

1998 *Epistemology: the Nature and Validation of Anthropological Knowledge.* In: Bernard, H.R.(ed.): *Handbook of Method in Cultural Anthropology.* Sage, Alta Mira, 39-88.

STEIN Kata - VARGA Sándor

2010 *A tánc házas turizmus hatása Dombostelke¹ társadalmi kapcsolataira és saját hagyományaihoz való viszonyára.* Folkszemle, 2010 október.

http://folkradio.hu/folkszemle/stein_varga_tanchazasturizmus/index.php,

letöltés 2017 06 10

SZABÓ M. Attila

2003 *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára.* Pro-Print Kiadó, Csíkszereda

SZABÓ Zoltán

2006 „*Elindultam hosszú útra*”. In: Sándor Ildikó (szerk.) *A betonon is kinő a fű.* 161-182. Budapest

SZŰCS Sándor

1942 *Néprajzi vonatkozások Bihar vármegyében.* A régi Sárrét világa. Egy kihalt világ néprajza. Monográfia. Bolyai könyvek, Budapest

TARJÁN Gábor

1977 *Lesz-e jövője a hagyománynak?* In: Sebő Ferenc (szerk.) *A tánc ház sajtója.* 87-91. Budapest

TÓTH István

2008 *Bihari Magyar Néphagyományok.* Nagyvárad Távirozsa Fotóklub Kiadója

TUFESCU, Victor

1974 *România.* Ed. Științifică, București

UDVARDY Frigyes

2010 *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája, 1990-2009.*

VAJDA András

2015 *Népi kultúra a világhálón. Használat, kontextus, funkció.* In: KORALL Társadalomtörténeti folyóirat, 16. évf. 187, Budapest

VARGA Gyula

1988 *Érmelléki szőlőhegyek rendszabályai a XIX. század végéről.* In: Szabó István-
emlékkönyv (Szerk.: Rácz István), Debrecen

VARGA E. Árpád

1999 *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. II. Bihar, Máramaros, Szatmár és Szilágy megye. Népszámlálási adatok 1850/1869–1992 között.* Pro-Print Kiadó, Csíkszereda

VOIGT Vilmos

2007 *A hagyomány modern fogalma.* In: *Hagyomány és modernitás.* Török József (szerk.) Szeged: Csongrád Megyei Közművelődési, Pedagógiai és Sportintézmény, 10-13

www.bihor.insse.ro, *10000 fő alatt Érmihályfalva lakossága.* Dr. Szilágyi Ferenc közlése 2014. február 25-én.

www.bihor.insse.ro, A Nemzeti Statisztikai Hivatal által közölt 2011-es népszámlálás részleges eredményei

www.csillagocska.ro,

<https://www.facebook.com/csillagocska.ro>,

<https://www.facebook.com/csillagocska.reformatuszeneovoda>,

<https://www.facebook.com/csillagocska.neptancegyuttas>,

www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/bhetn02.,

<http://www.ersemjen.ro>/ *Népszámlálási adatok 2011.*

<http://www.hagyomanyokhaza.hu/oldal/1740/> 2010. 04.12., 12:04

<http://www.oradea.ro/pagina/istoria-orasului-oradea?limba=2>

ÚJSÁGCIKKEK

1. „*Itt élned kell*” Reggeli Újság, 2012. 10. 22.
2. *16 éves a Nagyvárad Táncház*, Bihari Napló, 2006. 03. 30.
3. *1956-os emlékművet avatnak Réten*, Bihari Napló, 2006. 10. 17.
4. *A Biblia diadala*, In: Bihari Napló, 2008. aug.

5. *A Naplóval a Holtmaroson*, In: Bihari Napló
6. *A Szent László Napok Sajtószolgálat: A Szent László Napok programja*, Csillagos Hírek, 2013. június, I. évf., 2 szám
7. *A Szent László Napok Sajtószolgálat: Néptánc- és kórustalálkozó a Szent László Napokon*, Erdon, 2013. 05. 30.
8. *A szeretet és szolidaritás jegyében*, Reggeli Újság, 2005. 01. 13.
9. *A táncos bárány (a nagyváradi Csillagocskák Néptáncgyűttes műsora)*, 2014. 05. 21. http://www.reformatus.hu/data/attachments/2014/05/21/REF_programfuzet.pdf, letöltve: 2015. 07. 23.
10. *A X. Észak-Bihari Falunapok*, Bihari Napló, 2006. 06. 22.
11. Albert Ferenc: *Jubileumi ünnepség Réten*, Bihari Napló, 2006. 12. 11.
12. Antal Erika, Bartos Lóránt, Botházi Mária, D. Balázs Ildikó, Farkas Réka, Gergely Edit, Pengő Zoltán: *Biztosított a hazai magyar táncmozgalom utánpótlása*, Krónika (Kolozsvár), 2004. 02. 12.
13. *Átadták a legkisebb „csillagok” óvodáját*, Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, 2014. 09. 22., <http://www.emnt.org/atadtak-a-legkisebb-csillagok-ovodajat.html>, letöltve: 2015. 07. 23.
14. *Az Ezüstperje csoport a Hortobágyon*, In: Bihari Napló, 2009. 06. 09.
15. *Az Ezüstperje*, In: Bihari Napló, 2007
16. *Az Ördögborda*, a 2005. évi tevékenység rövid, tényszerű mérlege
17. Balla Tünde, Dérer Ferenc: *Főszerepben a népi táncok*, In: Bihari Napló, 1999, máj
18. Balla Tünde: *A tizenegy évbe sok minden bele fért*, In: Bihari Napló, 1997. 02. 05.
19. Balla Tünde: *Dalok és táncok egy csokorban Érmihályfalván*, In: Bihari Napló, 2002. 05. 29
20. Balogh Tibor: *A Szentírás és a janicsárok*, 2008. 09. 01.
21. Benedek Árpád: *Csillagocskák néptánc-találkozó lesz a hétvégén*, Reggeli Újság, 2013. 11. 14.
22. Benedek Árpád: *Zenével és sok-sok tánccal*, Kultúra, 2013. 08. 13.
23. Bihari Napló, 2004. 12. 07
24. *Bihariak Budapesten*, In: Biharország, 2010. 09. 24. 9.o.
25. Bistey Attila: *Szent Mihály-napi dióverő fesztivál*, 2014. 10. 08
26. Bokor Irén és Kiss Kőrösi Jolán: *Kedves olvasó*, A GGG Irodalmi Stúdió 15 éve, a kötet megjelenését támogatta Érmihályfalva Polgármesteri Hivatala, Aegis Ephebum Egyesület és Pro Scholam Valea lui Mihai – Érmihályfalva Egyesület
27. Borsi Balázs: *A Csillagocskáknak gyűjtenek pénteken*, Reggeli Újság, 2009. 01. 28.

28. Borsi Balázs: *Egy napra megszűnt a határ*, Reggeli újság, 2007. 08. 21.
29. Borsi Imre Lóránt: *Március 15. és cserkészfogadalom Érsemjénben*, In: Bihari Napló, 2011. 03. 16.
30. *Budapesten a Csillagocska*, Reggeli Újság, 2007. 06.
31. Ciucur L. Antonius: „*A váradiak remekül helyt állnak*”, Bihari Napló, 2007. 08. 17.
32. Ciucur L. Antonius: „*Isten zászlót ajándékozott nekünk*”, Bihari Napló, 2006. 10. 24.
33. Ciucur L. Antonius: *16 éves a Nagyváradi Táncház*, Bihari Napló, 2006. 04. 05.
34. Ciucur L. Antonius: *56 órán keresztül 1956-ról*, Bihari Napló, 2006. 10. 19.
35. Ciucur L. Antonius: *A 15. Születésnap*, Bihari Napló, 2005. 03. 07.
36. Ciucur L. Antonius: *A Csillagocska óvoda a szeretet közössége*, Bihari Napló, 2014. 09. 23.
37. Ciucur L. Antonius: *A jövőbe vetett hit*, Bihari Napló, 2014. 09. 23.
38. Ciucur L. Antonius: *Ajándék magyar közösségünknek*, Bihari Napló, 2013. 04. 14.
39. Ciucur L. Antonius: *Családi nap a Csillagocskáknál*, Bihari Napló, 2007. 10. 01.
40. Ciucur L. Antonius: *Csillagocska néptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2007. 10. 18.
41. Ciucur L. Antonius: *Csillagocskák*, Bihari Napló, 2006. 10. 30.
42. Ciucur L. Antonius: *Eltemették az idei farsangot*, Bihari Napló, 2007. 02. 21.
43. Ciucur L. Antonius: *Eltemették az idei farsangot*, Bihari Napló, 2009. 02. 30.
44. Ciucur L. Antonius: *Farsangtemetés a Csillagocskáknál*, Bihari Napló, 2006. 03. 01.
45. Ciucur L. Antonius: *Jótekonysági est a réti templomért*, Bihari Napló, 2007. 02.
46. Ciucur L. Antonius: *Marosmentiek a Partium színpadán*, Bihari Napló, 2008. 04. 11.
47. Ciucur L. Antonius: *Ötvenhatos emlékművet avattak*, Bihari Napló, 2006. 10. 30.
48. Ciucur L. Antonius: *Sikeres volt a VIII. Biharpüspöki Napok*, Bihari Napló, 2011. 06. 20.
49. Ciucur L. Antonius: *Szépen ragyognak a Csillagocskák*, Bihari Napló, 2005. 11. 16.
50. Ciucur L. Antonius: *Táncház*, Bihari Napló, 2009. 02. 28.
51. Ciucur L. Antonius: *Táncháztalálkozó*, Bihari Napló, 2006. 03. 30.
52. Ciucur L. Antonius: *Télbúcsúztató*, Bihari Napló, 2006. 03. 01.
53. Ciucur L. Antonius: *Ünnepi istentisztelet Várad-Réten*, Bihari Napló, 2007. 10. 22.
54. Ciucur Losonczy Antonius: *Bihariak a Hetedhét országban*, In: Bihari Napló, 2010. szept.
55. *Csillagocskák Budapesten*, Erdon, 2007. 10. 06.
56. *Csillagokra lépsz*, http://mikepercs.hu/hu/helyi_hirek/csillagokra_lepsz_2012, 2012. 04. 11, letöltve: 2015. 07. 23.

57. Csorba Sándor: *Értékek, hagyományok és innovativitás a határmenti vidéki közösségekben*, Érsemlyéni Hírmondó, 2009. tavasz, VI. évf. 1. szám, 20-21. o.
58. Csorba Sándor: *Felavattuk Kazinczy Lajos szobrát*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2010 tél, VII. Évf. 5 szám, 2. o
59. Csorba Sándor: *Idős barátok karácsonya*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2011 tavasz, VIII. évf. 1 szám, 2 o
60. Csorba Sándor: *Kirándulni volt az Ezüstperje néptáncsoport*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2011 nyár, VIII. Évf. 2 szám, 8 o
61. Csorba Sándor: *Március 15.-i ünnepség Érsemlyénben*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2012 tavasz, IX. Évf. 1 szám, 2 o
62. Csorba Sándor: *Másodszor is néptánc-találkozó Érsemlyénben*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2010 tél, VII. évf. 5 szám, 5. o
63. Csorba Sándor: *Méltóságteljes emlékezés Kazinczy Lajosra*, In: Érsemlyéni Hírmondó, 2011 tél, VIII. Évf. 4 szám, 3 o
64. D. Mészáros Elek: *A közművelődés mihályfalvi otthonában*, In: Reggeli Újság, 2005. 01. 18
65. D. Mészáros Elek: *Érsemlyéni táncosok az ezüstperje szívósságával*, In: Reggeli Újság, 2007. 08. 25.
66. D. Mészáros Elek: *Három napig tartott az elmúlt héten Nagyváradon megrendezett IX. Csillagocska Ifjúsági és Gyermeknéptánc-találkozó*, Biharország, 2011. 11. 08.
67. D. Mészáros Elek: *Néptáncgála sztreccsgatyában*, In: Biharország, 2009 10 16, 7. o.
68. D. Mészáros Elek: *Röppenő szoknyák, legényesek vonzásában*, In: Biharország, 2006. 05. 23
69. Dérer Ferenc: *Érsemlyéni ünnepség*, In: Bihari Napló, 2005. 04. 12., 5. oldal
70. Dérer Ferenc: *Értéket mentettünk, teremtettünk*, In: Bihari Napló, 2005. 04. 14., 8. o.
71. Dérer Ferenc: *Helybeliek és meghívottak színpadi produkciója*, In: Bihari Napló, 2006. 08. 28.
72. Dérer Ferenc: *Micskei Falunapok a hétvégén*, Bihari Napló, 2003. 06. 24.
73. Dérer Ferenc: *Semjéniek és bagamériek találkozója*, In: Bihari Napló, 2010. 09. 20.
74. Dérer Ferenc: *Találkozó a határ mentén*, In: Bihari Napló, 2007. augusztus
75. Dérer Ferenc: *VII. Észak-bihari Falunapok Micskén*, Bihari Napló, 2003. 06. 27
76. Doktor László: *Izzadságcseppekkel erősödött barátság*, Érmihályfalva Zsibongj tovább!, Két évtized az akác bűvöletében, kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata, 2012.

77. Dr. Pálfi József: „Nekünk csak az alaphangot kellett megadni”, Béres Egészség magazin, 2013. tavasz-nyár,
78. Dutkáné, Papp Katalin: *Először táncolhattak együtt a határ menti néptánc találkozón*, 2013. 10. 24
79. *Egyetemi néptánc fesztivál lesz Egerben*, 2013. 05. 30., <http://www.egrihir.hu/hprint.php?pid=22013>, letöltve: 2015. 07. 23.
80. Engi Márta Ildikó: *Tánc táborban a pécskai Búzavirág*, 2014. 07. 16. <http://www.aradinap.ro/blog/2014/07/16/tanctaborban-a-pecskai-buzavirag/>, letöltve, 2015. 07. 23.
81. *Erdélyi Néptánc Antológia: megvannak a nyertes pályázók*, 2014. 06. 17. <http://www.maszol.ro/index.php/kultura/30900-erdelyi-neptanc-antologia-megvannak-a-nyertes-palyazok>, letöltve: 2015. 07. 23.
82. *Érsemjéniek a bagaméri Európa-ablakban*, 2010. 06. 23.
83. *EU Csillagocskák –Gálaműsor*, Forrás: Szabad Tér Színház, 2007. 06. 10.
84. *Évadot zár a nagyváradi Csillagocska Néptáncgyűttes*, 2014. 06. 19. <http://www.maszol.ro/index.php/kultura/31062-evadot-zar-a-nagyvaradi-csillagocska-neptancegyuttes>, letöltve: 2015. 07. 23.
85. *Évzáró a gyermektánc házban*, Bihari Napló, 2002. 06.
86. F. N. L.: *Táncolt az aranyszörű bárány*, Reggeli Újság, 2014. 06. 23.
87. Fáklya, 1986. 01. 11
88. *Fáklyások*, Bihari Napló, 2007. 08. 16.
89. *Farsangi tánc ház lesz*, Reggeli Újság, 2013. 02. 12.
90. *Farsangoló néptáncosok*, In: Bihari Napló, 2011. feb. 6.o.
91. *Farsangtemetés és tánc ház*, Reggeli Újság, 2009. 02.
92. Fekete Katalin: *Bihardiószegi néptánc találkozó*, Reggeli Újság, 2006. 08. 28.
93. Fekete Katalin: *Nemzetiségek néptáncfesztiválja Székelyhídon*, In: Bihari Napló, 2010. 10. 14.
94. *Felvonulás a sétáló utcán*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.
95. Ferencz Julcsi: *Pécs köszöntése*, 2010. 08. 18., <http://www.egtajak.ro/article/796-pecs-koszontese/>, letöltve, 2015. 07. 23.
96. *Fergeteges néptánc találkozó a Csillagocskáknál*, Reggeli Újság, 2013. 11. 20.
97. *Fesztivál a Margitszigeten és a Városmajorban*, 2007. 06. 07. <http://nol.hu/archivum/archiv-449416-256594>, letöltve: 2015. 07. 23.
98. Fried Noémi Lujza – Tóth Hajnal: *A tánc nyelve mindnyájunké*, Reggeli Újság, 2005. 10. 03.

99. Futóné Tóth Krisztina: *Anyák napi családnapi Nagyváradon*, 2008. 05.
100. Gálovits Zoltán: *Csángó nappal kezdték az országos táncszínház találkozót*, Reggeli Újság, 2005. 03. 05.
101. Gergely József: *A csodaszarvas legendája*, 2012. 10. 7
102. Gurzó K. Enikő: *Egymás példaképeinek kell lennünk*, Reggeli Újság, 2004. 10. 04.
103. Gurzó K. Enikő: *Várad gyerekei az 1956-os emlékműért*, Reggeli Újság, 2006. 05. 26.
104. *Gyermeknéptánc-találkozó Váradon*, Reggeli Újság, 2005. 10. 01
105. *Gyermeknéptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2005. 09. 30.
106. *Gyermektánc ház volt*, Reggeli Újság, 2007. 10.
107. Hodgyai Edit: *A Görbőc Néptáncgyűjtéséről*, Zodii în cumpănă, 2010. Ősz, XVII. évf., 64. szám
108. *Holnaptól Táncszínház találkozó*, Bihari Napló, 2007. 10. 18.
109. Horváth Krisztián: *Pódium gála Érmihályfalván*, Magazin, 2014. 01. 26
110. *István, a király*, Erdon, 2007. 08. 16.
111. *IV. Májusi Málé Fesztivál*, Létavértesi Hírek, 2014. Május, XXIII. évf. 5. (192) szám
112. *IX. Érsemjéni Falunapok a jövő héten*, Bihari Napló, 2007. 08. 10.
113. Jakó Zsigmond: *Bihar megye a török pusztítás előtt*, Budapest 1940
114. *Játszóház Csillagvároson*, Erdon, 2009. 02.
115. *Képzés néptáncoktatóknak*, Bihari Napló, 2005. 03. 15.
116. *Kettős kisebbségben, Vallási és egyházi identitás a Felvidéken és Partiumban*, 2014. 04. 24., <http://www.kiralyhagomellek.ro/honlap/Kozlemenyek/KONF14.html>, letöltve: 2015. 07. 23.
117. *Kezdődik a gyermektánc ház*, Reggeli Újság, 2004. 10. 05.
118. Kiss Imre: *Érmihályfalva fekvése, domborzata és ösföldrajza*, Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben, kiadta az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal, 2005,
119. Kovács Mónika: *Keresztesi hírek*, <http://www.biharkeresztes.hu/public/media/szamok/kh105/oldal2.pdf>, letöltve, 2015. 07. 23.
120. Kovács Rozália: *20 éves az érmihályfalvi „NYÍLÓ AKÁC NÉPTÁNC CSOPORT”*, tanulmány, mely a XLIX. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatára készült, 2006
121. Kovács Zoltán: *Bennünk, bennünk van a ritmus*, Érmihályfalva Zsibongj tovább!, Két évtized az akác bűvöletében, kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata, 2012.
122. Kovács Zoltán: *Előszó*, Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben, kiadta az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal, 2005

123. Kulcsár Andrea: *Nyíló Akác Budapesten*, In: Bihari Napló, 2000. 06. 06.
124. Kupán Árpád: *A Váradi Biblia megmenekülése*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.
125. Máté Imre: *Forgó táncban* című verskötetének fülszövegében.
126. Mészáros Tímea: „*A szabadság Isten kegyes ajándéka*”, Bihari Napló, 2010. 10. 25.
127. Mészáros Tímea: *Csillagocska Óvoda*, Bihari Napló, 2009. 02. 18.
128. Mészáros Tímea: *Képzés pedagógusoknak*, Bihari Napló, 2009. 02. 26.
129. Mészáros Tímea: *Közös vigadalom*, Bihari Napló, 2009. 02. 18.
130. Mészáros Tímea: *Népi hagyományain legkisebb őrzői*, Bihari Napló, 2010. 10. 25.
131. Mészáros Tímea: *Sárkorcsolyás vidám községnapok*, Erdon, 2010. 06. 28.
132. Mészáros Tímea: *Tizenhárman búcsúztak a Csillagocskától*, Bihari Napló, 2009. 06. 15.
133. Miklós Annamária: *Táncos hagyományörző találkozó*, Bihari Napló, 2006. 08. 14.
134. Miklós János: *A magyar néptánc érmihályfalvi követői*, Érmihályfalva Zsibongj tovább!, Két évtized az akác bűvöletében, kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata, 2012.
135. Miklós János: *Fennállásának tizedik évfordulóját ünnepli a Nagyváradi Táncegyüttes*, Alfahír, 2012. 02. 29.
136. *Múltidézés gyermektáncsal*, In: Bihari Napló, 2008. aug.
137. Nagy Anikó: *A Biblia diadala*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.
138. Nagy Anikó: *A magyar népi kultúra napja*, Bihari Napló, 2005. 11. 10.
139. Nagy Anikó: *A néphagyományok őrzése*, Bihari Napló, 2006. 01. 19
140. Nagy Anikó: *A Váradi Biblia diadala a nagyváradi várban*, Bihari Napló, 2008. 08. 28.
141. Nagy Anikó: *Adományok a Csillagocskáknak*, Bihari Napló, 2009. 02. 02.
142. Nagy Anikó: *Bea*, Bihari Napló, 2005. 05. 12.
143. Nagy Anikó: *Bihari Antológia Folkfesztivál*, Bihari Napló, 2008. 06. 06.
144. Nagy Anikó: *Csillagocskák műsora*, Bihari Napló, 2009. 06. 17.
145. Nagy Anikó: *Farsangtemetés a Csillagocskáknál*, Bihari Napló, 2009. 02.
146. Nagy Anikó: *Farsangtemetés*, Bihari Napló, 2009. 03. 19.
147. Nagy Anikó: *Gálaműsor a PKE dísztermében*, Bihari Napló, 2005. 10. 03.
148. Nagy Anikó: *Jótekonysági est a felújításért*, Bihari Napló, 2009. 01. 30.
149. Nagy Anikó: *Kérékbtört szabadságvágy*, Bihari Napló, 2006. 10. 23.
150. Nagy Anikó: *Koncert*, Bihari Napló, 2009. 01. 30.
151. Nagy Anikó: *Közös múlt, tánc*, Bihari Napló, 2008.
152. Nagy Anikó: *Táncjáték Hajdúszoboszlóról*, Bihari Napló, 2005. 12. 15.

153. Nagy Noémi: *Farsangtemetés és táncház*, Erdon, 2013. 02. 13.
154. Nagy Noémi: *Megőrizni és megélni a hagyományainkat*, Erdon, 2013. 11. 18.
155. Nagy Tibor: *Selejtező Várad-Velencén*, In: Bihari Napló, 2000. 04. 06.
156. Nagykászoni Dr. Andrásy Ernő: *Érmihályfalva őstörténelme*, Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben, kiadta az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal, 2005
157. Nánási Zoltán: *Dr. Andrásy Ernő, az Érmellék utolsó polihisztora*, Partiumi füzetek 24.
158. *Néptánc Váradon*, Bihari Napló, 2007. 08. 12.
159. *Néptáncműsor az Egyetemen*, Reggeli Újság, 2008. 06. 06.
160. *Néptáncműsor*, Bihari Napló, 2008. 04. 12.
161. *Néptáncoktatás pedagógusoknak*, Reggeli Újság, 2007. 04. 07.
162. *Néptáncoktatókat képeznek*, Reggeli Újság, 2008. 04. 25
163. *Néptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2005. 10. 01.
164. *Néptáncvarázs a PMN-on*, 2013. 08. 11. http://www.szatmar.ro/Neptancvarazs_a_PMNon/hirek/59922, letöltve, 2015. 07. 23.
165. *Néptánc-találkozó Érsemjénben*, 2010. 12. 05.
166. Nyakó József: *Az életöröm, mint hagyatéka*, Érmihályfalva Zsibongj Tovább!, Két évtized az akác büvöletében, kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata, 2012.
167. Nyakó József: *Művelődési élet*, Érmihályfalva, Barangolás múltban és jelenben, kiadta az Érmihályfalvi Polgármesteri Hivatal, 2005
168. Objektív Hírügynökség: *Szent László legenda által elevenedik meg az Alföld, a 45. Debreceni Virágkarneválon*, 2014. 08. 14. <http://www.objektivhir.hu/display/hir.php?hirid=48157>, letöltve, 2015. 07. 23.
169. Opre Béla: *A magyar népi kultúráról*, Bihari Napló, 2006. 11. 18.
170. P. Dávid Tünde: *5 éves (és még több) a Mákvirág*, Udvarhelyi Híradó XIX. Évf. 51. Szám, 2008. 03. 13.
171. Pap István: *56 órán át emlékezés 1956-ról*, Bihari Napló, 2006. 10. 19.
172. Pap István: *A Csillagocska Alapítvány gálája*, Erdon, 2012. 10. 29.
173. Pap István: *A múltat idézték fel*, Bihari Napló, 2008. 09. 01.
174. Pap István: *Csillagocskák a gálaműsoron*, Bihari Napló, 2007. 06. 08.
175. Pap István: *Egyetemi tanévnyitó*, Bihari Napló, 2014. 10. 03.
176. Pap István: *Gyermeknéptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2005. 09. 29.
177. Pap István: *István, a király a Sportcsarnokban*, Bihari Napló, 2006. 05. 15.
178. Pap István: *Jól sikerült a Csillagocska farsangja Nagyváradon*, Erdon, 2012. 02. 22.
179. Pap István: *Múltidézés gyermektáncsal*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.

180. Pap István: *Nagyszabású gálát tartottak a Csillagocskák*, Erdon, 2014. 10. 28.
181. Pap István: *Öt éves a Csillagocska*, Bihari Napló, 2006. 10. 02.
182. Pap István: *Táncos figyelemfelkeltés a bemutató előtt*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.
183. Pap István: *Történetmesélés*, Bihari Napló, 2008. 08. 29.
184. Papp György: *A holtmarosi emberek szívébe zárva*, Érmihályfalva Zsibongj tovább!, Két évtized az akác bűvöletében, kiadja Érmihályfalva Város Önkormányzata, 2012.
185. *Pénteken kezdődnek a IX. Érsemjéni Falunapok*, Bihari Napló, 2007.
186. Péter I. Zoltán: *Fél évszázados lelki hajlék*, Bihari Napló, 2006. 12. 11.
187. Péter I. Zoltán: *Közös értékek felmutatása*, Bihari Napló, 2008. 08. 27.
188. Péter I. Zoltán: *Nagyvárad emlékmű 1956 tiszteletére*, Bihari Napló, 2006. 10. 18.
189. Péter I. Zoltán: *Néptáncfesztivál*, Bihari Napló, 2003. 05. 19.
190. Péter Mónika-Mária: *Táncsal, zenével ünnepeltek Kalotaszentkirályon*, Kalotaszentkirály Község Híradója, 2011. Április, X. évf., 1. szám
191. Petőfi Sándor: *IV. Úti levél*
192. Rencz Csaba: *A Mihályfavi Mátéék néptáncos családja*, In: Bihari Napló, 2000. 10. 03
193. Rencz Csaba: *A Nyíló Akác Szegeden és Makón*, Erdon, 2011. 03. 21
194. Rencz Csaba: *Az érmihályfalvi Ki mit tud? vetélkedő továbbjutói*, In: Bihari Napló, 2003. 11. 25
195. Rencz Csaba: *Az önkormányzat Pódium Díjat adott át*, In: Bihari Napló, 2001. 12. 15
196. Rencz Csaba: *Bihariak a holtmarosi találkozón*, In: Bihari Napló, 2010. 08. 08. 5. o.
197. Rencz Csaba: *De szépek is voltunk...* In: Bihari Napló, 2007. 01. 17.
198. Rencz Csaba: *Érmelléki néptáncosok jártak Hajdúnánáson*, In: Bihari Napló, 2010. 07. 06. 7. o.
199. Rencz Csaba: *Érsemjén is a néptáncosok családjában*, In: Bihari Napló, 2006. 07.
200. Rencz Csaba: *Érsemjén: megvalósulhat a márciusi ifjak álma*, In: Bihari Napló, 2006. 03. 15
201. Rencz Csaba: *Ezüstperje és Nyíló Akác Nánáson*, In: Bihari Napló, 2009 07 02
202. Rencz Csaba: *Három ország egynyelvű táncosai*, Erdon, 2012. 01. 06
203. Rencz Csaba: *Határ menti hagyományörzés*, Bihari Napló, 2009. 03. 26.
204. Rencz Csaba: *Kossuth üzenete Érsemjénben*, In: Bihari Napló, 2007. március 15., 6. o.
205. Rencz Csaba: *Makóra készül a Nyíló Akác*, Erdon, 2010. 04. 19
206. Rencz Csaba: *Micske: Hangsúly a hagyományörzés*, In: Bihari Napló, 2006. 07. 30., 5. o.
207. Rencz Csaba: *Mihályfalva kulturális követei*, In: Bihari Napló, 1998. 12. 20
208. Rencz Csaba: *Millenniumi Sokadalom Kolozsváron*, In: Bihari Napló, 2001. 08. 4-5

209. Rencz Csaba: *Négy testvérváros találkozója Hajdúnánáson*, 2012. 08. 3
210. Rencz Csaba: *Néptáncosok, magyar citerások Lengyelországban*, Erdon, 2010. 08. 26
211. Rencz Csaba: *Néptánc-találkozó az Érsemjéni Falunapon*, In: Bihari Napló, 2010 08 23.
212. Rencz Csaba: *Nótával, néptánccal emlékeztek*, In: Bihari Napló, 2005. 04. 14.
213. Rencz Csaba: *Nyírábrányban vendégeskedtek a mihályfalviak*, In: Bihari Napló, 1999. 08. 18.
214. Rencz Csaba: *Sikeres vásár Börvelyben*, Erdon, 2014. 06. 16.
215. Rencz Csaba: *Szatmárit táncoltak a mihályfalviak Bukarestben*, In: Bihari Napló, 2001. 04. 21-22
216. Rencz Csaba: *Táncosok rendhagyó találkozója*, In: Bihari Napló, 2011. 02. 20
217. Rencz Csaba: *Újra itt van...*, In: Bihari Napló, 2007. 01. 17
218. Ruzs Csilla: *Leszálltak a falvédőről*, Reggeli Újság, 2005. 09. 13.
219. Sándor Csaba: *István, a király: aktuálisabb, mint valaha*, Kultúrpart, 2007. 08. 22.
220. Simándi László: *Pünkösödölés és Bihari Barátság*, Létavértesi Hírek, 2014. Május, XXIII. évf. 5. (192) szám
221. Stanik István: *A megújulás ígérete*, In: Fáklya, 1986
222. Sükösd T. Krisztina: *Nagyvárad – Kórus és néptánc-találkozó lesz a hét végén*, Reggeli Újság, 2009. 10. 23-25.
223. Sükösd T. Krisztina: *Végre megmozdult valami*, Reggeli Újság, 2006. 08. 14.
224. Sükösd Tóth Krisztina: *Gyermektáncház szeptemberben*, Bihari Napló, 2002. 05. 23.
225. Sütő Judit: *Egy felejthetetlen kirándulás*, In: Bihari Napló, 2009 06 23
226. Sütő Judit: *Földesen aratott az Ezüstperje*, In: Bihari Napló, 2010. 07. 20. 5. o.
227. Sütő Szabolcs és Judit: *Hagyományos rendezvények hagyományos fellépői*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 őszi, VII. Évf. 3 szám, 2-3. o
228. Sütő Szabolcs és Sütő Judit: *Az Ezüstperje Hajdú-Biharban vendégeskedett*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2009. nyár, VI. évf. 2. sz.
229. Sütő Szabolcs: *Az Ezüstperje táncosai, mint derék várvédők*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2008. őszi, V. Évf. 4. szám 9-10. o
230. Sütő Szabolcs: *Ezüstperje néptánc-csoport (Nélkülük színtelenebb lenne az élet)*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2011 tél, VIII. Évf. 4 szám, 2 o
231. Sütő Szabolcs: *Iskola másképp az I-IV. osztályban*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2012 nyár, IX. évf. 2 sz. 11. o.
232. Sütő Szabolcs: *Kultúrával határon innen és túl*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 őszi, VII. Évf. 4 szám, 5. o.

233. Sütő Szabolcs: *Misztériumjáték az Ezüstperje néptáncsoport férfi tagjaival*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2012 tavasz, IX. évf. 1 szám, 3 o
234. Sz. G. T.: *A közös zenei anyanyelvet éltették*, Reggeli Újság, 2014. 03. 25.
235. Sz. G. T.: *Búcsúztatták a farsangi időszakot*, Reggeli Újság, 2014. 03. 06.
236. Szabó Imre: *Sikeres a Hagymaház új nyári sorozata*, Délvilág napilap, 2013.08.22
237. Szent László Napok – Nagyvárad Magyar Napok, 2014. 06. 26–29. Program, <http://2014.szentlaszlonapok.ro/program/>, letöltve, 2015. 07. 23.
238. Szőke Ferenc: *A tudás és kultúra napja*, In: Bihari Napló, 2009. 07
239. Szőke Mária: *A mozdulat ősi imádsága*, Reggeli Újság, 2006. 04. 03.
240. Szücs György: *Tánc három napon át*, Reggeli Újság, 2007. 08. 27.
241. *Születésnap tánc háztalálkozó*, Bihari Napló, 2003. 02. 26.
242. T. M.: *Együtt lehessünk, hogy együtt szórakozzunk...*, In: Bihari Napló, 2001. 12. 8-9
243. *Tánc ház*, Bihari Napló, 2006. 05. 15.
244. *Táncjáték: Várad Biblia*, In: Bihari Napló, 2008. 08. 29.
245. *Tánc lépésekben megmaradni*, In Biharország, 2009. 07. 03.
246. *Táncos lábak*, 2013. 05. 24. <http://www.hvtv.hu/musorok/2013/05/27/punkosdi-sokadalom>, letöltve, 2015. 07. 23.
247. *Tanfolyam*, Bihari Napló, 2007. 10. 06.
248. *Télbúcsúztató*, Bihari Napló, 2003. 03. 08.
249. *Tízestendős a Csillagocska*, Reggeli Újság, 2012. 10. 24.
250. Tóth Gábor: *Néptáncosoké volt a hétvége*, Reggeli Újság, 2014. 10. 27.
251. Tóth Hajnal: *„Belecseppentem a tánc házmozgalomba”* Bihari Napló, 2003. 02. 25.
252. Tóth Hajnal: *A hit legyőzi a zsarnokságot*, Reggeli Újság, 2010. 12. 21.
253. Tóth Hajnal: *A nap képe*, Reggeli Újság, 2005. 10. 13.
254. Tóth Hajnal: [A Várad Biblia újbóli diadala](#), Reggeli Újság, 2008. 09. 02.
255. Tóth Hajnal: *Aprók tánca Váradon*, Bihari Napló, 2003. 10. 07.
256. Tóth Hajnal: *Avatóünnepség*, Bihari Napló, 2003. 09. 02.
257. Tóth Hajnal: *Csillagocskák a Margitszigeten*, Reggeli Újság, 2007. 06. 14.
258. Tóth Hajnal: *Fesztivál a tánc örömeért*, Bihari Napló, 2001. 06. 18.
259. Tóth Hajnal: *Gála a hagyományörzés és a jókedv jegyében*, Reggeli Újság: 2004. 09. 25.
260. Tóth Hajnal: *Gyermeknéptánc-találkozó Váradon*, Bihari Napló, 2003. 09. 29.
261. Tóth Hajnal: *Gyermektánc ház*, Bihari Napló, 2002. 12.
262. Tóth Hajnal: *Karácsonyi ünnep a csillagocskáknál*, Bihari Napló, 2002. 12.
263. Tóth Hajnal: *Népi játékok, mesemondás, tánc tanulás*, Bihari Napló, 2001. 11. 20.

264. Tóth Hajnal: *Táncfesztivál lesz Belényesújlakon*, Reggel Újság, 2007. 08. 07.
265. Tóth Hajnal: *Tánckavalkád sok csillagocskával*, Bihari Napló, 2003. 10. 07.
266. Tóth Hajnal: *Teljes szívből kell énekelni*, Bihari Napló, 2003. 01. 16.
267. Tóth István: *Bihari Magyar Néphagyományok*, Nagyvárad Tavorózsa Fotóklub Kiadója, 2008
268. Tököli Magdolna: „*Ami a színpadon megnyilvánult, az mind érték volt*”, Bihari Napló, 2004. 10. 05.
269. Tököli Magdolna: *A valódi kultúra, az igazi értékek továbbvivői*, Bihari Napló, 2005. 10. 11.
270. Tököli Magdolna: *Bölcsek és táncosok*, Bihari Napló, 2001.12.
271. Tököli Magdolna: *Gyermek-hagyományörzők találkozója*, Bihari Napló, 2004. 09. 25.
272. Tököli Magdolna: *Gyermeknéptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2006. 10. 02.
273. Tököli Magdolna: *Gyermektánc-ház-találkozó*, Bihari Napló, 2004. 10. 04.
274. Tököli Magdolna: *Gyermektáncosok*, Bihari Napló, 2004. 10. 05.
275. Tököli Magdolna: *Húsvéti játszótér a csillagocskáknál*, Bihari Napló, 2004. 04. 05.
276. Tököli Magdolna: *Közösen táncoltak és énekeltek*, Bihari Napló, 2002. 03. 16.
277. Tököli Magdolna: *Nevelés népzenevel, néptáncal*, Bihari Napló, 2006. 09. 16.
278. Tököli Magdolna: *Tánc marosmentiekről, emberekről, életről*, Bihari Napló, 2008. 04. 25.
279. Tököli Magdolna: *Tiszta forrásból merítettek*, Bihari Napló, 2006. 09. 30.
280. Tököli Magdolna: *Ünnepi tánc-ház-találkozó és gálaest*, Bihari Napló, 2006. 04. 05.
281. Tököli Magdolna: *V. gyermeknéptánc-találkozó*, Bihari Napló, 2006. 09. 29.
282. Tököli Magdolna: *Váradon találkoztak a csillagocskák*, Bihari Napló, 2004. 10. 04.
283. *Ünnepel a borsi Galagonya Néptáncgyűttes*, Erdon, 2011. 03. 23.
284. *Ünnepelt Semjén*, In: Reggeli újság, 2006. 08. 19., 8.o.
285. *Vendégségben Budapesten*, MusiciansWho, 2010. 08. 17.
286. *Vendégségben Budapesten: Határon túli magyar fiatalok 15. Találkozója*, Hungarofest Égtájak Iroda, 2010. 08. 20
287. *Verőcén lépett fel az érmihályfalvi Nyíló Akác néptáncgyűttes*, 2012. 07. 15
288. *VI. Erdélyi Néptánc Antológia gálaműsor lesz Nagyváradon*, 2012. 10. 25.
<http://multikult.transindex.ro/?hir=6594>, letöltve: 2015. 07. 23.
289. *Visszatekintés az Ezüstperje elmúlt negyedévére*, In: Érsemjéni Hírmondó, 2010 tavasz, VII. Évf. 1. szám, 9. o.
290. www.ermihalyfalva.ro/hirek/Tiz-eves-a-megyei-Ki-mit-tud---Ermihalyfalvi-resztvevok-a-galan

291. *XII. Pécskai Néptánc Találkozó*, 2013. 11. 09. <http://www.buzavirag.ro/?p=159>,
letöltve: 2015. 07. 23.
292. *XIV. Tűztánc Ifjúsági Táncfesztivál*, Erdon, 2013. 06. 18.
293. *XV. Tűztánc Ifjúsági Táncfesztivál*, Erdon, 2014. 06. 21.
294. *XVIII. Diószegi Napok*, Reggeli Újság, 2014. 08. 29.
295. *XX. Nyíló Akác Napok Érmihályfalván*, Erdon 2012. 05. 17
296. *Zenés családi program a Rhédey-kertben*, Erdon, 2013. 06. 30.
297. *Zilahon az Erdélyi Néptánc Antológia vasárnapja*, Szabadság, 2013. 10. 19.

KIVONAT

*Az érmelléki és a nagyváradi magyar népzene és néptánc revival a
20. század végén – 21. század elején.
Három néptáncgyűttes létrejötte és működése.*

Dolgozatom témája a Romániai Bihar megyei magyar néptáncgyűtteseinek revival mozgalmának feltárása a 20. század végén, a 21. század elején. Az Érmelléken, Nagyváradon a XIX. századi kulturális-társadalmi-politikai, majd a kommunizmus rendszere megpróbálta teljesen háttérbe szorítani a magyar nemzeti értékeket, magyar néphagyományokat. Mire Erdélyben megindult a 20. század második felében, a magyar néptánc- népzenei gyűjtési folyamat, már alig találtak archiválható néptánc-népzenei értékeket az Érmelléken. De a vidéken élő táncos-énekes szakemberek fontosnak tartják a néphagyományok visszatanítását, a visszamentését. Ez, ma a táncház, a hagyományos paraszti néptánc továbbélésének „revival” formája. A „revival” kifejezés a néprajztudományból származik, az újjáéledt, újra funkcionáló kulturális jelenségeket jelölik vele.

Vizsgálódásaimban két fő vonalat követtem nyomon. Kiemelt jelentőséget kap az Érmelléken való hagyományos táncokból való építkezés, mely formálja a közösséget és nyomon követhető a generációk a tánchoz kötődő élményei. A másik fő gondolat az a pedagógiai vonal.

A kutatási célok meghatározása ellenére se kerülhető ki a lokális táncgyűjtés megajzolása, a funkcionális szempontok szem előtt tartása. Mindamelllett, hogy Martin György a tánc alkotóelemeinek vizsgálatára olyan módszert dolgozott ki, amely a nemzetközi kutatásokban is meghonosodhatott²³³, és mindenekelőtt a táncoknak a vizsgálatát tartja a legfontosabbnak, én a *mit, mikor, miért, hol, kiknek táncolnak?* problematikáját kutattam. A tánc jelenségét a mentalitásbeli tartalom kivetített megnyilvánulásaként, szimbólumaként próbáltam értelmezni és ebben az esetben már nem feltétlenül a „hogyan”-ra kerestem a választ, hanem arra, hogy „mit?” táncolnak, „mikor”, „miért?”²³⁴ A többszöri terepkutatás és a fellelhető forrásmunkák, kutatások mellett az évek óta szem előtt tartott publicisztikai munkákat tanulmányoztam, hisz a közelmúlt eseményei nagyon jól felelhetők, archiválva vannak, az érintettek segítségével teljes mértékben rekonstruálhatóak.

²³³ Martin 1970:26–36

²³⁴ Kavecsánszki 2015:18

A fellelhető néprajzi leírások alapján megpróbáltam felkutatni, feltérképezni a terepet, amelyet kutattam. A Partium rövid történeti áttekintése után az Érmellék rövid földrajzi leírásával foglalkozom, majd a népességarányával és az Érmellék tárgyi néprajzának rövid bemutatásával.

A téma szerteágazó voltából, összetettségéből fakadóan, azonban nem áll módomban a teljes elméleti horizont megvilágítása. Éppen ezért három néptáncgyűttest választottam ki ezekből a Bihar megyei csoportokból, akik teljesen más infrastruktúrával, de azonos küldetéstudattal rendelkeznek. Mindhárom kiemelt közösségnél a tanulás, az utánpótlás nevelés az egyik legmeghatározóbb tevékenység. Így kutatásom ezáltal, elsődlegesen nem magának a táncnak, a koreográfiáknak, a népdaloknak az elemzését igyekszik feldolgozni, hanem a közösségek, a csoportok fejlődését, a pedagógusok munkáját, az elért eredményeket tanulmányozza időrendi sorrendben.

Az első csoport, mellyel behatóabban foglalkoztam, egy kisváros lelkes néptáncs csoportja, egy többségében magyarok lakta város Bartók Béla Művelődési Házban próbál. 1985-ben alakultak Érmihályfalván, Nyakó József táncpedagógus, később Borbély Simon Csaba vezetésével és azóta töretlenül működnek. A második néptáncs csoport egy aránylag elszigetelt határ menti falu gyermekcsoportjaként indult, mely már több mint 10 éve folyamatosan meg tud újulni, generációk nőttek ki a faluból, a csoportból, tulajdonképpen egyetlen kulturális kitörési lehetőség a falu elzártságából. Egy értékes örökség édes terhével (*érsemjéni kanásztánc, a botos*) az érsemjéni Ezüstperje Néptáncgyűttes 2004-ben alakult Sütő Szabolcs kultúrreferens és Sütő Judit vezetésével. Mindketten hivatásos táncosai voltak a Nagyvárad Táncgyűttesnek.

Hagyományőrző népdalénekeseket és citerásokat is felkerestem Érmihályfalván. Kutatásom egyik nagy pozitívumának tartom a velük tartott beszélgetéseket, hisz bevallásuk szerint senki sem készített velük riportot, senki sem gyűjtötte fel még énekeiket, dalaikat. Az énekesekkel való interjúk világítottak rá, hogy szükséges a háttérbe szorult iskolai zenei nevelésről is írjak.

A harmadik csoport, melynek tevékenységét kiemelten megfigyeltem és elemeztem, az a nagyvárad Csillagocska Néptáncgyűttes és Zenekar, mely életének részese lehettem a születésétől napjainkig. dr. Pálfi József elnök és drs. Benedek Árpád zenepedagógus - néptáncoktató és oktatócsapata meghatározó közössége a térség és Nagyvárad kulturális életének.

A kutatás módszertanát tekintve, megpróbálom értelmezni a látottakat, hallottakat. A megfigyelés, a kérdezés, az érdeklődés, a meghallgatás irányítja munkámat. Olyan kérdésekre kerestem választ, hogy kinek milyen szerepe van a folyamatban: az együttes vezetőnek, a

koreográfusnak, a táncpedagógusnak. Hogyan jelennek meg ők, milyen státuszban láthatóak a lokális közösségen belül. Fontosnak tartom a nyílt kérdőívet, melyet minden csoporttal egységesen kitöltöttem, illetve a lehetőségekhez mérten félig strukturált interjúkat készítettem csoportvezetőkkel, táncosokkal, zenészekkel. Felkutattam a sajtóban megjelent írásokat, melyek alapján rekonstruálom a művészi tevékenységeket, illetve megpróbáltam minden olyan szakirodalmat megszerezni, elolvasni, tanulmányozni, mely a kistérség, az érmelléki vagy nagyváradi népzenevel és/vagy néptáncával foglalkozik.

Mindhárom kiemelt közösségnél a tanulás, az utánpótlás nevelés az egyik legmeghatározóbb tevékenység. Így elsődlegesen nem magának a táncnak, a koreográfiáknak, a népdaloknak az elemzését tekintetem feladatommak, hanem a közösségek, a csoportok fejlődését, a pedagógusok munkáját, az elért eredményeket tanulmányoztam. Bele fűztem saját munkámat is, mint oktató, mit alkotó koreográfus, mint szülő.

Összegzésként levonható az a következtetés, hogy mindhárom Bihar megyei néptánc csoport, melyet górcső alá helyeztem, az érmihályfalvi Nyíló Akác, az érsemjéni Ezüstperje és nagyváradi Csillagocska Néptáncegyüttes célja a magyar néptánc hagyományok magas szakmai színvonalon való tartása, a közösség megtartása és további erősítése, amely idővel akár példaként szolgálhat más közösségek, civil szervezetek számára is. Jelentős szerepet vállalnak a régió és a két ország kulturális és közösségi életében, amely a felismert társadalmi felelősségvállalásuk erősítését eredményezi. Minden nap megküzdnek a felnövekvő új generációk társadalmi környezetének javítása érdekében. Vezetőik nem csak elfogadott, hanem elismert szakmai és emberi példaképeivé váltak a szűkebb és a tágabb értelemben vett közösségüknek is.

ABSTRACT

Hungarian Folk Dance Revival in the Ér Valley Region and Nagyvárad at the End of the 20th and the Beginning of the 21st Century.

The Emergence and Activity of Three Folk Dance Ensembles

The focus of this paper is mapping the revival movement manifested in the establishment and development of folk dance groups in Bihar county, Romania, at the end of the twentieth century and the beginning of the twenty-first century. In the Ér-river Valley region and in Nagyvárad, the cultural, social and political system of the nineteenth century and the ensuing communist regime tried to play down the Hungarian national roots and the folklore. By the time the collection and recording of folk music and dances started in Transylvania in the second half of the twentieth century, there was little folk music and dance material to be recorded in the Ér-river Valley region. Despite the disparity of material, professionals believe that the revival of folk music and dances is important and teaching songs and dances to young generations is a way of salvaging them. The frame within which teaching takes place nowadays is the dance-house movement which is the revival of the traditional folk music and dance traditions in a more formal manner. The term “revival” originates from the field of ethnology and denotes the cultural phenomena that have been revived and are functional again.

My research focuses on two aspects of the activities of folk dance groups. One of the important aspects covered is the way the body of traditional dances in the region of Ér-river Valley is rebuilt since the preservation of these roots shapes the community; furthermore, since they are properly recorded, we are able to trace the dance-related experiences of the generations involved. The other main aspect concerns the teaching of these dances.

Despite the fact that my research focuses on the dynamics of the groups, we cannot elude the presentation of the body of local traditions of folk dance while highlighting their functional value. Notwithstanding that György Martin elaborated a worldwide-applied method²³⁵ to analyze the components of dance, I focused on the questions of *what, why, where, and to whom dances are performed*. In my reading, the phenomenon of dance is the projection of people’s mentality, that stands for or expresses the way they think. Therefore, the answers I sought did not focus on the “how,” but on the “what” is danced, “when” and “why.”²³⁶ The methods applied in the research were multiple field researches, study of

²³⁵ Martin 1970:26–36

²³⁶ Kavecsánszki 2015:18

sources, and the research of publications of the past years since the events of recent years have been accurately recorded and can be reconstructed with the help of the participants.

Based on the ethnological descriptions, I presented the map of the geographical area under scrutiny. Ensuing a brief presentation of the history of Partium, I continued with a short geographical description of the Valley of Ér river, followed by a discussion of the distribution of population and a brief presentation of the ethnology of Ér river valley based on the description of a body of objects.

The complexity of the topic has rendered the presentation of the entire theoretical background out of the scope of the paper. Therefore, I have selected three Bihar-county folk dance groups that have different infrastructure but identical mission. The most important activities of all three groups are learning dances, educating forthcoming generations that would continue the tradition of folk dance. Hence my research does not focus on the analysis of the dances *per se*, the choreography or the folk songs, but on the development of the communities and of the groups, in addition to the work of teachers and the results of the teaching process.

The first group under scrutiny is the ebullient folk dance group of a small town inhabited predominantly by Hungarian ethnics. Group rehearsals are held in Bartók Béla Community Centre. Founded in 1985 by József Nyakó dance teacher in Valea lui Mihai, the group was later led by Simon Csaba Borbély and it is working to this day. The second group started as the children's group of a relatively isolated village on the Hungarian-Romanian border. However, for ten years now it has been able to constantly renew itself and generations have sprung from the group, which is the only way to break out from the isolated village. Under the name of Ezüstperje Néptáncgyűttes (Silver Bluegrass Folkdance Group) of Şimian, the group was founded by Szabolcs Sütő cultural manager and Judit Sütő, both former professional dancers of the Nagyvárád Folk Dance Group, in 2004.

I have also sought out traditional folk-song singers and zither players in Valea lui Mihai. The results of these interviews are pivotal elements of my thesis for two reasons. The reason is that on the one hand, no one has ever collected their songs, noted down their work. On the other hand, these interviews revealed the need to focus on the underplayed musical education in schools.

The third group under my scrutiny has been the Csillagocska Folk Dance and Band group, of which I have been able to be part of since its foundation to this day. The group together with its leaders, president, József Pálfi, PhD and Árpád Benedek, head of the Board of music and folkdance instructors are key figures in the cultural life of Nagyvárád and the region of Partium.

As far as the research method is concerned, I attempt to analyze and evaluate the evidence and the collected material. Observation, interviewing, auditioning have mainly been used. The main research questions concerned the dynamics of these groups, namely, the role the group leader, the choreographers, and dance instructors had in the process. Further questions regarded their status and role within the larger, local community. All members of the three groups filled in a questionnaire containing open-ended questions. In addition to this, I have interviewed group leaders, dancers and musicians. I have also collected all articles related to these groups that have been published in local papers, based on which I have reconstructed the activity of these groups, in addition to consulting the literature available on the folk music or folk dance in the region of Nagyvárád and Ér-river Valley.

The main concern of all three groups is teaching folk dances and music in addition to educating and forming the future generations of dancers and singers. Therefore, the paper does not focus on the analysis of the dances, choreographies, folk songs, but the development of the groups, of the communities, how teaching and instructing is implemented and the ensuing results. I have also reflected on my own work as a teacher, choreographer and parent.

In conclusion, the main goal of all three Bihar-county groups that I have studied - Nyíló Akác of Valea lui Mihai, Ezüstperje of Şimian and Csillagocska Folkdance Group of Nagyvárád – is to preserve Hungarian folk dance traditions. By keeping their standards high, they sustain and fortify local communities, an activity which may serve as an example for other organizations and communities. All three groups have an important role in the cultural life on the local, regional and national level since they acknowledge and assume the responsibilities they have, i.e. sustaining traditional roots. They struggle every day to improve the social milieu the new generations grow up in. Their managers have not only been accepted as leaders, but have become acknowledged professionals and personal role models of their communities.